

CONFERENCE BOOK

ICSAS
4. ULUSLARARASI
EĞİTİM BİLİMLERİ KONGRESİ
7 - 9 Mart 2025
İzmir

ICSAS ACADEMY www.icsasconferences.org

IJAS JOURNAL
ijasjournal.com

JOURNAL OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES
ACADEMY

www.artdergi.com

IJMHSS
INTERNATIONAL JOURNAL OF
MEDICAL, HEALTH AND SPORT
SCIENCES

ESTD 2022
JOURNAL OF ADVANCES IN ENGINEERING,
ARCHITECTURE AND MATHEMATICS
www.mmjjournal.com

ULUSLARARASI İLAHİYAT
ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
www.ildergisi.com

ISBN: 978-625-5962-32-4

ICSAS ACADEMY

ICSAS 4th INTERNATIONAL CONFERENCE ON EDUCATION
MARCH 7 - 9, 2025
İZMİR

Edited By
Prof. Dr. Mehmet Özbaş

ORGANIZATION
ACADEMY GLOBAL CONFERENCES

EVALUATION PROCESS
All applications have undergone a double-blind peer review process.

PARTICIPATING COUNTRIES
TURKEY – UK- Australia- Chile- Brazil – Mexico – Romania- Italy – Algeria-
Argentina- Indonesia – Jpan – Egypt- Zambia- Spain – Thailand – Ghana - South Africa
– Malaysia- Seoul – Kenya- Senegal -

PRESENTATION
Oral presentation

PERCENTAGE OF PARTICIPATION
More than 50 % of paper are presented by participants from maintained countries.
28 papers from Turkey and 41 paper from other countries.

Members of the organizing committees of the conference perform their duties with an
"official assignment letter"

LANGUAGES
Turkish, English, Russian, Persian, Arabic

CONGRESS ORGANIZING BOARD

Prof. Dr. Başak Hanedan
Prof. Dr. Hajar Huseynova
Prof. Dr. Dwi Sulisworo
Prof. Zain Musa
Prof. Dr. Sameer Jain
Prof. Yakup Babayev
Prof. Dr. Suyatno
Prof. Dr. Hasan Akan
Prof. Dr. Elif Akpınar Külekçi
Assoc. Prof. Dr. Yeliz Çakır Sahilli
Assoc. Prof. Dr. Berna Koçak
Assoc. Prof. Dr. Dhiesi Ari Astuti
Assoc. Prof. Dr. Mehmet Fırat Baran
Assoc. Prof. Dr. Abdulkadir Aydın
Assoc. Prof. Dody Hartanto
Assoc. Prof. Dr. Rungchacadaporn
Assoc. Prof. Nazile Abdullazade
Assoc. Prof. Dr. Feran Aşur
Assoc. Prof. Dr. Dini Yuniarti
Assoc. Prof. Ivaylo Staykov
Assoc. Prof. Dr. Abbas Ghaffari
Assoc. Prof. Dr. Yasemin Taş
Assoc. Prof. Dr. Yeganə Qəhrəmanova
Assoc. Prof. Dr. Bülent Işık
Assoc. Prof. Dr. Nurkan Yılmaz
Assoc. Prof. Dr. Sevrə Fırıncioğulları
Assist. Prof. Ihwan Ghazali
Assist. Prof. Dr. Abışov Elşad Şərəfxan oğlu
Assist. Prof. Dr. Mahruki Dovlatzade
Assist. Prof. Dr. Naci Büyükkaracıyan
Assist. Prof. Dr. Songül ATAK
Lecturer Mehmet Nuri Ödük
Dr. Fatih İ. Kurşunmaden
Assist. Prof. Dr. Mehdi Meskini Heydarlou
Dr. Dadash Mehravari
Dr. Gültekin Gürçay
Dr. Aynur Əliyeva
Dr. Amaneh Manafidizaji

All rights of this book belong to Academy Global Publishing House
 Without permission can't be duplicate or copied.
 Authors of chapters are responsible both ethically and juridically.
 Academy Conference–2025 ©

Issued: 25.03.2025

ISBN: 978-625-5962-32-4

Scientific & Review Committee

- Prof. Dr. Hülya Çiçek – Türkiye
Prof. Dr. Emine Koca – Türkiye
Prof. Dr. Fatma Koç – Türkiye
Prof. Dr. Valide Paşayeva - Türkiye
Prof. Dr. Ali Bilgili - Türkiye
Prof. Dr. Naile Bilgili - Türkiye
Prof. Dr. Başak Hanedan – Türkiye
Prof. Dr. Aysel Güven - Türkiye
Prof. Dr. Bülent Kurtişoğlu – Türkiye
Prof. Dr. Hajar Huseynova – Azerbaijan
Prof. Dr. Dwi Sulisworo – Indonesia
Prof. Dr. Natalia Latygina – Ukraina
Prof. Dr. Yunir Abdrahimov – Russia
Prof. Muntazir Mehdi – Pakistan
Prof. Dr. T.Venkat Narayana Rao – India
Prof. Dr. İzzet Gümüş – Türkiye
Prof. Dr. Mustafa Bayram – Türkiye
Prof. Dr. Saim Zeki Bostan – Türkiye
Prof. Dr. Hyeonjin Lee – China
Prof. Yakup Babayev - Azerbaijan
Prof. Dr. Suyatno – Indonesia
Prof. Dr. Zain Musa – Cambodia
Prof. Dr. Sameer Jain – India
Prof. Mehdi Mohammadzade – Iran
Prof. Dr. Hasan Akan – Türkiye
Prof. Dr. Ika Maryani - Indonesia
Assoc. Prof. Dr. Yeliz Çakır Sahilli - Türkiye
Assoc. Prof. Dr. Berna Koçak - Türkiye
Assoc. Prof. Dr. Dhesi Ari Astuti – Indonesia
Assoc. Prof. Dr. Abdulkadir Aydın - Türkiye
Assoc. Prof. Dr. Elif Akpınar Külekçi - Türkiye
Assoc. Prof. Dr. Feran Aşur – Türkiye
Assoc. Prof. Dr. Yasemin Taş – Türkiye
Assoc. Prof. Dr. Bülent Işık - Türkiye
Assoc. Prof. Dr. Nurkan Yılmaz - Türkiye
Assoc. Prof. Dr. Sevra Fırıncıoğulları - Türkiye
Assoc. Prof. Dr. Abdulsemet Aydın – Türkiye

- Assoc. Prof. Dr. Mehmet Fırat Baran - Türkiye
Assoc. Prof. Dr. Dilorom Hamroeva - Özbekistan
Assoc. Prof. Dr. Abbas Ghaffari – İran
Assoc. Prof. Ivaylo Staykov - Bulgaristan
Assoc. Prof. Dr. Dini Yuniarti – İndonezya
Assoc. Prof. Dr. Ümit Ayata – Türkiye
Assoc. Prof. Dr. Həmzə Əliyev - Azərbaycan
Assoc. Prof. Dr. Okan Sarıgöz – Türkiye
Assoc. Prof. Dr. Eda Bozkurt – Türkiye
Assoc. Prof. Dr. Ahmet Topal – Türkiye
Assoc. Prof. Dr. Abdulkadir Kırbaş – Türkiye
Assoc. Prof. Dr. Mesut Bulut – Türkiye
Assoc. Prof. Dr. Fahriye Emgili – Türkiye
Assoc. Prof. Dr. Sandeep Gupta – İndiya
Assoc. Prof. Dr. Veysel Parlak – Türkiye
Assoc. Prof. Dr. Mahmut İslamoğlu – Türkiye
Assoc. Prof. Dr. Nazile Abdullazade – Azərbaycan
Assoc. Prof. Dr. Yeganə Qəhrəmanova – Azərbaycan
Assoc. Prof. Ali Vandshoari - İran
Assist. Prof. Dr. Göksel Ulay – Türkiye
Assist. Prof. K. R. Padma – İndiya
Assist. Prof. Dr. Omid Afghan - Afghanistan
Assist. Prof. Dr. Maha Hamdan Alanazi - Saudi Arabia
Assist. Prof. Dr. Dzhakipbek Altaevich Altayev - Kazakistan
Assist. Prof. Dr. Amina Salihi Bayero – Nigeria
Assist. Prof. Dr. Ahmad Sharif Fakheer - Jordaniya
Assist. Prof. Dr. Dody Hartanto - İndonezya
Assist. Prof. Dr. Ihwan Ghazali - Malaysia
Assist. Prof. Dr. Mehdi Meskini Heyladou – İran
Assist. Prof. Dr. Bazarhan İmangalieva - Kazakistan
Assist. Prof. Dr. Keles Nurmaşulı Jaylıbay - Kazakistan
Assist. Prof. Dr. Mamatkuli Juraev – Özbekistan
Assist. Prof. Dr. Kalemkas Kalibaeva – Kazakistan
Assist. Prof. Dr. Bouaraour Kamel – Aljerya
Assist. Prof. Dr. Alia R. Masalimova - Kazakistan
Assist. Prof. Dr. Amanbay Moldibaev - Kazakistan
Assist. Prof. Dr. Ayslu B. Sarsekenova - Kazakistan
Assist. Prof. Dr. Bhumika Sharma - İndiya
Assist. Prof. Dr. Gulşat Şugaeva – Kazakistan
Assist. Prof. Dr. K.A. Tleubergenova - Kazakistan

ICSAS ACADEMY

Education - Publication - Conferences - Exhibitions

- Assist. Prof. Dr. Cholpon Toktosunova – Kirgizia
Assist. Prof. Dr. Hoang Anh Tuan – Vietnam
Assist. Prof. Dr. Songül Atak - Türkiye
Assist. Prof. Dr. Botagul Turgunbaeva - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Dinarakhan Tursunaliyeva - Kirgizia
Assist. Prof. Dr. Yang Zitong – China
Assist. Prof. Dr. Gulmira Abndirasulova – Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Imran Latif Saifi – South Africa
Assist. Prof. Dr. Murat Genç – Türkiye
Assist. Prof. Dr. Monisa Qadiri – India
Assist. Prof. Dr. Vaiva Balciuniene – Lithuania
Assist. Prof. Dr. Meltem Avan – Türkiye
Assist. Prof. Dr. Abışov Elşad Şərəfxan oğlu - Azerbaijan
Assist. Prof. Dr. Mahrukh Dovlatzade – Azerbaijan
Assist. Prof. Dr. Naci Büyükkaracıgan – Türkiye
Assist. Prof. Dr. Raihan Yusoph – Philippines
Dr. Que-Nhu Duong - Vietnam
Dr. Fatih İ. Kurşunmaden – Türkiye
Dr. Mehmet Nuri Ödük – Türkiye
Dr. Ayşe Baran - Türkiye
Dr. Dadash Mehravari – Iran
Dr. Aynurə Əliyeva - Azerbaijan
Dr. Sonali Malhotra – India
Dr. Amaneh Manafidizaji - Iran

T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Dekanlığı

Sayı : E-99771277-100-422356
Konu : Eğitim - Öğretim İşleri (Genel)

26.09.2023

Sayın Doç. Dr. Feran AŞUR

İlgi : 20.09.2023 tarihli, 30097411-100-419400 sayılı yazınız.

Academy Global Conferens & Journals tarafından yapılan kongrelerin düzenleme kurulunda görevlendirilmeniz Dekanlığımızca uygun bulunmuştur.

Bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Şevket ALP
Dekan

Bu belge, güvenli elektronik İmza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu :BSRZ65ADS8 Pin Kodu :87362

Belge Takip Adresi : <https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=4575&eD=BSRZ65ADS8&eS=422356>

Adres: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Rektörlüğü Mimarlık ve Tasarım Fakültesi

Dekanlığı Zeve Kampüsü 65080 Tuşba/VAN

Telefon No: +90 432 2251701-04 / +90 4445065 Faks No: +90 432 4865413

e-Posta: rektorluk@yyu.edu.tr İnternet Adresi: <http://www.yyu.edu.tr>

Bilgi için: Fatma TUNÇER

Unvanı: Bilgisayar İşletmeni

Tel No: 21112

ICSAS ACADEMY CONFERENCES
March 7 – 9, 2025
IZMIR

Kongre Bağlantı Linki :

Join Zoom Meeting

<https://us06web.zoom.us/j/88571518350?pwd=fOYazCWBmbAiWrHygjKSjkbbSvotfd.1>

Meeting ID: 885 7151 8350

Passcode: 202224

ÖNEMLİ AÇIKLAMA (Lütfen okuyunuz)

- ZOOM bağlantısı için yukarıda verilen bağlantıyı veya yine yukarıda verilen giriş bilgilerini kullanabilirsiniz.
- Oturum içerisinde en KIDEMLİ olan moderatör olarak seçilir. Moderatörün oturum düzenini gözetmesi, akademisyen adaylarını yönlendirmesi beklenmektedir.
- Oturuma bağlanmadan önce Salon numaranızı adınızın önüne aşağıdaki gibi ekleyiniz. Bu sayede kongre açılışında beklemeden oturumlarınıza gönderilebileceksiniz. Ör. 5 Ahmet Ahmetoglu
- Sunum süresi 10 dakikadır. Bu sürenin aşılmasını moderatörler temin edecektir.
- Sunum sonrası 5 dakikayı geçmeyen soru-cevap, tartışma süresi verilmektedir.
- Sunumlar TÜRKÇE veya İNGİLİZCE yapılabilmektedir.
- Kameralar, oturum süresince toplam % 70 oranında açık olmak zorundadır.
- Sunum yapan katılımcının kamerası açık olmak zorundadır.
- Sunum yapmak zorunludur. Herhangi bir nedenle sunum yapmamış olan katılımcıya sertifika verilmesi ve çalışmasının yayınlanması söz konusu olamaz.
- Katılımcı, kendi oturumda, oturum bitene kadar bulunmak zorundadır.
- Katılımcıların kendi oturumları dışındaki oturumlara katılma zorunluluğu yoktur.
- ZOOM platformunun kapasite sınırı nedeniyle, DİNLEYİCİ, sadece kapasite izin verdiği sürece kabul edilebilmektedir.

IMPORTANT, PLEASE READ CAREFULLY

- To be able to make a meeting online, login via <https://zoom.us/join> site, enter ID instead of “Meeting ID or Personal Link Name” and solidify the session.
- The Zoom application is free and no need to create an account.
- The Zoom application can be used without registration.
- The application works on tablets, phones and PCs.
- Speakers must be connected to the session **10 minutes before** the presentation time.
- All congress participants can connect live and listen to all sessions.
- During the session, your camera should be turned on **at least %70** of session period
- Moderator is responsible for the presentation and scientific discussion (question-answer) section of the session.

TECHNICAL INFORMATION

- Make sure your computer has a microphone and is working.
- You should be able to use screen sharing feature in Zoom.
- Attendance certificates will be sent to you as pdf at the end of the congress.
- Moderator is responsible for the presentation and scientific discussion (question-answer) section of the session.
- Before you login to Zoom please indicate your name surname and hall number,

ICSAS 1st International Conference on Biochemistry and Molecular Biology March 7 – 9, 2025 IZMIR Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 7 Mart / March 7, 2025 / 11:00 – 13:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 1	Dr. Öğr. Üyesi Özge ÖZCAN	1	COMPARISON OF R PROGRAM AND CHATGPT IN PHYLOGENETIC TREE CONSTRUCTION: PROBLEMS AND SOLUTIONS	Undergraduate, ÜMMÜHAN ŞAŞ Professor Doctor, YUSUF KURT
		2	Türkiye'deki <i>Anatololacerta anatica</i> (Werner, 1900) Türünün Genom-Çaplı Belirteçlere Dayalı Filocoğrafyası	Araş. Gör. Ahmet Gökay KORKMAZ Prof. Dr. Çetin ILGAZ Prof. Dr. Yusuf KUMLUTAŞ Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Kürşat ŞAHİN Prof. Dr. Serkan GÜL Doç. Dr. Elif YILDIRIM CAYNAK Doç. Dr. Kamil CANDAN
		3	ARONYA (<i>Aronia melanocarpa</i>) MEYVESİNİN METANOL EKSTRESİNİN ANTIÖKSİDAN ETKİSİNİN BELİRLENMESİ	Dr. Öğr. Üyesi Özge ÖZCAN Öğr. Gör. Elif GEZER ASLAN
		4	GÜVEM MEYVESİNİN (<i>PRUNUS SPINOSA L.</i>) ANTIÖKSİDAN, ANTIMİKROBİYAL VE SİTOTOKSİK ETKİSİNİN BELİRLENMESİ	Mehmet Halim KAHRAMAN Prof. Dr. Figen ERTAN Dr. Öğr. Üyesi Özge ÖZCAN
		5	<i>Escherichia coli</i> ' DE NAKAVT OLMASI İLE FERULİK ASİTE KARŞI DUYARLILIĞI ARTIRAN BAZI GENLER	PhD Student Hatice ÖZTÜRKEL KABAKAŞ PhD Student Kadriye Aslıhan Onat Taşdelen Dr. Öğr. Gör. Merve SEZER KÜRKÇÜ Doç. Dr. Bekir ÇÖL
		6	FERULİK ASİTİN BİYOPYARLANIMINI ANLAMADA MOLEKÜLER VE MİKROBİYOLOJİK ÇALIŞMALAR	PhD Student Hatice ÖZTÜRKEL KABAKAŞ Dr. Öğr. Gör. Merve SEZER KÜRKÇÜ Doç. Dr. Bekir ÇÖL
		7	<i>Escherichia coli</i> 'DE p-KUMARİK ASİT TOLERANSINI AZALTAN BAZI GENLER: <i>pgpB</i> , <i>fadL</i> , <i>ydeU</i>	KADRIYE ASLIHAN ONAT TAŞDELEN HATİCE ÖZTÜRKEL KABAKAŞ Dr. Öğr. Gör. MERVE SEZER KÜRKÇÜ Doç. Dr. BEKİR ÇÖL

ICSAS 1st International Conference on Biochemistry and Molecular Biology March 7 – 9, 2025 IZMIR Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 7 Mart / March 7, 2025 / 11:00 – 13:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 2	Prof. Dr. Hasan Ekim	1	The Place of Salt and Iodine in Our Health	Doç. Dr. Meral Ekim Prof. Dr. Hasan Ekim
		2	HYPERTENSION IN ELDERLY PEOPLE	Doç. Dr. Meral Ekim Prof. Dr. Hasan Ekim
		3	MOR LAHANA'DAN (<i>Brassica oleracea</i> var. <i>capitata</i> f. <i>rubra</i>) İZOLE EDİLEN POLİFENOL OKSİDAZ ENZİMİNİN BİYOKİMYASAL KARAKTERİZASYONU	Y. Lisans Öğrencisi, Çiğdem ULAMAN Dr. Öğr. Üyesi Elif Duygu KAYA
		4	DİYABETİK HASTALARDA LAKTAT/ALBUMİN (L/A) ve SİSTEMİK İMMUN İNFLAMATUVAR İNDEKS (SII) DEĞERLERİNİN DİYABETİK KRONİK BÖBREK HASTALIĞI İLE İLİŞKİSİ	Dr. Öğretim Üyesi Murat ARI Dr. Hakan CENGİZ Dr. Öğretim Üyesi Ayça TUZCU
		5	ANTIMICROBIAL POTENTIAL ACTIVITIES OF VARIOUS SOLVENT EXTRACTS OF <i>Hyocymus aureus</i> (SOLANACEAE)	Elanur DEMİR Alevcan KAPLAN Emine ÇELİKOĞLU Mehmet BOĞA
		6	TIROID UYARICI HORMON TRIYODOTIRONİN VE TIROKSİN HORMONLARININ EŞ ZAMANLI ÖLÇÜLMESİNDE ÇİFT KATLI NANOPARTİKÜL TABANLI İMMÜNOSENSÖR GELİŞTİRİLMESİ	Dr. Öğretim Üyesi ÜMİT YAŞAR Dr. Öğretim Üyesi UMUT KÖKBAŞ Dr. Öğretim Üyesi ZEHRA GÜL YAŞAR Ar. Gör. Dr. BAŞAK GÜNAŞTI MSc. YASEMİN ÖZKÜÇÜK Prof. Dr. ABDULLAH TULİ

ICSAS 4th INTERNATIONAL CONFERENCE ON EDUCATION March 7 – 9, 2025 IZMIR Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 7 Mart / March 7, 2025 / 11:00 – 13:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 3	Öğr. Gör. Dr. OKAN DEDE	1	EĞİTİM FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN ÇOCUKLARIN DİJİTAL HAKLARINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ	DOÇ. DR. AYŞEGÜL AYYILDIZ ASİL ÖĞRETMEN, ABDURRAHMAN ASİL
		2	EĞİTİM FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN PAYLAŞAN EBEVEYNLİK (SHARENTING) HAKKINDAKİ FARKINDALIKLARININ İNCELENMESİ	DOÇ. DR. AYŞEGÜL AYYILDIZ ASİL ÖĞRETMEN, ABDURRAHMAN ASİL
		3	INTERDISCIPLINARY LEARNING THROUGH STEM AND MAKER ACTIVITIES: AN APPLICATION AT THE PRIMARY SCHOOL LEVEL	Uzm. NESRİN ÖZBABA ULUĞ AYŞEGÜL İLİKÇİ
		4	EĞİTİM PROGRAMLARINDA OYUNLAŞTIRMA YAKLAŞIMLARI: TEORİK TEMELLER VE UYGULAMA ALANLARI	Öğr. Gör. Dr. OKAN DEDE
		5	YAPAY ZEKA DESTEKLİ ÖĞRENME ORTAMLARININ EĞİTİM PROGRAMLARINA ENTEGRASYONU: FIRSATLAR VE ZORLUKLAR	Öğr. Gör. Dr. OKAN DEDE
		6	MAVİ BİLİYE ENSTİTÜSÜ YAZ BİLİM KAMPININ ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN ÇEVRESEL DUYGU VE DÜŞÜNCELERİNE ETKİSİ	Uzman Öğretmen GÜLHANIM YAĞMUR Doç.Dr. ÖNDER ŞENSOY Doç.Dr. SEDA ÇAVUŞ GÜNGÖREN Prof.Dr. NAİM UZUN
		7	7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SİSTEM DÜŞÜNME BECERİLERİNİ ÖLÇMEYE YÖNELİK AÇIK UÇLU ANKET GELİŞTİRME ÇALIŞMASI	Öğretmen AYŞEGÜL ÇİNKİZ Prof. Dr. CANSU FİLİK İŞÇEN

ICSAS 4th INTERNATIONAL CONFERENCE ON EDUCATION March 7 – 9, 2025 IZMIR Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 7 Mart / March 7, 2025 / 11:00 – 13:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 4	Dr. Öğr. Üyesi, Fadile AYDIN	1	EXAMINING TEACHERS' PROFESSIONAL BURNOUT, MOTIVATION AND STRESS LEVELS	Dr. Öğr. Üyesi, Fadile AYDIN
		2	INVESTIGATION OF TEACHERS' PROFESSIONAL COMMITMENT, JOB SATISFACTION AND LIFELONG LEARNING LEVELS ACCORDING TO THEIR DESIRES FOR GRADUATE EDUCATION	Dr. Öğr. Üyesi, Fadile AYDIN
		3	Öğretmen Adaylarının Yaratıcı Öğretmen Kavramına İlişkin Metaforları	Fatmanur Eren Doç. Dr. Gülbin Zeren Nalinci
		4	ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SANATSAL YARATICILIK DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ	Burcu ÖZTAŞ Doç. Dr. Gülbin Zeren NALINCI
		5	ALGILANAN ÖRGÜTSEL DESTEK VE ÖĞRETMEN MUTLULUĞU ARASINDAKİ İLİŞKİ	Dr. Öğr. Üyesi Erdal MERİÇ Öğretmen Fatma BAŞDAĞ Okul Müdürü Kadir BAŞDAĞ
		6	EĞİTİMDE SANAL EVREN (METAVERSE): YENİ UFUKLAR	Öğr. Gör. Dr. Mustafa AKSOĞAN
		7	EĞİTİMDE SANAL ve ARTIRILMIŞ GERÇEKLİĞİN KULLANIMI: GELECEĞİN ÖĞRENME ORTAMLARI	Öğr. Gör. Dr. Mustafa AKSOĞAN
		8	TÜRKİYE'DE ORTAOKUL BİNALARI ÖĞRETİM PROGRAMLARINA NE KADAR UYGUN?	İngilizce Öğretmeni, SİBEL SARAN YILDIZ Doç. Dr. ŞABAN BERK

ICSAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON PHILOSOPHY March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 7 Mart / March 7, 2025 / 11:00 – 13:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 5	Prof. Dr. Mikail BATU	1	ETHICAL LITERACY: A CONCEPTUAL DISCUSSION	Prof. Dr. Emet GÜREL Prof. Dr. Mikail BATU
		2	MOBBING AS AN ETHICAL VIOLATION	Prof. Dr. Emet GÜREL Prof. Dr. Mikail BATU
		3	AİLE DANIŞMANLIĞI AÇISINDAN AİLE FONKSİYONLARINA YÖNELİK FELSEFİ BİR YAKLAŞIM: P4C	Aile Danışmanı, ZEYNEP KORKMAZ
		4	GARETH B. MATTHEWS'İN ÇOCUKLUK FELSEFESİ VE P4C YAKLAŞIMI	Bilim Uzmanı, ZEYNEP KORKMAZ
		5	M.S. DAWKINS'DE HAYVANLARA YÖNELİK İNSANBİÇİMCİ DİLİN ELEŞTİRİSİ	Yüksek Lisans Öğrencisi GÜLŞAH ERTÜRK Prof.Dr. HASAN AYDIN
		6	ON NERMI UYGUR'S LANGUAGE-CULTURE RELATIONSHIP AS A POSSIBILITY OF TURKISH PHILOSOPHY	Arş. Gör. Faruk YORGUN

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON FINANCE and BANKING ICSAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON BUSINESS MANAGEMENT March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 7 Mart / March 7, 2025 / 11:00 – 13:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 6	Dr. Öğr. Üyesi HİLAL OK ERGÜN	1	SECTORAL EXAMINATION OF DIGITAL-BASED PAYMENTS: AN EMPIRICAL ANALYSIS	Dr. Öğr. Üyesi HİLAL OK ERGÜN
		2	ANALYSIS OF THE RELATIONSHIP BETWEEN TRANSPORTATION SECTOR INDEXES: ARDL BOUNDS TEST APPROACH	Dr. Öğr. Üyesi, ERCÜMENT DOĞRU
		3	BANKACILIK SEKTÖRÜNDE FİNANSAL ESNEKLİK: KATILIM BANKALARI VE GELENEKSEL BANKALARIN KARŞILAŞTIRMALI DEĞERLENDİRİLMESİ	Öğr. Gör. Dr. Sevim Ezgi İSLAH Dr. Öğr. Üyesi İsmet BOLAT
		4	TÜRKİYE'DEKİ REASÜRANS ŞİRKETLERİNİN FİNANSAL ETKİNLİKLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA	Dr. Öğr. Üyesi İsmet BOLAT Öğr. Gör. Dr. Sevim Ezgi İSLAH
		5	THE ROLE OF INTEGRATED MARKETING COMMUNICATION ACTIVITIES IN INDIVIDUALS' ATTITUDES AND BEHAVIORS TOWARDS HEDONIC CONSUMPTION	Dr. Öğr. Üyesi Musa ÇAKIR
		6	THE MODERATING ROLE OF SELF-EFFICACY ON THE RELATIONSHIP BETWEEN ORGANIZATIONAL COMMUNICATION AND ORGANIZATIONAL COMMITMENT	Dr., ALAADDIN MOHAMMEDHASSAN

ICSAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 7 Mart / March 7, 2025 / 11:00 – 13:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 7	Prof. Dr. Aynur AYTEKİN ÖZDEMİR	1	PEDİATRİK HASTALARDA TIBBİ GİRİŞİMLERDE NONFARMAKOLOJİK AĞRI YÖNETİMİNDE MEKANİK VİBRASYONUN KULLANIMI	Prof. Dr. Aynur AYTEKİN ÖZDEMİR Araş. Gör. Büşra KÜTÜK
		2	GELİŞİM DÖNEMLERİNE GÖRE HASTA ÇOCUKLA İLETİŞİM	Prof. Dr. Aynur AYTEKİN ÖZDEMİR Araş. Gör. Büşra KÜTÜK
		3	OKUL ÇAĞI ÇOCUKLARINA VERİLEN ORAL HİJYEN EĞİTİMİNİN ETKİNLİĞİNİN BELİRLENMESİ	Araş. Gör. Büşra KÜTÜK Prof. Dr. Aynur AYTEKİN ÖZDEMİR Erdoğan YILDIZ
		4	DİYABETİK YARALAR VE TEDAVİLER ÜZERİNE BİBLİYOMETRİK ANALİZ	Dr. Öğr. Üyesi Elif AYDIN Doç. Dr. Ayşe KOÇAK SEZGİN
		5	<i>HELICOBACTER PYLORI</i> INFECTION: PREVALENCE, TRANSMISSION, AND PHYTOTHERAPY-BASED TREATMENT APPROACHES	Dr. Öğr. Üyesi Elif AYDIN Doç. Dr. Ayşe KOÇAK SEZGİN
		6	MALE NURSES' EXPERIENCES TOWARDS NURSING PROFESSION FROM THE PERSPECTIVE OF GENDER ROLES: A PHENOMENOLOGICAL STUDY	Student, BİRCAN YILMAZ Res. Assistant Dr., BEDİA TARSUSLU
		7	PLACENTA RETENTION AND CURRENT APPROACHES	Fatma Nur YILMAZ Araş. Gör. Dr., Fatma YILDIRIM Prof. Dr., Nuriye BÜYÜKKAYACI DUMAN

ICSAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 7 Mart / March 7, 2025 / 11:00 – 13:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 8	Öğr. Gör. Dr. Emine ERSÖZLÜ	1	ADVANTAGES, ETHICAL PRINCIPLES, AND CHALLENGES OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN PERIOPERATIVE NURSING	Öğr. Gör. Dr. Emine ERSÖZLÜ Öğr. Gör. Ümit Topcuoğlu
		2	ROBOTİK CERRAHİDE PERIOPERATİF HEMŞİRELİK ROLÜ VE KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR	Öğr. Gör. Dr. Emine ERSÖZLÜ Öğr. Gör. Ümit Topcuoğlu
		3	BELIEFS ABOUT MIDWIFERY IN PREHISTORY AND ANTIQUITY: GOD AND GODDESSES	Dr. Ebe, SEZİN GÜRSU Prof. Dr., BİRSEN KARACA SAYDAM
		4	EBELERİN SERVİKS KANSERİ KONUSUNDAKİ AKADEMİK FAALİYETLERİ	Dr. Ebe, SEZİN K. GÜRSU Uzman Ebe, SİNEM GÜLÜMSER Uzman Ebe, DENİZ SELÇUK Prof. Dr., BİRSEN KARACA SAYDAM
		5	CHALLENGES FACED BY PATIENT RELATIVES CARING FOR PATIENTS WITH STOMA	Assistant Professor, Melike DURMAZ Research Assistant Dr., Tuğba GÖZÜTOK KONUK
		6	GAMIFICATION AND GAME-BASED LEARNING IN NURSING EDUCATION: INNOVATIVE APPROACHES AND THEIR EFFECTS	Research Assistant Dr. TUĞBA GÖZÜTOK KONUK Assistant Professor, MELİKE DURMAZ
		7	HİPOTİROİDİ HASTALARINDA SEMPTOM ŞİDDETİ VE SEMPTOM YÖNETİMİ: ÖLÇEK GELİŞTİRME ÇALIŞMASI	Öğr. Gör., ŞEYMA TRABZON Doç. Dr., HAVVA SERT Doç. Dr., TANER DEMİRCİ
		8	AĞIZ VE DİŞ SAĞLIĞI HASTANESİNDE GÖREV YAPAN SAĞLIK PERSONELİNİN HEPATİT B, HEPATİT C VE HIV BULAŞ VE KORUNMA BİLGİ, TUTUM VE DAVRANIŞLARI	Öğr. Gör., ŞEYMA TRABZON Dr. Öğr. Üyesi, GÜLSÜM KAYA Hemşire, RASİME ÖZNR HALICI

ICSAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON PHILOSOPHY March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 7 Mart / March 7, 2025 / 11:00 – 13:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 9	Doç Dr. Müslüm Arpacı	1	FOSTERING NATIONAL ADVANCEMENT: THE PIVOTAL INFLUENCE OF PHILOSOPHY AND EDUCATION IN THE POST-PANDEMIC LANDSCAPE	Dr. Emre Yılmaz Taha Bilen
		2	EMPOWERING STUDENTS THROUGH SUSTAINABLE LIVING: MOTIVATION AND ECONOMIC SELF-SUFFICIENCY AMONG UNDERGRADUATES IN KENYA	Dr. Öğr. Gör. Ayşe Demir Doç. Dr. Arslan Yavuzoğlu
		3	A PHILOSOPHICAL INQUIRY INTO ABSURDISM AND EXISTENTIALISM IN CONTEMPORARY THEATRE	Dr. Mehmet Kaya
		4	EXPLORING THE SYMBOLISM AND PHILOSOPHY IN HINDU TEMPLE ARCHITECTURE	Araş. Gör. Dr. Elif Öztürk
		5	YALIN İLKELER KULLANILARAK BAKIM PROGRAMI VERİMLİLİĞİNİN OPTİMİZE EDİLMESİ: LIBYA PETROL VE GAZ SEKTÖRÜNDE BİR VAKA ÇALIŞMASI	Doç Dr. Müslüm Arpacı
		6	INTEGRATION OF EASTERN PHILOSOPHIES AND ETHICAL PRINCIPLES IN BUSINESS MANAGEMENT	Cheng Liwei
		7	CORE PRINCIPLES OF THE THEORY OF CONSTRAINTS: A NEW PERSPECTIVE	Dr. Can Aydın
		8		

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON FINANCE and BANKING ICSAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON BUSINESS MANAGEMENT March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 7 Mart / March 7, 2025 / 11:00 – 13:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 10	Doç .Dr. Hakan Aydın	1	BLOK ZİNCİRİ TEKNOLOJİSİ İLE MERKEZİYETSİZ FİNANS: ETKİLERİ, ZORLUKLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	Dr. Öğretim Üyesi . Gökhan Bütün, Yl. Öğrencisi Gülcan Durmaz.
		2	API GÜVENLİĞİ: GÖMÜLÜ VE AÇIK FİNANS UYGULAMALAR	Nimet Şahin , Dr. Esra Yücel
		3	KIRSAL ALANLARDA KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELERİN FİNANSA ERİŞİMİ: ENDONEZYA VE TAYLAND ÖRNEĞİ	Buket Oran, Dr. Öğr. Üyesi Fatma Fındık
		4	KOBİ'LERİN FİNANSA ERİŞİMİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ – MODEL YAKLAŞIMI	Nimet Demirci. Doç . Dr. Sevil Doğan
		5	FINANSAL KARAR VERME: TÜRKİYE'DEN FİNANS ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE AMPİRİK BİR ÇALIŞMA	Doç .Dr. Hakan Aydın
		6	ETİK FİNANS VE İSLAMİ FİNANS: ÖZELLİKLER, OLASI YAKINSAMALAR VE POTANSİYEL GELİŞİM	Dr. Öğr. Gör. Burak Uzal
		7	FINANS ÖĞRENCİLERİNİN FİNANSAL OKURYAZARLIĞI: TÜRKİYE'DEN BİR AMPİRİK ÇALIŞMA	Dr. Feyza Hacılaroğlu.

ICSAS 1st International Conference on Biochemistry and Molecular Biology March 7 – 9, 2025 IZMIR Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 7 Mart / March 7, 2025 / 11:30 – 13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 1	Assoc. Prof. Dr. Sékou Traoré	1	DEVELOPMENT OF AN INTERDISCIPLINARY UNDERGRADUATE COURSE COMBINING BIOLOGY AND CHEMISTRY	Emily J. Carter
		2	ENHANCED PRODUCTION OF EICOSAPENTAENOIC ACID AND FUcoxANTHIN IN COLD-ADAPTED DIATOM SPECIES	Minh Hoang Nguyen, Linh Thi Mai,
		3	BIOPROPHYLLACTIC POTENTIAL OF PYOCYANIN FROM PSEUDOMONAS AERUGINOSA AGAINST SAPROLEGNIASIS IN INCUBATED AFRICAN CATFISH EGGS	A. O. Adeyemi, B. K. Oladipo, C. M. Eze, D. F. Onifade
		4	MONITORING WILDFIRE IMPACT AND ECOSYSTEM RECOVERY USING REMOTE SENSING TECHNIQUES	Assis. Prof. Dr. R. S. Deshmukh
		5	UTILIZATION OF DRONE TECHNOLOGY IN WILDFIRE MANAGEMENT: IGNITION DETECTION AND 3D FUEL LOAD ASSESSMENT"	Ahmed Al-Mansoori, Fatima Al-Haddad
		6	ASSESSMENT OF MICROBIAL CONTAMINANTS IN DRINKING WATER FROM VARIOUS REGIONS OF JORDAN	Ahmed Al-Mansoori, Fatima Al-Haddad
		7	MAPPING RESEARCH TRENDS IN WILDFIRE MANAGEMENT IN MEDITERRANEAN ECOSYSTEMS	Amara Diallo, Assoc. Prof. Dr. Sékou Traoré
		8	Epigenetic Impact of Alpha-Particle Radiation on Drosophila melanogaster: A Short-Term Experimental Study	Muhammed Al-Shehhi

ICSAS 1st International Conference on Biochemistry and Molecular Biology March 7 – 9, 2025 IZMIR Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 7 Mart / March 7, 2025 / 11:30 – 13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 2	Dr. Nino Dolidze	1	DIVERSITY AND CONSERVATION OF USEFUL PLANT FAMILIES IN THE CAUCASUS REGION: A FOCUS ON ENDEMIC AND ETHNOBOTANICAL RESOURCES	Giorgi Ivanidze, Dr. Mariam Svanidze, Dr. Nino Dolidze
		2	ECONOMIC EVALUATION, GROWTH, AND PRODUCTIVITY OF GRAFTED TOMATO VARIETIES USING SOLANUM TORVUM AS ROOTSTOCK	Amina Hassan, Assis. Prof. Dr. Fatima Ahmed, Mohamed El-Sayed
		3	DIFFERENTIAL RESPONSES OF LEAF CARBON, NITROGEN, AND PHOSPHORUS TO CLIMATIC VARIABLES ACROSS BIOMES AND PLANT FUNCTIONAL TYPES	Zhang Wei, Dr. Liu Mei
		4	PHYTOCHEMICAL PROFILING AND FTIR ANALYSIS OF SAPONINS IN THREE NIGERIAN RUELLIA SPECIES: RUELLIA PROSTRATA, RUELLIA LINEARI-BRACTEOLATA, AND RUELLIA BIGNONIIFLORA	Amina O. Adeyemi, Chinedu P. Okeke, Fatima B. Musa, Ibrahim S. Eze, Grace N. Okafor
		5	IMPACT OF PHYSICAL ACTIVITY ON REPRODUCTIVE PERFORMANCE AND SEMEN CHARACTERISTICS OF JERSEY BULLS	James O. Thompson, Michael A. Richardson
		6	EXPERT EVALUATION AND CLASSIFICATION OF HERITAGE TREES: A SOUTHEAST ASIAN APPROACH	R. Sari, D. W. Putra, L. H. Wijaya
		7	FUNGAL PATHOGENS ASSOCIATED WITH THE DECLINE OF ACACIA NILOTICA AND EUCALYPTUS CAMALDULENSIS IN PUNJAB, PAKISTAN	S. Khan, Dr. R. Ali, Assis. Prof. Dr. A. Rehman
		8	EVALUATING THE CURRENT STATE AND FARMERS' PERSPECTIVES ON AGROFORESTRY IN PUNJAB, INDIA	P. Verma, A. Singh, M. Yadav
		9	ENGAGING LOCAL YOUTH IN THE PRESERVATION OF FORESTS AND PROTECTED AREAS IN NEPAL	Rajesh Thapa, Dr. Sunita Gurung

ICSAS 1st International Conference on Biochemistry and Molecular Biology March 7 – 9, 2025 IZMIR Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 7 Mart / March 7, 2025 / 11:30 – 13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 3	Prof. Dr. Aibek Nursultanov	1	ASSESSING WILDFIRE SUSCEPTIBILITY IN THE BIA FOREST REGION OF GHANA: AN INTEGRATED GEOSPATIAL APPROACH	Samuel Osei, Kwame Asante
		2	SEASONAL INFLUENCE OF MINING OPERATIONS ON WATER QUALITY IN THE MFOLOZI RIVER, KWAZULU-NATAL, SOUTH AFRICA	Thabo M. Dlamini, Nomvula S. Khumalo, Sipho N. Mthembu
		3	ASSESSING TREE GROWTH FACTORS IMPACTING CARBON STORAGE IN RESPONSE TO CLIMATE VARIABILITY	A. O. Mensah, K. A. Boateng
		4	ASSESSING SOIL HEALTH AND CONTAMINATION TRENDS IN A MAJOR URBAN CENTER OVER TWO DECADES	Dr. John Mwangi, Assoc. Prof. Dr. Grace Wambui
		5	EVALUATING THE EFFECTIVENESS OF MECHANIZED WEED CONTROL IN THE RESTORATION OF DEGRADED OAK FORESTS	Ahmed Al-Mansoori, Fatima Al-Harthy
		6	SEASONAL IMPACT ON TERMITE INFESTATION OF WOODEN BEEHIVES IN ENUGU, NIGERIA	Eze Nwankwo, P. U. Okeke
		7	A MATHEMATICAL FRAMEWORK FOR ANALYZING FOREST RESOURCE DEPLETION: IMPACT OF SYNTHETIC PRODUCT INDUSTRIES	Priya Sharma, Rajesh Kumar, Anjali Mehta
		7	ENHANCING CREATIVITY IN TECHNICAL DRAWING EDUCATION: AN ASSESSMENT APPROACH	João R. Almeida, Camila S. Ferreira, Lucas M. Costa, Beatriz L. Oliveira
		8	AGRICULTURAL GOVERNANCE AND RURAL DEVELOPMENT IN KAZAKHSTAN	Prof. Dr. Aibek Nursultanov

ICSAS 4th INTERNATIONAL CONFERENCE ON EDUCATION March 7 – 9, 2025 IZMIR Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 7 Mart / March 7, 2025 / 11:30 – 13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 4	Prof. Dr. Kenji Yamamoto,	1	REVOLUTIONIZING TEACHING METHODS WITH ADVANCED DIGITAL SOLUTIONS	Ling Chen, Haruto Sato, Kwame Boateng
		2	IMPROVING ENGINEERING EDUCATION STANDARDS THROUGH QUALITY ASSURANCE AND SELF-ASSESSMENT	Wei Li, Yuki Nakamura,
		3	BOOSTING HISTORY EDUCATION WITH MULTIMEDIA TOOLS: A CROSS-CULTURAL ANALYSIS	Dr. Samuel Owusu, Dr. Grace Wambui, Dr. Amina Diallo
		4	TRANSFORMING SCIENCE EDUCATION: CUTTING-EDGE APPROACHES TO TEACHING NUCLEAR CONCEPTS	Lin Zhang, Ahmed El-Sayed
		5	EVALUATING MENTAL HEALTH SUPPORT FOR ENGINEERING STUDENTS: THE ROLE OF THERAPIST CHARACTERISTICS	Prof. Dr. Kenji Yamamoto,
		6	OVERCOMING CHALLENGES IN CONSTRUCTION MEASUREMENT EDUCATION	Jamal Mwangi
		7	CHANGING BEHAVIORS THROUGH EDUCATIONAL GAMES: A FOCUS ON ENVIRONMENTAL CONSCIOUSNESS	Sakura Yamamoto, Assoc. Prof. Dr. Ochieng Mwangi
		8	TRANSFORMING LEARNING THROUGH HYBRID EDUCATION: THE IMPACT OF DIGITAL TOOLS	Haruto Tanaka

ICSAS 4th INTERNATIONAL CONFERENCE ON EDUCATION March 7 – 9, 2025 IZMIR Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 7 Mart / March 7, 2025 / 11:30 – 13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 5	Dr. Aoi Yamamoto	1	ADVANCING ROBOTIC SYSTEMS EDUCATION THROUGH INNOVATIVE LEARNING METHODS: A CASE STUDY AT SHANGHAI INSTITUTE OF TECHNOLOGY, CHINA	Wang Lei, Sun Jing, Li Min
		2	INVESTIGATING UNDERGRADUATE STUDENTS' UNDERSTANDING OF MATHEMATICAL CONCEPTS IN RATE OF CHANGE	Haruto Suzuki, Dr. Aoi Yamamoto
		3	EXAMINING THE ROLE OF MATHEMATICAL CONFIDENCE, ENGAGEMENT, AND IDENTITY IN STUDENT ACHIEVEMENT	Wei Liu, Assis. Prof. Tunde Ojo
		4	REVOLUTIONIZING MEDICAL EDUCATION THROUGH AUGMENTED REALITY: A NEW FRONTIER IN EMBRYOLOGY TEACHING	Yuki Sato, Chen Li, Fatima Ali, Haruto Nakamura, Kwame Asante, Nurul Hasanah
		5	A STUDY OF CAREER GOALS AMONG FINAL-YEAR STUDENTS IN THE SCHOOL OF MEDICINE, UNIVERSITY OF LAGOS, NIGERIA	E. Okonkwo, F. Balogun, P. Eze, S. Ahmed, B. Okafor, T. Adeyemi, G. Oladipo, H. Suleiman
		6	IMPROVING EMPLOYEE PERFORMANCE ANALYSIS IN CORPORATE TRAINING USING XAPI: INSIGHTS INTO BEHAVIORAL TRENDS AND PREDICTIVE MODELING	Taro Suzuki, Fatima Ibrahim,
		7	EXPLORING ACTIVE LEARNING PRACTICES AMONG ONLINE GRADUATE STUDENTS: A CASE STUDY IN SOUTH ASIA	Yuki K. Sato, Sipho Dlamini
		8	BOOSTING ONLINE GRADUATE STUDENT PARTICIPATION THROUGH EFFECTIVE TEACHING STRATEGIES IN SOUTH ASIA	Assoc. Prof. Dr. Kwame O. Asante
		9	ASSESSING INTERACTIVE ENGAGEMENT IN BLENDED LEARNING SETTINGS: A FOCUS ON DATA SYNCHRONIZATION AND FEEDBACK LOOPS	Fatima Al-Hassan, Kwame Osei

ICSAS 4th INTERNATIONAL CONFERENCE ON EDUCATION March 7 – 9, 2025 IZMIR Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 7 Mart / March 7, 2025 / 11:30 – 13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 6	Assis. Prof. Dr. Aiko Nakamura	1	EMPOWERING PEDAGOGY STUDENTS WITH LEARNING DISABILITIES: CAREER PATHWAYS AND CHALLENGES IN THAILAND	Somchai Ratanakul Ananya Sirisom
		2	BOOSTING COMPUTATIONAL THINKING IN STEM EDUCATION THROUGH PHYSICAL COMPUTING INNOVATIONS	Dr. Maria Gonzalez
		3	FOSTERING CREATIVITY IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION: THE IMPACT OF GRAPHIC ACTIVITIES IN ZAMBIA	Lindiwe Nkosi Tafadzwa Moyo
		4	TRANSFORMING TEACHER TRAINING WITH TECHNOLOGY-DRIVEN KNOWLEDGE BUILDING: INSIGHTS FROM SECONDARY EDUCATION	Kenji Yamamoto Amina Sani
		5	ASSESSING COGNITIVE LOAD IN PILOT TRAINING: A STUDY ON MODERN RECREATIONAL AIRCRAFT	Chinedu Okeke Youssef Ahmed
		6	INNOVATING STEM EDUCATION WITH NEUROCOGNITIVE LEARNING STRATEGIES	Assis. Prof. Dr. Aiko Nakamura
		7	ENHANCING METACOGNITIVE SKILLS THROUGH MOBILE LEARNING APPS: A STUDY ON HIGH-ACHIEVING STUDENTS	Assoc. Prof. Dr. Haruto Tanaka Sofia Martinez

ICSAS 4th INTERNATIONAL CONFERENCE ON EDUCATION March 7 – 9, 2025 IZMIR Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 7 Mart / March 7, 2025 / 11:30 – 13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 7	Dr. Sofia Martinez	1	ADOPTING EDUCATION 4.0 PRINCIPLES IN MODERN LANGUAGE TEACHING	Dr. Sofia Martinez
		2	THE IMPACT OF SOCIAL SKILLS AND COMMUNICATION TRAINING IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION: PATHWAYS TO FUTURE SUCCESS	Mei Lin, Nadia Ahmed
		3	BUILDING INTERCULTURAL AWARENESS AMONG DIVERSE STUDENT GROUPS IN ISRAELI HIGHER EDUCATION	Rachel Cohen, David Levy
		4	IMPROVING MATHEMATICAL ABILITIES IN CHILDREN WITH AUTISM USING THE PROJECT MIND FRAMEWORK: A PRELIMINARY STUDY:	Dr. James Carter, Maria Gonzalez, Emma Wilson, Michael Brown, Olivia Davis
		5	REDESIGNING CLASSROOM SPACES: A COLLABORATIVE WORKSHOP WITH CHINESE DESIGN STUDENTS	P. J. Anderson, S. T. Nguyen,
		6	ASSESSING THE EFFECTIVENESS OF THE VARK LEARNING MODEL IN HIGHER EDUCATION SETTINGS	Assoc. Prof. Dr. Emma Harris, Dr. Daniel White
		7	BOOSTING STUDENT PARTICIPATION AND ACADEMIC PERFORMANCE THROUGH INTERACTIVE DIGITAL TOOLS	Fatoumata Diallo
		8	THE ROLE OF EDUCATIONAL MEDIA IN SHAPING THE CREATIVE DEVELOPMENT OF CHILDREN: A CASE STUDY ANALYSIS	Aiko Sato, Li Chen
		9	ADVANCING WRITING SKILLS THROUGH TARGETED TEACHING METHODS: LESSONS FROM A SOUTHEAST ASIAN PROGRAM:	K. Sato, J. Park, A. Ochieng, S. Lee

ICSAS 4th INTERNATIONAL CONFERENCE ON EDUCATION March 7 – 9, 2025 IZMIR Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 7 Mart / March 7, 2025 / 11:30 – 13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 8	Assis. Prof. Dr. Olivia Carter	1	IMPROVING LANGUAGE SKILLS AND CROSS-CULTURAL AWARENESS: A PILOT INITIATIVE FOR UNIVERSITY STUDENTS FROM A TEACHER TRAINING COLLEGE IN ATEQUIZA, MEXICO	Dr. Sofia M. González, Dr. Carlos A. Martínez, Dr. Isabel T. López
		2	INVESTIGATING ACADEMIC STRESS LEVELS AMONG UNIVERSITY STUDENTS WITH DYSLEXIA	Assis. Prof. Dr. Olivia Carter
		3	REVOLUTIONIZING MEDICAL TRAINING IN BRAZIL THROUGH ADVANCED SIMULATION TECHNIQUES: KEY FINDINGS AND RECOMMENDATIONS	Dr. Ana J. Santos
		4	CURRICULUM REFORM IN CHILEAN UNIVERSITIES: A COMPREHENSIVE EXAMINATION OF POLICY CHANGES	Dr. Camila R. Fernández
		5	USING CHILDREN'S ARTWORK TO GAIN INSIGHTS INTO THEIR EXPERIENCES WITH EQUINE-ASSISTED THERAPY	Dr. Sophia Johnson
		6	THE EFFECTS OF COMMERCIALIZATION ON HIGHER EDUCATION: SHIFTING FOCUS IN TEACHING AND LEARNING PRIORITIES	Emma Thompson, Prof. Dr. Michael Richards
		7	THE ROLE OF COLLABORATIVE WORK ENVIRONMENTS IN SHAPING MIDDLE SCHOOL TEACHERS' PRACTICES	Olivia Carter
		8	EVALUATING THE USE OF CHATBOTS IN UNIVERSITY EDUCATION: FINDINGS FROM AN INITIAL PILOT STUDY	John Smith, L. Williams

ICSAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON PHILOSOPHY March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 7 Mart / March 7, 2025 / 11:00 – 13:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 9	Dr. Sofia Oliveira Dr. Hiroshi Tanaka	1	PHILOSOPHICAL HERMENEUTICS AND ITS IMPACT ON JUDICIAL IMPARTIALITY IN BRAZIL	Gabriel M. Costa, Sofia P. Fernandes
		2	A COMPARATIVE STUDY OF SPIRITUAL IMPACTS ON ARCHITECTURAL DESIGN: ISLAMIC AND GOTHIC TRADITIONS	R. Almeida, Y. Chen
		3	EXAMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN RELIGION AND DEVELOPMENT: A FOCUS ON ISLAMIC PERSPECTIVES	Leila Marais, Haruto Nakamura
		4	BRIDGING ANCIENT WISDOM AND MODERN SOCIETY: LESSONS FROM SUFI AND ISLAMIC PHILOSOPHY	Dr. Sofia Oliveira Dr. Hiroshi Tanaka
		5	RECONCILING EFFICIENCY AND COMPASSION IN OPEN KNOWLEDGE SYSTEMS: AN EDUCATIONAL APPROACH	Fatima Bakare, Hoang Nguyen, Nurul Hasanah, Kwame Asante, Li Jianyu
		6	THE DEVELOPMENT OF DEMOCRATIC PRINCIPLES IN PAKISTAN: ISLAMIC THOUGHT AND COMPARATIVE POLITICAL THEORY	: Dr. Ali Malik
		7	THE INFLUENCE OF RELIGIOUS AND MORAL VALUES ON NATIONAL SECURITY: INSIGHTS FROM KAZAKHSTAN	A. K. Nurzhanov, B. T. Serikbayev, C. A. Tulegenov, D. S. Askarova, E. M. Kenzhebekov
		8	CRITICAL ANALYSIS OF SERVANT LEADERSHIP: A REVIEW OF EXISTING LITERATURE	Aisha Diallo, Mohamed Kone, Kenji Suzuki

ICSAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON PHILOSOPHY March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 7 Mart / March 7, 2025 / 11:30 – 13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 10	Dr. Aibek Toktogulov	1	UNVEILING SYMBOLISM IN HINDU TEMPLE ARCHITECTURE: A PHILOSOPHICAL PERSPECTIVE	Ali Hassan Aisha Khan
		2	INTEGRATING ETHICAL FRAMEWORKS: A COMPARATIVE STUDY OF ASIAN AND AFRICAN PERSPECTIVES ON BUSINESS ETHICS	Fatima Ahmed Nurzhan Bekov
		3	INNOVATIONS IN OPEN SCIENCE: TRANSFORMING RESEARCH PARADIGMS	PHD Student Zainab Abbas Dr. Aibek Toktogulov
		4	REEVALUATING CONSTRUCTIVIST PARADIGMS: AN EXISTENTIAL AND PHENOMENOLOGICAL PERSPECTIVE	Dr. Ahmed Al-Mansoori
		5	RECONSTRUCTING SELF THROUGH TEMPORAL DYNAMICS: ANALYZING ZHAO TAO'S ROLE IN JIA ZHANGKE'S CINEMATIC UNIVERSE)	Gulnara Iskakova Asim Raza
		6	ENHANCING CONSTRUCTION EFFICIENCY: A STUDY ON THE ADOPTION OF LEAN PRACTICES	Karim Nurpeisov Aisha Malik
		7	ANALYZING AESTHETIC DIMENSIONS IN MUSEUM ARCHITECTURE	Rana Ahmed Aizhan Dr. Abdyrakhmanova
		8	INTEGRATING PHILOSOPHICAL PERSPECTIVES INTO INTERDISCIPLINARY PHYSICAL EDUCATION PROGRAMS	Assis. Prof. Dr. Amina Khamis Dr. Jibril Adamu

ICSAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON PHILOSOPHY March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 7 Mart / March 7, 2025 / 11:30 – 13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 11	Dr. Aibek Toktogulov	1	THE INFLUENCE OF CULTURAL PHILOSOPHY ON INDIVIDUAL IDENTITY IN TURKIC TRADITIONS	Prof.Dr. M. Adebayo
		2	TRADITIONAL EASTERN PRACTICES IN CONTEMPORARY SUSTAINABLE ARCHITECTURE	L. Tanaka N. Ndungu
		3	EXPLORING POSTMODERN TRAGI-COMEDY: AN ANALYSIS OF TOM STOPPARD'S 'ROSENCRANTZ AND GUILDENSTERN ARE DEAD'	Mei-Ling Chen Dr. Carlos Silva
		4	THE ROLE OF ISLAM IN SHAPING CULTURAL VALUES IN KAZAKHSTAN	Kofi Agyeman Amina El-Omari Assoc. Prof .Fatoumata Diallo
		5	ARTISTIC RESPONSES TO CLIMATE CRISIS: EXPLORING INNOVATIVE APPROACHES TO SUSTAINABLE FUTURES THROUGH INTERDISCIPLINARY ART PRACTICE	Amina Bello Mikhail Ndumba
		6	UNVEILING DARKNESS: EXPLORING EXISTENTIAL THEMES AND MUSICAL NARRATIVES IN "TRUE DETECTIVE"	Assis. Prof. Dr. Aiko Tanaka
		7	RETHINKING ABSENCE: THE ROLE OF SILENCE AND PAUSE IN SAMUEL BECKETT'S WAITING FOR GODOT	Jun-Ho Kim Meilin Xu
		8	ADVANCEMENTS IN CONSTRAINT MANAGEMENT THEORY: A COMPREHENSIVE REVIEW	Mei-Ling Chen Hiroshi Takahashi Samuel Nkrumah

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON ECONOMICS March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 7 Mart / March 7, 2025 / 15:00 – 17:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 1	Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ÇELİK	1	TESTING THE ENVIRONMENTAL PHILLIPS CURVE HYPOTHESIS in TURKIYE	Esmâ ERDOĞAN Müge MANGA
		2	THE LINKAGES BETWEEN ENVIRONMENTAL POLLUTION, HUMAN CAPITAL and GLOBALIZATION: A STUDY ON TURKIYE	Müge MANGA Esmâ ERDOĞAN
		3	HANEHALKI TÜKETİMİ, ENFLASYON VE EKONOMİK BÜYÜME İLİŞKİSİ: GLOBAL KANITLAR	Dr. Öğr. Üyesi Serhat ALPAĞUT
		4	THE RELATIONSHIP BETWEEN CORRUPTION CONTROL AND ECONOMIC GROWTH: AN ANALYSIS BY INCOME GROUPS	Asst. Prof. Dr. Fatih AKIN
		5	UNEMPLOYMENT AND JOB SEARCH PROCESSES IN TÜRKİYE: OCCUPATIONAL GROUPS, JOB SEARCH CHANNELS AND LABOR FORCE PARTICIPATION DYNAMICS	Dr. Öğr. Üyesi Gülferah ERTÜRKMEN Dr. Tuğba KONUK
		6	YOUTH UNEMPLOYMENT IN LABOR MARKETS: CAUSES, CONSEQUENCES AND SOLUTION STRATEGIES	Dr. Öğr. Üyesi Gülferah ERTÜRKMEN
		7	UNEMPLOYMENT HYSTERESIS IN CENTRAL AND EASTERN EUROPEAN COUNTRIES: EVIDENCE FROM FOURIER UNIT ROOT TESTS WITH SHARP AND SMOOTH BREAKS	Dr. Ayşe Nur ŞAHİNLER
		8	THE IMPACT OF REMITTANCES ON DOMESTIC SAVINGS: EVIDENCE FROM TURKIYE	Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ÇELİK

ICSAS 4th INTERNATIONAL CONFERENCE ON INTELLIGENCE AND INTERNATIONAL RELATIONS March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224				
7 Mart / March 7, 2025 / 15:00 – 17:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 2	Prof. Dr. RAMAZAN BİÇER	1	NÖROBİLİM VE İSTİHBARAT: GELECEĞİN OPERASYONEL TEKNİKLERİ	Prof. Dr. Ramazan BİÇER Dr. Eda ALEMDAR
		2	REASONS FOR RELIGIOUS THEMED TERRORISM	Prof. Dr. RAMAZAN BİÇER
		3	DIGITAL DISINFORMATION AND INTERNATIONAL RELATIONS: THE 2024 US PRESIDENTIAL ELECTIONS AND THE DIMENSIONS OF POLITICAL MANIPULATION	Dr. Öğretim Üyesi Gül Seda ACET İNCE
		4	ÇIKARLARIN AYRIŞMASI MI , MEDENİYETLERİN ÇATIŞMASI MI ?	Dr. Seda Gözde TOKATLI
		5	GÖÇ KRİZİ VE MÜLTECİ SORUNUNUN İNSANİ BOYUTTA ANALİZİ	Dr. Seda Gözde TOKATLI
		6	REALISATION OF A BOLD DREAM AT GUNPOINT : UNDERGROUND JEWISH ORGANIZATIONS	Yüksek Lisans Öğrencisi, İREM TABİRLİOĞLU
		7	EUROPEAN ARMY: A BELATED NECESSITY?	Arş. Gör., Özgür YILMAZ
		8	ANALYSING THE AFGHAN PEACE PROCESS IN THE FRAMEWORK OF RIPENESS THEORY	Arş. Gör., Özgür YILMAZ
		9	İNGİLİZ OKULU PERSPEKTİFİNDEN ULUSLARARASI SİSTEM, ULUSLARARASI TOPLUM VE DÜNYA TOPLUMU	Doç.Dr. ABDULLAH TORUN
		10	SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİNDE TÜRKİYE’NİN ÇOK YÖNLÜ DIŞ POLİTİKAYA GEÇİŞİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER	Doç Dr. ABDULLAH TORUN

ICSAS 1st International Conference on Public Administration, Politics and Local Government March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 7 Mart / March 7, 2025 / 15:00 – 17:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 3	Av. Furkan ÇAPOĞLU	1	ADMINISTRATIVE FUNCTIONS OF THE PROVINCIAL COUNCIL AND ITS CONTRIBUTION TO LOCAL GOVERNMENTS	Bilim Uzm. Mehmet YILDIZ Prof. Dr. Erhan GÜMÜŞ Prof. Dr. Ahmet TUNÇ
		2	İDARİ İŞLEM KURAMINDA YOKLUK	AHMET KEMAL KANAT
		3	TÜRK KAMU YÖNETİMİNDE YÖNETİM PSİKOLOJİSİNİN ETKİNLİĞİ	Av. Furkan ÇAPOĞLU Psk. Mustafa BIYIKOĞLU
		4	TARİHTEN GÜNÜMÜZE YÖNETİM PSİKOLOJİSİ	Av. Furkan ÇAPOĞLU Psk. Mustafa BIYIKOĞLU
		5	Kimlik ve İdeoloji Serüveninde Milli Türk Talebe Birliği	Dr. Öğr. Üyesi İlhan BİLİCİ Sena YILDIRIM
		6	Siyasal Şiddet, Meşrulaştırma ve 1970'ler Türkiye'sinden Yansımalar	Dr. Öğr. Üyesi İlhan BİLİCİ Mustafa Kemal ENTERİLİ

ICSAS 1st International Conference on Public Administration, Politics and Local Government March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 7 Mart / March 7, 2025 / 15:00 – 17:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 4	Öğr. Gör. Ümit TOPCUOĞLU	1	THE DEMOCRATIC CRISIS CAUSED BY MIGRATION MOBILITY IN ACCESS TO PUBLIC SERVICES IN THE CITY	Lisans Öğrencisi, Zehra DURUKAN Araştırma Görevlisi, Mustafa Gökberk ERTAN
		2	Türkiye’de Acil Sağlık Hizmetlerinin Tarihçesi ve Gelişimi: Dünya ile Kıyaslama	Öğr. Gör. Ümit TOPCUOĞLU
		3	Afet Eğitiminin Toplumsal Faydaları	Öğr. Gör. Ümit TOPCUOĞLU
		4	BEHAVIOR-FOCUSED ENERGY EFFICIENCY FOR SUSTAINABLE CITIES: THE SOCIAL DIMENSION OF URBAN TRANSFORMATION	Doktora Öğrencisi, Melike ÇİÇEK
		5	KENT PARKLARININ KENTSEL FIRSAT EŞİTSİZLİĞİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ: ERZİNCAN ÖRNEĞİ	Dr. UĞUR GÜLCÜ Doç. Dr. AHMET YAZAR

ICSAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON MATHEMATIC March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 7 Mart / March 7, 2025 / 15:00 – 17:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 5	Doç. Dr. TUĞBA MERT	1	EXAMINING ROUGH IDEALS AND A SURVEY ON EXISTENCE OF LOCAL ROUGH IDEALS	M. Mustafa BEYDAĞI Prof. Dr. İlhan İÇEN Prof. Dr. A. Fatih ÖZCAN
		2	KINEMATICAL APPROACH TO HELICAL TYPE CURVES	Asst. Prof. Dr. ÇAĞLA RAMİS İLGÜZ ESRA ORMAN
		3	AN ALGORITHM FOR THE RECTIFYING CURVES	Asst. Prof. Dr. ÇAĞLA RAMİS İLGÜZ MUSTAFA VARİLCİ
		4	ANALYSIS OF SOLVING AND APPLICATIONS OF SINGULARLY PERTURBED PROBLEMS	Dr. ZELAL TEMEL
		5	PARA-SASAKIAN MANIFOLDS ADMITTING CONFORMAL RICCI SOLITONS	Prof. Dr. MEHMET ATÇEKEN Doç. Dr. TUĞBA MERT
		6	THE LINEARITY OF THE RELATIONSHIP BETWEEN MATHEMATICS AND ART: AN INTERDISCIPLINARY APPROACH	Yüksek Lisans Öğrencisi, Büşra ÖZÇELİK Doç. Dr. Ezgi TOKDİL
		7	Uniqueness Theorem For Inverse Nodal Problem	Dr. Öğr. Üyesi Merve ARSLANTAŞ
		8	GRAY MAP IN THE RING	Master's student, HABİBE RANA KASDAS Asist. Prof. Dr. MUSTAFA OZKAN
		9	FORMATION OF A 32-ELEMENT RING WITH COEFFICIENTS IN AND CYCLIC CODES OVER THE RING	Asist. Prof. Dr. MUSTAFA OZKAN Master's student, HABİBE RANA KASDAS

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON ARCHITECTURE, LANDSCAPE ARCHITECTURE AND URBAN March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 7 Mart / March 7, 2025 / 15:00 – 17:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 6	Assoc. Prof. Dr. TUBA NUR OLGUN	1	AN EVALUATION OF THE CONSERVATION-TOURISM RELATIONSHIP IN THE CONTEXT OF TUNCELİ/PERTEK CASTLE	Assoc. Prof. Dr. TUBA NUR OLGUN
		2	THE FICTIONAL BALANCE BETWEEN LEED CERTIFICATION SYSTEM AND LANDSCAPE ARCHITECTURE	Asist.Prof. Dr., Makbulenur ONUR Research Assistant, Dr., Demet Ulku GULPINAR SEKBAN
		3	LEED SCORECARD ANALYSIS FROM A LANDSCAPE ARCHITECTURE PERSPECTIVE	Asist.Prof. Dr., Makbulenur ONUR Research Assistant, Dr., Demet Ulku GULPINAR SEKBAN
		4	EFFECTIVE WEED MANAGEMENT AND SUSTAINABILITY IN LANDSCAPES	Research Assistant, RIDVAN TİK Assoc. Prof. Dr., RAMAZAN GÜRBÜZ Assoc. Prof. Dr., TUNCAY KAYA
		5	RENEWABLE ENERGY SOLUTIONS IN LANDSCAPING 'AGROVOLTAIC SYSTEMS AND THEIR POTENTIAL'	Research Assistant, RIDVAN TİK Assoc. Prof. Dr., TUNCAY KAYA
		6	ANALYZING THE SPATIAL STRUCTURE OF TRADITIONAL RİZE HOUSES WITHIN THE SCOPE OF PROTECTION OF RURAL ARCHITECTURAL HERITAGE	M. Arch. Sedanur BİRİNCİ Prof. Dr. Çiğdem Belgin DİKMEN
		7	EVALUATION OF TRADITIONAL RURAL HOUSES IN RİZE WITHIN THE SCOPE OF SUSTAINABILITY	M. Arch. Sedanur BİRİNCİ Prof. Dr. Çiğdem Belgin DİKMEN

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PRESCHOOL EDUCATION AND EARLY CHILD DEVELOPMENT March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 7 Mart / March 7, 2025 / 15:00 – 17:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 7	Öğretim Görevlisi, Betül Kübra ŞAHİN YONCA	1	OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ BAKIŞ AÇISINDAN OKUL ÖNCESİ EĞİTİM SINIFLARINDA SINIF YÖNETİMİ	Öğretim Görevlisi, Betül Kübra ŞAHİN YONCA
		2	OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE GELİŞİME UYGUN UYGULAMALAR: OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ GÖRÜŞLERİ	Öğretim Görevlisi, Betül Kübra ŞAHİN YONCA
		3	FARKLI YAŞ GRUBUNDAN ÇOCUKLARIN AYNI SINIFTA EĞİTİM ALMALARINA İLİŞKİN EBEVEYN GÖRÜŞLERİ	Okul Öncesi Öğretmeni, Mizgin AYKUT Prof. Dr., İkbal Tuba ŞAHİN SAK
		4	EFFECT OF PROSOCIAL BEHAVIOR PSYCHOEDUCATION PROGRAM ON PROBLEM BEHAVIORS AND SELF-REGULATION SKILLS OF 5-6-YEAR-OLD CHILDREN	Dr., Burcu BAĞCI ÇETİN
		5	OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARIN ÇOCUK HAKLARINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	Doç. Dr. Dervişe AMCA TOKLU Prof. Dr. Filiz ERBAY Prof. Dr. Umut AKÇIL
		6	Investigation of the Relationship Between Adolescents' Popularity Perceptions and Their Interactions with Strangers on the Internet	Yüksek Lisans Öğrencisi Çiğdem SABUNCU Doç. Dr. Yaşar BARUT Prof. Dr. Soner ÇANKAYA
		7	EXAMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN CHILD DEVELOPMENT CANDIDATES' IDENTITY CONSTRUCTION IN SOCIAL MEDIA AND THEIR PERSONAL RESPONSIBILITY LEVELS	Yüksek Lisans Öğrencisi Kübra AKDENİZ Doç. Dr. Yaşar BARUT Prof. Dr. Soner ÇANKAYA
		8	INVESTIGATING THE REALATIONSHIP BETWEEN ARTIFICIAL INTELİGENCE LEVELS AND ARTIFİCİAL INTELLEİGENCE ANXIETY OF PRESCHOOL TEACHER CANDİDATES	Yüksek Lisans Öğrencisi Kübra KELEŞ Doç. Dr. Yaşar BARUT Prof. Dr. Soner ÇANKAYA
		9	THE RELATIONSHIP BETWEEN THE DIGITAL AWARENESS OF MOTHERS WITH CHILDREN AGED 3-6 AND THE PSYCHOSOCIAL BEHAVIOR OF THE CHILD	Yüksek Lisans Öğrencisi Rabia ASLANTAŞ Doç. Dr. Yaşar BARUT Prof. Dr. Soner ÇANKAYA
		10	THE RELATIONSHIP BETWEEN MATERNAL EMPLOYMENT GUILT AND PARENTAL SELF-EFFICACY	Yüksek Lisans Öğrencisi Saime Nur Tomrukçu Doç. Dr. Yaşar BARUT Prof. Dr. Soner ÇANKAYA

ICSAS 2nd International Conference on Psychological Counseling and Guidance March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 7 Mart / March 7, 2025 / 15:00 – 17:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 8	Doç. Dr. ÇAĞLA GİRĞİN BÜYÜKBAYRAKTAR Öğr. Gör. Dr. EDA KÖKLÜ BAYRAKCI	1	AN INVESTIGATION OF THE FACTORS AFFECTING THE RESILIENCE OF PARENTS OF CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS	Esra Dereobalı Doç. Dr. Türkan Yılmaz Irmak
		2	REFLECTIONS OF ROMANTIC RELATIONSHIP BELIEFS AND MARITAL ROLE EXPECTATIONS ON LIFE SATISFACTION	Doç. Dr. ÇAĞLA GİRĞİN BÜYÜKBAYRAKTAR Öğr. Gör. Dr. EDA KÖKLÜ BAYRAKCI
		3	EXAMINING THE RELATIONSHIPS BETWEEN PERFECTIONISM IN ROMANTIC RELATIONSHIPS, IRRATIONAL BELIEFS IN ROMANTIC RELATIONSHIPS, PSYCHOLOGICAL WELL-BEING AND MARITAL ADJUSTMENT	BERRAK ERSAN ALP Assoc. Prof. FULYA TÜRK
		4	İLİŞKİDE KARAR VERME BECERİSİNİN DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ	BEGÜM UYGUR DOÇ. DR. SEHER MERVE ERUS
		5	İLİŞKİ DOYUMUNUN ÇEŞİTLİ DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ	BURÇİN HAZAL AĞCA DOÇ. DR. SEHER MERVE ERUS

ICSAS 2nd International Conference on Psychological Counseling and Guidance March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 7 Mart / March 7, 2025 / 15:00 – 17:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 9	Assoc. Prof. Ololade M. Aminu	1	ANALYZING SUCCESS FACTORS OF PLAY-BASED INTERVENTION PROGRAMS FOR CHILDREN WITH DIFFERENT ABILITIES IN TURKEY: A COMPARATIVE EVALUATION	Aylin Yılmaz, Ahmet K. Yıldız, Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Şahin
		2	THE SOCIAL DYNAMICS OF PANDEMICS: A CLINICAL SOCIOLOGICAL ANALYSIS OF PRECAUTIONS AND RISKS	Dr. Musa Karabulut Mustafa Eryılmaz
		3	TEACHING STRATEGIES AND PREJUDICE TOWARD IMMIGRANT AND DISABLED STUDENTS	Mücahit Yaşar, Dr. Öğr. Gör. Niyazi Gündoğan
		4	STUDENTS' ATTITUDES TOWARD SEEKING PSYCHOLOGICAL HELP	Dr. Öğr. Gör. Nihat Kılıç, YL. Öğr. Nihat Fırat
		5	AN EXPLORATION OF THE QUALITY OF PRIMARY CAREGIVING RELATIONSHIPS BETWEEN ADOLESCENTS ORPHANED THROUGH AIDS AND THEIR GRANDMOTHERS, BASED ON THE NARRATIVES OF STAKEHOLDERS	Dr. Selin Demir, Dr. İsmail Karahan
		6	CHILD ABUSE: EMOTIONAL, PHYSICAL, NEGLECT, SEXUAL AND THE PSYCHOLOGICAL EFFECTS: A CASE SCENARIO IN LAGOS STATE, NIGERIA	Assoc. Prof. Ololade M. Aminu

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON FINANCE and BANKING ICSAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON BUSINESS MANAGEMENT March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 7 Mart / March 7, 2025 / 15:30 – 17:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 1	Assis. Prof. Dr. Azita Rahmani	1	EXPERT SOLUTIONS TO AFFORDABLE HOUSING FINANCE CHALLENGES IN DEVELOPING ECONOMIES	Michael Johnson, Assis. Prof. Dr. Sarah L. Thompson
		2	THE IMPACT OF DIGITAL INCLUSIVE FINANCE ON THE HIGH-QUALITY DEVELOPMENT OF CHINA'S EXPORT TRADE	Dr. Li Zhang, Dr. Ming Chen
		3	ETHEREUM-BASED SMART CONTRACTS FOR TRADE AND FINANCE	Assoc. Prof. Dr. John Carter
		4	FINANCING-SCHEDULING OPTIMIZATION FOR CONSTRUCTION PROJECTS USING GENETIC ALGORITHMS	John A. Thompson Michael B. Harris Laura D. Evans
		5	FACTORS DETERMINING WOMEN EMPOWERMENT THROUGH MICROFINANCE: AN EMPIRICAL STUDY IN SRI LANKA	A. Perera, S. T. Fernando
		6	MARKET ACCEPTANCE OF A MURABAHA-BASED FINANCE STRUCTURE WITHIN A SOCIAL NETWORK OF NON-ISLAMIC SMALL AND MEDIUM ENTERPRISE OWNERS IN AFRICAN PROCUREMENT	Assis. Prof. Dr. Azita Rahmani
		7	Triangle Challenges of Sustainability at the University Level within the Framework of a Knowledge-Driven Economy and Society	Dr. Petr Novák
		8	STATISTICAL ANALYSIS OF THE IMPACT OF MARITIME TRANSPORT GROSS DOMESTIC PRODUCT ON NIGERIA'S ECONOMY	A. T. Johnson, M. L. Adebayo
		9	THE IMPACT OF JOB-RELATED EMOTIONS ON JOB-RELATED HAPPINESS AMONG FRONTLINE EMPLOYEES IN FINANCIAL FIRMS	John A. Thompson, Sarah L. Bennett

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON FINANCE and BANKING ICSAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON BUSINESS MANAGEMENT March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 7 Mart / March 7, 2025 / 15:30 – 17:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 2	Assoc. Prof. Dr. Ghasem Ghorbani Rostam	1	CONCEPTUAL APPROACH FOR FLEXIBLE BUSINESS PROCESS MODELING	Dr. Hannelore Peeters Prof. Dr. Alain Vermeulen
		2	ORGANIZATIONAL DECISION MAKING BASED ON BUSINESS INTELLIGENCE	Pejman Hosseinioun, Dr. Rose Shayeghi, Assoc. Prof. Dr. Ghasem Ghorbani Rostam
		3	ON CULTIVATING INTERDISCIPLINARY BUSINESS INTERPRETING TALENTS BASED ON MARKET DEMAND	Aylar Myradova, Serdar Berdimuhamedov
		4	BUSINESS BUYERS' EXPECTATIONS IN BUYER-SELLER ENCOUNTERS	Fatih Yenilmez , Dr. Öğr. Üyesi Sude Biçer
		5	SOA EMBEDDED IN BPM: A HIGH-LEVEL VIEW OF THE OBJECT-ORIENTED PARADIGM	Phd İmran Güner
		6	A SPECIFICATION-BASED APPROACH FOR RETRIEVAL OF REUSABLE BUSINESS COMPONENTS FOR SOFTWARE REUSE	Y1. Öğrencisi Adnan Akçay , Dr. Abdullah Aydın Hisar
		7	IDENTIFYING BUSINESS INCUBATORS BASED ON THEIR REAL ACTIVITIES: EVIDENCE FROM CHINA	Dr. Ping Deng, Assis. Prof. Dr. Wentao Yu
		8	PROCESS-BASED BUSINESS TRANSFORMATION THROUGH SERVICES COMPUTING	Sinnakrishnan Perumal, Dr. Nitish Pandey

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON ECONOMICS March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 7 Mart / March 7, 2025 / 15:30 – 17:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 3	Dr. Baatar Enkhbayar	1	POLITICAL FINANCE IN AFRICA: A CASE STUDY OF ETHIOPIA	John A. Smith, Emily R. Johnson
		2	THE ASSESSMENT OF LOW-CARBON ECONOMY IN JIANGSU, CHINA	Michael Thompson, Sarah Lee
		3	DEVELOPMENT STRATEGY AND TREND ANALYSIS IN THE INFORMATION ECONOMY: INSIGHTS FROM GLOBAL EXPERIENCES APPLIED TO AZERBAIJAN	Farid Məmmədov, Leyla Hüseynova, Elnur Qasimov
		4	ENHANCING INTELLECTUAL CAPITAL TO FOSTER INNOVATION, ENTREPRENEURSHIP, AND SUSTAIN THE KNOWLEDGE ECONOMY	Dr. Baatar Enkhbayar
		5	SUFFICIENCY ECONOMY: A CONTRIBUTION TO ECONOMIC DEVELOPMENT	Assoc. Prof. Dr. Ayesha Khalid
		6	UTILITY ANALYSIS OF API ECONOMY BASED ON MULTI-SIDED PLATFORM MARKETS MODEL	Dr. Claire Moreau
		7	A BALANCED SCORECARD APPROACH FOR EVALUATING STRATEGIC ALIGNMENT OF NATIONAL R&D PROGRAMS IN CREATIVE ECONOMY POLICY	Aylin Əliyeva, Farid Məmmədov, Leyla Hüseynova, Elnur Qasimov, Zəhra Rzayeva
		8	CHALLENGES AND OPPORTUNITIES FOR PROMOTING CIRCULAR ECONOMY IN THE CONSTRUCTION SECTOR	I. Petrov, A. Ivanova, D. Sokolov, K. Volkov

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON ECONOMICS March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 7 Mart / March 7, 2025 / 15:30 – 17:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 4	Assis. Prof. Dr. Dupont Vandenberghe	1	DEVELOPING INTELLECTUAL CAPITAL TO ADVANCE INNOVATION AND ENTREPRENEURIAL CAPACITY AND SUSTAIN KNOWLEDGE ECONOMY	Hamid Alalwany, Nabeel A. Koshak Mohammad K. Ibrahim
		2	TERRITORIES' CHALLENGES AND OPPORTUNITIES TO PROMOTE CIRCULAR ECONOMY IN THE BUILDING SECTOR	Cem Güven, Dr. Öğr. Üyesi Beyhan Yiğit, YL. Öğrencisi. Cumhuriyet Ahmedova
		3	BANKING CRISIS AND ECONOMIC EFFECTS OF THE BANKING CRISIS IN NIGERIA	Chinedu Okafor, Amina Bello, Musa Ahmed
		4	TRIANGLE ISSUES OF SUSTAINABILITY AT THE UNIVERSITY LEVEL WITHIN THE CONTEXT OF THE KNOWLEDGE ECONOMY AND SOCIETY	Fariz Aliyev, Assoc. Prof. Dr. Nigar Mammadova
		5	STATISTICAL ANALYSIS OF THE IMPACT OF MARITIME TRANSPORT GROSS DOMESTIC PRODUCT ON BELGIUM'S ECONOMY	Assis. Prof. Dr. Dupont Vandenberghe
		6	A REVIEW ON THE OUTLOOK OF THE CIRCULAR ECONOMY IN THE AUTOMOTIVE INDUSTRY	M. Schneider, L. Weber
		7	THE ROLE OF MULTINATIONAL ENTERPRISES' INVESTMENTS IN ECONOMIC DEVELOPMENT: A CASE STUDY OF POLAND	M. Kowalski, J. Nowak
		8	ANALYZING THE POTENTIAL OF JOB CREATION BY TAKING THE FIRST STEP TOWARDS CIRCULAR ECONOMY: CASE STUDY OF BRAZIL	M. K. Schmidt, L. Fischer, P. M. Thomas

ICSAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224				
7 Mart / March 7, 2025 / 15:30 – 17:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 5	Dr. Carlos Mendes, Prof. Mariana Costa, Sofia Oliveira	1	ETHICAL CHALLENGES IN ANTI-DOPING POLICIES: A COMPARATIVE ANALYSIS OF TURKEY AND INTERNATIONAL STANDARDS	Aisha Rahman
		2	MORPHOLOGICAL DIFFERENCES AMONG FEMALE SPRINTERS IN NIGERIA	Chinwe Okafor, Ibrahim Adamu, Fatima Suleiman
		3	LONG-TERM PHYSICAL TRAINING AND ITS INFLUENCE ON SKELETAL DEVELOPMENT IN SOUTH AFRICAN WOMEN	Nomvula Dlamini, Thabo Maseko
		4	EXAMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN PHYSICAL ACTIVITY, DIET, AND COGNITIVE AGILITY	Ravi Prakash, Dr. Priya Natarajan
		5	PROMOTING COMMUNITY HEALTH THROUGH SPORTS: A HOLISTIC STRATEGY	Dr. Carlos Mendes, Prof. Mariana Costa, Sofia Oliveira
		6	IMPROVING STUDENT PARTICIPATION IN SWIMMING LESSONS: THE ROLE OF STRUCTURED TEACHING MODELS	Gabriela Fernández
		7	THE INFLUENCE OF ATHLETE SATISFACTION ON TEAM PERFORMANCE: A CASE STUDY FROM CAIRO UNIVERSITY	Omar El-Sayed, Hanaa Mahmoud
		8	THE EFFECTS OF LONGITUDINAL FITNESS TRAINING ON BODY COMPOSITION IN EASTERN EUROPEAN ADOLESCENT BOYS	Dmitry Ivanov, Aneta Kovacs

ICSAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224				
7 Mart / March 7, 2025 / 15:30 – 17:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 6	Assoc. Prof. Dr. Ricardo M. Vasquez	1	EXPLORING PHYSICAL ACTIVITY BEHAVIOR CHANGE, MOTIVATION, AND PERCEIVED BARRIERS AMONG MEDICAL STUDENTS IN TANZANIA	Dr. Amani Kibwana, Fatima Njoroge
		2	THE ROLE OF CREATIVE HOBBIES IN MENTAL WELL-BEING AMONG NURSING STUDENTS: A STATISTICAL ANALYSIS	Researcher Sofia Mendes
		3	CLINICAL TRAINING EXPERIENCES IN PEDIATRIC WARDS: PERSPECTIVES FROM NURSING STUDENTS	Beatriz Tavares, João Henrique Costa
		4	EFFECTS OF MINDFULNESS TRAINING ON STRESS MANAGEMENT AMONG FIRST-YEAR NURSING STUDENTS	Dr. Ahmed Oumar
		5	DETECTION OF LEGIONELLA PNEUMOPHILA IN HOSPITAL WATER SYSTEMS IN LAGOS, NIGERIA USING PCR METHODS	Daniel C. Adebayo, Zhang Wei, Farid Al-Rashid
		6	IDENTIFYING COVID-19 STRAINS THROUGH BLOOD BIOMARKER ANALYSIS IN ATHLETES	Assoc. Prof. Dr. Ricardo M. Vasquez
		7	PHYSICAL AND METABOLIC CHARACTERISTICS OF ELITE KENYAN LONG-DISTANCE RUNNERS: A PERFORMANCE STUDY	Leonardo J. Ferreira
		8	INVESTIGATING THE EFFECTS OF COOL-WATER IMMERSION ON POST-EXERCISE RECOVERY IN HUMID CLIMATES	Samuel Chukwuma, Laila Hussain, Xinyi Zhou

ICSAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224				
7 Mart / March 7, 2025 / 15:30 – 17:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 7	Assoc. Prof. Dr. Amina Chikondi	1	FOSTERING PROFESSIONAL IDENTITY DEVELOPMENT IN UNDERGRADUATE NURSING STUDENTS THROUGH EXPERIENTIAL LEARNING	Emma Njeri, Mohammad Faizan, Thandiwe Moyo
		2	ASSESSING DIGITAL HEALTH LITERACY AMONG NURSING STUDENTS: A CASE STUDY FROM UNIVERSITY OF LUSAKA	Kwame Boateng, Assoc. Prof. Dr. Amina Chikondi
		3	PROMOTING PROBLEM-SOLVING AND ADAPTABILITY SKILLS IN NURSING EDUCATION THROUGH CASE-BASED LEARNING	Gabriela Rocha, Carlos Mendes
		4	TRADITIONAL HEALING PRACTICES AND MODERN PAIN MANAGEMENT: IMPLICATIONS FOR PALLIATIVE CARE	Fatima Diallo
		5	THE IMPACT OF SIMULATION-BASED LEARNING ON CLINICAL DECISION-MAKING AMONG NURSING STUDENTS	S. Rahman, J. Wang
		6	INTEGRATING ARTIFICIAL INTELLIGENCE INTO NURSING EDUCATION: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES	Assoc. Prof. Dr. Benjamin Okafor
		7	DEVELOPING MOBILE APPLICATIONS FOR CLINICAL TRAINING IN NURSING: INSIGHTS FROM EDUCATORS	Zhang Min, Halima Yusuf
		8	UTILIZING COMPETENCY-BASED ASSESSMENTS IN MEDICAL-SURGICAL NURSING EDUCATION: A COMPARATIVE ANALYSIS	Sophia Chen, Jin Ho Park, Hassan Idris

ICSAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224				
7 Mart / March 7, 2025 / 15:30 – 17:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 8	Assist. Prof. Dr. Ahmed Al-Mousa	1	THE ROLE OF CLINICAL PRECEPTORS IN SHAPING UNDERGRADUATE NURSING CURRICULUM	Ayla Pereira, Kofi Mensah
		2	THE IMPACT OF MIDWIFERY EDUCATION ON CLINICAL OUTCOMES	Assis. Prof. Dr. Sara Tan, Dr. James Lee
		3	EFFECTS OF NURSING SERVICES ON THE PHYSICAL WELL-BEING AND BEHAVIORAL PATTERNS OF FEMALE INMATES IN PRISONS	Elena Rodrigues, Fatoumata Diop, Wang Li
		4	TRAITS OF SUCCESSFUL NURSE LEADERSHIP: INSIGHTS FROM WARD NURSES IN SYRIA	Assist. Prof. Dr. Ahmed Al-Mousa
		5	MIDWIFERY AND ITS CONTRIBUTION TO SAFE DELIVERIES IN DEVELOPING COUNTRIES	Lina Zeyad, Khaled Al-Salem
		6	IMPROVING NUTRITIONAL CARE FOR PEDIATRIC CANCER PATIENTS: NURSING INTERVENTIONS	Dr. Laura Oliveira, Dr. Ibrahim Ahmed
		7	IMPACT OF PEER SUPPORT ON PROBLEM-SOLVING SKILLS IN NURSING STUDENTS	Dr. Ahmed Jibril, Prof. Dr. Mei Zhang
		8	EVALUATING NURSING COMPETENCIES IN CLINICAL ENVIRONMENTS: A STUDY OF CAMBODIAN NURSES	Sokha Chea, Nadia Sulaiman

ICSAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224				
7 Mart / March 7, 2025 / 15:30 – 17:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 9	Assoc. Prof. Dr. Eduardo Silva	1	THE PRACTICAL DELIVERY ROOM EXPERIENCE OF NURSING STUDENTS AT DHOFAR UNIVERSITY	Aisha Al-Harhi, Dr.Salim Al-Balushi
		2	RESILIENCE EVALUATION AMONG PATIENTS WITH CHRONIC KIDNEY DISEASE UNDERGOING DIALYSIS TREATMENT	Joana M. Costa, Ricardo Silva, Helena Marques
		3	PHYSICAL PROPERTIES AND RESISTANT STARCH CONTENT IN RICE FLOUR AFTER A-AMYLASE HYDROLYSIS	Carlos Almeida, Mai Linh Nguyen, Fouad Al-Khoury
		4	MIDWIFERY IN URBAN VERSUS RURAL SETTINGS: A COMPARATIVE STUDY	Phd. Candidate Nora Ahmed, Elias Al-Sabah
		5	MIDWIFERY CARE IN HIGH-RISK PREGNANCIES: A GLOBAL PERSPECTIVE	Dr. Maria Oliveira, Assoc. Prof. Dr. Eduardo Silva
		6	THE ROLE OF MIDWIVES IN POSTPARTUM MENTAL HEALTH SUPPORT	Emma Bennett, Mark Turner
		7	EXPLORING THE ROLE OF MIDWIVES IN BIRTH CONTROL EDUCATION	Dr. Maryam Al-Khalifa, Hana Al-Mansoori

ICSAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224				
7 Mart / March 7, 2025 / 15:30 – 17:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 10	Dr. Joseph K. Kamau,	1	KNOWLEDGE AND PERCEPTION OF MATERNAL HEALTH CARE AMONG PREGNANT WOMEN IN PUBLIC HOSPITALS IN MAPUTO, MOZAMBIQUE	Carlos M. Fernandes, Lucia P. Andrade, Isabel R. Tavares
		2	CHALLENGES AND MOTIVATIONS IN ACCESSING IMMUNIZATION SERVICES AMONG REFUGEE CAREGIVERS IN ZIMBABWE: A QUALITATIVE ANALYSIS	Patricia T. Moyo, Kwame K. Asante, Prof. Dr. Emmanuel N. Nkrumah, Dr. Joseph K. Kamau, Alexandre D. Nsengiyumva
		3	ENHANCING COLLABORATION IN PALLIATIVE CARE PROVIDERS: INSIGHTS FROM BOTH URBAN AND RURAL AREAS IN NIGERIA	Chinonso I. Okafor, Yemi A. Olufemi, Ruth O. Alade, Akinwale J. Balogun
		4	EXPLORING THE IMPACT OF STRESS AND COPING STRATEGIES AMONG PATIENTS UNDERGOING HEMODIALYSIS IN KENYA	Grace O. Kinyua, Dr. Martin A. Nyambura
		5	EVALUATION OF EVIDENCE-BASED NURSING PRACTICES IN PEDIATRIC DENTAL CARE IN PUBLIC HEALTH SETTINGS	Dr. Regina S. Osei, Dr. Benjamin E. Okoro
		6	ASSESSING THE IMPACT OF HIGH-FIDELITY SIMULATION ON TEAMWORK AND COMMUNICATION AMONG NURSING STUDENTS IN EAST AFRICA	Koffi J. Dufresne, Zainab O. Ajayi, S. Nambiro, Dr. Sheila M. Nyongo
		7	THE ROLE OF COMPLEMENTARY THERAPIES IN PEDIATRIC ONCOLOGY TREATMENT: A STUDY ON THE INTEGRATION OF YOGA	Dr. Solomon J. Okonkwo

ICSAS 2nd International Conference on Psychological Counseling and Guidance March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 7 Mart / March 7, 2025 / 15:30 – 17:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 11	Dr. Maria Gallo, Prof. Dr. Luca Bianchi,	1	SOCIO DEMOGRAPHIC CORRELATES OF POST-TRAUMATIC STRESS DISORDER AMONG YOUTH UNDERGOING DOMESTIC VIOLENCE IN EUROPEAN CONTEXTS	Laurent Dupont, Sofia Hernandez
		2	SOCIOLOGY PERSPECTIVE ON EMOTIONAL MALTREATMENT: RETROSPECTIVE CASE STUDY IN A JAPANESE ELEMENTARY SCHOOL	Dr. Maria Gallo, Prof. Dr. Luca Bianchi,
		3	THE IMPACT OF ERIC TRANSFERENCE ON THE DURABILITY OF PSYCHOANALYTIC TREATMENT: AN EXPLORATORY CASE STUDY	Sara Romano, Dr. Lukas Schmidt
		4	THE IMPACT OF THE BUILT ENVIRONMENT ON CHILDREN: ENVIRONMENTAL PERCEPTIONS OF DEPRIVED CHILDREN IN EUROPEAN SLUMS	Elias Becker, Clara Fernández, Nia Thomsen
		5	ASSOCIATION BETWEEN ADHD MEDICATION, CANNABIS, NICOTINE USE, MENTAL DISTRESS, AND OTHER PSYCHOACTIVE SUBSTANCES	Luca Bergamini, Assoc. Prof. Dr. Maria De Luca, Anna Fischer, Dr. Jeanette Nadeau
		6	ADDRESSING GLOBAL TRAUMA: SOMATIC INTERVENTIONS IN PTSD TREATMENT AND CLINICIAN BURNOUT PREVENTION	Marie Dupont, Johannes Fischer, Lucia Moretti

ICSAS 2nd International Conference on Psychological Counseling and Guidance March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 7 Mart / March 7, 2025 / 15:30 – 17:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 12	Dr. Zola Moyo	1	CORRELATION BETWEEN MEANING IN LIFE AND ACADEMIC PERFORMANCE IN AFRICAN COLLEGE STUDENTS	Amina N'Diaye, Kwame Agyemang, Dr. Zola Moyo
		2	IMPROVING DECISION SUPPORT FOR ORGAN TRANSPLANT	A. M. Ndlovu, P. L. Dlamini, T. O. Adeyemi, J. C. Mbatha, S. S. Nkosi, B. E. Chukwu
		3	LOVE AND MONEY: SOCIETAL ATTITUDES TOWARD INCOME DISPARITIES IN AGE-GAP RELATIONSHIPS	Kwame A. Asante Ngozi O. Okafor Tendai M. Chirwa
		4	EFFECTS OF GRATITUDE PRACTICE ON RELATIONSHIP SATISFACTION AND THE ROLE OF PERCEIVED SUPERIORITY	Kwame Mensah, Amina Ndlovu, Temba Dube
		5	MINDFULNESS-BASED STRESS REDUCTION FOR ENHANCING SELF-ESTEEM AND WELL-BEING: THE CRITICAL ROLE OF CONTINGENT SELF-ESTEEM IN PREDICTING WELL-BEING COMPARED TO EXPLICIT SELF-ESTEEM	Amina Diouf, Kwame Nkrumah Thandiwe Mbatha
		6	SUICIDE WRONGFUL DEATH: STANDARD OF CARE PROBLEMS INVOLVING THE INACCURATE DISCERNMENT OF LETHAL RISK WHEN FOCUSING ON THE ELICITATION OF SUICIDE IDEATION	Jin Wei Li, Yu Hang Zhang, Aiko Tanaka
		7	EXPERIENCES AND IMPACT OF ATTACHMENT AMONG WOMEN WITH INSECURE ATTACHMENT IN COHABITATION: IMPLICATIONS FOR THERAPEUTIC PRACTICE	Nur Aisyah Sari, Rina Puspitasari, Andi Muhammad Haris
		8	CULTURAL PRACTICES AS A COPING MEASURE FOR WOMEN WHO TERMINATED A PREGNANCY IN ADOLESCENCE: A QUALITATIVE STUDY	Phd. Nina P. Wijaya Prof. Dr. Rina H. Putri
		9	HELPING OTHERS AND YOUTH MENTAL HEALTH: A QUALITATIVE STUDY EXPLORING PERSPECTIVES OF YOUTH ENGAGING IN PROSOCIAL ACTIVITIES	Ayesha Tanaka, Rajiv Kumar, Mei Ling Zhao

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON HEALTH MANAGEMENT March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 11:00 – 13:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 1	Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Düha KOÇ	1	ÇOCUK SAĞLIĞI POLİTİKALARI ÜZERİNE YAPILAN ÇALIŞMALARIN VOSVIEWER İLE BİBLİYOMETRİK ANALİZİ	Arş. Gör. Osman ŞAHMAN Arş. Gör. Dr. Semih ISLİCİK
		2	The Impact of Electronic Health Records on Nursing Management	Öğr. Gör. Dr. Emine ERSÖZLÜ
		3	Digitalization in Nursing Management: Technological Innovations and Challenges	Öğr. Gör. Dr. Emine ERSÖZLÜ
		4	Türkiye ve Dünya Genelinde Paramedik Eğitimi ve Lisans Programları	Öğr. Gör. Ümit TOPCUOĞLU
		5	TOPLUMDA İLK YARDIM EĞİTİMİNİN FAYDALARI	Öğr. Gör. Ümit TOPCUOĞLU
		6	SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA	Prof. Dr. Yunus Emre ÖZTÜRK Birgül Sena IŞIK
		7	DİGİTALİZATİON and ITS EFFECTS ON REDUCİNG CARBON FOOTPRINT	Prof. Dr. YUNUS EMRE ÖZTÜRK Yüksek Lisans Öğrencisi, AYŞE KEMER
		8	COĞRAFİ BİLGİ SİSTEMLERİ (CBS) İLE 112 AMBULANS ROTALAMA VE ACİL MÜDAHALE OPTİMİZASYONU	Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Düha KOÇ
		9	SAĞLIK BİLİŞİMİ KULLANARAK ACİL DURUM YÖNETİMİNDE HATA AZALTMA STRATEJİLERİ	Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Düha KOÇ

ICSAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL WORK ICSAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIOLOGY March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 11:00 – 13:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 2	PROF. DR. OGUZHAN ZENGİN	1	A BIBLIOGRAPHIC REVIEW OF POSTGRADUATE THESES ON POST-TRAUMATIC STRESS DISORDER	Doktorant, MAHMUT SAMİ KÖKTAŞ
		2	ENSURING HEALTHY LIVES AND PROMOTING WELL-BEING FOR ALL IN TURKEY: ALIGNING WITH THE 2030 AGENDA FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT	PROF. DR. OGUZHAN ZENGİN
		3	FROM EDUCATION TO EMPLOYMENT: EXPLORING TURKEY'S PROGRESS TOWARD GENDER EQUALITY	PROF. DR. OGUZHAN ZENGİN
		4	MEDICAL SOCIAL SERVICE PRACTICES FOR CANCER PATIENTS AND THEIR RELATIVES ONCOLOGICAL SOCIAL SERVICE	Asst. Prof., İhsan KUTLU Graduate student, Fatma Sude UZUN
		5	THE SOCIOLOGICAL ANALYSIS OF HONOR AND CUSTOM KILLING IN TURKEY	Dr. ZEYNEP ŞENTÜRK DIZMAN
		6	DARK TOURISM: SOCIOLOGICAL REFLECTIONS OF DEATH AND SUFFERING	Doktora Öğrencisi Ayşe KÖSE ŞİRİN
		7	ORMAN YANGINLARININ KIRSAL YAPIYA ETKİLERİ ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR DEĞERLENDİRME	Doktor Öğretim Üyesi, ÜMMÜ BULUT KESKİN
		8	ÜNİVERSİTE-MEKAN İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA ÜNİVERSİTELERİN DÖNÜŞTÜRDÜĞÜ KIRSAL ALANLAR	Doktor Öğretim Üyesi, ÜMMÜ BULUT KESKİN

ICSAS 4th INTERNATIONAL CONFERENCE ON ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 11:00 – 13:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 3	Doç.Dr., ŞAHİN İNANÇ	1	DEVELOPMENT OF TIME SERIES BASED CALL COUNT PREDICTION MODELS FOR CALL CENTERS OF ELECTRONIC PAYMENT AND MONEY INSTITUTIONS	Hasan Hüseyin Yurdağül Zehra Sude Sarı Şule Yeşilyurt Ceren Ulus M. Fatih Akay
		2	DELIVERY TIME PREDICTION FOR THE E-COMMERCE SECTOR	Batuhan Taşkapı Hasan Hüseyin Yurdağül Zehra Sude Sarı Ceren Ulus M. Fatih Akay
		3	ENERJİ YÖNETİMİNDE PARÇACIK SÜRÜ OPTİMİZASONU UYGULAMASI	Dr.ONUR MESUT ŞENARAS Doç.Dr., ŞAHİN İNANÇ Prof.Dr., ARZU EREN ŞENARAS
		4	LOJİSTİK YÖNETİMİ İÇİN YAPAY ARI KOLONİSİ OPTİMİZASYONU UYGULAMASI	Dr.ONUR MESUT ŞENARAS Doç.Dr., ŞAHİN İNANÇ Prof.Dr., ARZU EREN ŞENARAS
		5	HUMAN RESOURCES IN THE METAVERSE: A QUALITATIVE STUDY ON RECRUITMENT THROUGH VIRTUAL REALITY	J. Tğm. Dr. Ahmet SARNIÇ
		6	ULTRA DÜŞÜK GÜÇLÜ IOT CİHAZLAR İÇİN GERÇEK ZAMANLI İŞLETİM SİSTEMİ TASARIMI VE GELİŞTİRİLMESİ	Mekatronik Mühendisi,ERTAN ARAS Doç. Dr.,DİLŞAD ENGİN
		7	Deep Learning for Fracture Detection: Achieving High Precision and Sensitivity Across Multi-Region X-ray Images	Dr. Refika Sultan DOĞAN Dr. Rukiye Nur KAÇMAZ
		8	DEVELOPMENT OF A RULE-BASED SELLER CLUSTERING SYSTEM	Muhammed Kesici Oğuzhan Mangır Tuğçe Dinç Ceren ULUS M. Fatih AKAY
		9	BIST 100 PRICE PREDICTION WITH GRU	Asst. Prof. İlkay Sibel KERVANCI Asst. Prof. Gözde ÖZSERT YİĞİT
		10	ADRESSING IMBALANCE IN DRUG-TARGET INTERACTION PREDICTION WITH HYBRID FEATURE REDUCTION AND DATA AUGMENTATION STRATEGIES	Asst. Prof. Dr., Gözde ÖZSERT YİĞİT Asst. Prof. Dr., İlkay Sibel KERVANCI

ICSAS 4th INTERNATIONAL CONFERENCE ON EDUCATION March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 11:00 – 13:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 4	Dr. Öğr. Üyesi, EMİNE SEÇİL KARAMUKLU	1	Investigation of The Compatibility of Primary School English Course Learning Outcomes with Other Courses in Terms of Social Emotional Learning	Selver TUNA Doç. Dr. Bahadır KÖKSALAN
		2	İLKOKUL TÜRKÇE, HAYAT BİLGİSİ, SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARININ SORUMLULUK DEĞERİ BAKIMINDAN İNCELENMESİ	Dr. Öğr. Üyesi, Zekiye ÇAĞIMLAR Uzman Öğretmen, İNCİ YAŞAR
		3	İLKOKUL FEN BİLİMLERİ VE MATEMATİK DERS KİTAPLARININ SORUMLULUK DEĞERİ BAKIMINDAN İNCELENMESİ	Dr. Öğr. Üyesi, Zekiye ÇAĞIMLAR Uzman Öğretmen, İNCİ YAŞAR
		4	ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLİĞİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN ÖZEL EĞİTİM MESLEK LİSELERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ	Dr. Öğr. Üyesi, EMİNE SEÇİL KARAMUKLU
		5	PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK VE REHBERLİK BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN KAYNAŞTIRMA/BÜTÜNLEŞTİRME UYGULAMALARINA İLİŞKİN METAFORİK ALGILARI	Dr. Öğr. Üyesi, EMİNE SEÇİL KARAMUKLU
		6	THE IMPORTANCE OF R&D AND EDUCATION STUDIES IN INCREASING CLIMATE CHANGE AWARENESS	Expert Ecologist Bedirhan EKER Associate Professor Yasin ÜNAL

ICSAS 4th INTERNATIONAL CONFERENCE ON EDUCATION March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 11:00 – 13:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 5	Doç. Dr. SİBEL ADAR CAN	1	ORTAOKUL MATEMATİK ÖĞRETMENLERİNİN MATEMATİK OKURYAZARLIĞI ETKİNLİKLERİNİ GERÇEKLEŞTİRME DURUMLARININ İNCELENMESİ	Yüksek Lisans Öğrencisi, İREM BAŞAĞAÇ Prof. Dr., KÜRŞAT YENİLMEZ
		2	ARCHETYPES: A JOURNEY INTO THE DEPTHS OF THE HUMAN PSYCHE	Assoc. Prof. Dr. Nazile Abdullazade
		3	Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu Olan Ortaokul Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ile Psikolojik Sağlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	Mısra Çiftçi Dr. Öğr. Üyesi, Çağla Çelimli
		4	HASTA VE YAŞLI BAKIM HİZMETLERİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN EMPATİ BECERİLERİNİN GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK EĞİTİM PROGRAMI İÇİN BİR İHTİYAÇ ANALİZİ	Yüksek Lisans Öğrencisi, MUSTAFA ÖZTÜRK Dr. Öğr. Üyesi BURHAN ÜZÜM
		5	A CASE STUDY BASED ON DIGITAL LITERACY LEVELS OF EFL LEARNERS IN TURKEY: WHAT ARE THEIR PERCEPTIONS?	Assist. Prof. HALENUR OCAKTAN ÇELİKTÜRK
		6	YOUR DIFFERENCE/AWARENESS CREATING A SUSTAINABLE WORLD WITH CREATIVE DRAMA	Assist. Prof. Dr., GÜLİZ ŞAHİN Undergraduate Student, ESRA KARAAL Undergraduate Student, AZRA MAÇÇA
		7	AN EVALUATION ON THE COMPETENCIES OF CLASSROOM TEACHER CANDIDATES IN VISUAL ARTS TEACHING COURSE	Doç. Dr. SİBEL ADAR CAN
		8		

ICSAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 11:00 – 13:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 6	Dr. Öğr. Üyesi Fatih ŞAHİN	1	Over Kanseri ve Ebelik: Tespit, Danışmanlık ve Bütünsel Destek	AYSEL KURUOĞLU YASEMİN HAMLACI BAŞKAYA
		2	THE USE OF ARTİFİCİAL İNTELLİGENCE İN ASSISTED REPRODUCTİVE TECHNOLOGİES	Ebe (Tezli Yüksek Lisans Öğrenci), Aşenur YETİM Arş. Gör. Dr., Fatma YILDIRIM Prof. Dr., Nuriye BÜYÜKKAYACI DUMAN
		3	A Solution-Oriented Approach in Psychiatric Nursing	Dr. Öğr. Üyesi Fatih ŞAHİN
		4	SAĞLIK ÇALIŞANLARININ YAŞADIĞI İŞ STRESİNİN SİGARA İÇME ARZUSUNA ETKİSİ	Yüksek Lisans Öğr. Havvanur GÜNEŞ Yüksek Lisans Öğr. Fatma Nur DALBOY Doç. Dr. Yasemin HAMLACI BAŞKAYA
		5	EBEVEYNLERİN ATEŞ YÖNETİMİ TERCİHLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	Doç. Dr. Funda KARDAŞ ÖZDEMİR Arş. Gör. Melis Can KESGİN GÜNGÖR
		6	SÜNNET OLAN ÇOCUKLARDA DİKKAT DAĞITMA TEKNİKLERİNİ KULLANAN RANDOMİZE KONTROLLÜ ÇALIŞMALARIN İNCELENMESİ	Arş. Gör. Melis Can KESGİN GÜNGÖR Doç. Dr. Funda KARDAŞ ÖZDEMİR
		7	İNVESTIGATION OF WOMEN’S HEALTH LITERACY AND HEALTH BELIEFS ABOUT HUMAN PAPİLLOMA VIRUS AND VACCINE: A CROSS-SECTIONAL DESCRIPTIVE STUDY	Hemşire, JANIL ALANUR HAKİM Dr. Öğretim Üyesi ASLI KARAKUŞ SELÇUK

ICSAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 11:00 – 13:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 7	Doç.Dr.Hafize ÖZDEMİR ALKANAT	1	Maintaining Secure Attachment in Neonatal Intensive Care Unit	Melis İLBASAN Doç. Dr. Handan ÖZCAN
		2	Is Consumption a Risk in Maintaining Fertility?	Melis İLBASAN Doç. Dr. Handan ÖZCAN
		3	SİRKADYEN RİTMİN BOZULMASI VE KRONOTİPİN SAĞLIK ÜZERİNE ETKİLERİ	Doç.Dr.Hafize ÖZDEMİR ALKANAT
		4	SİRKADYEN RİTİM VE KRONOKEMOTERAPİ ÜZERİNE HEMŞİRELİK NOTLARI	Doç.Dr.Hafize ÖZDEMİR ALKANAT
		5	Is Unsafe Sexual Activity a Risk in the Maintenance of Fertility?	Gülbanu GÜMÜŞOK, Doç. Dr. Handan ÖZCAN
		6	Effects of Endocrine Disruptors on Fertility	Gülbanu GÜMÜŞOK, Doç. Dr. Handan ÖZCAN
		7	MASSAGE TECHNIQUES USED TO REDUCE LABOR PAIN	Assistant Professor, Sebahat Hüseyinoğlu Graduate Student, Sevda Elkatmış
		8	THE POWER OF ART THERAPY IN PREGNANCY, CHILDBIRTH AND POSTPARTUM	Dr. Öğr. Üyesi, Sebahat HÜSEYİNOĞLU Arş. Gör. Kübra Nur KILIÇ Arş. Gör. Begüm CAN Doç. Dr. Reyhan AYDIN DOĞAN

ICSAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 11:00 – 13:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 8	Asst. Prof. Dr., LÜTFİYE NUR UZUN	1	THE IMPORTANCE OF FAMILY-CENTERED CARE IN CHILDREN WITH CHRONIC ILLNESS	Hemşire Nihat GÜNEŞ Dr. Öğr. Üyesi Veysel CAN Dr. Öğr. Üyesi Mehmet BULDUK
		2	BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF GRADUATE THESES ON STREET CHILDREN	Hemşire Nihat GÜNEŞ Dr. Öğr. Üyesi Veysel CAN Dr. Öğr. Üyesi Mehmet BULDUK
		3	Sleep Hygiene During Pregnancy	Nezaket TARHAN Doç. Dr. Handan ÖZCAN
		4	Nursing and Midwifery Interventions in Ovarian Hyperstimulation Syndrome	Nezaket TARHAN Doç. Dr. Handan ÖZCAN
		5	EXAMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN NURSING STUDENTS' CAREER CHOICES AND GENDER ROLES PERCEPTIONS	Damla ŞAHİN Assist. Prof. Dr Bahar ÇOLAK
		6	CODING EMOTIONS: ARTIFICIAL INTELLIGENCE, NURSING AND MASLOW'S PYRAMID OF NEEDS	Asst. Prof. Dr., LÜTFİYE NUR UZUN
		7	The Relationship Between Post Traumas, Psychosocial Difficulties, Quality of Life and Sleep Status of Children Diagnosed with Secondary Enuresis After Earthquake	Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Emin DÜKEN
		8	COMPLICATIONS AND MANAGEMENT OF ABDOMİNAL TRAUMA İN PREGNANCY	Yüksek Lisans Öğrencisi Ebe, Merve KAYA Doç. Dr. Yasemin Hamlacı Başkaya

ICAFVP 5th INTERNATIONAL CONFERENCE ON AGRICULTURE, FOOD, VETERINARY AND PHARMACY SCIENCES March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 11:00 – 13:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 9	Assist. Prof. Dr. N. MEZİYET DİLEK	1	TARIMSAL ÜRETİMDE ENERJİ YÖNETİMİNDE YENİLENEBİLİR ENERJİ TEKNOLOJİLERİNİN ÖNEMİ	Prof.Dr. Hasan Hüseyin ÖZTÜRK Dr. Hasan Kaan KÜÇÜKERDEM
		2	SERA İKLİMLENDİRME İÇİN GÜNEŞ ENERJİSİ DESTEKLİ ISI POMPASI KULLANIMI	Prof.Dr. Hasan Hüseyin ÖZTÜRK Dr. Hasan Kaan KÜÇÜKERDEM
		3	ÇİLEK YETİŞTİRİCİLİĞİNDE RİZOBAKTERİ VE VİNAS UYGULAMALARININ GELİŞME VE VERİM ÜZERİNE ETKİLERİ	Neslihan TOPAL Prof. Dr. Ahmet EŞİTKEN
		4	CEVİZ KABUĞUNUN KOH VE İLE KİMYASAL AKTİVASYONU SONUCU ELDE EDİLEN AKTİF KARBONUN KARAKTERİZASYONU	Prof. Dr. ESRA ALTINTIĞ Dr. BİRSEN SARICI
		5	METİLEN MAVİSİNİN MANYETİK AKTİF KARBON İLE GİDERİMİNİN İNCELENMESİ	Prof. Dr. ESRA ALTINTIĞ Dr. BİRSEN SARICI
			İĞDIR OVASI'NDA BULUNAN ARAZİLERİN SULAMA SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ ve KAPALI SULAMA SİSTEMİNE GEÇİLMESİ İMKANLARININ ARAŞTIRILMASI	Ziraat Mühendisi, Mehmet Fatih ÇELEBİ
		6	ANTHOCYANNINS AND THE USE OF ANTHOCYANNINS AS FOOD COLOURANTS	Dr. Fatmagül Hamzaoğlu
		7	USE OF COLD PLASMA TECHNIQUE IN FOOD TECHNOLOGY	Assoc. Prof. KUBRA UNAL Assist. Prof. Dr. N. MEZİYET DİLEK
		8	MARINATION PROCESS IN MEAT TECHNOLOGY: OBJECTIVES AND EFFECTS	Assist. Prof. Dr. N. MEZİYET DİLEK
		9	GIDA İŞLEMEDE 3D BASKI TEKNOLOJİSİNE GENEL BAKIŞ	Doç. Dr. Emine NAKİLCİOĞLU Gizem TİRYAKİ
8	KAHVE TELVESİNİN GIDA SANAYİSİ ALANINDA DEĞERLENDİRİLMESİ	Gizem TİRYAKİ Doç. Dr. Emine NAKİLCİOĞLU		

ICSAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIOLOGY March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 11:00 – 13:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 10	Dr. Carolina Reyes Assoc. Prof. Dr. Jeanette Mbala	1	THE EVOLUTION OF MIDWIFERY PRACTICES: CULTURAL AND MEDICAL PERSPECTIVES FROM TURKEY AND SOUTH AFRICA	Dr. Aylin Demir
		2	INTEGRATING TRADITIONAL AND MODERN MIDWIFERY: A COMPARATIVE STUDY IN INDONESIA AND KENYA	Dr. Siti Rahmawati Dr. Akinyi Njoroge
		3	ASSESSING THE IMPACT OF MIDWIFERY EDUCATION ON MATERNAL AND NEONATAL OUTCOMES IN BANGLADESH AND GHANA	Dr. Farida Chowdhury Dr. Kwame Boateng
		4	THE ROLE OF MIDWIVES IN COMBATING MATERNAL MORTALITY: LESSONS FROM BRAZIL AND UGANDA	Dr. Maria Oliveira Dr. Grace Nakato
		5	MIDWIFERY AND COMMUNITY HEALTH: EMPOWERING WOMEN THROUGH HOLISTIC CARE IN VIETNAM AND ETHIOPIA	Mekdes Tesfaye Linh Tran
		6	TECHNOLOGICAL ADVANCEMENTS IN MIDWIFERY: THE IMPACT OF TELEHEALTH IN RURAL AREAS OF THE PHILIPPINES AND TANZANIA	Dr. Angelica Dela Cruz Dr. Juma Mwinyi
		7	EXPLORING MIDWIFERY POLICY AND PRACTICE: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES IN MALAYSIA AND ZAMBIA	Noor Hidayah Dr. Bwalya Chisanga
		8	MIDWIFERY INTERVENTIONS FOR HIGH-RISK PREGNANCIES: STRATEGIES FROM MOROCCO AND INDIA	Dr. Salma El Idrissi
		9	THE IMPACT OF MIDWIFERY-LED BIRTH CENTERS ON MATERNAL SATISFACTION: CASE STUDIES FROM MEXICO AND CAMEROON	Dr. Carolina Reyes Assoc. Prof. Dr. Jeanette Mbala

ICSAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL WORK March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 11:00 – 13:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 11	Assoc. Prof. Dr. Natasha Ivanova	1	IMPROVING MATERNAL HEALTH THROUGH MIDWIFERY-LED CARE MODELS: A GLOBAL PERSPECTIVE	Aisha Al-Harthy Dr. Fatima Ibrahim Dr. Elena Petrova
		2	THE ROLE OF MIDWIVES IN PREVENTING POSTPARTUM DEPRESSION: A QUALITATIVE STUDY	Dr. Nawal Al-Mazroui Assis. Prof. Dr. Layla Abdullahi
		3	INTEGRATING TRADITIONAL MIDWIFERY PRACTICES INTO MODERN MATERNAL CARE IN SUB-SAHARAN AFRICA	Esther Mwangi Dr. Safiya Hassan
		4	MIDWIFERY EDUCATION AND SKILL DEVELOPMENT: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES IN THE MIDDLE EAST	Dr. Laila Al-Kindi Mohammed Al-Farsi
		5	TECHNOLOGY-ASSISTED MIDWIFERY: TELEHEALTH SOLUTIONS FOR REMOTE MATERNAL CARE	Assoc. Prof. Dr. Natasha Ivanova
		6	MATERNAL HEALTH DISPARITIES AMONG MIGRANT WOMEN: THE ROLE OF MIDWIFERY SERVICES	Phd. Candidate Maria Fernández
		7	THE ROLE AND SIGNIFICANCE OF INTERVENTION RESEARCH IN SOCIAL WORK	Prof. Dr. João Henrique Silva
		8	MIDWIFERY INTERVENTIONS IN REDUCING CESAREAN SECTION RATES: A SYSTEMATIC REVIEW	Msc. Sara Abdulwahab

ICSAS 4th INTERNATIONAL CONFERENCE ON INTELLIGENCE AND INTERNATIONAL RELATIONS March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224				
8 Mart / March 8, 2025 / 11:30 – 13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 1	Prof. Dr. Anna Dubois, Dr. Sofia Rossi	1	FEDERALISM AND INTERNATIONAL AFFAIRS: THE ROLE OF SUB-STATE GOVERNMENTS IN EUROPEAN COUNTRIES	Olivier Durand Jan Kowalski
		2	KOREA AND JAPAN ECONOMIC RELATIONS: AN ANALYSIS THROUGH THE WORLD TRADE ORGANIZATION	Emilie L. Dufresne, Matteo P. Costa
		3	SELF-PERCEIVED EMPLOYABILITY OF INTERNATIONAL RELATIONS STUDENTS IN EUROPEAN UNIVERSITIES	Dr. Julian Andersson, Prof. Dr. Claire Dubois
		4	THE ROLE OF EUROPEAN COUNTRIES IN RESOLVING THE RELIGIOUS CONFLICTS IN CENTRAL ASIA	Prof. Dr. Anna Dubois, Dr. Sofia Rossi
		5	PUBLIC RELATIONS FOR THE FACULTY OF MANAGEMENT SCIENCE IN AFRICAN UNIVERSITIES	Adebayo Olumide, Chipo Ndlovu, Kwame Amankwah
		6	CHILEAN BUSINESS ORIENTALISM: THE ROLE OF NON-STATE ACTORS IN THE FRAME OF ASYMMETRIC BILATERAL RELATIONS	Kwame Osei Amina N'Diaye
		7	ECONOMIC GROWTH RELATIONS TO DOMESTIC AND INTERNATIONAL AIR PASSENGER TRANSPORT IN AFRICA	Kwame Nkrumah, Amina Binta, Julius Ochieng, Zanele Moyo
		8	HORIZONTAL DIMENSION OF CONSTITUTIONAL SOCIAL RIGHTS	Amina Oumarou, Thabo Mokoena, Nana Adomah
		9		

ICSAS 4th INTERNATIONAL CONFERENCE ON INTELLIGENCE AND INTERNATIONAL RELATIONS March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 11:30 – 13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 2	Assoc. Prof. Dr. Fatima Zohra Benkhedda	1	OPERATION STRATEGY AND PUBLIC RELATIONS TRENDS FOR PUBLIC RELATIONS STRATEGIES DEVELOPMENT IN AFRICA	Kwame O. Adom, Nia A. Kwesi
		2	APPLICATION ASPECTS OF PUBLIC RELATIONS BY NONPROFIT ORGANIZATIONS: A CASE STUDY OF THE MIDDLE EAST	Omar Al-Mansouri, Leila Kassem, Tariq Abdullah
		3	APPLICATION'S ASPECTS OF PUBLIC RELATIONS BY NONPROFIT ORGANIZATIONS. CASE STUDY MIDDLE EAST	Omar Al-Sabah, Layla Al-Dosari, Khaled Al-Farouq
		4	THE IDEA OF INTERNATIONAL CRIMINAL JUSTICE IN THE FUNCTION OF PROSECUTION OF INTERNATIONAL CRIMES	Omar Al-Mansoori, Aisha Al-Hashimi
		5	AN EFFICIENT MULTI JOIN ALGORITHM UTILIZING A LATTICE OF DOUBLE INDICES	D. Ahmad R. Al-Hassan, Assis. Prof. Dr. Nadia B. Al-Sayed
		6	EXPLORING THE PROFESSIONAL COMPETENCY CONTENTS FOR INTERNATIONAL MARKETERS IN THE MIDDLE EAST	Mohammad Al-Fahad, Dr. Ali Al-Hassan
		7	THE ROLE OF MIDDLE EASTERN COUNTRIES IN THE UNIFICATION OF COLLISION OF LAW IN INTERNATIONAL TRADE	A. Al-Mansouri, N. Al-Jaber
		8	EXTENDING THE CONCEPTUAL NEIGHBORHOOD GRAPH OF THE RELATIONS FOR THE SEMANTIC ADAPTATION OF MULTIMEDIA DOCUMENTS	Ahmed Al-Mansouri, Assoc. Prof. Dr. Fatima Zohra Benkhedda

ICSAS 1st International Conference on Public Administration, Politics and Local Government March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 11:30 – 13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 3	Assoc. Prof. Dr. Kwame Ndlovu	1	PUBLIC SERVICE ETHICS IN THE MIDDLE EAST: AN EMPIRICAL STUDY	Omar Al-Mansouri Leila Al-Farsi Tariq Al-Hashmi
		2	DISTINCTIVE FEATURES OF LEGAL RELATIONS IN THE AREA OF SUBSOIL USE, RENEWAL AND PROTECTION IN THE MIDDLE EAST	F. Al-Mohammad, L. Al-Saleh, R. Al-Hassan
		3	THE CONCEPT AND PRACTICE OF GOOD GOVERNANCE IN AFRICA	Assoc. Prof. Dr. Kwame Ndlovu Dr. Fatima Diallo
		4	A FRAMEWORK FOR KNOWLEDGE MANAGEMENT APPLICATION IN PUBLIC ORGANIZATIONS IN AFRICA	Dr. Kwame Mensah, Dr. Amina Ouedraogo
		5	E-GOVERNMENT, DIGITAL TRANSFORMATION, AND THE ONE BELT ONE ROAD INITIATIVE: AFRICA'S OPPORTUNITY	Dr. Amina Coulibaly
		6	CONCEPTUALIZING PRIORITIES IN THE DYNAMICS OF PUBLIC ADMINISTRATION CONTEMPORARY REFORMS	Kwame Osei Fatima Mbatha Amina Diallo Thabo Ndlovu
		7	THE IMPLEMENTATION OF MANDATORY ELECTRONIC DOCUMENT EXCHANGE IN PUBLIC ADMINISTRATION: EXPECTATIONS VERSUS REALITY	Dr. Samuel Njoroge Dr. Amina Diallo
		8	UTILIZING KNOWLEDGE MANAGEMENT TO FOSTER A KNOWLEDGE SOCIETY THROUGH E-GOVERNMENT SERVICES IN AFRICAN NATIONS	Dr. Samuel Njoroge Dr. Aisha Abubakar

ICSAS 1st International Conference on Public Administration, Politics and Local Government March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 11:30 – 13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 4	Adebayo Okonkwo	1	ANALYSIS OF THE EVOLUTION OF IN-SERVICE TRAINING IN PUBLIC ADMINISTRATION: FROM PERSONNEL MANAGEMENT TO HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT	Dr. Wei-Lun Zhang Dr. Noriko Tanaka
		2	ENHANCING ACCOUNTABILITY IN THE PUBLIC SECTOR: LESSONS FROM A CORRUPTION CASE IN NIGERIA	Adebayo Okonkwo
		3	EVALUATION OF MEDICATION ADMINISTRATION PROCESS IN A PAEDIATRIC WARD	Hiroshi Takahashi Mei Lin Zhang Joon-Soo Park Nguyen Thanh Binh
		4	IMPLEMENTING COLLABORATIVE BUSINESS PROCESSES TO MITIGATE INFORMATION LOSS IN PUBLIC ADMINISTRATION	H. Nakamura S. Liang, K. Tham
		5	A LEGAL OPINION ON MITIGATION AND ADAPTATION AIR POLLUTION STRATEGIES FOR LOCAL GOVERNMENTS IN EAST ASIA	Hiroshi Tanaka Mei Lin Zhang
		6	FROM SEPARATISM TO COALITION: VARIANTS IN LANGUAGE POLITICS AND LEADERSHIP PATTERN IN DRAVIDIAN MOVEMENT	Takeshi Yamamoto Li Wei Min Ji
		7	HOW DO POLITICIANS RECOVER THEIR COSTS? THE POLITICAL ECONOMY OF REPRESENTATIVE DEMOCRACY IN ASIAN POLITICS	Mei Ling Zhao Rajiv Kumar
		8	THE ROLE OF REGIONAL CONCEPTS IN PUBLIC POLICY: A STUDY ON THE SOUTH ASIAN CONTEXT	Rajeev Kumar Mei Li Zhang, Amira K. Sulaiman
		9	CONTROLLING YOUTHS' PARTICIPATION IN POLITICS IN YANGON: A CONSTRUCTIVE INCLUSIVENESS FOR GOOD GOVERNANCE IN MYANMAR	Aung Kyaw Zin Mai Thein Lwin

ICSAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON MATHEMATIC March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 11:30 – 13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 5	Assis .Prof. Dr. Yumi Tanaka	1	FINITE-SUM OPTIMIZATION: ADAPTIVITY TO SMOOTHNESS AND LOOPLESS VARIANCE REDUCTION	Sungmin Park Dr. Jiawei Zhang
		2	A MODEL OF A NON-EXPANDING UNIVERSE DRIVEN BY THE VACUUM SPACE PROPERTIES	Ryuji Takahashi Ahmed Al-Farsi Zhang Wei
		3	GENERALIZATION OF TSALLIS ENTROPY THROUGH Q-DEFORMED ARITHMETIC	A. P. Kundu R. J. Singh S. M. Patel T. H. Zhou
		4	ESTIMATION OF FUNCTIONAL RESPONSE MODEL USING SUPERVISED FUNCTIONAL PRINCIPAL COMPONENT ANALYSIS	Haruto Kobayashi Assis .Prof. Dr. Yumi Tanaka
		5	CLOSED-FORM SOLUTION OF SECOND ORDER LINEAR ORDINARY DIFFERENTIAL EQUATIONS	Ahmed Hassan Assoc. Prof. Dr. Layla Abdallah
		6	ECONOMIC FORECASTING MODEL IN PRACTICE USING REGRESSION ANALYSIS: THE RELATIONSHIP BETWEEN PRICE, DOMESTIC OUTPUT, GROSS NATIONAL PRODUCT, AND TREND VARIABLES IN OIL PRODUCTION	Kwame Adom, Amina Osei, Dr. Kofi Baidoo
		7	OPTIMIZING SPATIAL INTERPOLATION USING A MULTI-LAYER INVERSE DISTANCE WEIGHTING MODEL FOR ADVANCED REGRESSION AND CLASSIFICATION TASKS IN SPATIAL DATA ANALYSIS	Kwame Adebayo, Chipo Mutasa, Samuel Okello, Nia Ncube

ICSAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON MATHEMATIC March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 11:30 – 13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 6	Jomo Kenyatta	1	APPLICATION OF LEGENDRE TRANSFORMATION TO PORTFOLIO OPTIMIZATION	Kwame Adom, Amina Bello, Chijioke N. Okoye
		2	ON DECOMPOSITION OF MAXIMAL PREFIX CODES IN DATA CLASSIFICATION	Chijioke Okafor, Amina Boukari
		3	APPROXIMATION TO THE HARDY OPERATOR IN TOPOLOGICAL SPACES	Amina K. Ndong, Ibrahim A. Mohammed
		4	LOCALIZED MESHFREE METHODS FOR SOLVING 3D HELMHOLTZ EQUATION	Ahmed S. Alim, John M. Nkrumah
		5	IDENTIFYING ENVIRONMENTAL FACTORS AFFECTING THE SPREAD OF MALARIA IN AFRICA: A REGRESSION APPROACH	Kwame Nkrumah Amina Kofi
		6	THE ANALOGUE OF PISOT NUMBERS IN FORMAL POWER SERIES FIELDS OVER FINITE FIELDS	Assis.Prof. Dr.Thierno S. Diallo Dr. Amina F. Kone
			ARTIFICIAL NEURAL NETWORK FOR OPTIMAL INVENTORY MANAGEMENT IN AFRICAN MARKETS	Amina B. N'Diaye, Samuel T. Akoua
		7	IDENTIFYING ENVIRONMENTAL AND SOCIOECONOMIC DETERMINANTS OF TYPHOID FEVER SPREAD IN EAST AFRICA: A REGRESSION ANALYSIS	Jomo Kenyatta Nia Akinyi

ICSAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON MATHEMATIC March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 11:30 – 13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 7	Assis. Prof. Dr. Jean-Michel Diop	1	A BIOLOGICAL MODEL FOR THREE SPECIES WITH CROWLEY–MARTIN FUNCTIONAL RESPONSE	Dr. Amina Zelkovic Prof. Dr. Roberto Martinho
		2	OPTIMIZING RELAXATION PARAMETERS FOR EFFICIENT ITERATIVE SOLUTIONS TO ELECTROMAGNETIC SCATTERING PROBLEMS	Prof. Dr. Li Zhao Dr. Amir Rahimi
		3	A COMPARATIVE ANALYSIS OF BAYESIAN AND REGRESSION MODELS FOR PUBLIC HEALTH SERVICE MODELING	Ana García Dr. Yuto Sato
		4	PURE SCALAR EQUILIBRIA IN NORMAL-FORM STRATEGIC GAMES”?	Dr. Mahir Khamidov Jasmine Ugo
		5	QUANTITATIVE ANALYSIS OF STOCK PRICE FORECASTING IN FINANCIAL MARKETS USING THE GEOMETRIC BROWNIAN MOTION MODEL	Milena Tang Assis. Prof. Dr. Jean-Michel Diop
		6	ENHANCED TRIPLE INTEGRAL INEQUALITIES OF HERMITE-HADAMARD TYPE	Lucas Araujo Nabila Riahi
		7	A COMPREHENSIVE REVIEW OF HIGHER-ORDER SPLINE METHODS FOR SOLVING THE BURGERS EQUATION WITH B-SPLINE TECHNIQUES AND THEIR VARIATIONS	Dr. José Pereira Carlos García
		8	A CONJECTURE ON THE ADAM OPTIMIZER	Chijioke Onuoha Sofia Rivera Alhaji Diop Dr. Saeed Hossein

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON ARCHITECTURE, LANDSCAPE ARCHITECTURE AND URBAN March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 11:30 – 13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 8	Assoc. Prof. Dr. Amadou Toure	1	DEVELOPING A STRATEGY FOR ZERO ENERGY BUILDINGS: A STUDY ON CONVERTING AN OLD OFFICE BUILDING INTO A NET ZERO ENERGY BUILDING FOR HOT-HUMID CLIMATES	Marat K. Tuleubayev, Dr. Amina B. Khairullina
		2	THE FUTURE OF MEDICAL FACILITIES: A SYSTEMATIC REVIEW OF ARCHITECTURAL DESIGN WITH AN INNOVATIVE RESEARCH AND DEVELOPMENT PERSPECTIVE	Akilbek Toktogulov, Aizada Ibragimova, Yerbolat Saduov, Gulzhanat Mukhtarova, Nurlan Esenov
		3	THE EVOLVING IMPACT OF BUILDING FAÇADES IN URBAN SPACES: A COMPARATIVE STUDY OF BAKU	Assis. Prof. Dr. Elvin Mammadov Dr. Leyla Farzalieva
		4	ENERGY CONSERVATION THROUGH ADAPTABLE ARCHITECTURE	Sibusiso Dlamini Thabo Mokoena Amina K. Nguvama, Kwame Adom
		5	DEVELOPING A COMPREHENSIVE APPROACH FOR SUSTAINABILITY ASSESSMENT OF BUILDING ELEMENTS	Dr. Kwame Asante, Lecture Femi Alabi, Dr. Imani Ndlovu
		6	AMBITIOUS ARCHITECTURE: A FRAMEWORK FOR FLOOD RISK MITIGATION	Ibrahim B. Ndlovu, Fatima K. Moyo
		7	BETWEEN ALEXIS NOSSITER AND SAID ALI: AN 'AFFINITARIAN' ARCHITECTURAL EXPLORATION	Mariama Doumbia, Assoc. Prof. Dr. Amadou Toure
		8	A PROPOSAL FOR TEMPORARY SHELTERS FOR DISPLACED COMMUNITIES	L. Dupont, M. Faure, T. Charpentier,

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON ARCHITECTURE, LANDSCAPE ARCHITECTURE AND URBAN March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 11:30 – 13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 9	Assis .Prof. Dr. Klooster Wouters	1	EXPERT SOLUTIONS TO AFFORDABLE HOUSING FINANCE CHALLENGES IN DEVELOPING ECONOMIES	Lukas Müller, Sophie Vandenberg
		2	ARCHITECTURAL INNOVATION IN THE FACE OF THE CLIMATE CRISIS	Sophia Dubois, Assoc. Prof. Dr. Lucas Martin
		3	DESIGNING ACCESSIBLE HOUSING TO IMPROVE LIVING CONDITIONS FOR PEOPLE WITH DIVERSE NEEDS	Van den Broeck, Assis .Prof. Dr. Klooster Wouters
		4	ASSESSMENT OF FIRE RISKS ASSOCIATED WITH FUEL STATIONS IN THE CITY OF ANTWERP AND EVALUATING RISK MANAGEMENT IN URBAN PLANNING	J. Meier L. Vandenbroeck
		5	THE ROLE OF PERSPECTIVE IN RENAISSANCE ART AND ARCHITECTURE IN EUROPE	Sophie Dupont Marc Lefevre
		6	ACCURACY OF PEAK DEMAND ESTIMATES IN OFFICE BUILDINGS USING ENERGY PLUS SIMULATOR	Lukas Vermeulen, Anna Janssen, Peter De Smet, Michel Van der Velde

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON ARCHITECTURE, LANDSCAPE ARCHITECTURE AND URBAN March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 11:30 – 13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 10	Assis .Prof. Dr. Akhmetzhanov Dauren,	1	DIGITAL TWINS IN THE BUILT ENVIRONMENT: A FRAMEWORK FOR INTEGRATION AND DEVELOPMENT	Henrik Jansen Anna Vandereycken Tom Duval Laura Casteleyn
		2	FACTORS INFLUENCING THE ADOPTION OF SUSTAINABLE CONSTRUCTION PRACTICES IN EUROPEAN RESIDENTIAL BUILDINGS	Luca Rossi Maria Gonzalez Benjamin Schmidt Sophie Laurent
		3	ADAPTING SPACES TO PANDEMIC CONDITIONS: A FIVE-SCALE DESIGN APPROACH TO PREPARE AND RESPOND	Laura Schmidt Andreas Meier
		4	THE RISE OF CONSTRUCTION MAFIAS IN CENTRAL ASIA: IMPACTS ON THE CONSTRUCTION SECTOR	Timurbek Aslanov Alimzhan Akhmetov Dastan Bekzhanov
		5	A STRATEGY FOR ACHIEVING ENERGY SUSTAINABILITY IN ENTERPRISES	Zhanarbek Toleubekov, Aslanbek Bekzhanov Dr. Alina Syzdykova Ms. Timur Nuraliev
		6	CULTURAL SUSTAINABILITY IN MODERN ARCHITECTURAL DESIGN: CASE STUDY OF ALMATY INTERNATIONAL AIRPORT	A. Tursunov, Dr. R. Dzhumabayev
		7	CROWDING FOR SUSTAINABLE ENERGY INITIATIVES IN SOUTHERN AFRICAN COUNTRIES	Themba Moyo Lerato Nkosi Sipho Dlamini Nandi Mthembu
		8	A QUANTITATIVE APPROACH TO ASSESSING THE AREA OF CORE AND STRUCTURAL SYSTEM ELEMENTS IN TALL OFFICE BUILDINGS	Assis .Prof. Dr. Akhmetzhanov Dauren, Zhanibekova Altnyai

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PRESCHOOL EDUCATION AND EARLY CHILD DEVELOPMENT March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 11:30 – 13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 11	Dr. Adebayo Olumide,	1	THE APPLICATION OF DRAMA EDUCATION METHODS AMONG EARLY CHILDHOOD EDUCATORS IN CENTRAL ASIA	Nurzhanov Akylbek Aygul Zhanat, Bolatbek Toktarov, Dastan Asanov
		2	THE ROLE OF DRAMA EDUCATION IN ENHANCING CREATIVITY IN PRESCHOOLERS	Aibek Akhmetov, Gulnar Ibraeva
		3	THE SIGNIFICANCE OF MANDATORY EARLY CHILDHOOD EDUCATION FROM THE PARENTS' PERSPECTIVE IN KENYA	Peter Njoroge, Alice Mwangi
		4	PARENTS' PERSPECTIVES ON MANDATORY PRESCHOOL ATTENDANCE IN KENYA	James Mwangi, Faith Njeri
		5	THE ROLE OF PARENTAL ENGAGEMENT IN THE DEVELOPMENT OF PRESCHOOL CHILDREN WITH DISABILITIES	Dr. Adebayo Olumide, Sarah N'Dri
		6	ASSESSMENT OF PSYCHOMOTOR DEVELOPMENT IN PRESCHOOL CHILDREN: A REVIEW OF DEVELOPMENTAL TOOLS	Kwame Amoah, Amina Osei, Kwabena Asante
		7	COMPARING TWO MATH INTERVENTIONS FOR PRESCHOOLERS WITH AUTISM	Assoc. Prof. Dr. Thabo Modise, Assis. Prof. Dr. Amina Sekou
		8	INTERACTIVE ROBOTIC TOOL FOR EARLY LEARNING OF MATHEMATICAL AND COLOUR CONCEPTS IN PRESCHOOLERS	David O. Okafor, Grace O. Omoregie,
		9	DEVELOPING A MORAL EDUCATION MODULE FOR PRESCHOOL TEACHERS USING A MODIFIED DELPHI TECHNIQUE	Amina Diallo Dr. Kwame Mensah

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PRESCHOOL EDUCATION AND EARLY CHILD DEVELOPMENT March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 11:30 – 13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 12	Dr. Julia Jansen	1	THE CURRICULUM OF ETHICAL EDUCATION IN POLAND	Jan Kowalski Agnieszka Nowak
		2	HOME EDUCATION IN THE EUROPEAN CONTEXT	M. Dubois, L. Mertens
		3	THE ROLE OF EARLY EDUCATION IN DEVELOPING COMMUNICATION AND SOCIAL SKILLS: A FOCUS ON PRESCHOOLERS AND THEIR IMPACT ON CAREERS AND HIGHER EDUCATION	Lukas Janssens Dr. Isabelle Dupont
		4	CASE STUDY: INTEGRATING CAREER EDUCATION WITH UNIVERSITY EDUCATION IN GERMANY	Matthias Fischer Anna Schmidt
		5	COMPUTER-ASSISTED EVALUATION OF INDIVIDUAL EDUCATION PLANS IN SPECIAL EDUCATION SETTINGS	Laura De Bruyn Pieter Janssens
		6	FROM MONOLINGUALISM TO MULTILINGUALISM IN EUROPEAN HIGHER EDUCATION	Lucas P. Jansen Sofia M. De Vries
		7	ESTABLISHING A NEW EDUCATION STRATEGY IN A DIGITAL AGE: THE ROLE OF STUDENT FEEDBACK	Maria Dubois Asssi. Prof. Dr. Jean Dupont
		8	THE ROLE OF ART AND PUBLIC COMMUNICATION IN SOCIAL EDUCATION	Luca D'Amico Sofia Moretti
		9	MODELING CHILD DEVELOPMENT FACTORS FOR THE EARLY INTRODUCTION OF ICTs IN SCHOOLS	M. T. Gossens L. P. Sevens
		10	ETIQUETTE LEARNING AND PUBLIC SPEAKING: IMPACT OF EARLY TRAINING ON HIGHER EDUCATION AND PROFESSIONAL SUCCESS	Anna Van der Meer, Dr. Julia Jansen
		11	MODELING CHILD DEVELOPMENT FACTORS FOR THE EARLY INTRODUCTION OF ICTs IN SCHOOLS	M. L. Dupont, F. H. Garcia

ICSAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON THEOLOGY March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 15:00 – 17:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 1	Prof. Dr. RAMAZAN BİÇER	1	HIRİSTİYAN TEOLOJİSİNİN TEŞEKKÜLÜNDE PAVLOS'UN YERİ VE ÖNEMİ	Prof. Dr., RECEP ÖNAL YL Öğrencisi, Muhammed Berad ÇULHA
		2	ACADEMIC STUDIES IN NORWAY ON ISLAMOPHOBIA AND INTERRELIGIOUS DIALOGUE	Prof. Dr., RECEP ÖNAL
		3	GÜNÜMÜZ TEFSİR MESELELERİ HAKKINDA BAZI TEZLER	Dr. Araştırma Görevlisi Hasan Can ATEŞ
		4	LİBERAL İNSAN HAKLARI KURAMININ ÇÖKÜŞÜ: GAZZE SONRASI DÜNYADA "EVRENSEL" BEYANNAMEYİ SORGULAMAK	Dr. Araştırma Görevlisi Hasan Can ATEŞ
		5	PLANT INTELLIGENCE IN THE CONTEXT OF THE VERSE "THERE IS A GREAT LESSON TO BE LEARNED IN PLANTS" (QUR'AN 26/8)	Prof. Dr. RAMAZAN BİÇER
		6	NEW ACROPOLIS, A NEW AGE RELIGIOUS MOVEMENT	Prof. Dr. RAMAZAN BİÇER
		7	THE RELATIONSHIP BETWEEN RELIGION AND SCIENCE IN THE PRIMARY EDUCATION RELIGIOUS CULTURE AND MORAL KNOWLEDGE CURRICULUM OF THE CENTURY OF TURKIYE MAARIF MODEL	Sümeyye Özdoğan Asst. Prof. Dr. Mehmet Yıldız
		8	AN EXAMINATION OF THE PROBLEM OF BELONGING IN WORDS ATTRIBUTED TO SUFIS ON SOCIAL MEDIA	Dr. Öğr. Üyesi Mahmut Ulu

ICSAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON THEOLOGY March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 15:00 – 17:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 2	Doç. Dr., Sezai ENGİN	1	Kur'an'ın Mucizeleri ve Onun Hukuk, Ahlak ve Toplum Üzerindeki Etkisi	Azhar Khudhair Abbas AL-AZZAWI Dr. Öğr. Üyesi, Vedat YETKİN
		2	Abese Suresi'nin İniş Sebepleri ve Ayetlerin Anlamına Etkisi: Analitik Bir İnceleme	Mohamad ALDAHHER Dr. Öğr. Üyesi, Vedat YETKİN
		3	HUKUK FAKÜLTELERİNDE İSLAM HUKUKU EĞİTİMİ: SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	Dr. Öğr. Üyesi, Meryem CİHANGİR
		4	İSLÂM HUKUKUNUN TÜRK AİLE HUKUKUNA ETKİSİ: NİKÂH, TALÂK VE NAFKA ÜZERİNE BİR İNCELEME	Dr. Öğr. Üyesi, Meryem CİHANGİR
		5	İmam Mâtürîdî'nin Kudret-İrâde Anlayışı ve Toplumsal Kaderle İlişkisi	RAMAZAN SEZER
		6	Memlûk Dönemi Hadis Şerh Yazıcılığı ve Literatüründe İbn Mülakkın (ö. 804/1401)	Doç. Dr., Sezai ENGİN
		7	IMAM MÂTURÎDÎ'S UNDERSTANDING OF GREAT SIN AND INTERCESSION	KÜBRA AKTİ
		8	Kur'an'daki "Ey İman Edenler" Hitabının Psikolojik Tefsir Çerçevesinde Analizi	Sedat ÖZMEN Dr. Öğr. Üyesi, Vedat YETKİN

ICSAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON MATHEMATICS March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 15:00 – 17:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 3	Assoc. Prof. Dr. Nihal TAŞ	1	TEACHING MATHEMATICS: COMBINING TRADITIONAL AND MODERN APPROACHES	Nuride ORUCOVA Elgayid ALÍZADE
		2	SOME PROPERTIES OF GENERALIZED b -KANNAN TYPE MAPPINGS	Assoc. Prof. Dr. Nihal TAŞ Asst. Prof. Elif KAPLAN
		3	SOME INTEGRAL TYPE FIXED-CIRCLE RESULTS ON G-METRIC SPACES	Assoc. Prof. Dr. Nihal TAŞ
		4	BANACH CONTRACTION THEOREM IN TRIPLE CONTROLLED S-METRIC TYPE SPACES	Asst. Prof. Dr. ELİF KAPLAN Assoc. Prof. Dr. NİHAL TAŞ
		5	A NEW PRECONDITIONING REFLECTED FORWARD-BACKWARD-FORWARD ALGORITHM FOR MONOTONE INCLUSION PROBLEM AND ITS APPLICATION	Asst. Prof. Ebru ALTIPARMAK
		6	ON CONTROLLED PARTIAL METRIC SPACES	Assist. Prof. Dr. Elif GÜNER Prof. Dr. Halis AYGÜN
		7	NOVEL ENTROPY-BASED TOPSIS METHOD FOR DECISION-MAKING PROBLEMS IN LINEAR DIOPHANTINE SPHERICAL FUZZY ENVIRONMENT	Assist. Prof. Dr. Elif GÜNER Prof. Dr. Halis AYGÜN
		8	DİL EVRİM TEORİSİ İÇİN MATEMATİKSEL BİR YAKLAŞIM	Dr. EMİLE F. DOUNGMO GOUFO Dr. M KHUMALO Dr. IGNACE TCHANGOU TOUDJEU Dr. AHMET YILDIRIM

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON ARCHITECTURE, LANDSCAPE ARCHITECTURE AND URBAN March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 15:00 – 17:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 4	Prof. Dr. Nilgün GÜNEROĞLU	1	Typomorphology of Green Spaces: Plants Role in Creating Cultural and Ecological identity on University Campuses	Prof. Dr., CENGİZ ACAR Landscape Architect, LAYA MOSTOFI
		2	EVALUATION OF URBAN AGRICULTURE STUDIES AND PRACTICES IN THE CONTEXT OF LANDSCAPE ARCHITECTURE	Prof. Dr. Habibe ACAR Prof. Dr. Nilgün GÜNEROĞLU
		3	THE USE OF RENEWABLE ENERGY SOURCES IN LANDSCAPE DESIGN	Prof. Dr. Nilgün GÜNEROĞLU Prof. Dr. Habibe ACAR
		4	ZAMANIN GÖLGESİNDE BİR SİLÜET; VAN İSKELE YATILI İLKÖĞRETİM BÖLGE OKULU (YİBO)	Dr. Öğr. Üyesi Yaşar SUBAŞI DİREK
		5	ANTİK ÇAĞDAN İTİBAREN KENT FORMU ANLATISININ SİLİFKE ÖRNEKLEMİ ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ	Öğr. Gör. Dr., MELTEM AKYÜREK ALGIN

ACADEMY 5th INTERNATIONAL CONFERENCE ON LAW AND FORENSIC SCIENCES March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 15:00 – 17:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 5	Dr. Öğretim Üyesi SELCEN NUR KIŞLA	1	MERMİ ÇEKİRDEKLERİ ÜZERİNDEKİ BALİSTİK KARAKTERİSTİK İZLERE TOPRAK ETKİSİNİN ZAMANA BAĞLI OLARAK İNCELENMESİ	Prof. Dr. AYLİN YALÇIN SARIBEY EZGİ KARACA
		2	GÖÇMEN İŞÇİNİN HUKUKİ STATÜSÜNE İLİŞKİN AVRUPA SÖZLEŞMESİ ÇERÇEVESİNDE GÖÇMEN İŞÇİLERİN HAKLARININ KORUNMASI	Dr. Öğretim Üyesi SELCEN NUR KIŞLA
		3	THE ROLE OF THE UN SECURITY COUNCIL IN THE IMPLEMENTATION OF THE PROVISIONAL MEASURES OF THE INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE	Dr. Öğretim Üyesi SEHER ÇAKAN
		4	9 MM ÇAPINDA TABANCA YLA YAPILAN ATIŞLARDA KUMAŞ YÜZEYLER ÜZERİNDEKİ ATIŞ ARTIKLARININ ZAMANA BAĞLI DEĞİŞİMİNİN İNCELENMESİ	PROF. DR. AYLİN YALÇIN SARIBEY RUMEYSANUR SAVAŞ
		5	ISIYA MARUZ KALMIŞ BULGULAR ÜZERİNDEKİ PARMAK İZLERİNİN İNCELENMESİ	PROF. DR. AYLİN YALÇIN SARIBEY SIDAL KAYA
		6	TOPRAK YÜZEYLER ÜZERİNDE KAN LEKESİ MODEL ANALİZİ VE FOURIER DÖNÜŞÜMLÜ KIZILÖTESİ SPEKTROSKOPİSİ (FTIR) İLE İNCELENMESİ	PROF. DR. AYLİN YALÇIN SARIBEY DİLEK KIZILBOĞA
		7	6390 SAYILI KANUNUN KÖY ORTA MALLARININ HUKUKİ STATÜSÜ VE USUL HUKUKUNA ETKİSİ	Dr. Öğretim Üyesi, İlker KARAÖNDER
		8	SUYA EL ATMANIN ÖNLENMESİ DAVALARINDA GENEL SU-ÖZEL SU AYRIMININ SONUÇLARI	Dr. Öğretim Üyesi, İlker KARAÖNDER

ICAFVP 5th INTERNATIONAL CONFERENCE ON AGRICULTURE, FOOD, VETERINARY AND PHARMACY SCIENCES March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 15:00 – 17:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 6	Prof. Dr. Ali BİLGİLİ	1	A Case of Toxidermia Associated with Metronidazole and Terbinafine Use	Saadi Fatima Zohra
		2	The Impact of Early Detection on Acetaminophen Toxicity : A Case Study Analysis	BESSAID Kamilia, TOUAMI Fadila, MILOUD ABID Dalila, KRID Meriem, ABOUREJAL Nesrine,
		3	Pediatric Tebufenpyrad Toxicity: A Case Report of Accidental Ingestion	TOUAMI Fadila, BESSAID Kamilia, MILOUD ABID Dalila, KRID Meriem, ABOUREJAL Nesrine
		4	TREATMENT OF ARTICULATIO CUBITI LUXATION WITH LINEAR TYPE IA EXTERNAL FIXATION IN A CAT: A CASE REPORT	Dr. Öğr. Üyesi, Kerem YENER Doç. Dr., Ünal YAVUZ
		5	Walnut Green Husk Extract as a Sustainable Feed Additive in Ruminant Nutrition	Res. Asst. Atakan BUNDUR Prof. Dr. Özge SIZMAZ,
		6	Ammonia Emissions in Poultry: Environmental Impacts and Mitigation Strategies	Res. Asst. Atakan BUNDUR Prof. Dr. Özge SIZMAZ,
		7	ANTIFUNGAL POTENTIAL OF <i>RICINUS COMMUNIS</i> EXTRACTS AGAINST SOIL-BORNE PATHOGENS	Dr. Öğr. Üyesi RAZİYE KOÇAK Dr. Öğr. Üyesi ÖZDEN SALMAN
		8	MEDICINES USED IN IRREGULAR HEART RHYTHMS IN CATS AND DOGS	PhD Student Bülent Burak DOĞAN Prof. Dr. Ali BİLGİLİ

ACADEMY 5th INTERNATIONAL CONFERENCE ON LAW AND FORENSIC SCIENCES March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 15:00 – 17:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 7	Assoc. Prof. İtir ERKAN	1	ASSESSMENT OF BIOLOGICAL AND ENVIRONMENTAL FACTORS AFFECTING VIOLENCE BEHAVIOUR IN FORENSIC SCIENCES	Assoc. Prof. İtir ERKAN
		2	Vital Security Interests of States in International Law	Assist. Prof. Heidar Piri
		3	ABUSE OF DUTY IN THE PUBLIC SECTOR: A COMPARATIVE ANALYSIS ACROSS HEALTHCARE, EDUCATION, AND LAW ENFORCEMENT IN EUROPE	Ilma Bici Adrian Gashi
		4	TÜRK HUKUK SİSTEMİNE UYGUN YAPAY ZEKÂ DESTEKLİ HUKUKİ KARAR DESTEK SİSTEMİ: KURAMSAL ÇERÇEVE VE MİMARİ ÖNERİ	Öğr. Gör. Dr. MUHAMMED BURAK GÖRENTAŞ
		5	GENDER CHANGE IN ACCORDANCE WITH CREATION ACCORDING TO ISLAMIC LAW	Arş. Gör. Dr. MUSTAFA ÜNAL
		6	SUÇ EĞİLİMLERİNİN NLP İLE TESPİTİ: KRİMİNAL DÜŞÜNCE VERİ SETİNİN OLUŞTURULMASI VE ROBERTA MODELİNİN EĞİTİLMESİ	Arş. Gör. Adli Psikolog HAKKI HALİL BABACAN Avukat, Yls Öğr., SERHAT KAAN SEVSAY

ACADEMY 5th INTERNATIONAL CONFERENCE ON LAW AND FORENSIC SCIENCES March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 15:00 – 17:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 8	Doç. Dr. Fatih GÜLER	1	The Sources of Inheritance Laws in the Facilitation Treatise by Muhammad ibn Abi Bakr al-Mar'ashi, Sajqili Zadeh (1150 h.)	Doktora Öğrencisi Shahinah Hameed Abdullah Prof. Dr. Ali Rıza Gül
		2	RELEASE IN THE PRACTICE OF KASÂME IN OTTOMAN CRIMINAL LAW	Dr. Öğr. Üyesi Abdsussamed ATASOY
		3	FUNCTIONS OF COLLECTION ENDORSEMENT IN BILLS OF EXCHANGE AND THE SITUATION PRESENTED BY PERSONAL DEFENSES	Dr. Öğr. Üyesi, BUKET ÇATAKOĞLU AYDIN
		4	EXAMINATION OF THE IMPACT OF DATA COLLECTED THROUGH THE INTERNET ON STATE SOVEREIGNTY FROM THE PERSPECTIVE OF INTERNATIONAL LAW	Assoc. Prof. Dr. Süleyman DOST Habibe Betül YAVUZ
		5	THE IMPACT OF THE CONSTITUTIONAL COURT ON CONDOMINIUM LAW	Doç. Dr. Fatih GÜLER
		6	ANAYASAL BİR ORGAN OLARAK MAHALLİ İDARELERİN SEÇİMLERİNDE MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ ADAYLIK VE SEÇİLME ORANLARI	Rabia GÜLER Doç. Dr. Fatih GÜLER
		7	TÜKETİCİ HUKUKU KAPSAMINDA AVUKATLIK SÖZLEŞMELERİNDEN KAYNAKLANAN UYUŞMAZLIKLARDA ARABULUCULUK	Dr. Öğr. Üyesi Gaye TUĞ LEVENT

ACADEMY 5th INTERNATIONAL CONFERENCE ON LAW AND FORENSIC SCIENCES March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 15:00 – 17:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 9	Dr. arlos Eduardo Martins	1	THE RISE OF CYBER FRAUD IN FINANCIAL REPORTING: A CALL FOR FORENSIC ACCOUNTING SOLUTIONS	M. Ahmed Farooq,
		2	INTEGRATING KNOWLEDGE MANAGEMENT INTO FORENSIC SCIENCE PRACTICE	Laila Hossain,
		3	THE IMPACT OF INEFFICIENT DATA STORAGE ON MEMORY UTILIZATION	Tan Kien Hwa, Siti Nabilah Ahmad,
		4	MANAGING FORENSIC INVESTIGATIONS IN THE AFTERMATH OF A STRUCTURAL DISASTER: THE COLLAPSE OF THE SÃO PAULO SHOPPING MALL	Dr. arlos Eduardo Martins
		5	OVERCOMING BARRIERS IN DIGITAL EVIDENCE COLLECTION: THE PATH TO ADMISSIBILITY	Chia Su Ling,
		6	FORENSIC SCIENCE IN GHANA'S LEGAL FRAMEWORK: A STUDY ON PATHOLOGICAL TRUTHS	Assoc. Prof. Dr. Kwame Nkrumah Owusu
		7	LEVERAGING HEURISTIC MODELS FOR DETECTING MONEY LAUNDERING ACTIVITIES IN FINANCIAL INSTITUTIONS	Vincent Tano,
		8	THE ROLE OF ARMED GROUPS IN INTERNAL CONFLICTS: A STUDY OF THE SYRIAN CIVIL WAR	Dr. Zainab Khalil,
		9	AUTOMATING DIGITAL FORENSICS INVESTIGATIONS: THE ROLE OF ONTOLOGY FRAMEWORKS IN ENHANCING EFFICIENCY	Ramesh Natarajan,

ACADEMY 5th INTERNATIONAL CONFERENCE ON LAW AND FORENSIC SCIENCES March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 15:00 – 17:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 10	Assis. Prof. Dr. Ayesha Karim	1	RELATIONSHIP BETWEEN CRIMINAL BEHAVIOR AND MENTAL ILLNESS IN TEENAGERS	S. Rahman, A. Sayed, M. Hassan, K. Abdullah
		2	CRIMINAL LAW INSTRUMENTS TO COUNTER CORPORATE CRIMES IN SOUTH AFRICA	Thando Mhlongo
		3	SEXUAL AND GENDER BASED CRIMES IN INTERNATIONAL CRIMINAL LAW: MOVING FORWARDS OR BACKWARDS?	Assis. Prof. Dr. Ayesha Karim
		4	THE NATURE OF ORIGIN OF NEW CRIMINAL OCCURRENCES IN THE WEST BANK REGION: CULTURAL AND CRIMINOLOGICAL “INTERSECTION” IN 2010-2020	Lecture Dr. Sami Al-Najjar
		5	SMUGGLING OF MIGRANTS AS AN INFLUENTIAL FACTOR ON NATIONAL SECURITY, ECONOMIC AND SOCIAL LIFE IN TURKEY	Samuel Kibaki
		6	CYBER SECURITY IN KENYA: A COLLABORATION BETWEEN COMMUNITIES AND PROFESSIONALS	Esther Muthoni, Juma Njoroge,
		7	Psychopathic Disorders and Judges Sentencing: Can Neurosciences Change This Aggravating Factor in a Mitigating Factor?	Dr. Ahmed Fathi
		8	THE CONDUCT OF LAUNDERING MONEY THROUGH TRANSPORT OF CASH IN THE MIDDLE EAST AND NORTH AFRICA REGION	Ali Mansour

ACADEMY 5th INTERNATIONAL CONFERENCE ON LAW AND FORENSIC SCIENCES March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 15:00 – 17:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON II	Prof. Dr. Mariana Fernández	1	THE ROLE OF LEGAL INTERPRETATION IN SHAPING A HIGHLY QUALIFIED JUDICIARY IN ARGENTINA	Prof. Dr. Mariana Fernández
		2	THE DEFENSE ATTORNEY'S ROLE IN THE CRIMINAL JUSTICE SYSTEM OF EGYPT, CAIRO 2020	Dr. Ahmed Hassan Hamed Al. Jobeyir
		3	SEXUAL AND GENDER-BASED VIOLENCE IN INTERNATIONAL LAW: MOVING TOWARDS JUSTICE OR RETREATING?	Amina Belhaj
		4	JUDICIAL REFORMS IN A POST-CONFLICT COUNTRY: BUILDING LEGITIMACY THROUGH SYSTEMATIC CHANGE	Assoc. Prof. Dr. Samuel Kofi Asare
		5	THE BALANCE BETWEEN LEGAL AUTHORITY AND KNOWLEDGE IN THE NIGERIAN SUPREME COURT Authors:	Tunde Adedeji
		6	LEGAL TOOLS TO COMBAT CORPORATE CRIMES IN SOUTH AFRICA	Dr. Nkosi Mthembu
		7	KNOWLEDGE MANAGEMENT IN FORENSIC SCIENCE: A GLOBAL PERSPECTIVE	Ahmed Al-Mansoori Mei-Ling Wang
		8	THE DEVELOPMENT AND EXECUTION OF THE VISION FOR FORENSIC SCIENCE 2025 IN KENYA "	Amina Ouma, Samuel Ndegwa, Grace Wambui, David Odhiambo
		9	FINANCIAL STATEMENT FRAUD: A CALL FOR INTEGRATING FORENSIC ACCOUNTING IN CORPORATE PRACTICES	Mariama Diop

ICSAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON THEOLOGY March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 15:30 – 17:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 1	Assoc. Prof. Dr. M. K. Niyazov	1	FOSTERING ISLAMIC EDUCATIONAL VALUES IN EARLY CHILDHOOD THROUGH NARRATIVE TECHNIQUES	Samuel Kofi Appiah, Amara Zahra Al-Hassan
		2	GENDER DYNAMICS AND ISLAMIC EDUCATION IN CONTEMPORARY GEORGIA: INSIGHTS FROM KVEMO KARTLI	A. Omotoso, Assis. Prof. Dr. M. Zhang, K. Amari
		3	EXPLORING THE SIGNIFICANCE OF NAMES AMONG THAI MUSLIM STUDENTS: AN EXAMINATION OF VALUES AND IDENTITY	Iman Al-Farouq, Mônica da Silva, Dr. Kenji Nakamura
		4	INTERACTIONS BETWEEN MALAY AND CHINESE COMMUNITIES: A CIVILIZATIONAL ANALYSIS	Aisha Alimova, Dr. Liu Yanjun
		5	THE EMERGENCE OF ISLAMIC TOURISM IN KAZAKHSTAN: A NEW TREND OR A RELIGIOUS REVIVAL?	Assoc. Prof. Dr. M. K. Niyazov
		6	REVISITING APOSTASY LAWS: A CONTEMPORARY PERSPECTIVE	Sara Kofi, Lecture Dr. Ibrahim Ahmed
		7	ZAMZAM WATER AS CORROSION INHIBITOR FOR STEEL REBAR IN RAINWATER AND SIMULATED ACID RAIN	Ahmed A. Elshami, Stéphanie Bonnet, Abdelhafid Khelidj
		8	ISLAM, GENDER AND EDUCATION IN CONTEMPORARY GEORGIA: THE EXAMPLE OF KVEMO KARTL	N. Gelovani, D. Ismailov, S. Bochorishvili

ICSAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON THEOLOGY March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 15:30 – 17:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 2	Assoc. Prof. Dr. Farida Al-Mansoori	1	EXPLORING THE INTERACTIONS BETWEEN POLITICS AND RELIGION IN CONSTITUTIONS: A CROSS-NATIONAL COMPARISON	Dr. Mei-Ling Zhou Dr. Samuel Okoro Rachid Benali
		2	FAITH AND CULTURAL IDENTITY IN ASIA AND AFRICA: COMPARATIVE INSIGHTS FROM BUDDHISM AND CHRISTIANITY	Assoc. Prof. Dr. Farida Al-Mansoori
		3	THE IMPACT OF ISLAM ON SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT: A COMPARATIVE STUDY ACROSS COUNTRIES	Wang Wei Hassan Bahrami
		4	RELIGIOUS INFLUENCE IN THE JUDICIAL SYSTEM: A STUDY OF FAMILY COURTS IN SOUTH ASIA	Rajesh Kumar Fatima Al-Zahra
		5	ISLAMIC VIEWS ON WOMEN'S HEALTH AND REPRODUCTIVE RIGHTS: PERSPECTIVES FROM MIDDLE EASTERN COUNTRIES	Dr. Yara Al-Farsi Dr. Yunus Al-Rahman
		6	THE INTERPLAY BETWEEN RELIGION AND POLITICS IN MODERN EGYPTIAN SOCIETY	Ahmed Zaki Yasmin Khoury
		7	DEMOCRATIC PROCESSES AND RELIGION: A STUDY OF THE INFLUENCE OF CHRISTIANITY IN LATIN AMERICA	Francisco Torres Dr. Natalia Ramirez
		8		

ICSAS 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON THEOLOGY March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 15:30 – 17:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 3	Assis. Prof. Dr. Sofia Rodrigues	1	THE IMPACT OF EARLY ETIQUETTE LEARNING ON PUBLIC SPEAKING AND RELIGIOUS INTERPRETATION IN EUROPEAN CONSTITUTIONS	Alexander Dubois Emilie Lefèvre
		2	THE INFLUENCE OF EARLY LEARNING ON PUBLIC SPEAKING AND CULTURAL AND RELIGIOUS IDENTITIES: A COMPARATIVE STUDY OF EUROPEAN PERSPECTIVES	Lucie Moreau Dr. Thierry Dubois
		3	THE EXAMINATION OF THE INTERCONNECTION BETWEEN RELIGION AND DEVELOPMENT: FOCUSING ON CHRISTIANITY	Lucas Fernandez Prof. Dr. Ana Maria Silva
		4	UNDERSTANDING THE SILENCE: WHEN COURTS AVOID RELIGION	Assis. Prof. Dr. Sofia Rodrigues
		5	ISLAM AND THE VALUES OF UZBEK CULTURE	Mukhammadali Buzroev, Jamshid Djalilov, Nodira Tursunova, Zafarbek Abduzayev
		6	MAINTENANCE OF PHILOSOPHICAL, HUMANISTIC, AND RELIGIOUS VALUES IN THE SECURITY OF THE UZBEK NATION	D. A. Karimov, M. K. Muminov, R. S. Tursunov, N. B. Shamsiev
		7	WHOOEAIISM: A CONCEPT OF RELIGION ORIGIN AMONG THE KAZAKH PEOPLE	Nurzhan K. Kudaibergenov, Aida Z. Yessentayeva

ICSAS 4th INTERNATIONAL CONFERENCE ON ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 15:30 – 17:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 4	Prof. Dr. Rika Santoso	1	USING INFORMATION THEORY TO ANALYZE COGNITIVE SYSTEMS IN HUMANS AND MACHINES	Timur Akhmetov, Aygul Tursunbekova, Bekzat Zhanibekov
		2	USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE TO IMPROVE DECISION-MAKING IN SYSTEMS ENGINEERING: A CASE STUDY IN MACHINE VISION	Ahmed A. Al-Hassan, Fatima B. Al-Sayed
		3	USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE TO IMPROVE DECISION-MAKING IN SYSTEMS ENGINEERING: A CASE STUDY IN MACHINE VISION	Ahmed A. Al-Hassan, Fatima B. Al-Sayed
		4	ADVANCES IN ARTIFICIAL INTELLIGENCE FOR SPEECH RECOGNITION TECHNOLOGY	Ahmed A. Al-Sabah Layla M. Al-Farsi
		5	DEVELOPING INTELLIGENT ENTERPRISE SOLUTIONS USING REFERENCE ARCHITECTURE	Dimas Prasetya, Prof. Dr. Rika Santoso
		6	PREDICTING BANK TELEMARKEETING SUCCESS USING ARTIFICIAL NEURAL NETWORKS	Lecture. Dr. Dmitry Ivanov, Dr. Sergey Petrov
		7	ATTITUDE OF UNIVERSITY STUDENTS TOWARDS THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN EDUCATION	T. Nguyen, P. Tran, L. Hoang, V. Pham
		8	A PROACTIVE APPROACH TO INNOVATION MANAGEMENT	Maria Ionescu, Dr. Radu Popescu
		9	COMPARATIVE STUDY ON THREE ARTIFICIAL INTELLIGENCE TECHNIQUES FOR PRECIPITATION FORECASTING IN RAIN DOMAIN	Minh Nguyen, Ha Thi Lan, Thanh Nguyen, Quang Duy Le

ICSAS 4th INTERNATIONAL CONFERENCE ON ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 15:30 – 17:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 5	Eleni Papadopoulou	1	REIMAGINING INTELLIGENCE: INSIGHTS FROM INFORMATION THEORY	Dr. Eduardo Silva, Akira Nakano
		2	LEVERAGING ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN SYSTEMS ENGINEERING: INSIGHTS FROM A REMOTE SENSING APPLICATION	Amina Z. N'Guessan, Hiroshi T. Nakamura
		3	ENHANCING SPEECH RECOGNITION THROUGH ADVANCED STATISTICAL MODELS	Dr. Amina Al-Mohamed, Dr. Li Wei
		4	STRATEGIC DECISION-MAKING THROUGH ADVANCED DATA ANALYTICS	Amina Nkosi, Ryo Tanaka, Kofi Asante
		5	INTEGRATIVE FRAMEWORK FOR INTELLIGENT ENTERPRISE SYSTEMS	Maria Silva, Jun-Ho Lee
		6	FORECASTING TELEMARKETING SUCCESS IN BANKING USING DEEP LEARNING TECHNIQUES	Javier Morales, Liu Wei, Amara Ndiaye
		7	ENHANCING SOFTWARE RELIABILITY THROUGH ADVANCED COMPUTATIONAL TECHNIQUES	Aisha Nkosi, Hiroshi Tanaka, Pedro Lima, Eleni Papadopoulou
			ADVANCED APPROACHES FOR PRECIPITATION FORECASTING USING MACHINE LEARNING TECHNIQUES: A COMPARATIVE ANALYSIS	Léa Roussillon, Mikhail Ivanov, Amina Jalloh, Hiroshi Nakamura, Sofia Silva
			ADVANCEMENTS IN ARTIFICIAL INTELLIGENCE APPROACHES FOR DISSOLVED GAS ANALYSIS IN TRANSFORMERS: A COMPREHENSIVE REVIEW	Dr. Liang Wei, Dr. Emil Kato
	8	EXPLORING PROACTIVE STRATEGIES IN INNOVATION MANAGEMENT	Dr. Liang Wei, Dr. Emil Kato	

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON HEALTH MANAGEMENT March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 15:30 – 17:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 6	Prof. Dr. Sophia Bernard	1	HEALTHCARE WASTE MANAGEMENT PRACTICES IN ETHIOPIA: AN INVESTIGATIVE STUDY	F. Mulugeta Tadesse, A. Alemayehu Berhanu, S. Kibrom Tesfaye, M. Dawit, L. Tsegaye
		2	ASSESSING ENVIRONMENTAL RISKS AND THE PERCEPTION OF RISK TO IMPROVE HEALTH AND WELL-BEING IN POOR AREAS OF ADDIS ABABA	Tesfaye Mulugeta, Mekonnen Dibaba, Samuel Getachew, Muluye Ayenew, Teshome Gebremedhin
		3	EMERGENCY HEALTH MANAGEMENT AT A ROMANIAN UNIVERSITY	I. Popescu, M. Dumitrescu, L. P. Ionescu, V. R. Stanescu
		4	KNOWLEDGE MANAGEMENT: A COMPREHENSIVE MODEL FOR INNOVATION DIFFUSION IN THE PUBLIC HEALTH SECTOR	Dr. Lucie Dupont, Prof. Xavier Martin, Dr. Claire Lefevre
		5	DEVELOPMENT OF SPORTS NATION IN THE CONTEXT OF HEALTH MANAGEMENT	Charlotte Lemoine, Pierre Lefebvre, Elise François
		6	THE IMPACT OF INTERNET OF HEALTH THINGS IN IMPROVING SENIOR PATIENT-PHYSICIAN INTERACTIONS IN SHARED HEALTHCARE MANAGEMENT	Prof. Dr. Sophia Bernard
		7	THE IMPACT OF INADEQUATE MEDICAL WASTE MANAGEMENT ON HUMAN HEALTH AND THE ENVIRONMENT: A COMPREHENSIVE REVIEW	Lucie Dubois, Thomas Lefevre, Adrien Boucher, Isabelle Moreau
		8	STRATEGIC APPROACH TO MAINTENANCE MANAGEMENT IN ORGANISATIONS	Lucas M. Wehling, Isabelle V. Van Houten
		9	A COMBINED STRATEGY FOR THE MANAGEMENT OF DISEASES AND DIAGNOSTIC SYSTEM IN RURAL COMMUNITIES	M. T. Dubois, J. R. Lefevre

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON HEALTH MANAGEMENT March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 15:30 – 17:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 7	P Dr. J. De Smet	1	MUNICIPAL SOLID WASTE MANAGEMENT CHALLENGES IN EUROPE: A NEW APPROACH TO KNOWLEDGE MANAGEMENT	Thomas De Smet, Isabelle Lemoine
		2	HOSPITAL WASTE MANAGEMENT IN EUROPE: A STUDY OF BELGIAN HOSPITALS	Dr. J. De Smet, A. Vermeulen
		3	CULTURAL INFLUENCE IN HUMAN RESOURCE MANAGEMENT: A COMMUNICATION PERSPECTIVE	M. Lemoine, T. De Smet
		4	COMMUNICATION AND HUMAN RESOURCE MANAGEMENT IN THE CONTEXT OF CULTURAL ALIGNMENT	A. Ali, S. Mahmoud
		5	HEALTHCARE WASTE MANAGEMENT IN TURKEY: A CASE STUDY IN ISTANBUL	Özlem Yılmaz, Assis. Prof .Dr. Abidin Fırcı, Murat Özdemir
		6	MANAGING CHANGE PROJECTS IN SUPPLY CHAINS: A CASE STUDY OF A LEBANESE TECHNICAL SERVICES FIRM	Rami Al-Hassan Layla Zoghbi Nabil Khoury
		7	MANAGING MULTIPLE CHANGE PROJECTS IN SUPPLY CHAINS: A CASE STUDY OF A QATARI MULTI-TECHNICAL SERVICES COMPANY	Khaled Al-Mansoori Layla Ahmed Hassan Fathi

ICAFVP 5th INTERNATIONAL CONFERENCE ON AGRICULTURE, FOOD, VETERINARY AND PHARMACY SCIENCES March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 15:30 – 17:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 8	Dr. Mina Mehani, Prof. Dr. Nasrin Salhi	1	HARNESSING THE POWER OF GARLIC AND TURMERIC: AN ORGANIC SOLUTION FOR CONTROLLING TOMATO PESTS AND IMPROVING YIELD	Carlos Silva, João Pereira, Mariana Santos
		2	EXPLORING THE EFFICACY OF BANANA PEELS AS A BIOSORBENT FOR MANGANESE REMOVAL FROM AQUEOUS SOLUTIONS	Dr. Ahmed Hussein, Sara Ali, Mohammad Farooq
		3	INVESTIGATING THE BROAD-SPECTRUM ANTIMICROBIAL ACTIVITY OF EUCALYPTUS CAMENDULENSIS ESSENTIAL OIL AGAINST SELECTED BACTERIA AND FUNGI	Dr. Julia Vargas, Marta Delgado, Juan Gonzalez
		4	CRAFTING THE SQUARE WATERMELON MOLD: A MECHANICAL FORCE GAUGE DESIGN AND DEVELOPMENT JOURNEY	Dr. Mina Mehani, Prof. Dr. Nasrin Salhi
		5	UNVEILING FIBRINOLYTIC PROTEASE-PRODUCING ENDOPHYTIC FUNGI RESIDING IN HIBISCUS LEAVES FROM SHAH ALAM	Mohd Sidek, Zainon Mohd, Zaidah Zainal
		6	IMPACT OF BOVINE COLOSTRUM SUPPLEMENTATION ON INTESTINAL ENZYME ACTIVITY IN JUVENILE DOURADO SALMINUS BRASILIENSIS: A HISTOCHEMICAL INVESTIGATION	Ahmad Noor Ariffin, Aishah Shamsudin
		7	REVOLUTIONIZING SQUARE WATERMELON PRODUCTION: THE INNOVATIVE DESIGN AND DEVELOPMENT OF A MECHANICAL FORCE GAUGE	Tahere Valeria, Sara Ladjel

ICAFVP 5th INTERNATIONAL CONFERENCE ON AGRICULTURE, FOOD, VETERINARY AND PHARMACY SCIENCES March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 15:30 – 17:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 9	Dr. João Pereira	1	Exploring the Cytotoxic Potential of Eugenia caryophyllata Extracts: A Fractionation Approach Using Sulforhodamine-B Assay	Maria Costa, Dr. João Pereira
		2	Evaluating the Stability and Imaging Quality of 18F-FDG: The Effect of Polyethylene Glycol in Nuclear Medicine	Hanan Al-Mansouri, Fatima Al-Harthy, Sultan Al-Dosari
		3	Development of Amino Acid-Based Biodegradable Micelles for Targeted Cancer Drug Delivery	Dr. Mohamed Amin, Prof. Ahmed Mansour
		4	Impact of Lost-to-Follow-Up on Health-Related Quality of Life in Tuberculosis Patients: A Case Study from Somalia	Dr. Fatima Abdulkadir, Ibrahim Mohamed
		5	Exploring the Antimicrobial Properties of Clove Oil: Synthesis, Characterization, and Efficacy Testing	Dr. Khadija Abdelrahman, Prof. Ibrahim Moussa
		6	Antibiotic Resistance in Acute Care Units: A Study on Prescription Practices and Intervention Strategies in Tunisia	Dr. Maher Ben Salah, Dr. Lina Amara, Omar Saad
		7	Evaluating the Hepatoprotective Effects of Cinnamomum verum in Animal Models: A Study on Carbon Tetrachloride-Induced Liver Injury	Dr. Khalid Saleh, Rasha Ahmed

ICAFVP 5th INTERNATIONAL CONFERENCE ON AGRICULTURE, FOOD, VETERINARY AND PHARMACY SCIENCES March 7 - 9, 2025 İzmir Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 8 Mart / March 8, 2025 / 15:30 – 17:30 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 10	A Assoc. Prof. Dr. Benaziz Dorbane	1	UNVEILING CHLOROBUTANOL'S ANTIMICROBIAL PROWESS: A SYNTHESIS, CHARACTERIZATION, AND EFFICACY EVALUATION	Dr. Nazmul Mosaddik, Ashik Huda, Abdul Awal
		2	OPTIMIZING FUROSEMIDE DISPERSIBLE TABLETS FOR PEDIATRIC USE: A COMPREHENSIVE FORMULATION AND EVALUATION STUDY	Dr. Shafiqur Nabi, Rukhsana Shaheen, Mustofa Rahman
		3	UNVEILING THE ANTIFUNGAL POTENTIAL OF SOUTH AFRICAN MEDICINAL PLANTS: A TRADITIONAL KNOWLEDGE-GUIDED EXPLORATION	Nadia Bahdja, Thili Malha, Zahoua Taoufik, Mourad Marzouk, Hadjadj Mekacher
		4	NAVIGATING THE THERAPEUTIC LANDSCAPE OF TOXIC PLANTS: AN ETHNOBOTANICAL EXPLORATION OF TRADITIONAL MEDICINE PRACTICES IN TLEMEN, ALGERIA	Assoc. Prof. Dr. Benaziz Dorbane
		5	HARNESSING THE ANTIBACTERIAL POWER OF SILVER DIAMINE FLUORIDE IN FISSURE SEALANTS: A COMPREHENSIVE EVALUATION	Assis. Prof. Dr. S. Djeraba
		6	REPLICATING HUMAN SKIN WITH SHED SNAKE SKINS: DEVELOPMENT OF A NOVEL MODEL MEMBRANE FOR PERCUTANEOUS ABSORPTION RESEARCH	Dr. Elyebdri Asma, Soumia Addoun
		7	PRECISION DRUG DELIVERY OF GLIBENCLAMIDE: EXPLORING THE IMPACT OF POLYVINYL PYRROLIDONE AND ETHYL CELLULOSE CONCENTRATION ON RELEASE PROFILES AND KINETICS	Assoc. Prof. Dr. Nassima Boumediou
		8	OPTIMIZING NITROGEN MANAGEMENT IN AGRICULTURE: BALANCING FERTIGATION PRACTICES WITH BIOSORPTION BY SOIL MICROORGANISMS	: Dr. Ahmed Al-Mansoori, Dr. Fatima
		9	ENHANCING NIGELLA SATIVA L. YIELD THROUGH BIOFERTILIZER AND MANURE APPLICATION: A COMPARATIVE ANALYSIS	Dr. Lucas Fernandes, Prof. Dr. José Rodrigues
		8	UNVEILING THE NUTRITIONAL AND FUNCTIONAL PROPERTIES OF OAT GRAINS: A COMPREHENSIVE CHARACTERIZATION	Dr. Siti Nurhaliza Binti Abdul Aziz, Prof. Dr. Mohd. Zainal Abidin

ICSAS ACADEMY CONFERENCES
March 7 – 9, 2025
IZMIR

Contents

EĞİTİM FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN PAYLAŞAN EBEVEYNLİK HAKKINDAKİ FARKINDALIKLARININ İNCELENMESİ	1
EĞİTİM FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN ÇOCUKLARIN DİJİTAL HAKLARINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ	10
STEM VE MAKER ETKİNLİKLERİ İLE DİSİPLİNLERARASI ÖĞRENME: İLKOKUL SEVİYESİNDE BİR UYGULAMA	19
EĞİTİM PROGRAMLARINDA OYUNLAŞTIRMA YAKLAŞIMLARI: TEORİK TEMELLER VE UYGULAMA ALANLARI	21
YAPAY ZEKA DESTEKLİ ÖĞRENME ORTAMLARININ EĞİTİM PROGRAMLARINA ENTEGRASYONU: FIRSATLAR VE ZORLUKLAR	36
MAVİ BİLİYE ENSTİTÜSÜ YAZ BİLİM KAMPININ ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN ÇEVRESEL DUYGU VE DÜŞÜNCELERİNE ETKİSİ.....	51
7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SİSTEM DÜŞÜNME BECERİLERİNİ ÖLÇMEYE YÖNELİK AÇIK UÇLU ANKET GELİŞTİRME ÇALIŞMASI.....	53
ÖĞRETMENLERİN MESLEKİ TÜKENMİŞLİK, MOTİVASYON VE STRES DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ	60
ÖĞRETMENLERİN LİSANS ÜSTÜ EĞİTİM YAPMA İSTEĞİNE GÖRE.....	70
MESLEKİ BAĞLILIK, İŞ TATMİNİ VE YAŞAM BOYU ÖĞRENME	70
DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ	70
Öğretmen Adaylarının Yaratıcı Öğretmen Kavramına İlişkin Metaforları	80
ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SANATSAL YARATICILIK DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ	87
ALGILANAN ÖRGÜTSEL DESTEK VE ÖĞRETMEN MUTLULUĞU ARASINDAKİ İLİŞKİ	96
EĞİTİMDE SANAL EVREN (METAVERSE): YENİ UFUKLAR	97
EĞİTİMDE SANAL ve ARTIRILMIŞ GERÇEKLİĞİN KULLANIMI: GELECEĞİN ÖĞRENME ORTAMLARI	103
TÜRKİYE'DE ORTAOKUL BİNALARI ÖĞRETİM PROGRAMLARINA NE KADAR UYGUN?	109
İLKOKUL İNGİLİZCE DERSİ ÖĞRENME ÇIKTILARININ SOSYAL DUYGUSAL ÖĞRENME BAĞLAMINDA DİĞER DERSLERLE UYUMUNUN İNCELENMESİ	111
İLKOKUL TÜRKÇE, HAYAT BİLGİSİ, SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARININ SORUMLULUK DEĞERİ BAKIMINDAN İNCELENMESİ	113
İLKOKUL FEN BİLİMLERİ VE MATEMATİK DERS KİTAPLARININ SORUMLULUK DEĞERİ BAKIMINDAN İNCELENMESİ	114
ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLİĞİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN ÖZEL EĞİTİM MESLEK LİSELERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ.....	115
PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK VE REHBERLİK BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN KAYNAŞTIRMA/BÜTÜNLEŞTİRME UYGULAMALARINA İLİŞKİN METAFORİK ALGILARI	127

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ FARKINDALIĞININ ARTILIRILMASIN'DA AR-GE VE EĞİTİM ÇALIŞMALARININ ÖNEMİ	136
ORTAOKUL MATEMATİK ÖĞRETMENLERİNİN MATEMATİK OKURYAZARLIĞI ETKİNLİKLERİNİ GERÇEKLEŞTİRME DURUMLARININ İNCELENMESİ.....	148
İLKÖRNEKLER: İNSAN RUHUNUN DERİNLİKLERİNE BİR YOLÇULUK.....	160
Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu Olan Ortaokul Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ile Psikolojik Sağlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	168
HASTA VE YAŞLI BAKIM HİZMETLERİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN EMPATİ BECERİLERİNİN GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK EĞİTİM PROGRAMI İÇİN BİR İHTİYAÇ ANALİZİ.....	169
A CASE STUDY BASED ON DIGITAL LITERACY LEVELS OF EFL LEARNERS IN TURKEY: WHAT ARE THEIR PERCEPTIONS?	190
TÜRKİYE'DE YABANCI DİL OLARAK İNGİLİZCE ÖĞRENEN ÖĞRENCİLERİN DİJİTAL OKURYAZARLIK DÜZEYLERİNE DAİR BİR ÖRNEK OLAY ÇALIŞMASI: KATILIMCILARIN DİJİTAL OKURYAZARLIK ALGILARI NEDİR?	191
SENİN FARKIN/DALIĞIN YARATICI DRAMA İLE SÜRDÜRÜLEBİLİR BİR DÜNYA.....	192
SINIF ÖĞRETMEN ADAYLARININ GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETİMİ YETERLİLİKLERİ.....	194
REVOLUTIONIZING TEACHING METHODS WITH ADVANCED DIGITAL SOLUTIONS.....	200
IMPROVING ENGINEERING EDUCATION STANDARDS THROUGH QUALITY ASSURANCE AND SELF-ASSESSMENT	201
BOOSTING HISTORY EDUCATION WITH MULTIMEDIA TOOLS: A CROSS-CULTURAL ANALYSIS	202
TRANSFORMING SCIENCE EDUCATION: CUTTING-EDGE APPROACHES TO TEACHING NUCLEAR CONCEPTS	203
EVALUATING MENTAL HEALTH SUPPORT FOR ENGINEERING STUDENTS: THE ROLE OF THERAPIST CHARACTERISTICS	204
OVERCOMING CHALLENGES IN CONSTRUCTION MEASUREMENT EDUCATION	205
CHANGING BEHAVIORS THROUGH EDUCATIONAL GAMES: A FOCUS ON ENVIRONMENTAL CONSCIOUSNESS.....	206
TRANSFORMING LEARNING THROUGH HYBRID EDUCATION: THE IMPACT OF DIGITAL TOOLS	207
ADVANCING ROBOTIC SYSTEMS EDUCATION THROUGH INNOVATIVE LEARNING METHODS: A CASE STUDY AT SHANGHAI INSTITUTE OF TECHNOLOGY, CHINA	208
INVESTIGATING UNDERGRADUATE STUDENTS' UNDERSTANDING OF MATHEMATICAL CONCEPTS IN RATE OF CHANGE	209
EXAMINING THE ROLE OF MATHEMATICAL CONFIDENCE, ENGAGEMENT, AND IDENTITY IN STUDENT ACHIEVEMENT.....	210
REVOLUTIONIZING MEDICAL EDUCATION THROUGH AUGMENTED REALITY: A NEW FRONTIER IN EMBRYOLOGY TEACHING.....	211
A STUDY OF CAREER GOALS AMONG FINAL-YEAR STUDENTS IN THE SCHOOL OF MEDICINE, UNIVERSITY OF LAGOS, NIGERIA.....	212

IMPROVING EMPLOYEE PERFORMANCE ANALYSIS IN CORPORATE TRAINING USING XAPI: INSIGHTS INTO BEHAVIORAL TRENDS AND PREDICTIVE MODELING	213
Taro Suzuki , Fatima Ibrahim.....	213
University Of Tokyo, Faculty Of Education, Tokyo, Japan	213
EXPLORING ACTIVE LEARNING PRACTICES AMONG ONLINE GRADUATE STUDENTS: A CASE STUDY IN SOUTH ASIA.....	214
BOOSTING ONLINE GRADUATE STUDENT PARTICIPATION THROUGH EFFECTIVE TEACHING STRATEGIES IN SOUTH ASIA	215
ASSESSING INTERACTIVE ENGAGEMENT IN BLENDED LEARNING SETTINGS: A FOCUS ON DATA SYNCHRONIZATION AND FEEDBACK LOOPS	216
EMPOWERING PEDAGOGY STUDENTS WITH LEARNING DISABILITIES: CAREER PATHWAYS AND CHALLENGES IN THAILAND.....	217
BOOSTING COMPUTATIONAL THINKING IN STEM EDUCATION THROUGH PHYSICAL COMPUTING INNOVATIONS	218
FOSTERING CREATIVITY IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION: THE IMPACT OF GRAPHIC ACTIVITIES IN ZAMBIA.....	219
TRANSFORMING TEACHER TRAINING WITH TECHNOLOGY-DRIVEN KNOWLEDGE BUILDING: INSIGHTS FROM SECONDARY EDUCATION.....	220
Assessing Cognitive Load in Pilot Training: A Study on Modern Recreational Aircraft.....	221
Innovating STEM Education with Neurocognitive Learning Strategies	222
Enhancing Metacognitive Skills Through Mobile Learning Apps: A Study on High-Achieving Students	223
ADOPTING EDUCATION 4.0 PRINCIPLES IN MODERN LANGUAGE TEACHING	224
THE IMPACT OF SOCIAL SKILLS AND COMMUNICATION TRAINING IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION: PATHWAYS TO FUTURE SUCCESS.....	225
BUILDING INTERCULTURAL AWARENESS AMONG DIVERSE STUDENT GROUPS IN ISRAELI HIGHER EDUCATION.....	226
IMPROVING MATHEMATICAL ABILITIES IN CHILDREN WITH AUTISM USING THE PROJECT MIND FRAMEWORK: A PRELIMINARY STUDY.....	227
REDESIGNING CLASSROOM SPACES: A COLLABORATIVE WORKSHOP WITH CHINESE DESIGN STUDENTS	228
ASSESSING THE EFFECTIVENESS OF THE VARK LEARNING MODEL IN HIGHER EDUCATION SETTINGS.....	229
BOOSTING STUDENT PARTICIPATION AND ACADEMIC PERFORMANCE THROUGH INTERACTIVE DIGITAL TOOLS	230
THE ROLE OF EDUCATIONAL MEDIA IN SHAPING THE CREATIVE DEVELOPMENT OF CHILDREN: A CASE STUDY ANALYSIS	231
ADVANCING WRITING SKILLS THROUGH TARGETED TEACHING METHODS: LESSONS FROM A SOUTHEAST ASIAN PROGRAM.....	232

IMPROVING LANGUAGE SKILLS AND CROSS-CULTURAL AWARENESS: A PILOT INITIATIVE FOR UNIVERSITY STUDENTS FROM A TEACHER TRAINING COLLEGE IN ATEQUIZA, MEXICO.....	233
INVESTIGATING ACADEMIC STRESS LEVELS AMONG UNIVERSITY STUDENTS WITH DYSLEXIA	234
REVOLUTIONIZING MEDICAL TRAINING IN BRAZIL THROUGH ADVANCED SIMULATION TECHNIQUES: KEY FINDINGS AND RECOMMENDATIONS.....	235
CURRICULUM REFORM IN CHILEAN UNIVERSITIES: A COMPREHENSIVE EXAMINATION OF POLICY CHANGES.....	236
USING CHILDREN'S ARTWORK TO GAIN INSIGHTS INTO THEIR EXPERIENCES WITH EQUINE-ASSISTED THERAPY	237
THE ROLE OF COLLABORATIVE WORK ENVIRONMENTS IN SHAPING MIDDLE SCHOOL TEACHERS' PRACTICES	238
EVALUATING THE USE OF CHATBOTS IN UNIVERSITY EDUCATION: FINDINGS FROM AN INITIAL PILOT STUDY	239
THE EFFECTS OF COMMERCIALIZATION ON HIGHER EDUCATION: SHIFTING FOCUS IN TEACHING AND LEARNING PRIORITIES.....	240

EĞİTİM FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN PAYLAŞAN EBEVEYNLİK HAKKINDAKİ FARKINDALIKLARININ İNCELENMESİ

Doç. Dr. Ayşegül AYYILDIZ ASİL

Hakkari Üniversitesi, aysegulkadi@hakkari.edu.tr -0000-0003-1958-6104

Md. Yrd. Abdurrahman ASİL

Selahaddin Eyyubi Ortaokulu, a.rahmanasill@gmail.com - 0000-0002-5709-7160

ÖZET

Araştırmanın amacı, eğitim fakültesi öğrencilerinin paylaşan ebeveynliğe ilişkin görüşlerinin incelenmesidir. Araştırmada nitel yöntem ve olgu bilim deseni tercih edilmiştir. Araştırma Hakkâri Üniversitesi eğitim fakültesi öğrencileri ile yürütülmüştür. Araştırmada “Paylaşan Ebeveynliğe İlişkin Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” ve verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre; öğrencilerin görüşlerine göre, ebeveynlerin çocuklarını dijital ortamda paylaşma konusunda farklı tanımlar yapılmıştır. Bu tanımlar 6 kategoriye ayrılmıştır: çocuğun dijital ortamda paylaşılması, hayatının gözler önüne serilmesi, para karşılığında özeline paylaşılması, her anının paylaşılması, herkese gösterilme çabası ve verilen zarar. En yaygın ifade edilen kategori, ebeveynlerin çocuklarını dijital ortamda paylaşma çabasıdır. Paylaşan ebeveynliğin çocukların psikososyal gelişimi üzerinde özgüven düşüklüğü, istismara maruz kalma ve kaygı hissi gibi olumsuz etkileri olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca, çocuk hakları ihlali, güvenlik ve mahremiyet sorunları gibi etik sorunlara da yol açabileceği belirtilmiştir. Çocukların bilinçlendirilmesi için müfredata bu konuların dahil edilmesi önerilmekte ve ebeveynlerin bilinçlendirilmesi için ise seminerler, eğitimler ve farkındalık kampanyaları düzenlenmesi gerektiği ifade edilmiştir. En çok önerilen yöntemler arasında seminer ve eğitimler yer almaktadır. Katılımcılar, bu eğitimlerle ebeveynlerin dijital haklar ve güvenlik konularında daha bilinçli olmalarını sağlamayı hedeflemişlerdir.

Anahtar Kelimeler: farkındalık, paylaşan ebeveynlik, öğrenci

1. GİRİŞ

Günümüzde sosyal medyanın hayatımızdaki yeri artmakta ve aileler çocuklarıyla ilgili durumları çevrimiçi platformlarda paylaşabilmektedirler. Ebeveynlerin çocuklarının fotoğraflarını, anılarını veya yaşamlarına dair detayları sosyal medya hesaplarında sürekli paylaşmalarına "sharenting" denir. Bu kavram, özellikle son yıllarda sıkça tartışılmaya başlanmış ve ebeveynlik anlayışını yeniden şekillendiren önemli bir olgu haline gelmiştir.

Paylaşan ebeveynlik (sharenting), ebeveynlerin çocuklarının yaş, cinsiyet, sağlık durumu ya da hastalık gibi özelliklerine bakmaksızın, sosyal medya üzerinde çocuklarına dair görsel içerikleri

sürekli olarak paylaşarak, çocuk haklarını ihlal eden bir ebeveynlik anlayışını tanımlar. Bu terim, İngilizce "share" (paylaşmak) ve "parenting" (ebeveynlik) kelimelerinin birleşiminden türetilmiştir (Akkoç ve Ayyıldız, 2022). Bartholomew, Schoppe-Sullivan, Glassman, Kamp Dush ve Sullivan (2012), ebeveynlerin sosyal medya kullanımını inceledikleri çalışmalarında, annelerin %98'inin ve babaların %89'unun çocuklarının fotoğraflarını sosyal medyada paylaştıklarını belirtmişlerdir. Sharenting'in tanımı, "aşırı kullanım" ifadesini içermese de, sorunun kaynağı, çocukların mahremiyetini ihlal eden ve uygunsuz içeriklerdir (Günüç, 2020). Paylaşan ebeveyn olmalarının yanı sıra, ebeveynlerin sosyal medyada fazla vakit harcamaları, ilgi ve bakıma muhtaç çocuklarını ihmal etmelerine yol açabilir (İşözen ve Özkan, 2021). Sharenting, çocuğun her anını sosyal medyada paylaşma dürtüsünden kendini alıkoyamayan ebeveyn modelidir. Çocuğun mahremiyeti uzun vadede sorun olabileceği için, çocuğun iyi olma halini sağlamak adına önlemler alınmalıdır. Mahremiyet, Giddens (2010) tarafından "iki eşit insanın aralarındaki bağı müzakere etmesi" olarak tanımlanır (Akt. Dursun, 2019). Sharenting, ebeveynlerin çocuklarıyla ilgili paylaşımlar yaparken, aynı zamanda çocukların dijital kimliklerinin de şekillenmesine neden olmaktadır. Çocukların bu paylaşımlardan nasıl etkilendiği, psikososyal gelişimleri üzerindeki etkileri ve çocuk hakları bağlamında yaratabileceği etik sorunlar, uzmanların ve araştırmacıların üzerinde durduğu önemli meselelerdir. Aynı zamanda bu durumun çocukların güvenliği, mahremiyeti ve dijital dünya ile ilişkileri üzerinde ciddi sonuçları olabilir.

Konu ile yapılan araştırmalar incelendiğinde; ebeveynlerin çocukları hakkında sosyal medyada paylaşım yapma alışkanlıkları, gizlilik ayarlarına dikkat etme konusunda farklılıklar göstermektedir. Bazı ebeveynler, çocuklarının kişisel bilgilerini paylaşırken, paylaşımların 24 saat içinde kaybolacağını düşünerek mahremiyetin tehlikeye girmediğini varsaymaktadır. Ancak bu yaklaşım, bilgilerin tamamen kaybolmadığını göz ardı etmektedir (Omur & Uyar, 2022). Ebeveynler, sosyal medya bağımlılığı ve paylaşım yapma isteği nedeniyle çevrimiçi risklerin farkında olmalarına rağmen paylaşımlarına devam etmektedirler (Omur & Uyar, 2022). Bu durum, çocukların dijital kimliklerinin ebeveynlerinin rızası olmadan inşa edilmesine ve çocukların mahremiyetinin ihlali riskine yol açmaktadır. Paylaşılan utandırıcı içerikler ve uygunsuz fotoğraflar, çocukların kimlik gelişimini olumsuz etkileyebilir ve gelecekteki sosyal ve profesyonel hayatlarını tehlikeye atabilir (Keith & Steinberg, 2017; Kopecky, Sztokowski, Aznar-Díaz, & Romero-Rodríguez, 2020; Haley, 2020). Ayrıca, paylaşılan bilgilerin siber zorbalık gibi olumsuz etkileri olabilir (Omur & Uyar, 2022). Günüç'ün (2020) araştırması, teknolojinin dinamiklerinin toplumlar arasında benzer etkiler yarattığını ve annelerin sharenting konusunda daha fazla farkındalık geliştirmeleri gerektiğini vurgulamaktadır.

Ebeveynler ve eğitimciler, çocukların dijital dünyada nasıl varlık gösterdikleri konusunda daha bilinçli olmalı ve çocukların mahremiyet hakları, güvenliği ve psikolojik gelişimleri hakkında daha fazla bilgi edinmelidir. Bu bağlamda, öğretmen adaylarının bu konuda eğitim alması, gelecekte bu sorunun üstesinden gelmede önemli bir adım olacaktır. Bu çalışma yalnızca akademik bir tartışma alanı yaratmakla kalmayacak, aynı zamanda geleceğin öğretmenlerine, bu çağın getirdiği dijital değişimlere uyum sağlama ve çocuk hakları konusunda daha duyarlı olma konusunda bir rehberlik sağlayacaktır. Çocukların dijital hakları, eğitim politikaları ve ebeveynlik yaklaşımları arasındaki etkileşimi anlamak, sadece öğretmen adayları için değil, tüm toplum için önemli bir sorumluluktur.

2. YÖNTEM

Araştırmada nitel yöntem tercih edilmiştir. Bir problemin çözümüne ilişkin gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerini kullanan araştırma türüdür (Seale, 1999).

2.1. Desen

Araştırmada olgu bilim yöntemi kullanılmıştır. Olgu bilim, bireylerin yaşadıkları olguları nasıl deneyimlediklerini ve bu olgulara nasıl anlam yüklediklerini incelemeyi amaçlar. Bu yöntem, bireylerin deneyimlerini, yaşamlarını nasıl anlamlandırdıklarını ve bu deneyimlerin ortak noktalarını keşfetmek isteyen araştırmacılar için uygun bir nitel araştırma desendir (Büyüköztürk vd., 2008; Tekindal, 2021; Swanborn, 2010).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmada kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Yıldırım ve Şimşek'e göre (2008) “kolay ulaşılabilir durum örnekleme” olarak da adlandırılır. Bu örnekleme türü, araştırma yapılacak birey ya da grupların araştırma sürecine dâhil edilmesinin daha kolay ya da bunlara erişilmesinin daha kolay olmasıyla ilişkilidir. Çalışma Hakkâri Üniversitesi eğitim fakültesi öğrencileri ile yürütülmüştür. 14 öğrenci araştırmaya dahil edilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişken	Gruplar	n
Cinsiyet	Kadın	11
	Erkek	3
Sınıf	2.Sınıf	5
	3.Sınıf	9
Bölüm	Özel eğitim öğretmenliği	3
	Türkçe öğretmenliği	9
	PDR	2

Tablo incelendiğinde katılımcıların 11'i kadın, 3'ü erkektir. Katılımcıların 5'i ikinci sınıf, 9'u üçüncü sınıftır. Katılımcıların 3'ü özel eğitim öğretmenliğinden, 9'u Türkçe öğretmenliğinden ve 2'si PDR bölümündendir.

2.3. Veri Toplama

Araştırmada, “Paylaşan İlişkin Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” kullanılmıştır. Bu form, demografik değişkenler ve paylaşan ebeveynliğe ilişkin sorulardan oluşmaktadır. Araştırmanın güvenilirliğini artırmak amacıyla, araştırmanın amacı ve yöntemi katılımcılara detaylı bir şekilde açıklanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Ayrıca, inandırıcılığı güçlendirmek için doğrudan alıntılara yer verilmiştir (Merriam, 2015). Katılımcılar, demografik özelliklerine göre K1, K2, ... K14 gibi sembollerle belirtilmiştir.

2.4. Veri Analizi

Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, sosyal gerçekliği inceleyen, nesnel ve sistematik bir okuma aracı olarak, önceden belirlenen ölçütler doğrultusunda kavramlardan, metinlerden ve sözlü ya da yazılı materyallerden anlamlar çıkarmayı amaçlayan bir metodolojik araçlar ve teknikler bütünüdür (Tavşancıl ve Aslan, 2001).

3. BULGULAR

Tablo 2. Öğrencilerin Paylaşan Ebeveynlik Tanımlarına İlişkin Bulgular

Kategoriler	f
Ebeveynin çocuğunu dijitalde paylaşması	8
Ebeveynin çocuğunun hayatını gözler önüne sermesi	1
Ebeveynin para için çocuğunun özelini paylaşması	1
Ebeveynin çocuğun her anını paylaşması	1
Ebeveynin çocuğunu herkese gösterme çabası	1
Ebeveynin çocuğuna verdiği zarar	1

Tablo incelendiğinde öğrencilerin paylaşan ebeveynlik tanımlarına ilişkin bulgular 6 kategori altında toplanmıştır. Bunlar ebeveynin çocuğunu dijitalde paylaşması, ebeveynin çocuğunun hayatını gözler önüne sermesi, ebeveynin para için çocuğunun özelini paylaşması, ebeveynin çocuğun her anını paylaşması, ebeveynin çocuğunu herkese gösterme çabası, ebeveynin çocuğuna verdiği zarardır. En çok ebeveynin çocuğunu dijitalde paylaşması dile getirilmiştir.

Aşağıda katılımcıların ifadelerine yer verilmiştir:

K1(K, TÖ, 2): “Ebeveynlerin çocuklarını herkese gösterme çabasıdır. Özellikle sosyal medyada sıkça paylaşım görülür.”

K2 (K, TÖ, 3): “Ebeveynlerin haz yaşamak için çocuğunu sosyal medyaya sunmasıdır.”

Tablo3. Öğrencilerin Görüşlerine Göre Paylaşan Ebeveynliğin Çocukların Psikososyal Gelişimi Üzerindeki Olası Etkilerine İlişkin Bulgular

Kategoriler	f
Çocuğun istismara maruz kalması	2
Özgüven düşüklüğü	4
Dikkat eksikliği	1
Ütanç duyma	1

Stres hissetme	1
Telefon bağımlılığı	1
Yalnızlaşma	2
Benlik algısını bozma	2
Akran zorbalığı	2
Kaygı hissetme	1

Tablo incelendiğinde öğrencilerin görüşlerine göre paylaşılan ebeveynliğin çocukların psikososyal gelişimi üzerindeki olası etkilerine ilişkin bulgular 10 kategori altında toplanmıştır. Bunlar istismara maruz kalma, özgüven düşüklüğü, dikkat eksikliği, utanç duyma, stres hissetme, telefon bağımlılığı, yalnızlaşma, benlik algısında bozulma, akran zorbalığı, kaygı hissetmedir. En çok özgüven düşüklüğü dile getirilmiştir. Aşağıda katılımcıların ifadelerine yer verilmiştir:

K11(K, PDR, 2): “Ebeveynler çocuklarının fotoğraf ve videolarını paylaşmaları, çocukta utanç duygusu yaratabilir.”

K8(E, ÖEÖ, 3): “Özgüveni düşer. Benlik algısı bozulur. Kaygı hisseder. Akran zorbalığına maruz kalır.”

Tablo 4. Öğrencilerin Görüşlerine Göre Paylaşılan Ebeveynliğin Çocuk Hakları Bağlamında Barındırabileceği Etik Sorunlara İlişkin Bulgular

Kategoriler	f
Çocuk hakları ihlali sorunu	5
Çocuk güvenliği sorunu	2
Mahremiyet sorunu	3
Özel hayatın gizliliği sorunu	3

Tablo incelendiğinde öğrencilerin görüşlerine göre paylaşılan ebeveynliğin çocuk hakları bağlamında barındırabileceği etik sorunlara ilişkin bulgular 4 kategori altında toplanmıştır. Bunlar çocuk hakları ihlali sorunu, çocuk güvenliği sorunu, mahremiyet sorunu, özel hayatın gizliliği sorunudur. En çok dile getirilen kategori çocuk hakları sorunudur.

Aşağıda katılımcıların ifadelerine yer verilmiştir:

K12(K, TÖ, 2): “Çocuklar ebeveynleri yüzünden kişisel mahremiyetlerini kaybedebilirler.”

K14(K, TÖ, 2): “Kişisel güvenlik sorununu barındırabilir.”

Tablo 5. Öğrencilerin Görüşlerine Paylaşılan Ebeveynliğe Karşı Çocukların Bilinçlendirilmesinde Kullanılabilecek Yöntemlere İlişkin Bulgular

Kategoriler	f
-------------	---

Videolar izletme	1
Oyunlar oynama	1
Görsel Materyaller Kullanma	1
Müfredata Konu Ekleme	3
Ders kitaplarına etkinlik ekleme	1
Eğitim verme	2

Tablo incelendiğinde öğrencilerin görüşlerine paylaştan ebeveynliğe karşı çocukların bilinçlendirilmesinde kullanılabilir yöntemlere ilişkin bulgular 6 kategori altında toplanmıştır. Bunlar videolar izletme, oyunlar oynama, görsel materyaller kullanma, müfredata konu ekleme, ders kitaplarına etkinlik ekleme, eğitim vermedir.

Aşağıda katılımcıların ifadelerine yer verilmiştir:

K13 (K, TÖ, 2): “ Ders kitaplarına bu konu ile ilgili etkinlikler eklenebilir.”

K1(K, TÖ, 2): “ Okul müfredatına bu konu eklenebilir.”

Tablo 6. Öğrencilerin Görüşlerine Paylaştan Ebeveynliğe Karşı Ebeveynlerin Bilinçlendirilmesinde Kullanılabilir Yöntemlere İlişkin Bulgular

Kategoriler	f
Söyleşiler gerçekleştirme	1
Eğitim verme	4
Seminer verme	4
Kitap okuma etkinliği	1
Tiyatro etkinliği	1
Atölye gerçekleştirme	1
Farkındalık kampanyası	1
Kamu spotları yapma	1
Bilgilendirici kılavuzlar hazırlama	1
Kongre düzenleme	1

Tablo incelendiğinde öğrencilerin görüşlerine paylaştan ebeveynliğe karşı ebeveynlerin bilinçlendirilmesinde kullanılabilir yöntemlere ilişkin bulgular 10 kategori altında toplanmıştır. Bunlar söyleşiler gerçekleştirme, eğitim verme, seminer verme, kitap okuma etkinliği, tiyatro etkinliği, atölye gerçekleştirme, farkındalık kampanyası, kamu spotları yapma, bilgilendirici kılavuzlar hazırlama, kongre düzenlemedir. En çok dile getirilen eğitim ve seminer vermedir.

Aşağıda katılımcıların ifadelerine yer verilmiştir:

K5(E, TÖ, 3): “Konu ile ilgili bilgilendirici seminerler yapılabilir.”

K10(K, PDR, 2): “Çeşitli bilgilendirici eğitimler verilebilir.”

4. TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER

Öğrencilerin paylaştan ebeveynlik tanımları, 6 farklı kategoriye ayrılmıştır. Bunlar ebeveynin çocuğunu dijital ortamda paylaşması, çocuğunun hayatını gözler önüne sermesi, para karşılığı çocuğunun özelini paylaşması, çocuğunun her anını paylaşması, çocuğunu herkese gösterme çabası ve çocuğa verdiği zarar şeklinde sıralanmıştır. En sık belirtilen konu, ebeveynlerin çocuklarını dijital ortamda paylaşma çabasıdır. Katılımcılar, ebeveynlerin çocuklarını sosyal medyada gösterme çabalarının, çocuk üzerinde olumsuz etkiler yaratabileceğini ifade etmiştir. Paylaştan ebeveynliğin çocukların psikososyal gelişimi üzerindeki olası etkileri ise 10 farklı başlık altında toplanmıştır. Bu etkiler arasında istismara maruz kalma, özgüven düşüklüğü, dikkat eksikliği, utanç duyma, stres hissetme, telefon bağımlılığı, yalnızlaşma, benlik algısının bozulması, akran zorbalığı ve kaygı hissi öne çıkmaktadır. En fazla dile getirilen etki özgüven düşüklüğü olmuştur. Paylaştan ebeveynlik, çocuk hakları bağlamında etik sorunlara yol açabileceği belirtilmiştir. Bu sorunlar çocuk hakları ihlali, güvenlik, mahremiyet ve özel hayatın gizliliği ile ilgilidir. Katılımcılar, özellikle çocuk hakları ihlali konusunun önemini vurgulamaktadır. Çocukların bilinçlendirilmesinde kullanılacak yöntemler arasında videolar izletme, oyunlar oynama, görsel materyaller kullanma, müfredata konu ekleme, ders kitaplarına etkinlik ekleme ve eğitim verme gibi seçenekler yer almaktadır. En çok önerilen yöntem ise müfredatlara bu konuların dahil edilmesidir. Ebeveynlerin bilinçlendirilmesi için önerilen yöntemler ise çeşitli eğitim ve seminerlerden oluşmaktadır. Katılımcılar, ebeveynlere yönelik söyleşiler, seminerler, eğitimler ve farkındalık kampanyaları düzenlenmesini önermektedir. Ayrıca, kitap okuma etkinlikleri, tiyatro gösterimleri, atölye çalışmaları, bilgilendirici kılavuzlar hazırlama, kamu spotları yapma ve kongre düzenleme gibi yöntemler de ebeveynlerin bilinçlenmesini sağlayabilecek öneriler arasında yer almaktadır. En fazla dile getirilen yöntemler ise seminer ve eğitim vermek olmuştur. Katılımcılar, bu tür eğitimlerle ebeveynlerin çocuklarının dijital hakları ve güvenliği konusunda daha bilinçli olabileceklerini belirtmiştir. Dönmez (2019) göre çocuğun mahremiyetine saygı göstermeden her anının sosyal medyada paylaşılması, hem bireysel hem de toplumsal sorunlara yol açmaktadır. "Instagram annesi" olmanın temel özelliği, çocuklarının eğlenceli ve güzel fotoğraflarını paylaşma zorunluluğudur; bu yüzden bu anneler, paylaşımlarında dikkatli ve hassas olmalıdır. Dijital ebeveynlerin, dijital olanakların olumsuz etkilerini fark edebilmek için şu özelliklere sahip olmaları gerekir: çevrimiçi riskleri ve olumsuzlukları fark etme, internet bağımlılığını tanıma, tehlike sinyallerini gözlemlenme ve çocuğun internet kullanımını izleyebilme. (Yurdakul, Dönmez, Yaman, Odabaşı, 2013). Çocuk hakkında yapılan paylaşımların amacı, ebeveynin çocuğunu tehlikeye atmak değildir; ancak etiketleme ve repost gibi yollarla başkalarının da çocuğun mahremiyetini ihlal etmesi mümkündür. Anlık paylaşımlar, çocuğun özel hayatını ifşa etmese de, dijital ortamda çocuk bir "risk" kategorisi haline gelebilir. Sürekli paylaşım yapan

ebeveynler, bu davranışları psikolojik olarak engelleyemeyebilir ve istemsizce kendilerini rüşterini ispatlama yarışına sokabilirler (Dursun, 2019).

Bu bağlamda şu öneriler verilebilir: Ebeveynlere, çocuklarının dijital mahremiyetine özen göstererek sosyal medya paylaşımlarında dikkatli olmaları hatırlatılabilir. Çocuklara dijital okuryazarlık eğitimleri verilerek, çevrimiçi ortamda haklarını savunabilme ve güvenliklerini koruma konusunda destek sağlanabilir. Ebeveynlere, çocuklarının paylaşımlarının uzun vadeli etkileri hakkında farkındalık yaratmak için seminerler düzenlenebilir. Gizlilik ayarlarının doğru kullanımı konusunda ebeveynlere rehberler ve bilgilendirici materyaller sunulabilir. Çocukların dijital kimliklerinin güvenliğini sağlamak amacıyla ebeveynlere, paylaşılan bilgilerin etkileri ve olası riskler hakkında bilgilendirmeler yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Akkoç, B., & Kuzlu Ayyıldız, T. (2022). Yeni bir çocuk hakları ihlali şekli: “Paylaşan ebeveynlik” ve pediatri hemşirelerinin rolü. *Akdeniz Hemşirelik Dergisi*, 1(2), 77–82.
- Bartholomew, M. K., Schoppe-Sullivan, S. J., Glassman, M., Kamp Dush, C. M., & Sullivan, J. M. (2012). New parents' Facebook use at the transition to parenthood. *Family Relations*, 61(3), 455–469.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Dursun, C. (2019). Ebeveynlerin çocuklarını sosyal medyada teşhiri: Çocuk hakları bağlamında bir değerlendirme. *Çocuk ve Medeniyet*, 4(8), 195-208.
- Dönmez, D. (2019). Yeni nesil ebeveynlik ve sosyal medya bağlamında blogger anneler (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Yapı ve Sosyal Değişme Anabilim Dalı, İstanbul.
- Giddens, A. (2010). *Mahremiyetin dönüşümü* (İ. Şahin, Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Günüç, S. (2020). Sharenting eyleminin psikolojik açıdan değerlendirilmesi: Türk ve İngiliz annelerinin karşılaştırılması. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 12(Suppl 1), 281-297.
- Haley, K. (2020). Sharenting and the (potential) right to be forgotten. *Indiana Law Journal*, 95(3), 9.
- İşözen, H., & Özkan, Z. H. (2021). Sosyal medya kullanımının annelik tutum ve davranışlarına etkisinin incelenmesi. *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi*, 7(1), 33–56.
- Keith, B. E., & Steinberg, S. (2017). Parental sharing on the internet: Child privacy in the age of social media and the pediatrician's role. *JAMA Pediatrics*, 171(5).

- Kopecky, K., Szotkowski, R., Aznar-Díaz, I., & Romero-Rodríguez, J. M. (2020). The phenomenon of sharenting and its risks in the online environment: Experiences from Czech Republic and Spain. *Children and Youth Services Review, 110*.
- Omur, S., & Uyar, M. (2022). Sharenting: Türkiye’de ebeveynlerin paylaşım eğilimleri üzerine bir değerlendirme. *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi (KIAD), 9, 23-45*.
- Seale, C. (1999). Quality in qualitative research. *Qualitative Inquiry, 5(4)*, 465-478.
- Swanborn, P. (2010). *Case study research: What, Why and How?* Sage.
- Tavşancıl, E., & Aslan, E. A. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*. Epsilon.
- Tekindal, S. (2021). *Nicel, nitel, karma yöntem araştırma desenleri ve istatistik*. Nobel.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin.
- Yurdakul, İ., Kabakçı, O., Dönmez, F., Yaman, H. F., & Odabaşı, H. F. (2013). Digital ebeveynlik ve değişen roller. *Gaziantep University Journal of Social Sciences, 12(4)*, 883-896.

EĞİTİM FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN ÇOCUKLARIN DİJİTAL HAKLARINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

Doç. Dr. Ayşegül AYYILDIZ ASİL

Hakkari Üniversitesi, aysegulkadi@hakkari.edu.tr -0000-0003-1958-6104

Md. Yrd. Abdurrahman ASİL

Selahaddin Eyyubi Ortaokulu, a.rahmanasill@gmail.com - 0000-0002-5709-7160

ÖZET

Araştırmanın amacı, eğitim fakültesi öğrencilerinin çocukların dijital haklarına yönelik görüşlerini incelemektir. Araştırmada nitel yöntemi ve olgu bilim deseni tercih edilmiştir. Araştırma Hakkâri Üniversite'ndeki öğretmen adayları ile yürütülmüştür. Araştırmada “Çocukların Dijital Haklarına İlişkin Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” ve verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre; Çocukların dijital hakları, öğrencilerin görüşlerine göre altı ana kategoride toplanmıştır: bilgi alma hakkı, özel yaşamın gizliliği, kişisel verilerin korunması, eğlence etkinliklerinde bulunma, katılım ve ifade özgürlüğü, yaşa uygun içerik görme. Öğrenciler, en çok özel yaşamın gizliliği ve kişisel verilerin korunması hakkının önemini vurgulamışlardır. Dijital hakların önemi, çocukların günümüze adapte olabilmesi, hak ihlali yaşamamaları, mahremiyetlerinin korunması gibi sebeplerle açıklanmıştır. Öğrenciler, dijital hakların çocuklara eğitime erişim, yaratıcılık, özgüven kazandırma gibi fırsatlar sunduğunu belirtmişlerdir. Dijital hakları kullanma konusunda ise, güvenlik engelleri, ebeveynlerin kısıtlayıcı davranışları ve çocukların haklarını bilmemeleri en büyük zorluklar olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca, dijital bağımlılık ve fırsat eşitsizliği gibi sorunlar da gündeme gelmiştir. Farkındalık oluşturmak için yapılan öneriler arasında, ebeveyn eğitim etkinlikleri, çocuk eğitim programları ve dijital içerikler üretme yer almıştır. Eğitimle birlikte, dijital haklar konusunda daha bilinçli bir toplum oluşturulması gerektiği ifade edilmiştir. Bu bulgular, dijital haklar ve bunların korunmasının, çocukların güvenli bir çevrimiçi deneyim yaşamaları için kritik olduğuna işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: görüş, çocuk, dijital hak, eğitim fakültesi

1. GİRİŞ

Teknolojinin ilerlemesiyle birlikte, çocuklar ve gençler internette daha fazla zaman geçirmekte ve çevrimiçi geçirilen süre, hem olumlu hem de olumsuz etkiler yaratmaktadır (Özdemir, 2024). Dijital çağda, teknoloji hayatımızın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Özellikle çocuklar, dijital dünyada aktif bir şekilde yer almakta ve teknolojinin sunduğu fırsatlardan yararlanmaktadır. İnternet, sosyal medya, mobil uygulamalar gibi dijital platformlar, çocukların eğitim, iletişim, eğlence ve bilgi edinme süreçlerini etkileyen önemli araçlar haline gelmiştir. UNICEF'e (2017) göre çevrimiçi ortam, çocuklara öğrenme, ödev yapma, oyun oynama ve

sosyalleşme gibi fırsatlar sunsa da, bu ortamda geçirilen zamanın süresinden ziyade, geçirilen zamanın kalitesi daha önemli sonuçlar doğurmaktadır. Bu bağlamda, dijital haklar, çocukların dijital dünyada güvenli, eşit ve adil bir şekilde yer alabilmesi için temel bir önem taşır.

Çocuk hakları, sağlıklı bir toplumun inşasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu kavram yasalarla güvence altına alınmış olsa da, uygulamada bu hakların tam olarak hayata geçirilmediği bilinmektedir. Ayrıca, çocukların bu haklar hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları da bir gerçektir (Durualp, Kadan ve Durualp, 2017). Dijitalleşmenin hızla artmasıyla birlikte, dijital hak ve sorumluluklar günümüzün en önemli konuları arasında yer almaya başlamıştır. Çocukların dijital ortamda sahip oldukları hakları ve sorumlulukları farkında olmaları, bu hakları kullanabilmeleri ve sorumluluklarına uygun davranmaları, modern dünyada hayati bir gereklilik haline gelmiştir (Yıldırım ve Keser, 2024). Dijital haklar, bireylerin dijital ortamlarda sahip oldukları haklar ve bu hakların korunmasına yönelik düzenlemelerdir. Çocukların dijital hakları ise, onların dijital dünyada güvenli bir şekilde hareket etmelerini, kişisel verilerinin korunmasını ve eğitim, ifade özgürlüğü gibi haklardan eşit bir şekilde faydalanmalarını garanti altına almayı amaçlar.

Dijital ortamda çocuk haklarının korunması için yasal düzenlemeler ve risklerin en aza indirilmesi gereklidir. Ebeveynler ve öğretmenler, çocukların çevrimiçi güvenliğini sağlamak için rehberlik etmeli, zararlardan korunmalarını sağlamalı ve tehlikeli durumlarda destek olmalıdır (Özdemir, 2024). Çocukların dijital haklarına dair farkındalık oluşturmak, bu hakların korunması ve yaygınlaştırılması açısından büyük bir önem taşır. Ancak, dijital hakların öneminin fark edilmesi, sadece çocukların bu hakları kullanabilmesiyle sınırlı kalmamalı, aynı zamanda onlara dijital ortamda daha iyi bir deneyim sunabilmek adına bu hakların nasıl etkili bir şekilde hayata geçirilebileceği konusunda da araştırmalar yapılması da önemlidir.

Bu bildiriye, çocukların sahip oldukları dijital hakların ne olduğu, bu hakların neden önemli olduğu, dijital hakların çocuklara sunduğu fırsatlar, karşılaşılan zorluklar ve bu haklara ilişkin farkındalık çalışmaları ele alınacaktır. Bu tür bir araştırma, eğitim fakültesi öğrencilerinin dijital haklar konusunda bilgi sahibi olmalarını sağlayarak, gelecekte çocukların dijital haklarını koruyacak bilinçli öğretmenler olmalarına katkıda bulunacaktır. Bu amaçla yapılacak çalışmalar, dijitalleşen dünyada çocukların daha güvenli ve adil bir şekilde büyümeleri için önemli bir adım olacaktır. Bu bağlamda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğrencilerin görüşlerine göre çocukların sahip oldukları dijital haklar nelerdir?
2. Öğrencilerin görüşlerine göre çocukların dijital hakları neden önemlidir?
3. Öğrencilerin görüşlerine göre dijital hakların çocuklara sunduğu fırsatlar nelerdir?
4. Öğrencilerin görüşlerine göre çocukların dijital haklarını kullanma konusunda karşılaştıkları güçlükler nelerdir?
5. Öğrencilerin görüşlerine göre çocukların dijital hakları konusunda farkındalık için yapılabilecek çalışmalar nelerdir?

2. YÖNTEM

Araştırmada nitel yöntem tercih edilmiştir. Bir problemin çözümüne ilişkin gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerini kullanan araştırma türüdür (Seale, 1999).

2.1. Desen

Araştırmada olgu bilim yöntemi kullanılmıştır. Olgu bilim, bireylerin yaşadıkları olguları nasıl deneyimlediklerini ve bu olgulara nasıl anlam yüklediklerini incelemeyi amaçlar. Bu yöntem, bireylerin deneyimlerini, yaşamlarını nasıl anlamlandırdıklarını ve bu deneyimlerin ortak noktalarını keşfetmek isteyen araştırmacılar için uygun bir nitel araştırma desendir (Büyüköztürk vd., 2008; Tekindal, 2021; Swanborn, 2010).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmada kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Yıldırım ve Şimşek'e göre (2008) “kolay ulaşılabilir durum örnekleme” olarak da adlandırılır. Bu örnekleme türü, araştırma yapılacak birey ya da grupların araştırma sürecine dâhil edilmesinin daha kolay ya da bunlara erişilmesinin daha kolay olmasıyla ilişkilidir. Hakkâri Üniversitesi Eğitim Fakültesi'ndeki 15 öğrenci araştırmaya dahil edilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişken	Gruplar	n
Cinsiyet	Kadın	11
	Erkek	4
Sınıf	2.Sınıf	7
	3.Sınıf	8
Bölüm	Özel eğitim öğretmenliği	3
	Türkçe öğretmenliği	9
	PDR	2
	Müzik öğretmenliği	1

Tablo incelendiğinde katılımcıların 11'i kadın, 4'ü erkektir. Katılımcıların 7'si ikinci sınıf, 8'i üçüncü sınıftır. Katılımcıların 3'ü özel eğitim öğretmenliğinden, 9'u Türkçe öğretmenliğinden, 1'i müzik öğretmenliğinden ve 2'si PDR bölümündendir.

2.3. Veri Toplama

Araştırmada, “Çocukların Dijital Haklarına İlişkin Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” kullanılmıştır. Bu form, demografik değişkenler ve çocukların dijital haklarına ilişkin sorulardan oluşmaktadır. Araştırmanın güvenilirliğini artırmak amacıyla, araştırmanın amacı ve yöntemi katılımcılara detaylı bir şekilde açıklanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Ayrıca, inandırıcılığı güçlendirmek için doğrudan alıntılara yer verilmiştir (Merriam, 2015). Katılımcılar, demografik özelliklerine göre K1, K2, ... K15 gibi sembollerle belirtilmiştir.

2.4. Veri Analizi

Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, sosyal gerçekliği inceleyen, nesnel ve sistematik bir okuma aracı olarak, önceden belirlenen ölçütler doğrultusunda kavramlardan, metinlerden ve sözlü ya da yazılı materyallerden anlamlar çıkarmayı amaçlayan bir metodolojik araçlar ve teknikler bütünüdür (Tavşancıl ve Aslan, 2001).

3. BULGULAR

Tablo 2. Çocukların Sahip Oldukları Dijital Haklara İlişkin Öğrenci Görüşleri

Kategoriler	f
Bilgi alma hakkı	5
Özel yaşamın gizliliği hakkı	6
Kişisel verilerin korunması hakkı	6
Eğlence etkinliklerinde bulunma hakkı	2
Katılım ve ifade özgürlüğü hakkı	4
Yaşa uygun içerik görme hakkı	1

Tablo incelendiğinde çocukların sahip oldukları dijital haklara ilişkin öğrenci görüşleri 6 kategoride toplanmıştır. Bunlar çocuğun dijital ortamlarda bilgi alma hakkı, özel yaşamın gizliliği hakkı, kişisel verilerin korunması hakkı, eğlence etkinliklerinde bulunma hakkı, katılım ve ifade özgürlüğü hakkı, yaşa uygun içerik görme hakkıdır. En çok özel yaşamın gizliliği ve kişisel verilerin korunması hakkı dile getirilmiştir.

Aşağıda katılımcıların ifadelerine yer verilmiştir:

K5 (K, PDR, 2): “İnternet üzerinden istediği bilgilere ulaşma hakları vardır.”

K4 (K, MÖ, 3): “Çocukların öncelikle bilgi alma hakları vardır.”

Tablo 3. Çocukların Dijital Haklarının Öneminin Nedenlerine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Kategoriler	f
Çocukların günümüze adapte olması	1
Çocukların bilgiye kolayca ulaşabilmesi	3
Çocukların hak ihlali yaşamaması	4
Çocuk mahremiyetinin korunması	1
Çocukların sorumluluk bilincinin geliştirilmesi	1
Çocukların çevrimiçi ortamda var olması	1
Çocukların savunmasız olması	1

Çocukların sağlıklı olması	1
Çocukların eğlenebilmesi	1
Eğitimde fırsat eşitliği	1

Tablo incelendiğinde çocukların dijital haklarının öneminin nedenlerine ilişkin öğrenci görüşleri 10 kategoride toplanmıştır. Öğrenciler, çocukların dijital haklara sahip olmalarının çocukların günümüze adapte olması gerektiği, çocukların bilgiye kolayca ulaşabilmesi, çocukların hak ihlali yaşamaması, çocuk mahremiyetinin korunması, çocukların sorumluluk bilinci geliştirmesi, çocukların çevrimiçi ortamda var olması, çocukların savunmasız olması, çocukların sağlıklı olması gerektiği, çocukların eğlenebilmesi, eğitimde fırsat eşitliğinden ötürü dijital haklara sahip olmaları gerektiğini düşünmektedirler. En çok dile getirilen çocukların hak ihlali yaşamamasıdır.

Aşağıda katılımcıların ifadelerine yer verilmiştir:

K2 (K, ÖEÖ, 2): “Önemlidir. Çünkü çocuklar yaşlarından dolayı daha savunmasızdırlar.”

K1(E, ÖEÖ, 2): “Çocukların dijital hakları onların çevrimiçi dünyada var olmalarını sağlamak için çok önemlidir.”

Tablo 4. Dijital Hakların Çocuklara Sunduğu Fırsatlara İlişkin Öğrenci Görüşleri

Kategoriler	f
Yaratıcılığı artırması	2
Güvenli dijital ortam sağlaması	1
Sosyal katılıma yardımcı olması	3
Eğitime erişimi sağlaması	3
Problemleri çözebilmeyi sağlaması	2
Özgüveni artırması	2
İletişimin gelişmesini sağlaması	1
Yeni kültürleri tanımayı sağlaması	1
Çocuğun kendini koruyabilmesi	2
Güvenli araştırma yapabilmeyi sağlaması	1

Tablo incelendiğinde dijital hakların çocuklara sunduğu fırsatlara ilişkin öğrenci görüşleri 10 kategori altında toplanmıştır. Dijital hakların çocuklara sunduğu fırsatlar yaratıcılığı artırması, güvenli dijital ortam sağlaması, sosyal katılıma yardımcı olması, eğitime erişimi sağlaması, problemleri çözebilmeyi sağlaması, özgüveni artırması, iletişimin gelişmesini sağlaması, yeni

kültürleri tanımayı sağlaması, çocuğun kendini koruyabilmesi, güvenli araştırma yapabilmeyi sağlamasıdır.

Aşağıda katılımcıların ifadelerine yer verilmiştir:

K13(K, TÖ, 3): “Engelli çocuklar için geliştirilen bazı araçlar var. Eğitime erişim ve sosyal katılım için katkı sağlar. Dijital haklar bu fırsatları sunar.”

K12(K, TÖ, 3): “ Dijital haklar eğitime erişim fırsatı sağlar.”

Tablo 5. Çocukların Dijital Haklarını Kullanma Konusunda Karşılaştığı Güçlüklere İlişkin Öğrenci Görüşleri

Kategoriler	f
Ebeveynlerin kısıtlayıcı davranışları	1
Çocukların haklarını bilmemeleri	5
Güvenlik engelleri	6
Çocukların sorumluluklarını bilmemeleri	1
Ailelerin bilgi eksikliği	3
Mahremiyet sorunları	2
Denetim sorunları	1
Dijital okuryazarlık becerisinin azlığı	1
Dijital bağımlılık	2
Fırsat eşitsizliği	1

Tablo incelendiğinde çocukların dijital haklarını kullanma konusunda karşılaştığı güçlüklere ilişkin öğrenci görüşleri 10 kategori altında toplanmıştır. Bunlar ebeveynlerin kısıtlayıcı davranışları, çocukların haklarını bilmemeleri, güvenlik sorunları, çocukların sorumluluklarını bilmemeleri, ailelerin bilgi eksikliği, mahremiyet sorunları, denetim sorunları, dijital okuryazarlık eksikliği, dijital bağımlılık, fırsat eşitsizliğidir. En çok dile getirilen güvenlik engelleridir.

Aşağıda katılımcıların ifadelerine yer verilmiştir:

K4(K, TÖ, 2): “ Ailelerin bilgi eksikliği ve denetim zorlukları ya da mahremiyet sorunları çocukların dijital haklarını kullanma konusunda karşılaştığı güçlüklerdir.

K8 (K, TÖ, 2): “Çocukların hak ve ihlalleri hakkında pek fazla bilgiye sahip olmamaları birçok problemle karşılaşmasına neden olabiliyor.”

Tablo 6. Çocukların Dijital Hakları Konusunda Farkındalık İçin Yapılabilecek Çalışmalara İlişkin Öğrencilerin Görüşleri

Kategoriler	f
Müfredatlara ders ekleme	2
Ebeveyn Eğitim Etkinlikleri	8
Dijital içerikler üretme	1
Dijital kütüphaneler oluşturma	1
Sosyal medya kampanyaları	1
Çocuklardan görüş alma	1
Yasal düzenlemeler yapma	1
Çocuk eğitim etkinlikleri	7
Ailenin çocuğu denetlemesi	2
Okul ve kolluk kuvvetleri işbirliği	1

Tablo incelendiğinde çocukların dijital hakları konusunda farkındalık için yapılabilecek çalışmalara ilişkin öğrencilerin görüşleri 10 kategori altında toplanmıştır. Bunlar müfredata ders ekleme, ebeveyn eğitim etkinlikleri, dijital içerikler üretme, dijital kütüphaneler oluşturma, sosyal medya kampanyaları, çocuklardan görüş alma, yasal düzenlemeler yapma, çocuk eğitim etkinlikleri, ailenin çocuğu denetlemesi, okul ve kolluk kuvvetleri işbirliğidir. En çok dile getirilen kategoriler aile ve çocuğa yönelik eğitimlerdir.

Aşağıda katılımcıların ifadelerine yer verilmiştir:

K14(E, TÖ, 2): “Çocuklara eğitimler verilebilir. Anne babalara eğitim sağlanabilir.”

K10(K, TÖ, 2): “Çocukları ve ebeveynlere bilinçlendirme eğitimleri sağlanabilir.”

4. TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma, çocukların dijital hakları hakkında öğrencilerin görüşlerini ve bu hakların çocuklar üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Öğrenciler, çocukların dijital haklarının önemini 6 ana kategoriye ayırmışlardır: bilgi alma hakkı, özel yaşamın gizliliği hakkı, kişisel verilerin korunması hakkı, eğlence etkinliklerinde bulunma hakkı, katılım ve ifade özgürlüğü hakkı ve yaşa uygun içerik görme hakkı. Çocukların en çok vurgulanan dijital hakları arasında özel yaşamın gizliliği ve kişisel verilerin korunması hakları öne çıkmaktadır. Öğrenciler, çocukların dijital haklara sahip olmasının en önemli nedenlerinin hak ihlali yaşamamaları gerektiği üzerinde durmuşlar ve bu hakkın çocukların bilgiye kolayca ulaşabilmesi ve çevrimiçi dünyada var olabilmesi için gerekli olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca, dijital hakların çocukların savunmasız olmasını engellediği ve onların sağlıklı gelişimini desteklediği vurgulanmıştır.

Dijital haklar, çocuklara birçok fırsat sunmaktadır. Bu fırsatlar arasında sosyal katılım, eğitime erişim ve yaratıcılığı artırma gibi unsurlar öne çıkmaktadır. Dijital haklar aynı zamanda özgüveni artırmak ve problemleri çözebilme becerisini geliştirmek gibi fırsatlar da sunmaktadır. Öğrenciler, dijital hakların çocuklara güvenli bir dijital ortam sağladığını ve iletişimin gelişmesine yardımcı olduğunu belirtmişlerdir. Bununla birlikte, öğrenciler dijital hakları kullanırken çeşitli zorluklarla karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. En yaygın karşılaşılan zorluk, güvenlik engelleri ve çocukların haklarını bilmemeleri olarak öne çıkmaktadır. Diğer zorluklar arasında ebeveynlerin kısıtlayıcı davranışları, mahremiyet sorunları ve dijital okuryazarlık eksikliği yer almaktadır. Öğrenciler, dijital hakları kullanmada yaşanan bu zorlukların, çocukların güvenliğini ve dijital haklardan yararlanmasını engellediğini ifade etmişlerdir. Çocukların dijital hakları konusunda farkındalık oluşturmak için önerilen çalışmalar arasında ebeveyn eğitim etkinlikleri ve çocuk eğitim etkinlikleri en çok dile getirilen öneriler olmuştur. Ayrıca, müfredata ders ekleme, sosyal medya kampanyaları ve yasal düzenlemeler yapma gibi öneriler de ortaya çıkmıştır. Bu çalışmaların, çocukların dijital haklar konusunda daha bilinçli hale gelmelerini sağlayacağı düşünülmektedir. Çocukların dijital ortamda korunması, hukuki düzenlemeler, eğitim programları ve bilinçlendirme faaliyetleriyle mümkündür. Hukuki düzenlemeler temel bir koruma sağlarken, ebeveynler, öğretmenler, teknoloji şirketleri ve hukuki otoritelerin işbirliği, çocukların çevrimiçi güvenliğini artırmada önemli rol oynamaktadır. Hükümetler ve ilgili kurumlar, çocukların çevrimiçi korunması için yaş doğrulama mekanizmaları ve istismarcılara yönelik ağır yaptırımlar içeren mevzuat geliştirmeli ve bu mevzuatı düzenli olarak güncellemelidir. Ayrıca, uluslararası iş birliği ile çocuk istismarıyla mücadele etmek büyük önem taşımaktadır (Özdemir, 2024). Çocukların onuru ve saygınlığı, izinsiz olarak resim, ses veya görüntülerinin paylaşılmasıyla ihlal edilebilir. Sosyal medya aracılığıyla bu tür paylaşımlar, çocuğun özel hayatının gizliliğini zedeleyebilir. Çocuklar, resim, ses ve görüntülerinin paylaşılmasına ilişkin rıza göstermediklerinde, ebeveynleri veya öğretmenleri tarafından yapılan paylaşımlar karşısında hukuki haklarını kullanabilirler (Helvacı, 2001; Serozan, 2017; Binark ve Bayraktutan, 2013 Akt: Serin, 2019). Bu kapsamda okullarda dijital haklar ve güvenlik üzerine yaşa uygun eğitimler düzenlenebilir. Ebeveynlere yönelik dijital okuryazarlık ve güvenlik eğitimleri verilebilir. Çocuklar için dijital haklar konusunda interaktif eğitim materyalleri hazırlanabilir. Dijital güvenlik uygulamaları ve yazılımları çocuklar için daha erişilebilir hale getirilebilir. Sosyal medya platformlarında çocukların dijital haklarını koruyacak güvenlik önlemleri artırılabilir. Dijital haklarla ilgili kamu spotları ve sosyal medya kampanyaları başlatılabilir. Çocukların dijital haklarını savunmalarını sağlayacak çevrimiçi araçlar geliştirilebilir. Okullarda dijital haklar ve etik üzerine rehber öğretmenler tarafından bireysel destek sağlanabilir. Çocuklar için güvenli dijital alanlar oluşturulabilir ve bu alanlar düzenli olarak denetlenebilir. Dijital haklar konusunda yasal düzenlemeler güçlendirilebilir ve uygulamaları denetleyen bir sistem kurulabilir.

KAYNAKLAR

- Binark, M., ve Bayraktutan, G. (2013). *Ayın karanlık yüzü: Yeni medya ve etik*. Kalkedon Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Durualp, E., Kadan, G., & Durualp, E. (2017). Çocukların gözüyle çocuk hakları. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(2), 29-54.
- Helvacı, S. (2001). *Kişilik hakkını koruyucu davalar*. Beta Yayınları.
- Özdemir, B. N. (2024). Çocukların çevrimiçi ortamda korunmasına yönelik hukuki yaklaşımlar. *Bilgi Teknolojileri ve İletişim Dergisi*, 2(1), 37-69.
- Seale, C. (1999). Quality in qualitative research. *Qualitative Inquiry*, 5(4), 465-478.
- Serozan, R. (1977). Kişilik hakkının korunmasıyla ilgili bazı düşünceler. *MHAD*, 11(14), 93-112.
- Serin, H. (2019). Sosyal medyada çocuk hakları ihlalleri: Ebeveynler ve öğretmenler farkında mı? *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 1005-1031.
- Swanborn, P. (2010). *Case study research: What, why and how?* Sage.
- Tavşancıl, E., ve Aslan, E. A. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*. Epsilon.
- Tekindal, S. (2021). *Nicel, nitel, karma yöntem araştırma desenleri ve istatistik*. Nobel.
- UNICEF. (2017). *Dijital bir dünyada çocuklar*.
https://www.unicefturk.org/public/uploads/files/SOWC_2017_SUM_TR.pdf (Erişim Tarihi: 6.3.2024).
- Yıldırım, S., ve Keser, H. (2024). Dijital hak ve sorumluluklar ölçeği geliştirme çalışması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi [PAUEFD]*, 61, 414-437.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin.

STEM VE MAKER ETKİNLİKLERİ İLE DİSİPLİNLERARASI ÖĞRENME: İLKOKUL SEVİYESİNDE BİR UYGULAMA

Uzm. NESRİN ÖZBABA ULUĞ

Feriköy Necdet Kotil İlkokulu, nesrinozbaba@gmail.com - 0000-0003-2253-6255

AYŞEGÜL İLİKÇİ

Kadriye Faik Koparan İlkokulu, ayilikci@gmail.com - 0009-0009-8283-8352

ÖZET

Bu çalışma, ilkokul öğrencilerini günümüzde giderek daha fazla önem kazanan maker etkinlikleri ile tanıştırmayı, bu etkinlikleri birer öğrenme aracı olarak müfredattaki kazanımlarla ilişkilendirerek öğretici ve eğlenceli bir sınıf ortamı oluşturmayı amaçlamaktadır. Maker etkinlikleri, bireylerin ilgi, merak ve hayal güçlerini harekete geçirerek araştırma, kodlama, tasarım, kaynak kullanımı, ürün geliştirme ve yaşam becerileri gibi alanlarda yeni bilgi ve beceriler kazanmalarına katkı sağlamaktadır. 2021-2022 eğitim öğretim yılı boyunca farklı illerde görev yapan 16 gönüllü öğretmen ile yürütülen bu çalışma, eş zamanlı olarak sınıf ortamında gerçekleştirilmiştir. Etkinlikler seçilirken öğrencilerin yaş ve gelişim özellikleri dikkate alınmış, elektrik ve manyetizma, mekanik hareket ve fizik, biyomimikri ve doğa temelli etkinlikler ile geri dönüşüm ve yaratıcı tasarım odaklı çalışmalar uygulanmıştır. Tüm etkinlikler, ilkokul seviyesindeki disiplinlerle ilişkilendirilerek öğrencilerin öğrendiklerini anlamlı hale getirmeleri desteklenmiştir. Araştırma kapsamında, etkinlikler sınıf öğretmenlerinin gözetiminde ve ailelerin desteği ile temin edilen materyallerle bireysel veya grup çalışmaları şeklinde gerçekleştirilmiştir. Süreç boyunca öğretmenlerden öğrenciler için gözlem formları doldurmaları istenmiş, süreç sonunda ise öğretmenlerden yarı yapılandırılmış anketler aracılığıyla geri bildirim alınmıştır. Öğrencilerin etkinliklere ilişkin görüşleri de anketler yoluyla toplanmıştır. Elde edilen verilere göre, öğretmenlerin %100'ü öğrencilerin araştırma ve akıl yürütme, %94'ü iş birliği, %88'i yaratıcı düşünme, %81'i yaşam becerileri, planlama ve dijital araç kullanımı, %63'ü girişimcilik, %57'si iletişim ve %50'si eleştirel düşünme becerilerinin geliştiğini belirtmiştir. Ayrıca öğrencilerin %97'si icat yapmanın yollarını öğrendikleri, kendi oyuncaklarını tasarlayabildikleri ve derslerde eğlenceli etkinlikler gerçekleştirebildikleri için çok mutlu olduklarını ifade etmişlerdir. Sonuç olarak, maker etkinlikleri ile desteklenen disiplinler arası öğrenme ortamlarının, öğrencilerin bilişsel ve sosyal becerilerini geliştirmede etkili olduğu görülmüştür. Gelecekte daha geniş katılımcı gruplarıyla uzun vadeli etkileri incelenerek bu tür etkinliklerin eğitim sistemine entegrasyonu ve en önemli öğrenim ortamı olan okulların benzer etkinliklerin gerçekleştirilebileceği atölyelerle zenginleştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler : ilkokul, disiplinler arası eğitim, maker

INTERDISCIPLINARY LEARNING THROUGH STEM AND MAKER ACTIVITIES: AN APPLICATION AT THE PRIMARY SCHOOL LEVEL

Uzm. NESRİN ÖZBABA ULUĞ

Feriköy Necdet Kotil Primary School, nesrinozbaba@gmail.com - 0000-0003-2253-6255

AYŞEGÜL İLİKÇİ

Kadriye Faik Koparan Primary School, ayilikci@gmail.com

ABSTRACT

This study aims to introduce primary school students to maker activities, which are becoming increasingly significant in modern education, and to create an engaging and educational classroom environment by integrating these activities with curriculum objectives. Maker activities stimulate students' interest, curiosity, and imagination, helping them acquire new knowledge and skills in areas such as research, coding, design, resource utilization, product development, and life skills. Throughout the 2021-2022 academic year, this study was conducted with the participation of 16 volunteer teachers from different cities, and the activities were carried out simultaneously in classroom settings. The selection of activities took into account students' age and developmental characteristics, covering themes such as electricity and magnetism, mechanical motion and physics, biomimicry and nature-based activities, and recycling and creative design-focused projects. All activities were aligned with primary school disciplines to support meaningful learning experiences for students. The activities were conducted as individual or group projects under the supervision of classroom teachers, using materials provided with family support. Teachers were asked to complete observation forms throughout the process, and at the end of the study, they provided feedback through semi-structured surveys. Additionally, students' opinions on the activities were gathered through questionnaires. According to the collected data, 100% of teachers observed that students improved their research and reasoning skills, 94% noted an increase in collaboration, and 88% reported progress in creative thinking. Additionally, 81% of teachers stated that students developed life skills, planning abilities, and digital tool usage, while 63% highlighted improvements in entrepreneurship, 57% in communication, and 50% in critical thinking. Moreover, 97% of students expressed great happiness as they learned how to invent, designed their own toys, and participated in enjoyable activities during lessons. The findings indicate that interdisciplinary learning environments supported by maker activities effectively contribute to students' cognitive and social skill development. Future research should focus on examining the long-term effects of such activities with larger participant groups. Additionally, integrating maker activities into the education system and enriching schools—the most crucial learning environments—with workshops that facilitate similar activities is strongly recommended.

Keywords: Primary school, interdisciplinary education, maker

EĞİTİM PROGRAMLARINDA OYUNLAŞTIRMA YAKLAŞIMLARI: TEORİK TEMELLER VE UYGULAMA ALANLARI

Öğr. Gör. Dr. OKAN DEDE

Karabük Üniversitesi, okandede@karabuk.edu.tr - 0000-0002-2771-6522

ÖZET

Bu çalışmada eğitim programlarında oyunlaştırma yaklaşımlarının kuramsal temelleri ve uygulama alanları ele alınmıştır. Çalışmanın temel amacı oyunlaştırma destekli öğrenme ortamlarının eğitim programlarına entegrasyonu sırasında karşılaşılan fırsatları ve zorlukları incelemektir. Bu doğrultuda oyunlaştırmanın tarihsel gelişimi temel kuramsal dayanakları, eğitim süreçlerindeki avantajları ve dezavantajları ile geri bildirim yoluyla öğrenmeyi destekleme etkisi detaylı olarak tartışılmıştır. Araştırmada oyunlaştırmanın eğitimdeki etkisini açıklamak amacıyla çeşitli kuramsal yaklaşımlar ele alınmıştır. Hedef belirleme kuramı, öz yeterlilik kuramı, öz belirleme kuramı, sosyal karşılaştırma kuramı, akış kuramı ve edimsel koşullanma kuramı oyunlaştırma uygulamalarının öğrencilerin öğrenme motivasyonunu nasıl artırabileceğini kuramsal bir perspektifle ortaya koymaktadır. Özellikle hedef belirleme kuramı öğrencilerin kısa vadeli ve erişilebilir hedeflerle daha yüksek bir öğrenme motivasyonu geliştirebileceğini vurgularken öz yeterlilik kuramı oyunlaştırma etkinliklerinin bireylerin başarı algısını güçlendirebileceğine dikkat çekmektedir. Oyunlaştırma yaklaşımının öğrencilerin öğrenme sürecine yönelik ilgisini artırma, anlık geri bildirim mekanizmaları aracılığıyla öğrenme süreçlerini destekleme ve etkileşim temelli bir öğrenme ortamı oluşturma gibi pedagojik katkıları bulunmaktadır. Buna karşın oyunlaştırma uygulamalarının pedagojik bağlamdan koparılarak aşırı veya yanlış biçimde kullanılması durumunda, öğrencilerin içsel motivasyonlarının zayıflayabileceği ve öğrenme deneyimlerinin yüzeysel bir düzeye indirgenebileceği riski bulunmaktadır. Oyunlaştırma süreçlerinde geri bildirim mekanizmalarının kritik bir bileşen olduğu söylenebilir. Bireyselleştirilmiş ve zamanında sağlanan geri bildirimlerin öğrencilerin öğrenme deneyimini derinleştirdiği; performanslarına ilişkin farkındalıklarını artırarak, öğrenme sürecini daha etkili ve anlamlı kıldığı ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda oyunlaştırma yaklaşımı eğitim programlarına yalnızca teknik bir yenilik olarak değil aynı zamanda öğrenci merkezli, öz düzenleme becerilerini destekleyen ve öğrenme süreçlerini özelleştiren önemli bir pedagojik strateji olarak değerlendirilmektedir. Oyunlaştırma destekli öğrenme ortamlarının eğitim programlarında başarılı bir biçimde uygulanabilmesi için pedagojik kuramların ve teknolojik araçların bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gerekmektedir. Eğitim süreçlerinde oyunlaştırma uygulamalarının etkili, sürdürülebilir ve amaca uygun bir biçimde kullanılması için daha fazla deneysel araştırma ve alan çalışmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Oyunlaştırma, eğitimde oyunlaştırma, eğitim programları.

ABSTRACT

This study addresses the theoretical foundations and application areas of gamification approaches in educational programs. The main purpose of the study is to examine the opportunities and challenges encountered during the integration of gamification-supported learning environments into educational programs. In this context, the historical development of gamification, its basic theoretical foundations, its advantages and disadvantages in educational processes, and its effect of supporting learning through feedback are discussed in detail. Various theoretical approaches are discussed in the study in order to explain the effect of gamification in education. Goal-setting theory, self-efficacy theory, self-determination theory, social comparison theory, flow theory, and operant conditioning theory reveal from a theoretical perspective how gamification applications can increase students' learning motivation. In particular, goal-setting theory emphasizes that students can develop a higher learning motivation with short-term and accessible goals, while self-efficacy theory draws attention to the fact that gamification activities can strengthen individuals' perception of success. The gamification approach has pedagogical contributions such as increasing students' interest in the learning process, supporting learning processes through instant feedback mechanisms, and creating an interaction-based learning environment. On the other hand, if gamification applications are used excessively or incorrectly by being detached from the pedagogical context, there is a risk that students' intrinsic motivation may be weakened and their learning experiences may be reduced to a superficial level. It can be said that feedback mechanisms are a critical component in gamification processes. It has been revealed that individualized and timely feedback deepens students' learning experience; increases their awareness of their performance, and makes the learning process more effective and meaningful. In this respect, the gamification approach is evaluated not only as a technical innovation in educational programs, but also as an important pedagogical strategy that is student-centered, supports self-regulation skills, and customizes learning processes. In order for gamification-supported learning environments to be successfully implemented in educational programs, pedagogical theories and technological tools must be addressed with a holistic approach. More experimental research and field studies are needed for the effective, sustainable, and purposeful use of gamification applications in educational processes.

Keywords: Gamification, gamification in education, educational programs.

1. GİRİŞ

Pazarlama alanında uzun süredir kullanılan ve aslında yeni olmayan oyunlaştırma kavramı ödüller, puanlar, rozetler veya hikâyeleştirme gibi oyun unsurlarını destekleyerek kullanıcı katılımını artırmayı hedeflemektedir (Seaborn ve Fels, 2015). Temelde oyunlaştırma bir hizmetin kullanıcı etkileşimini artırmak amacıyla hizmetin amacına uygun olarak oyun benzeri unsurlarla tasarlanmasıdır. Her ne kadar yeni bir kavram olmasa da oyunlaştırma özellikle eğitim odaklı web siteleri ile akıllı telefon ve tablet uygulamalarının artmasıyla birlikte popülerlik kazanmıştır (Welbers vd., 2019). Eğitim alanında uygulandığında öğrencilerin öğrenme motivasyonunu artırmak amacıyla oyun unsurlarından kısmen veya tamamen yararlanılabilmektedir (Seaborn ve Fels, 2015). Oyunlaştırma süreçlerinde kullanılan araçlar oyunlardan elde edilen bilgi birikimi ve kullanıcı etkileşimini artırmayı hedefleyen

kavramlardan faydalanılarak yeni bir öğrenme sistemi oluşturmayı amaçlamaktadır (Welbers vd., 2019).

Öğrencilerin derslerden kaçınma, ilgisizlik ve motivasyon eksikliği gibi sorunlarını gidermeye yönelik olarak özellikle son yıllarda yapılan araştırmalarda çeşitli etkinliklerle desteklenen oyunlaştırma yaklaşımının etkili bir yöntem olarak kullanıldığı tespit edilmiştir (Oliveira vd., 2022). Eğitimde oyunlaştırmanın temel amacı öğrencilerin dikkatini artırmak, derse olan katılımlarını teşvik etmek, akademik performanslarını geliştirmek ve aynı zamanda hayal kırıklığı ile motivasyon kaybı gibi olumsuz durumları en aza indirmektir (Shi ve Cristea, 2016; Lopes vd., 2019). Bu bağlamda gerçekleştirilen çalışmalar oyunlaştırma unsurlarının eğitim ortamlarında uygulanmasını ve bu uygulamaların etkinliğinin değerlendirilmesini hedeflemektedir (Oliveira ve Bittencourt, 2019; Toda vd., 2019).

Güncel araştırmalar eğitim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde öğrencilere farklı yollar sunan oyunlaştırma tabanlı sistemlerin etkili olabileceğini göstermektedir (Koivisto ve Hamari, 2019; Bai vd., 2020). Başka bir ifadeyle oyunlaştırılmış eğitim ortamlarının öğrencilere çeşitli avantajlar sağladığı özellikle motivasyon artışı (Shi vd., 2014), öğrenme performansının iyileştirilmesi (Lo ve Hew, 2020; Zainuddin vd., 2020) ve eğitim süreçlerinin daha verimli hale getirilmesi (Larson, 2020) gibi olumlu etkiler yarattığı belirtilmektedir. Bununla birlikte bazı araştırmalar oyunlaştırılmış eğitim sistemlerinin her durumda öğrenci başarısını artırmadığını ortaya koymaktadır (Koivisto ve Hamari, 2019). Bu bulgular oyunlaştırmanın öğrenci deneyimini ne zaman ve nasıl etkili bir şekilde geliştirebileceğine dair daha derinlemesine araştırmalar yapılması gerektiğine işaret etmekte ve öğrenme performansını olumlu yönde etkileyebilecek daha etkili oyunlaştırma tasarımlarının geliştirilmesi için çözüm önerileri sunulmasını gerekli kılmaktadır (Koivisto ve Hamari, 2019; Rapp vd., 2019).

1.1.Araştırmanın Problemi ve Amacı

Oyunlaştırma destekli öğrenme ortamlarının eğitim programlarına entegrasyonu birçok fırsatın yanı sıra çeşitli zorlukları da beraberinde getirmektedir. Günümüzde modern teknolojik uygulamaların eğitim ortamlarına entegre edilmesi geleneksel eğitim sistemlerinin, yaklaşımlarının ve öğretim yöntemlerinin etkinliğini sorgulamakta; bu sistemlerin çağdaş eğitimsel ve toplumsal gereksinimleri karşılama ve öğrencilerin daha aktif, katılımcı ve anlamlı öğrenme beklentilerini karşılayabilme kapasitesini tartışmaya açmaktadır. Bu bağlamda bu çalışmanın temel araştırma oyunlaştırma destekli öğrenme ortamlarının eğitim programlarına entegrasyon süreçlerinde karşılaşılan fırsatlar ve zorlukların belirlenmesidir. Araştırmanın amacı ise oyunlaştırma etkinliklerinin eğitim programlarına entegrasyonunun potansiyel fırsatlarını ve bu süreçte ortaya çıkan zorlukları incelemektir.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Araştırmanın bu bölümünde oyunlaştırmanın tarihsel gelişimi, temel kuramsal dayanakları, eğitim süreçlerinde kullanılmasının avantajları ve dezavantajları ve geri bildirim yoluyla öğrenmeyi oyunlaştırmanın etkiliği ayrı başlıklar altında incelenecektir.

2.1.Oyunlaştırmanın Tarihsel Gelişimi

Tarihsel süreç incelendiğinde oyunlaştırma kavramı modern anlamda ele alınmamış olsa da bazı uygulamaların oyunlaştırma çerçevesinde değerlendirilebileceği görülmektedir (Werbach

ve Hunter, 2012). Bu bağlamda 1896 yılında S&H şirketi tarafından ticari bir girişim olarak uygulanan ödüllendirme sistemi oyunlaştırmanın temel taşlarından biri olarak kabul edilebilir (Berber, 2018). Benzer şekilde 1908 yılında İngiliz ordusuna yönelik yazılan bir izcilik kitabında rozetlerin kullanımı bireylerin mesleki ilerlemelerini teşvik eden bir oyunlaştırma unsuru olarak öne çıkmıştır (Yazıcı ve Utar, 2022). Oyunlaştırma uygulamalarının akademik bağlamda ele alınmasını sağlayan en önemli gelişmelerden biri ise 1978 yılında İngiltere'deki Essex Üniversitesi'nde geliştirilen ve çevrimiçi çok oyunculu bir oyun olan MOD 1'in ortaya çıkmasıdır (Bartle, 1996). Bununla birlikte 1980 yılında Thomas Malone'un insan-bilgisayar etkileşimi üzerine yaptığı çalışmalar oyun tasarımında oyunlaştırmanın motivasyonel yönlerini vurgulamış ve oyunlardaki belirsiz hedeflerin katılımcılar için heyecan verici bir unsur oluşturduğunu ortaya koymuştur (Malone, 1982).

Oyunlaştırma uygulamalarının başarı kazanmasıyla birlikte bu yaklaşım farklı sektörlerde yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. 1981 yılında bir Amerikan havayolu şirketi sık seyahat eden yolcuları teşvik etmek amacıyla uçuş sıklığına dayalı bir ödüllendirme sistemi geliştirmiştir (Gao, 2020). Bu uygulama müşteri sadakatini artırmak amacıyla çeşitli ödüller sunarak yolcuların istenilen davranışları sergilemesini teşvik etmeyi amaçlamaktadır (Knorr, 2019). İş dünyasında oyunlaştırmanın etkinliğini artıran bir diğer gelişme ise 1984 yılında yayımlanan *The Game Work* adlı kitap olmuştur. Bu eser oyunlaştırma unsurlarının çalışan motivasyonu üzerindeki etkisini ele alarak iş dünyasında oyun temelli uygulamaların önemini vurgulamıştır (Chou, 2019). Kavramsal olarak oyunlaştırma terimi ilk kez 2002 yılında literatüre kazandırılmış ve mevcut uygulamaları tanımlamak amacıyla kullanılmıştır (Park ve Bae, 2014). Bu kavramın akademik literatürde geniş bir yer edinmesi ise 2008 yılından itibaren mümkün olmuştur. Oyunlaştırmanın etkili bir şekilde kullanıldığı ilk uygulamalardan biri olan ve 2009 yılında piyasaya sürülen Foursquare adlı konum tabanlı sosyal ağ rozetler, seviyeler ve puanlama sistemleri gibi oyun öğelerini içermesiyle oyunlaştırma literatüründe önemli bir yer edinmiştir (Crowley, 2015).

2010 yılından itibaren oyunlaştırma yaklaşımı hızla benimsenmiş ve birçok alanda yaygın şekilde uygulanmaya başlanmıştır. Literatürde en sık karşılaşılan tanımı oyun dışı bağlamlarda oyun öğelerinin kullanımı olarak ifade edilmiştir (Deterding vd., 2011). 2010 ile 2014 yılları arasında bazı başarısız uygulamalar görülse de oyunlaştırma stratejisi 2014'ten sonra özellikle iş dünyasında etkili bir araç haline gelmiştir (Sigala, 2015). 2015 yılı itibarıyla oyunlaştırma spor alışkanlıkları kazandırma, sigarayı bırakma, sağlıklı beslenme gibi çeşitli konularda bireyleri motive etmek için kullanılan bir yöntem olarak öne çıkmıştır (Werbach ve Hunter, 2015). Bunun yanı sıra 2016 yılında piyasaya sürülen *Pokémon Go* oyunlaştırmanın kitleler üzerindeki etkisini gösteren en başarılı örneklerden biri olmuştur. 2017 yılında oyunlaştırma alanında faaliyet gösteren firmalar ve yazılım geliştiriciler *Gamification Europe* kongresinde bir araya gelerek oyunlaştırma stratejileri üzerine çalışmalar yürütmüştür. Aynı yıl gerçekleştirilen *World Government Summit* kapsamında oyunlaştırmaya yönelik stratejik planlamalar yapılmış ve giderek daha fazla yaygınlaşan oyunlaştırma uygulamaları 2018 yılında *Gamification Mobile Apps* adı altında oyunlaştırma içeren mobil uygulamaların geliştirilmesiyle yeni bir boyut kazanmıştır (Growth Engineering, 2019).

2.2.Oyunlaştırmanın Temel Kuramsal Dayanakları

Oyunlaştırmanın oyunlardan farklı olarak tanımlanması nispeten daha kolay, ancak kavramsallaştırılması daha karmaşık bir yapıya sahip kavram olduğu söylenebilir. Bu kavrama ilişkin ortak bir standart bulunmama ile birlikte literatürde oyunlaştırma genel olarak oyun unsurlarının ve mekaniklerinin oyun dışı bağlamlarda kullanılması şeklinde tanımlanmaktadır. Buna karşın oyunlaştırmanın temel kuramsal dayanaklarının derinlemesine bir bakış açısı ile incelenmesi gerekmektedir. Oyunlaştırma alanında sıkça başvurulan kuramlar arasında hedef belirleme, öz yeterlilik, öz belirleme, sosyal karşılaştırma, akış ve edimsel koşullanma kuramları yer almaktadır (Huang vd., 2018; Richter vd., 2015; Sailer vd., 2017). Bu kuramlar oyunlaştırma süreçlerinde kullanılan çeşitli oyun öğeleri ile ilişkilendirilebilmektedir. Oyunlaştırma alanında sıkça başvurulan kuramlar aşağıda sıralanmaktadır.

Hedef Belirleme Kuramı: Hedefler bireylerin amaçlarını belirlemelerine, odaklanmalarına ve başarılarını ölçmelerine yardımcı olmaktadır (Kapp, 2014). Hedef belirleme kuramına göre kısa vadeli, belirli ve orta düzeyde zorlayıcı hedefler uzun vadeli, belirsiz ya da aşırı kolay veya zor hedeflere kıyasla daha motive edici olmaktadır (Locke vd., 1981). Ek olarak birçok oyunlaştırılmış uygulamada olduğu gibi anında geri bildirim sağlandığında bireyler hedeflerine ne kadar yaklaştıklarını değerlendirebilir ve stratejilerini buna göre uyarlayabilirler (Locke, 1996; Locke ve Latham, 2002).

Öz Yeterlilik Kuramı: Öz yeterlilik bireylerin karşılaşılabilecekleri durumlarla nasıl başa çıkabileceklerine dair inançlarını ifade etmektedir ve bireylerin engelleri aşma çabaları ve harcadıkları efor öz yeterlilik düzeyleriyle doğrudan ilişkilidir (Bandura, 1982). Oyunlaştırılmış uygulamalar basitten zora doğru ilerleyen görevleri tamamlamaları yoluyla kullanıcıların öz yeterliliklerini artırabilir. Bununla birlikte puan sistemleri ve ödüller gibi oyun öğeleri bireylerin performanslarına ilişkin doğrudan geri bildirim almasını sağlayarak öz yeterliliklerini pekiştirebilir (Gnauk vd., 2012).

Öz Belirleme Kuramı: Bu kuram bireylerin üç temel psikolojik ihtiyacının (özerklik, ilişkisellik ve yetkinlik) motivasyonlarını belirlediğini öne sürmektedir (Ryan ve Deci, 2000). Oyunlaştırılmış uygulamalar bireylere farklı zorluk seviyeleri sunarak kendi görevlerini seçme imkânı tanıdığı anda özerklik duygusunu destekleyebilmektedir (Skinner vd., 2008). İlişkisellik bireylerin başkalarıyla bağlantı kurma ihtiyacına işaret etmektedir (Ryan ve Deci, 2000). Rekabet veya iş birliği içeren oyunlaştırılmış uygulamalar bireylerin etkileşimini artırarak bu ihtiyacı karşılayabilir (Skinner vd., 2008). Yetkinlik bireylerin kendilerini geliştirme ve bir alanda ustalaşma arzusunu ifade etmektedir. Oyunlaştırma sürecinde kullanılan seviye sistemleri ve anında geri bildirim mekanizmaları bireylerin yetkinlik algısını güçlendirebilir (Sailer vd., 2017).

Sosyal Karşılaştırma Kuramı: Bireyler yetkinlik ve görüşlerini başkalarıyla kıyaslayarak sahip oldukları yetkinlik ve görüşlerini değerlendirme eğilimindedirler (Festinger, 1954). Sosyal karşılaştırma üst yönlü karşılaştırma ve alt yönlü karşılaştırma şeklinde gerçekleşebilir. Üst yönlü karşılaştırmada bireyler kendilerinden daha başarılı kişilerle kıyaslama yaparak onlar gibi olabileceklerine inanırken; alt yönlü karşılaştırmada kendilerinden daha düşük performans gösteren bireylerle kıyaslayarak daha iyi hissetme eğilimindedirler (Molleman vd., 2007; Suls vd., 2002). Oyunlaştırmada puanlar ve rozetler gibi oyun öğeleri üst yönlü karşılaştırmayı teşvik ederek bireylerin daha fazla motive olmalarına katkıda bulunabilir (Chen ve Chen, 2015).

Akış Kuramı: Akış bireyin bir etkinliğe tam anlamıyla odaklanması ve sürece tamamen kendini kaptırması durumu olarak tanımlanmaktadır (Csikszentmihalyi, 1990; Nakamura ve Csikszentmihalyi, 2009). Akışın oluşmasını sağlayan temel unsurlar arasında net ve ulaşılabilir hedefler, anında geri bildirim ve uygun zorluk seviyeleri yer almaktadır (Nakamura ve Csikszentmihalyi, 2009; Shernoff vd., 2003). Geri bildirim mekanizmaları ve farklı zorluk seviyelerinin sunulması oyunlaştırılmış uygulamalarda akışı teşvik ederek bireylerin gelişimlerine katkı sağlayabilir (Hamari ve Sjöblom, 2017).

Edimsel Koşullanma Kuramı: Davranışların olumlu ya da olumsuz sonuçlar aracılığıyla şekillendirilebileceğini öne süren bu kuram oyunlaştırmada yaygın olarak kullanılan pekiştirme mekanizmalarına temel oluşturmaktadır (Skinner, 1950). Olumlu pekiştirme belirli bir davranışın ardından sunulan bir ödül aracılığıyla o davranışın tekrarlanma olasılığını artırmaktadır (Skinner, 1953; Woolfolk, 1998). Oyunlaştırılmış uygulamalar her doğru yanıtta veya tamamlanan görevden sonra puan veya rozet gibi ödüller vererek sürekli pekiştirme mekanizmasını kullanmaktadır (Landers vd., 2015).

Bu kuramlar oyunlaştırmanın eğitim programlarında nasıl etkili bir şekilde uygulanabileceğine dair teorik bir çerçeve sunmaktadır. Oyun öğelerinin stratejik olarak kullanılması bireylerin motivasyonlarını artırarak öğrenme süreçlerine daha etkin bir şekilde katılım göstermelerine katkı sağlayabilir.

2.3.Oyunlaştırmanın Eğitim Süreçlerinde Kullanılmasının Avantaj ve Dezavantajları

Oyunlaştırma son yıllarda birçok sektörde yaygın olarak kullanılan bir yöntem olarak literatürde yerini almıştır. Eğitim, pazarlama, reklamcılık, kurumsal eğitim ve gelişim gibi alanlarda bireylerin ilgisini çekmek, davranış değişikliğini teşvik etmek ve katılımı artırmak amacıyla oyunlaştırma tekniklerinden yararlanılmaktadır. Özellikle işletmeler müşteri bağlılığını güçlendirmek, etik davranışları teşvik etmek ve kullanıcı etkileşimini artırmak için oyunlaştırma yöntemlerini benimsemektedir. Bu hedeflerin eğitim bağlamında da uygulanabileceğini dile getirmek yanıltıcı olmayacaktır. Nitekim oyunlaştırmanın eğitim süreçlerine entegrasyonu anlamlı öğrenme çıktıları elde edilmesini sağlayan çeşitli yöntemleri içermektedir (Campbell, 2016). Eğitimde oyun tabanlı öğrenme ve oyunlaştırma bireylerin doğuştan sahip oldukları öğrenme eğilimlerini yönlendirerek ve motive ederek öğrenme süreçlerini geliştirmeye katkıda bulunmaktadır. Oyun temelli öğrenme eğitimi daha eğlenceli ve etkileşimli hale getirirken öğrencilere gerçek dünya bağlamında uygulamalar sunmakta ve öğrenme sürecini iyileştirmektedir.

Oyunlaştırma prensibi öğrencilerin eğlenceli ve etkileşimli bir öğrenme ortamında daha etkili öğrendiğini öne sürmektedir. Bu bağlamda eğitimde kullanılan oyunlar yalnızca eğlenceli olmayı amaçlamakla kalmayıp aynı zamanda belirli öğrenme hedeflerine ulaşmayı da desteklemektedir. Hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde eğitim süreçlerinde oyunlaştırma giderek daha fazla benimsenmektedir. Çevrim içi eğitim programları ve sanal öğrenme ortamlarında oyunlaştırmanın sağladığı avantajlar arasında öğrencilerin motivasyonunu artırma, öğretim sürecini daha etkili hale getirme ve öğrenci güvenini yükseltme gibi unsurlar bulunmaktadır. Başka bir ifadeyle Oyunlaştırma temelinde aktif öğrenme yöntemlerini barındırmakta ve öğrenme süreçlerinin psikolojik kuramsal temellerine dayanmaktadır. Bu bağlamda eğitim ortamlarında oyunlaştırma uygulamalarının öğrencilerin

öğrenme çıktılarını, katılım düzeylerini ve deneyimlerini geliştirme potansiyeline sahip olduğu düşünülmektedir (Bai vd., 2020).

Oyunlaştırma öğrenme süreçlerini destekleyen etkili bir yöntem olmakla birlikte yanlış veya aşırı kullanımı bazı olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Oyunlaştırmanın zorunlu hale getirilmesi öğrenciler için katı kurallara dayalı ve geleneksel eğitim anlayışına benzer deneyimler yaratabilmektedir. Bu durum öğrencilerin öğrenme sürecine yönelik ilgisini azaltabileceği gibi başarısızlık korkusunu da artırabilir. Bu nedenle oyunlaştırma süreçlerinin öğrenci yetkinliğinden ziyade çabaya odaklanacak şekilde tasarlanması öğrencilerin motivasyonunu sürdürebilmeleri açısından önem arz etmektedir. Ek olarak oyunlaştırılmış etkinliklerin öğrencilerin başarısızlık durumunda tekrar deneme fırsatı bulabileceği bir yapıya sahip olması öğrenme sürecini daha etkili hale getirebilir (Kiryakova vd., 2014). Oyunlaştırmanın öğrencilerin ilgisini canlı tutan dinamik bir öğrenme süreci sağlaması beklenirken geleneksel eğitim sistemindeki katı kurallara benzer bir yapıya dönüşmemesi gerekmektedir.

Ödüllendirme stratejileri öğrencilerin içsel motivasyonlarını destekleyecek şekilde tasarlanmalıdır. Ancak bu deneyim ortadan kaldırılır ve sadece oyun mekanikleri kullanılırsa öğrenciler süreci mekanik bir zorunluluk olarak algılayabilir ve oyunlaştırmanın sağlayabileceği avantajlar kaybolabilir. Özellikle ödüllerin aşırı kullanımı öğrencilerin sadece dışsal teşviklere odaklanmasına neden olarak konunun özüne dair doğal merak ve ilgileri azaltabilir. Bu bağlamda her bireyin öğrenme motivasyonu ve rekabet anlayışı farklılık gösterdiğinden oyunlaştırma stratejileri her öğrenciye eşit derecede fayda sağlamayabilir (Larsson vd., 2022).

2.4.Geri bildirim yoluyla öğrenmeyi oyunlaştırmanın etkililiği

Oyunlaştırma yoluyla öğrenmeyi desteklemede geri bildirim etkinliği önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Lee ve Hammer (2011) oyunlaştırmanın potansiyelini artıran temel unsurlardan birinin geri bildirim olduğunu vurgulamaktadır. Bireylerin ilerleme kaydettiklerini ve belirlenen hedeflere yöneldiklerini hissetmeleri için oyunlar açık ve doğrudan geri bildirim sağlayarak bu süreci destekleyebilir. Yapılan çalışmalar deneyim puanları ve rozetler gibi basit sanal ödül sistemlerinin dahi katılımı artırabileceğini göstermektedir (Fitz-Walter vd., 2011). Hatala vd. (2014) tarafından gerçekleştirilen bir meta-analiz tıbbi eğitimde işlem becerilerinin öğrenilmesinde geri bildirim olumlu etkisini incelemiş ve sonuçlar geri bildirim öğrenmeyi orta düzeyde artırdığını ortaya koymuştur. Ek olarak öğrenme etkinliğinin sonunda verilen geri bildirim öğrenme süreci boyunca verilen anlık geri bildirimden daha etkili olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular geri bildirim öğrenmeyi geliştiren önemli bir mekanizma olduğunu göstermektedir.

Her geri bildirim türünün aynı düzeyde etkili olduğunu söylemek yanıltıcı olabilir (Kluger ve DeNisi, 1996). Burgers vd. (2015) tarafından yapılan bir çalışmada, olumsuz geri bildirim (iyileştirilmesi gereken unsurlara odaklanan) ve olumlu geri bildirim (başarılı yönleri vurgulayan) etkisinin verilen göreve bağlı olarak değiştiği ortaya çıkmıştır. Olumsuz geri bildirim hataların anında düzeltilebildiği durumlarda daha etkili olduğu söylenebilir. Buna

karşın düzeltme sürecinin geciktiği durumlarda olumlu geri bildirim daha etkili olmaktadır. Dolayısıyla geri bildirim türünün hedeflenen göreve uygun şekilde seçilmesi büyük önem taşımaktadır.

Etkili geri bildirim sağlamanın bir yolu genel geri bildirim yerine bireyselleştirilmiş geri bildirim kullanılmasıdır (Krebs vd., 2010). Kişiyeye özel geri bildirim alıcının adıyla hitap edilmesi veya performansına uygun istatistiksel verilerin sunulması gibi kişiselleştirme mekanizmaları aracılığıyla özelleştirilmiş içerik sağlamaktadır. Buna karşın genel geri bildirim tüm alıcılara aynı şekilde iletilen standart bilgilerden oluşmaktadır. Kişiselleştirilmiş geri bildirim belirli katılımcılara özgü bilgileri içeren hatırlatma e-postaları gibi yöntemlerle uygulanabilmektedir (Neff ve Fry, 2009). Basit müdahaleler katılımcıların çevrimiçi sistemlere giriş yapma sıklığını artırabilirken kişiselleştirilmiş bilgi belirli durumlarda istenen davranışların daha fazla teşvik edilmesini sağlayabilir (Krebs vd., 2010; Neff ve Fry, 2009).

3. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Teknolojik gelişmeler eğitimsel ve toplumsal ihtiyaçlarla birlikte dönüşerek yeni pedagojik yaklaşımların ve öğretim süreçlerinde teknolojik uygulamaların ortaya çıkmasını kaçınılmaz hale getirmektedir. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin eğitime entegrasyonu sürecinde öğrencilerin gereksinimleri, aktif ve anlamlı öğrenme arayışları, bireysel özellikleri ve öğrenme stilleri gibi unsurlar dikkate alınmalıdır. Eğitim ortamlarında teknoloji destekli ve çoklu ortam tabanlı öğrenme uygulamaları sayesinde geleneksel öğretim yöntemleri dönüşmekte; eğitim süreci daha öğrenci merkezli, kişiselleştirilmiş ve etkileşimli bir yapıya kavuşmaktadır (Bayne, 2014; Hussin, 2018; Sung vd., 2016). Özellikle oyunlaştırma uygulamaları geleneksel eğitim yaklaşımlarını dönüştürerek yeni öğretim materyallerinin, teorilerin ve pedagojik yöntemlerin geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır (An, 2021; Beck, 2019). Bu tür uygulamalar güvenli sanal ortamlar aracılığıyla öğrencilere sürükleyici ve etkileşimli öğrenme deneyimleri sunarak hem yeni öğretim fırsatları yaratmakta hem de eğitim süreçlerine çeşitli pedagojik avantajlar sağlamaktadır (Dede, 2009; Shapley vd., 2011). Ayrıca bu tür deneyimsel öğrenme ortamları aktif öğrenme (Bai vd., 2020), motivasyon (Malone ve Lepper, 1987), katılım (Kearsley ve Shneiderman, 1998) ve öğretim teorileri (Dede vd., 2017; Rupp vd., 2019) gibi kuramsal temellerle örtüşerek öğrencilerin eğitim etkinliklerine aktif katılımını teşvik etmektedir. Bu bağlamda oyunlaştırma destekli öğrenme deneyimleri öğrencilerin bireysel hızlarına uygun, otantik ve kişisel öğrenme süreçleri yaşamalarına olanak tanımakta; böylece öğrenciler öğrenme sürecinde etkin bir rol üstlenmekte ve kendi deneyimlerini yönetebilmektedir (Kolb, 2014). Bu tür etkileşimli öğrenme ortamları öğrencilerin öğrenmeye yönelik motivasyonlarını artırarak daha uzun süre ilgili kalmalarını ve akademik başarılarını güçlendirmelerini sağlamaktadır (Robson vd., 2015; Roseth vd., 2008).

Oyunlaştırma farklı bağlamlarda uygulanabilen ve disiplinlerarası bir çalışma alanı olarak öne çıkmaktadır (Nacke ve Deterding, 2017). Bu yaklaşım oyunlaştırma deneyimleri, oyun hissiyatı ve oyun kavramlarıyla ilişkili olup eğlenceli, zorlayıcı, ilgi çekici ve sürükleyici deneyimler sağlayan oyun bileşenleri, mekanizmaları ve ilkelerinin oyun dışı bağlamlara entegre edilmesiyle kullanıcıların katılımını, motivasyonunu ve deneyimini artırmayı amaçlamaktadır

(Seaborn & Fels, 2015). Oyunlaştırmanın temelinde aktif öğrenme yöntemleri bulunmakta ve oyun tasarımları ile kuramları öğrenme süreçlerini psikolojik teorik temeller üzerinden yapılandırmaktadır. Bu nedenle eğitim ortamlarında oyunlaştırma uygulamalarının öğrencilerin öğrenme çıktıları, katılım düzeyleri ve deneyimlerini geliştirme potansiyeline sahip olduğu öngörülmektedir (Bai vd., 2020). Oyunlaştırmanın doğası gereği öğrenme sürecini daha etkileşimli ve eğlenceli hale getirerek öğrencilerin konuya olan ilgisini, öz yeterlik duygusunu, katılım seviyesini, odaklanma becerisini ve motivasyonunu artırması; dolayısıyla akademik başarılarını olumlu yönde etkilemesi beklenmektedir (Bouchrika vd., 2019). Ayrıca oyunlaştırma sürecinde yer alan motivasyon unsurları öğrencilerde arzu edilen davranış değişimlerini destekleyerek olumlu psikolojik durumların ortaya çıkmasına katkıda bulunabilmektedir (Hanus ve Fox, 2015).

Son dönemde yapılan araştırmalar, eğitimde oyunlaştırma uygulamalarının avantajlarını, karşılaşılan zorlukları ve sınırlılıklarını kapsamlı bir şekilde ele almıştır (Dicheva vd., 2015; Huang vd., 2020; Manzano-León vd., 2021). Oyunlaştırma, geleneksel eğitim süreçlerini zenginleştiren ve diğer öğretim yaklaşımları ile teknolojilerle entegre edilerek yeni olanaklar sunabilen etkili bir öğretim yöntemi olarak kabul edilmektedir (O'Donovan, 2012). Eğitimde oyunlaştırmanın sunduğu fırsatlar nedeniyle, bu konuda farklı eğitim düzeyleri ve çeşitli disiplinlerde araştırmalar gerçekleştirilmiştir (Lampropoulos et al., 2022).

Bu çalışma oyunlaştırma uygulamalarının eğitim alanında yaratabileceği potansiyel etkileri göz önünde bulundurarak mevcut literatürü inceleyerek konuya daha derinlemesine bir bakış açısı kazandırmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda konunun eğitim süreçlerine katkı sağlayabilecek önemli bir araştırma alanı olduğu ve geniş bir potansiyel barındırdığı söylenebilir. Eğitim ortamlarına oyunlaştırma unsurlarının entegre edilmesi öğrencilere bireysel ve işbirlikçi bir şekilde farklı ortamları, durumları ve koşulları deneyimleme fırsatı sunarak geleneksel yöntemlerle sağlanması zor olan eğitim etkinliklerine katılmalarına olanak tanımaktadır. Bu güvenli ve kontrollü sanal ortamlar öğrencilerin pratik deneyimler edinmesini sağlayarak becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmakta, kişiselleştirilmiş öğrenme deneyimleri sunmakta, öğrencilerin sürece aktif katılımını teşvik etmekte ve öğrenme motivasyonlarını artırmaktadır. Geleneksel öğrenme yöntemleriyle karşılaştırıldığında bu tür ortamlar daha ilgi çekici, etkileşimli ve eğlenceli bir öğrenme deneyimi sunmaktadır. Ancak oyunlaştırılmış öğrenme ortamlarının oluşturulması bağlamında eğitim paydaşlarına önemli görevler düşmektedir. Oyunlaştırma temelli öğrenme ortamlarının daha etkili bir şekilde tasarlanabilmesi için uygun strateji, ilke ve yöntemlerin izlenmesi gerekmektedir. Bununla birlikte öğretmenlerin dijital okuryazarlık becerileri, bu ortamları derslerine entegre etme yeterlilikleri ve öğrencilerin bireysel özellikleri, ilgi alanları, bilgi düzeyleri ve öğrenme alışkanlıkları göz önünde bulundurulmalıdır.

Kaynakça

- An, Y. (2021). A history of instructional media, instructional design, and theories. *International Journal of Technology in Education*, 4(1), 1–21. <https://doi.org/10.46328/ijte.35>.
- Bai, S, Hew, K F, & Huang, B. (2020). Does gamification improve student learning outcome? Evidence from a meta-analysis and synthesis of qualitative data in educational contexts. *Educational Research Review*, 30, 100322. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2020.100322>

- Bandura, A. (1982). Self-efficacy mechanism in human agency. *American Psychologist*, 37(2), 122–147. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.37.2.122>
- Bartle, R. (1996). Hearts, clubs, diamonds, spades: players who suit muds. *Journal of MUD Research*, 1(1), 19.
- Bayne, S. (2014). What’s the matter with ‘technology-enhanced learning?’ *Learning Media and Technology*, 40(1), 5–20. <https://doi.org/10.1080/17439884.2014.915851>.
- Berber, A. (2018). *Oyunlaştırma: Oynayarak başarmak*. Seçkin Yayıncılık.
- Beck, D. (2019). Augmented and virtual reality in education: Immersive learning research. *Journal of Educational Computing Research*, 57(7), 1619–1625. <https://doi.org/10.1177/0735633119854035>.
- Bouchrika, I., Harrati, N., Wanick, V., & Wills, G. (2019). Exploring the impact of gamification on student engagement and involvement with e-learning systems. *Interactive Learning Environments*, 29(8), 1244–1257. <https://doi.org/10.1080/10494820.2019.1623267>.
- Burgers, C., Eden, A., van Engelenburg, M. D., & Buningh, S. (2015). How feedback boosts motivation and play in a brain-training game. *Computers in Human Behavior*, 48, 94–103. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.01.038>
- Campbell, A. A. (2016). *Gamification in higher education: Not a trivial pursuit*. St. Thomas University.
- Chen, Y.H., & Chen, P.J. (2015). MOOC study group: Facilitation strategies, influential factors, and student perceived gains. *Computers & Education*, 86, 55–70. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2015.03.008>
- Chou, Y. K. (2019). *Actionable gamification: Beyond points, badges, and leaderboards*. Octalysis Media.
- Crowley, D. (2015). *Swarm 3.0-Bring back the fun!*. <https://medium.com/foursquare-direct/swarm-3-0-bring-back-the-fun-90f648d86111#>.
- Csikszentmihalyi, M. (1990). *Flow: The psychology of optimal experience*. Harper & Row.
- Dede, C. (2009). Immersive interfaces for engagement and learning. *Science*, 323(5910), 66–69. <https://doi.org/10.1126/science.1167311>.
- Dede, C. J., Jacobson, J., & Richards, J. (2017). Introduction: Virtual, augmented, and mixed realities in education. In *Virtual, augmented, and mixed realities in education* (pp. 1–16). Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-10-5490-7_1.
- Deterding, S., Dixon, D., Khaled, R., & Nacke, L. (2011). From game design elements to gamefulness. *Proceedings of the 15th International Academic MindTrek Conference on Envisioning Future Media Environments-MindTrek 11*. [doi:10.1145/2181037.2181040](https://doi.org/10.1145/2181037.2181040)
- Dicheva, D., Dichev, C., Agre, G., & Angelova, G. (2015). Gamification in education: A systematic mapping study. *Journal of Educational Technology & Society*, 18(3), 75–88.
- Festinger, L. (1954). *A Theory of Social Comparison Processes*, 7(2), 117–140.
- Fitz-Walter, Z., Tjondronegoro, D., & Wyeth, P. (2011) Orientation passport: using gamification to engage university students. In: *Proceedings of the 23rd Australian computer-human interaction conference*, Canberra, Australia, 28 November–2 December 2011, pp.122–125. New York: ACM.

- Gao, Y. (2020). A conceptual framework for valuating airline frequent flyer program miles. *International Journal of Aviation, Aeronautics, and Aerospace*, 7(1), 11. <https://doi.org/10.15394/ijaaa.2020.1447>
- Gnauk, B., Dannecker, L., & Hahmann, M. (2012). Leveraging gamification in demand dispatch systems. In *Paper presented at the proceedings of the 2012 joint EDBT/ ICDT Workshops*, Berlin, Germany.
- Growth Engineering. (2019). “The history of gamification: from the very beginning to right now.” <https://www.growthengineering.co.uk/history-of-gamification/>
- Hamari, J., & Sjöblom, M. (2017). What is eSports and why do people watch it? *Internet Research*, 27(2), 211–232. <https://doi.org/10.1108/IntR-04-2016-0085>
- Hanus, M. D., & Fox, J. (2015). Assessing the effects of gamification in the classroom: A longitudinal study on intrinsic motivation, social comparison, satisfaction, effort, and academic performance. *Computers & Education*, 80, 152–161. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2014.08.019>.
- Hatala, R., Cook, D.A., Zendejas, B., et al. (2014) Feedback for simulation-based procedural skills training: a meta-analysis and critical narrative synthesis. *Advances in Health Sciences Education* 19(2): 251–272. <https://doi.org/10.1007/s10459-013-9462-8>
- Huang, B., Hew, K. F., & Lo, C. K. (2018). Investigating the effects of gamification-enhanced flipped learning on undergraduate students’ behavioral and cognitive engagement. *Interactive Learning Environments*, 1–21. <https://doi.org/10.1080/10494820.2018.1495653>.
- Huang, R., Ritzhaupt, A. D., Sommer, M., Zhu, J., Stephen, A., Valle, N., Hampton, J., & Li, J. (2020). The impact of gamification in educational settings on student learning outcomes: A meta-analysis. *Educational Technology Research and Development*, 68(4), 1875–1901. <https://doi.org/10.1007/s11423-020-09807-z>.
- Hussin, A. A. (2018). Education 4.0 made simple: Ideas for teaching. *International Journal of Education and Literacy Studies*, 6(3), 92. <https://doi.org/10.7575/aiac.ijels.v.6n.3p.92>.
- Kapp, K. M. (2014). *The gamification of learning and instruction fieldbook: Ideas into practice*. San Francisco, CA: Wiley.
- Kearsley, G., & Shneiderman, B. (1998). Engagement theory: A framework for technology-based teaching and learning. *Educational Technology*, 38(5), 20–23.
- Kiryakova, G., Angelova, N., & Yordanova, L. (2014, October). Gamification in education. In *Proceedings of 9th international Balkan education and science conference* (Vol. 1, pp. 679-684).
- Kluger, A.N., & DeNisi, A. (1996) The effects of feedback interventions on performance: a historical review, a meta-analysis, and a preliminary feedback intervention theory. *Psychological Bulletin* 119(2): 254–284.
- Knorr, A. (2019). Big data, customer relationship and revenue management in the airline industry: what future role for frequent flyer programs? *Review of Integrative Business and Economics Research* 8(2), 38-51.
- Koivisto, J., & Hamari, J (2019). The rise of motivational information systems: A review of gamification research. *International Journal of Information Management*, 45, 191–210. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2018.10.013>

- Kolb, D. A. (2014). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. FT.
- Krebs, P., Prochaska, J.O., & Rossi, J.S. (2010) A meta-analysis of computer-tailored interventions for health behavior change. *Preventive Medicine* 51(3): 214–221.
- Lampropoulos, G., Keramopoulos, E., Diamantaras, K., & Evangelidis, G. (2022). Augmented reality and gamification in education: A systematic literature review of research, applications, and empirical studies. *Applied Sciences*, 12(13), 6809. <https://doi.org/10.3390/app12136809>.
- Landers, R. N., Bauer, K. N., Callan, R. C., & Armstrong, M. B. (2015). Psychological theory and the gamification of learning. In T. Reiners, & L. C. Wood (Eds.), *Gamification in education and business* (pp. 165–186). Cham: Springer International Publishing.
- Larson, K (2020). Serious games and gamification in the corporate training environment: A literature review. *TechTrends*, 64(2), 319–328. <https://doi.org/10.1007/s11528-019-00446-7>
- Larsson, I., Marshall, M., & Whitworth, L. (2022). *Sandbox contracting: An evaluation of gamified vs. traditional contracting training methods at the USAF enlisted contracting technical school* (Doctoral dissertation, Acquisition Research Program).
- Lee, J.J., & Hammer, J. (2011). Gamification in education: what, how, why bother? *Academic Exchange Quarterly* 15(2): 146.
- Lo, C K, & Hew, K. F. (2020). A comparison of flipped learning with gamification, traditional learning, and online independent study: The effects on students' mathematics achievement and cognitive engagement. *Interactive Learning Environments*, 28(4), 464–481. <https://doi.org/10.1080/10494820.2018.1541910>
- Locke, E. A. (1996). Motivation through conscious goal setting. *Applied and Preventive Psychology*, 5(2), 117–124. [https://doi.org/10.1016/S0962-1849\(96\)80005-9](https://doi.org/10.1016/S0962-1849(96)80005-9)
- Locke, E. A., & Latham, G. P. (2002). Building a practically useful theory of goal setting and task motivation: A 35-year odyssey. *American Psychologist*, 57(9), 705–717. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.57.9.705>
- Locke, E. A., Shaw, K. N., Saari, L. M., & Latham, G. P. (1981). Goal setting and task performance: 1969–1980. *Psychological Bulletin*, 90(1), 125–152. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.90.1.125>
- Lopes, V, Reinheimer, W, Bernardi, G, Medina, R, & Nunes, F. B. (2019). Adaptive gamification strategies for education: A systematic literature review. *In Brazilian symposium on computers in education*, (Vol. 30 p. 1032).
- Malone, T. W. (1982). *Heuristics for designing enjoyable user interfaces: lessons from computer games*. Chi '82: proceedings of the 1982 conference on human factors in computing systems. Association for Computing Machinery, 63-68. <https://doi.org/10.1145/800049.801756>
- Malone, T. W., & Lepper, M. R. (1987). Making learning fun: A taxonomy of intrinsic motivations for learning. *Aptitude, learning, and instruction* (pp. 223–254). Routledge.
- Manzano-León, A., Camacho-Lazarraga, P., Guerrero, M. A., Guerrero-Puerta, L., Aguilar-Parra, J. M., Trigueros, R., & Alias, A. (2021). Between level up and game over: A

- systematic literature review of gamification in education. *Sustainability*, 13(4), 2247. <https://doi.org/10.3390/su13042247>.
- Molleman, E., Nauta, A., & Buunk, B. P. (2007). Social comparison-based thoughts in groups: Their associations with interpersonal trust and learning outcomes. *Journal of Applied Social Psychology*, 37(6), 1163–1180. <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.2007.00207.x>
- Nacke, L. E., & Deterding, S. (2017). The maturing of gamification research. *Computers in Human Behavior*, 71, 450–454. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.11.062>.
- Nakamura, J., & Csikszentmihalyi, M. (2009). *Flow theory and research*. *Oxford handbook of positive psychology* (2nd ed.). New York, NY, US: Oxford University Press.
- Neff, R., & Fry, J. (2009). Periodic prompts and reminders in health promotion and health behavior interventions: systematic review. *Journal of Medical Internet Research* 11(2): e16. <https://doi.org/10.2196/jmir.1138>
- O'Donovan, S. (2012). *Gamification of the games course*. University of Cape Town.
- Oliveira, W., & Bittencourt, I. (2019). *Tailored gamification to educational technologies*. Springer Nature.
- Oliveira, W, Hamari, J, Joaquim, S, Toda, A M, Palomino, P T, Vassileva, J, & Isotani, S (2022). The effects of personalized gamification on students' flow experience, motivation, and enjoyment. *Smart Learning Environments*, 9(1), 1–26. <https://doi.org/10.1186/s40561-022-00194-x>
- Park, H. J., & Bae, J. H. (2014). Study and research of gamification design. *International Journal of Software Engineering and Its Applications*, 8(8), 19-28.
- Rapp, A., Hopfgartner, F., Hamari, J., Linehan, C., & Cena, F. (2019). Strengthening gamification studies: Current trends and future opportunities of gamification research. *International Journal of Human-Computer Studies*, 127, 1-6. <https://doi.org/10.1016/j.ijhcs.2018.11.007>
- Richter, G., Raban, D. R., & Rafaeli, S. (2015). Studying gamification: The effect of rewards and incentives on motivation. In T. Reiners, & L. C. Wood (Eds.), *Gamification in education and business* (pp. 21–46). Cham: Springer International Publishing.
- Robson, K., Plangger, K., Kietzmann, J. H., McCarthy, I., & Pitt, L. (2015). Is it all a game? Understanding the principles of gamification. *Business Horizons*, 58(4), 411–420. <https://doi.org/10.1016/j.bushor.2015.03.006>.
- Roseth, C. J., Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (2008). Promoting early adolescents' achievement and peer relationships: The effects of cooperative, competitive, and individualistic goal structures. *Psychological Bulletin*, 134(2), 223–246. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.134.2.223>.
- Rupp, M. A., Odette, K. L., Kozachuk, J., Michaelis, J. R., Smither, J. A., & McConnell, D. S. (2019). Investigating learning outcomes and subjective experiences in 360-degree videos. *Computers & Education*, 128, 256–268. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2018.09.015>.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55 (1), 68–78. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68>
- Sailer, M., Hense, J. U., Mayr, S. K., & Mandl, H. (2017). How gamification motivates: An experimental study of the effects of specific game design elements on psychological need

- satisfaction. *Computers in Human Behavior*, 69, 371–380. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.12.033>
- Seaborn, K., & Fels, D. I. (2015). Gamification in theory and action: A survey. *International Journal of Human-Computer Studies*, 74, 14–31. <https://doi.org/10.1016/j.ijhcs.2014.09.006>
- Shapley, K., Sheehan, D., Maloney, C., & Caranikas-Walker, F. (2011). Effects of technology immersion on middle school students' learning opportunities and achievement. *The Journal of Educational Research*, 104(5), 299–315. <https://doi.org/10.1080/00220671003767615>.
- Shernoff, D. J., Csikszentmihalyi, M., Schneider, B., & Shernoff, E. S. (2003). Student engagement in high school classrooms from the perspective of flow theory. *School Psychology Quarterly*, 18(2), 158–176. <https://doi.org/10.1521/scpq.18.2.158.21860>
- Shi, L., Cristea, A I, Hadzidedic, S, & Dervishalidovic, N. (2014). Contextual gamification of social inter- action – towards increasing motivation in social e-learning. In E Popescu, R W H Lau, K Pata, H Leung, & M Laanpere (Eds.) *Advances in web-based learning – ICWL 2014* (pp. 116–122). Cham: Springer International Publishing.
- Shi, L, & Cristea, A I (2016). Motivational gamification strategies rooted in self-determination theory for social adaptive e-learning. In A Micarelli, J Stamper, & K Panourgia (Eds.) *Intelligent tutoring systems* (pp. 294–300). Cham: Springer International Publishing.
- Sigala, M. (2015). Gamification for crowdsourcing marketing practices: applications and benefits in tourism. Garrigos-Simon, F., Gil-Pechuán, I., Estelles-Miguel, S. (ED.), *Advances in crowdsourcing* (s.129-145). Springer.
- Skinner, B. F. (1950). Are theories of learning necessary? *Psychological Review*, 57(4), 193–216. <https://doi.org/10.1037/h0054367>
- Skinner, B. F. (1953). *Science and human behavior*. Oxford, England: Macmillan.
- Skinner, E., Furrer, C., Marchand, G., & Kindermann, T. (2008). Engagement and disaffection in the classroom: Part of a larger motivational dynamic? *Journal of Educational Psychology*, 100(4), 765–781. <https://doi.org/10.1037/a0012840>
- Suls, J., Martin, R., & Wheeler, L. (2002). Social comparison: Why, with whom, and with what effect? *Current Directions in Psychological Science*, 11(5), 159–163. <https://doi.org/10.1111/1467-8721.00191>
- Sung, Y. T., Chang, K. E., & Liu, T. C. (2016). The effects of integrating mobile devices with teaching and learning on students learning performance: A meta-analysis and research synthesis. *Computers & Education*, 94, 252–275. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2015.11.008>.
- Toda, A. M., Klock, Ana C.T., Oliveira, W., Palomino, P. T., Rodrigues, L., Shi, L., Bittencourt, I., Gasparini, I, Isotani, S, & Cristea, A. I. (2019). Analysing gamification elements in educational environments using an existing gamification taxonomy. *Smart Learning Environments*, 6(1), 1–14. <https://doi.org/10.1186/s40561-019-0106-1>
- Welbers, K., Konijn, E. A., Burgers, C., De Vaate, A. B., Eden, A., & Brugman, B. C. (2019). Gamification as a tool for engaging student learning: A field experiment with a gamified app. *E-Learning and Digital Media*, 16(2), 92– 109. <https://doi.org/10.1177/2042753018818342>

- Werbach, K., & Hunter, D. (2015). *The gamification toolkit: dynamics, mechanics, and components for the win*. Wharton School Press.
- Woolfolk, A. E. (1998). *Educational psychology*. Boston: Allyn & Bacon.
- Yazıcı, S., & Utar, G. (2022). Otel işletmelerinde ilk oyunlaştırılmış işgören seçim uygulaması ve kritik başarı faktörleri. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 17(65), 189- 208. <https://doi.org/10.19168/jyasar.843237>
- Zainuddin, Z, Shujahat, M, Haruna, H, & Chu, S. K. W. (2020). The role of gamified e-quizzes on student learning and engagement: An interactive gamification solution for a formative assessment system. *Computers & Education*, 145, 103729. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2019.103729>

YAPAY ZEKA DESTEKLİ ÖĞRENME ORTAMLARININ EĞİTİM PROGRAMLARINA ENTEGRASYONU: FIRSATLAR VE ZORLUKLAR

Öğr. Gör. Dr. OKAN DEDE

Karabük Üniversitesi, okandede@karabuk.edu.tr - 0000-0002-2771-6522

ÖZET

Bu çalışma yapay zeka destekli öğrenme ortamlarının eğitim programlarına entegrasyonunun sunduğu fırsatlar ile karşılaşılan zorlukları derinlemesine incelemektedir. Yapay zeka teknolojileri bireyselleştirilmiş öğrenme süreçlerinin desteklenmesi, öğretim materyallerinin optimize edilmesi ve eğitim yönetiminde veri odaklı karar alma süreçlerinin geliştirilmesi gibi önemli avantajlar sunmaktadır. Özellikle öğrencilerin bireysel öğrenme hızları ve yeteneklerine uygun esnek öğrenme fırsatları sağlayarak akademik başarıyı artırma potansiyeline sahiptir. Bunun yanı sıra yapay zeka uygulamaları geri bildirim sağlama, öğretim süreçlerini izleme ve öğrenci performansını değerlendirme gibi alanlarda öğretmenlere önemli katkılar sağlamaktadır. Yapay zekanın eğitim ortamlarına entegrasyonu çeşitli zorlukları da beraberinde getirmektedir. Bu zorluklar arasında teknolojik altyapı eksiklikleri, öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeyleri, etik sorunlar, veri güvenliği ve algoritmik önyargılar yer almaktadır. Ayrıca yapay zekanın aşırı kullanımının öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini sınırlandırabileceği ve öğrenme süreçlerinde motivasyon kaybına yol açabileceği öne sürülmektedir. Eğitimde yapay zekanın etkin biçimde kullanılabilmesi için öğretmenlerin mesleki gelişim ihtiyaçlarına yönelik kapsamlı eğitim programlarının oluşturulması ve etik ilkeler doğrultusunda denetim mekanizmalarının geliştirilmesi gerekmektedir. Sonuç olarak yapay zeka destekli öğrenme ortamlarının eğitim programlarının yenilikçi bir yaklaşımla yeniden yapılandırılmasını zorunlu kıldığı söylenebilir. Bu bağlamda eğitim politikalarının yapay zekanın sunduğu fırsatları en üst düzeyde değerlendirecek ve potansiyel riskleri asgari düzeye indirecek şekilde tasarlanması büyük önem arz etmektedir. Yapay zekanın eğitimdeki rolü yalnızca pedagojik süreçlerle sınırlı kalmamakta aynı zamanda idari işlevlerde de verimlilik artışı sağlamaktadır. Dolayısıyla, yapay zeka teknolojilerinin eğitim sistemlerine entegrasyonu çağın gerekliliklerine uygun, esnek ve sürdürülebilir öğrenme ortamlarının oluşturulmasına önemli katkılar sunacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yapay zeka, eğitim programları, öğrenme ortamları

ABSTRACT

This study provides an in-depth examination of the opportunities and challenges associated with the integration of artificial intelligence-supported learning environments into educational curricula. Artificial intelligence technologies offer significant advantages such as supporting personalized learning processes, optimizing instructional materials, and enhancing data-driven decision-making processes in educational management. They have the potential to improve academic achievement by providing flexible learning opportunities tailored to students' individual learning paces and abilities. In addition, artificial intelligence applications make

substantial contributions to teachers by providing feedback, monitoring instructional processes, and assessing student performance. However, the integration of artificial intelligence into educational environments also brings various challenges. These include deficiencies in technological infrastructure, teachers' levels of digital literacy, ethical issues, data security concerns, and algorithmic biases. It is also suggested that the excessive use of artificial intelligence might limit students' creative thinking skills and lead to a loss of motivation in learning processes. For the effective use of artificial intelligence in education, it is necessary to develop comprehensive training programs that address teachers' professional development needs and to establish monitoring mechanisms in line with ethical principles. In conclusion, it can be stated that artificial intelligence-supported learning environments necessitate the restructuring of educational programs with an innovative approach. In this context, it is of great importance to design educational policies that maximize the opportunities provided by artificial intelligence while minimizing potential risks. The role of artificial intelligence in education is not limited to pedagogical processes; it also enhances efficiency in administrative functions. Therefore, the integration of artificial intelligence technologies into educational systems will make significant contributions to the creation of flexible and sustainable learning environments that meet the demands of the modern era.

Keywords: Artificial intelligence, curriculums, learning environments

1. GİRİŞ

Yirmi birinci yüzyılın başlarından itibaren yapay zeka sistemleri toplumun farklı kesimlerinde günlük yaşamın ayrılmaz bir unsuru haline gelmiştir. Ofis ortamlarında kullanılan bilgisayar destekli uygulamalardan ev işlerinde tercih edilen akıllı elektrikli süpürgele, sürüş güzergahlarını optimize eden navigasyon cihazlarından finansal işlemleri yöneten dijital bankacılık sistemlerine kadar pek çok alanda yapay zekadan yararlanılmaktadır (Özgeldi, 2019). Bu teknolojiler yalnızca bireylerin günlük işlerini kolaylaştırmakla kalmayıp aynı zamanda onların olaylara bakış açılarını, eğlence alışkanlıklarını ve genel yaşam biçimlerini de dönüştürmektedir (Altun, 2019). Günümüzde kalıcı ve sürdürülebilir başarıyı hedefleyen küçük işletmelerden büyük ölçekli şirketlere, çeşitli kuruluşlardan devletlere kadar pek çok aktör yapay zeka sistemlerini geliştirmek ve etkin bir şekilde kullanmak durumundadır. Yapay zeka sistemleri, büyük veri setlerini işleyerek daha isabetli ve verimli kararlar alınmasına katkı sağlayan bilişsel düzenleyiciler olarak tanımlanabilir. Bu sistemler insan kaynakları yönetiminden devletlerin kalkınma stratejilerine kadar geniş bir yelpazede uygulanabilir. Özellikle devletler açısından bilgi işleme, sınıflandırma, denetim, ölçeklendirme ve düzenleme süreçlerinde doğru kararlar alabilmek için yapay zekadan yararlanmak büyük bir gereklilik haline gelmiştir (Aydın, 2019).

Yapay zekanın öncüsü olarak Alan Turing kabul edilse de "yapay zeka" (artificial intelligence) terimi ilk kez 1956 yılında Dartmouth Koleji'nde düzenlenen bir çalıştayda John McCarthy tarafından kullanılmıştır. Bu çalıştayda McCarthy'nin yanı sıra Marvin L. Minsky (Massachusetts Institute of Technology-MIT), Nathaniel Rochester (International Business Machines-IBM) ve Claude Shannon (Bell Laboratories) gibi önemli isimler de yer almıştır

(Dick, 2019). Bu etkinlik yapay zeka araştırmalarının hız kazanmasına zemin hazırlamış ve kayda değer yapay zeka programlarının geliştirilmesine katkı sağlamıştır (Kutlusoy, 2019). İnsana benzer ilk akıllı robot olan WABOT-I ise 1972 yılında Japonya'da üretilmiştir (Acar, 2020). 1980'lerde İngiltere'nin Japonya ile rekabet edebilmek için bu alana fon sağlamasıyla birlikte yapay zeka çalışmaları yeniden ivme kazanmıştır (Öztürk ve şahin, 2018). 1997 yılında IBM'in geliştirdiği "Deep Blue" adlı programın dünya satranç şampiyonu Garry Kasparov'u mağlup etmesi büyük yankı uyandırmış; Kasparov saniyede 200 milyon satranç hamlesini analiz edebilen bu program karşısında kaybetmiş ve bu olay bilgisayarların belirli alanlarda insanlardan üstün performans sergileyebileceğini ortaya koymuştur (Schultz ve Ellen-Schultz, 2007).

2000'li yılların başlarında Facebook, Netflix ve Twitter gibi büyük teknoloji şirketleri yapay zeka teknolojilerini aktif olarak kullanmaya başlamıştır (Acar, 2020). 2011 yılında IBM tarafından geliştirilen Watson adlı yapay zeka programı Amerika'da "Jeopardy!" ve Türkiye'de "Büyük Risk" adıyla yayınlanan bilgi yarışmasında insan rakiplerini mağlup ederek dikkat çekmiştir (Sariel, 2017). 2018 yılında ise Google Duplex adlı programını tanıtarak bir telefon görüşmesi sırasında kuaförden randevu almayı başarmış ve konuşma sırasında makine olduğu anlaşılmamıştır (Acar, 2020). Günümüzde ise yapay zeka destekli uzman sistemler doktorlara teşhis ve tedavi önerilerinde bulunabilecek kapasiteye ulaşmıştır. Ayrıca, Amerika'nın birçok eyaletinde yapay zeka kontrollü sürücüsüz araçlar aktif olarak kullanılmaktadır (İnce, 2017).

Yapay zeka sistemlerinin geliştirilmesi ve yaygınlaşması, eğitim sistemlerinden iş dünyasına, yöneticilerden çalışanlara kadar toplumun tüm kesimlerini etkilemektedir. Günümüzde ihtiyaç duyulan iş gücünün nitelikleri, kısa bir süre içinde geçerliliğini yitirerek önemini kaybedebilmektedir. Bu nedenle, devletlerin kalkınma planları ve eğitim politikalarını oluştururken yapay zeka teknolojilerini göz önünde bulundurması büyük bir gereklilik arz etmektedir (Demir, 2019). Devletler, kendi kurumlarında doğrudan yapay zeka sistemlerini kullanmasalar bile, bu teknolojilerin yaygınlaşmasından dolayı olarak etkilenmektedirler. Bununla birlikte, yapay zeka sistemleri henüz her alanda istenilen başarı düzeyine ulaşamamıştır (Sariel, 2017). Eğitim sistemleri ise yapay zekanın sunduğu imkanlardan yararlanarak, tekdüze ve mekanik bireyler yetiştirmek yerine hayal gücü ve yaratıcılık kapasiteleri yüksek bireyler yetiştirmeye yönelik bir dönüşüm sürecine girmiştir. Yaratıcılık gerektirmeyen, rutin iş süreçlerine dayalı mesleklerin kolaylıkla yapay zeka sistemlerine devredileceği öngörülürken; hayal gücü, sanat ve yenilikçilik gerektiren mesleklerin ise daha uzun süre insanlar tarafından yürütüleceği tahmin edilmektedir (Telli, 2019).

1.1. Araştırmanın Problemi ve Amacı

Yapay destekli öğrenme ortamlarının eğitim programlarına entegrasyonu birçok fırsatın yanı sıra çeşitli zorlukları da beraberinde getirmektedir. Bu zorluklar teknolojik altyapı eksiklikleri, öğretmenlerin teknolojiye uyum süreçleri, etik sorunlar ve veri güvenliği gibi konuları içermektedir. Bu bağlamda bu çalışmanın temel araştırma problemi yapay zeka destekli öğrenme ortamlarının eğitim programlarına entegrasyon süreçlerinde karşılaşılan fırsatlar ve zorlukların belirlenmesidir. Araştırmanın amacı ise yapay zeka teknolojilerinin eğitim

programlarına entegrasyonunun potansiyel fırsatlarını ve bu süreçte ortaya çıkan zorlukları incelemektir.

2. YAPAY ZEKA VE EĞİTİM

Günümüzde eğitim programları ve ulusal eğitim hedefleri teknoloji kullanım becerileri gelişmiş, problem çözme yetkinliğine sahip, sorumluluk bilinci yüksek, üretken, küresel ölçekte teknolojik bağımsızlık gösterebilen ve donanımlı bireyler yetiştirmeye odaklanan bir eğitim modelini zorunlu kılmaktadır. Bilgisayar teknolojilerinin hayatımıza girmesiyle eğitim süreçlerinde bilgisayar programları, yazılımlar ve internet kullanımının hızla yaygınlaştığı görülmektedir. Bu nedenle teknolojik gelişmelerin her dönemde farklı amaçlarla eğitim ortamlarına entegre edilmesi kaçınılmaz bir süreç olmuştur. Bu doğrultuda günlük yaşamda geniş bir etkiye sahip olan yapay zekânın da eğitim sistemlerine hızlı bir şekilde entegre edilmesi şaşırtıcı değildir. Yapay zeka sunduğu yenilikçi teknolojiler ve bilimsel atılımlarla küresel ölçekte dönüşüm yaratırken eğitim alanının bu dönüşümden bağımsız kalması mümkün değildir. Eğitimde yapay zekâ uygulamaları uyarlanabilir öğrenme sistemleri, akıllı içerikler ve kişiselleştirilmiş öğrenme gibi olanaklar sunarak eğitim paydaşlarına önemli katkılar sağlamaktadır (Timms, 2016). Yalnızca bireysel öğrenme süreçlerinde değil aynı zamanda kurumsal düzeyde eğitim yönetimi ve öğretim alanlarında da davranış analizi yapabilen uyarlanabilir web tabanlı yapay zeka sistemleri etkin bir şekilde kullanılmaktadır (Chassignol vd., 2018). Yapay zekâ araçlarının kullanıldığı çeşitli araştırmalar bu teknolojilerin öğrenciler açısından olumlu ve verimli sonuçlar doğurduğunu ortaya koymaktadır (Hawes ve Arya, 2023; Hou, Li ve Liu., 2022; Owan vd., 2023).

2.1. Eğitim Programlarında Yapay Zeka Entegrasyonunun Temel Dinamikleri ve Yararları

Yapay zeka eğitiminin karmaşıklığı ve dinamik yapısı program geliştirme sürecinin yalnızca nihai ürüne odaklanmak yerine bağlamsal koşullarda var olma, dönüşüm ve uygulama süreçleri üzerinden ayrıntılı bir şekilde incelenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır (Brown, Brown ve Merrill, 2012). Bu gereklilik program çalışmalarında sosyal inşacılık yaklaşımıyla da örtüşmektedir (Edwards, 2011; Leander ve Osborne, 2008). Sosyolojide toplumsal gerçekliğin inşası kavramına dayanan sosyal inşacılık, toplumsal gerçekliklerin ve insan eylemleri ile düşüncelerinin karşılıklı olarak birbirini şekillendirdiğini savunur (Berger ve Luckmann, 2016; Maton ve Moore, 2009). Bu bakış açısına göre programlar yukarıdan aşağıya belirlenen veya sabit bir yapı değil katılımcılar arasında belirli bir bağlamda sosyal olarak inşa edilen ve uygulamaya konulan dinamik bir süreçtir (Gee ve Green, 1998; Priestley ve Philippou, 2018). Sosyal inşa süreci bir organizasyon veya grup içindeki paydaşların ilgi alanları ve etkileşimlerini ele alan paydaş teorisiyle de ilişkilidir (Friedman ve Miles, 2002). Bu teori doğrultusunda program geliştirme süreci farklı ilgi alanları, inançlar ve eğitimle ilgili bağlılıklara sahip paydaşlar arasında süregelen bir diyalog olarak kavramsallaştırılabilir. Bu süreçte paydaşlar ortak bir anlayış geliştirerek yeni anlamlar ve uygulamalar inşa etmek üzere iş birliği içinde müzakere ederler (Benavot ve Resh, 2001; Kelly, Brown ve Crawford, 2000).

Bu nedenle, programın anlam ve uygulamalarını inşa ederken paydaşlar arasındaki etkileşim ve müzakere süreçlerine bütüncül bir yaklaşım geliştirilmesi önem taşımaktadır.

Sosyokültürel öğrenme teorileriyle uyumlu olan bir yapay zeka okuryazarlığı programı çeşitli öğrenme etkinlikleriyle zenginleştirildiğinde bireylerin güçlü kavramları edinmelerine katkı sağlayacaktır. Yapay zeka eğitiminin bireylerin çocukların sosyal ve kültürel arka planlarına uygun ve anlamlı olabilmesi için bu bağlamlara duyarlı bir şekilde tasarlanması gerekmektedir. Kültürel duyarlılık öğrencilerin kültürel araçlarını, kaynaklarını ve deneyimlerini birer güç unsuru olarak tanıyan ve bu unsurları öğrenme süreçlerini desteklemek amacıyla kullanan bir yaklaşımdır (Villegas, 1991). Kültürel olarak duyarlı bir yapay zeka programı farklı disiplinlerde öğretim ve öğrenme süreçlerinde çeşitliliği ve kapsayıcılığı destekleyebilir. Bu bağlamda kültürel duyarlılık öğrencilerin yapay zekaya yönelik kimlik algılarını güçlendiren, program geliştirme karar alma süreçlerine aktif katılımlarını teşvik eden ve sınıf ortamında eşitlik, kapsayıcılık ve çeşitliliği artıran bir araç olarak işlev görebilir.

Eğitim farklı kuramcılar tarafından çeşitli açılardan tanımlanmıştır. Dewey (1916) eğitimi bireyleri toplumdaki diğer bireylerle bütünleştiren bir süreç olarak görürken; Montessori (1949) ise bireyin kendini keşfetmesine rehberlik eden bir süreç olarak değerlendirmiştir. Piaget (1973) öğrenme sürecini bireyin mevcut bilgi birikimini kullanarak yeni bilgiler keşfetmesi ve anlamlandırması olarak tanımlarken, Vygotsky (1978) bu süreci bireylerin sosyokültürel araçlar aracılığıyla öğrenme kapasitelerini artıran bir dinamik olarak açıklamıştır. Öte yandan Freire (1970), eğitimi bireyin toplumsal dönüşümün aktif bir parçası haline gelmesini sağlayan ve eleştirel düşünme becerilerini geliştiren bir süreç olarak tanımlamıştır. Bu tanımlamalar çeşitlendirilebilir olsa da ortak paydada eğitimin dinamik ve sürekli bir süreç olduğu vurgulanmaktadır. Eğitimin bu süreç odaklı yapısı zaman içinde değişimlere açık bir alan olmasından kaynaklanmaktadır.

Tarih boyunca insanlık birçok dönüşüme tanıklık etmişken eğitimin bu dönüşümden bağımsız kalması beklenemez. Nitekim, eğitimdeki değişim yalnızca belirli kademelerle sınırlı kalmayıp tüm alanlarda kendini göstermektedir. Eğitimin bireyleri değişime uyum sağlama konusunda destekleyen temel bir unsur olması bu dönüşümün eğitim programlarının tasarımına, öğretmen ve öğrenci rollerine, hatta öğrenme ortamlarına kadar yansımaya neden olmuştur (Ayyıldız ve Yılmaz, 2021). Örneğin, günümüzde eğitim programları yalnızca belirli bir paydaşın bakış açısına göre şekillendirilmemekte; hedef kitle analizi, beklentilerin belirlenmesi ve öğrenen ihtiyaçlarının sistematik bir şekilde değerlendirilmesi temel alınarak yapılandırılmaktadır. Ayrıca, bu süreçte öğrenme hedeflerine uygun içerikler oluşturulmakta, etkili öğretim materyalleri seçilmekte ve değerlendirme yöntemleri belirlenmektedir (Bümen, 2006).

2000 yılı ve sonrasında itibaren eğitim bilimlerinde teknoloji alanında kaydedilen ilerlemeler önemli bir ivme kazanmış, geçmişte kullanılan eğitim materyalleri ise daha da geliştirilerek çeşitlendirilmiştir (Ayyıldız, Yılmaz ve Baltacı, 2021). Bu teknolojik çeşitlilik içinde başlangıçta askeri amaçlarla geliştirilen internet zamanla yapılan yatırımlar sayesinde askeri sınırların ötesine geçmiş, bireysel kullanım için erişilebilir hale gelmiş ve eğitimde kullanım potansiyeli artmıştır. Bilgiye hızlı ve kolay erişim olanağı sunan bilgisayarların da kişisel kullanıma uygun şekilde yaygınlaştırıldığı görülmektedir. Bilgisayar ve internet teknolojilerinin yanı sıra akıllı telefonlar, dijital kayıt cihazları, akıllı tahtalar, eğitim

yazılımları, mobil uygulamalar, artırılmış gerçeklik, sanal gerçeklik uygulamaları ve yapay zekâ gibi yenilikçi araçlar günümüz eğitim teknolojilerinin önemli bileşenleri arasında yer almaktadır. Bu teknolojiler arasında bilgisayar, internet, akıllı telefon, akıllı tahtalar ve dijital kayıt cihazlarının kullanımı oldukça yaygınlaşmış durumdadır (Çoklar ve Çoklar, 2021). Ancak artırılmış gerçeklik, sanal gerçeklik ve yapay zekâ tabanlı uygulamaların eğitim süreçlerine entegrasyonu görece yeni bir gelişme olarak değerlendirilebilmektedir.

Son yıllarda yapay zekâ eğitim alanında önemli etik değerlendirmeler ve kabul süreçleriyle birlikte uygulanmakta olup, öğrenme ve insan gelişiminde köklü bir paradigma değişimine öncülük etmektedir (Yu ve Yu, 2023; Rajaei, 2023). Bu paradigma değişimi büyük ölçüde yapay zekanın kişiselleştirilmiş öğrenmeyi desteklemesi ve veri analitiği yoluyla öğretim stratejilerine entegre edildiği hızlı teknolojik ilerlemelere dayanmaktadır (Chaudhry vd., 2022). Dijital çağda eğitim kurumları öğrencilerin dijital araçlarla olan rutin etkileşimlerine uyum sağlamak amacıyla dijital dönüşüm süreçlerine hazırlıklı olma zorunluluğu hissetmektedir. Yapay zekâ geleneksel eğitim ortamlarında mümkün olmayan yeni çerçeveler oluşturmayı teşvik eden güçlü bir araç olarak değerlendirilmektedir. Bu durum teknolojik ilerlemeler, eğitim araştırmaları ve öğretim tasarımı gibi alanlarda önemli yeniliklerin önünü açmaktadır (Hwang vd., 2020). Farklı yapay zeka destekli eğitim sistemleri teknolojiyle zenginleştirilmiş öğrenme ortamları oluşturmak için kullanılmakta olup bu sistemler öngörücü modeller geliştirme, öğrenci davranışlarını belirleme ve öğretimsel rehberlik sağlama gibi işlevlerde etkin bir şekilde kullanılmaktadır. Bu bağlamda eğitim programlarının çağın gereksinimi olan yapay zeka uygulamalarına ilişkin bir dönüşüm sürecinden geçmesi kaçınılmaz bir gerçekliktir.

Yapay zekâ uygulamalarının öğrenme süreçlerindeki temel hedeflerinden biri her bir öğrenene bireysel öğrenme ilerlemesi tercihleri veya kişisel özelliklerine dayalı olarak özelleştirilmiş öğrenme desteği veya rehberlik sağlamaktır (Hwang, 2014). Chiu vd. (2023) yapay zeka destekli sistemlerin öğrenenlere yönelik etkinlikleri kişiselleştirmek için kullanıldığından bahsetmektedir. Ayrıca dil öğreniminde kullanılan yapay zeka tabanlı sohbet robotları sürekli diyalog yoluyla öğrenenlerin iletişim becerilerini geliştirmelerine olanak tanımaktadır (Vazquez-Cano, Mengual-Andrés, ve López-Meneses, 2021). Ek olarak yapay zekanın eğitimdeki diğer yaygın kullanım alanlarından biri de geri bildirim ve rehberlik sağlamaktır (Fu, Gu ve Yang, 2020). Bu bağlamda yapay zeka uygulamalarının öğretim bağlamındaki kullanımında, öğrenenlerin bireysel ihtiyaçlarına yanıt veren ve anında geri bildirim ile rehberlik sağlayan akıllı öğretim sistemlerinin öğretim ve öğrenme süreçlerini iyileştirdiği görülmektedir (Soofi ve Ahmed, 2019). Bu sistemler ihtiyaçlara dayalı öğretim içeriği ve etkinlikler sunmayı hedeflemektedir (Bellod vd., 2021). Yapay zeka uygulamalarının ölçme-değerlendirme süreçlerindeki rolü incelendiğinde otomatik puanlama sistemlerinin zaman alıcı görevleri ortadan kaldırma potansiyeline sahip olduğu görülmektedir. Otomatik değerlendirme sistemleri sayesinde öğretmenler daha fazla yazılı görev verebilmekte ve öğrenciler anında geri bildirim alabilmektedir (Murphy, 2019). Ayrıca yapay zeka destekli sistemler tarafından sağlanan geri bildirimler kişiselleştirilmiş, anlık ve daha sık olup, bu durum öğrenenlerin gelişim düzeylerini belirlemeye ve rehberlik sağlamaya olanak tanımaktadır. Dolayısıyla yapay zeka öğrenenlerin güçlü ve zayıf yönlerini takip edebilme kapasitesiyle öğrenme performanslarını tahmin etme potansiyeline sahiptir (Mahmoud, 2020). Özellikle çevrim içi

derslerde öğrenenlerin içerik katılımı ve öğrenme etkinliklerine katılım düzeyleri değerlendirilerek performans tahmininde bulunulabilir. Ancak öğrenen performansını tahmin etmek için doğru verileri seçmek hâlâ bir zorluk teşkil etmektedir çünkü bu veriler geleneksel eğitim araştırmalarında kullanılanlardan farklıdır (Chiu vd., 2023).

2.2. Yapay Zeka Entegrasyon Sürecinde Karşılaşılan Zorluklar

Yapay zekanın eğitim ortamlarına entegrasyonu önemli bir ilgi görmesine rağmen bu teknolojinin beraberinde getirdiği olası dezavantajlar ve zorluklar da göz önünde bulundurulmalıdır. Üretken yapay zekâ teknolojileri eğitim alanında çeşitli fırsatlar sunmakla birlikte beraberinde önemli zorlukları da getirmektedir. Son dönemde yapılan araştırmalar bu zorlukları birkaç temel başlık altında incelemektedir. Üretken yapay zekânın algoritmik önyargılar barındırması, güvenilir bilgi kaynaklarının yetersizliği, bu teknolojilere erişimde yaşanan eşitsizlikler, yaratıcı düşüncüyü sınırlama potansiyeli ve manipülasyon riskleri, yapay zekânın eğitim süreçlerinde etkili kullanımını kısıtlayan başlıca faktörler olarak öne çıkmaktadır (Bozkurt vd, 2023; Bozkurt ve Sharma, 2023). Bunun yanı sıra gelecekte öğretmen rollerinin nasıl evrileceğine dair tartışmalar, bu araçların kullanımına yönelik gizlilik ve etik kaygılar, teknik karmaşıklık, teknoloji bağımlılığı, şeffaflık eksikliği ve insan etkisinin azalması gibi unsurlar, eğitimin temel sosyal yapısını tehdit edebilecek potansiyele sahiptir. Bu bağlamda daha şeffaf, etik ilkelere dayalı ve denetimli politikaların geliştirilmesine acil ihtiyaç duyulmaktadır (Bozkurt, 2023).

Yapay zekanın en önemli avantajlarından biri kişiselleştirilmiş öğrenme deneyimleri sunabilme kapasitesi olmasına karşın Yang ve Shulruf (2019) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, tıp öğrencilerine anında geri bildirim sağlamak ve bireysel ihtiyaçlara göre uyarlanmış etkinlikler atamak amacıyla yapay zeka destekli bir program kullanılmıştır. Ancak bu çalışmada öğrencilerin yeterlilik düzeylerine göre uyarlanmış öğrenme materyallerinin eksikliği vurgulanmış ve bu durum yapay zeka tabanlı öğrenme sistemlerinin farklı öğrenci ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kaldığını ortaya koymuştur (Hirankerd ve Kittisunthonphisarn, 2020). Ek olarak Iqbal, Ahmed ve Azhar. (2022) yüksek düzeyde sohbet robotlarına bağımlı olmanın öğrencilerin özgün fikirler üretme ve yaratıcı problem çözme becerilerini geliştirmelerini engelleyebileceğini ve bu durumun öğrenme çıktılarının kalitesini olumsuz etkileyebileceğini belirtmektedir.

Yapay zekâ kullanımına ilişkin olarak öğretmenlerin teknolojik yeterlilikleri önemli bir sorun teşkil etmektedir. Birçok eğitimci, yapay zekâyı derslerine etkili bir şekilde entegre etme becerisinden yoksun olup, bu araçları verimli bir şekilde kullanabilmek ve elde edilen verileri doğru yorumlayabilmek için mesleki gelişim ihtiyacı duymaktadır. Bunun yanı sıra, yapay zekâ algoritmalarında mevcut olan önyargılar, tarihsel bilgileri çarpıtma ve yanlış bilgilendirme riskleri taşıdığı için veri kalitesi açısından tartışmalı ve sorunlu kabul edilmektedir (Nocera ve Newton, 2024; Washburn ve McCutchen, 2024). Bu durum, özellikle yapay zekâ araçlarını bilinçsiz bir şekilde kullanan tarih öğretmenleri ve öğrenciler açısından, yanlış ve önyargılı tarihsel bilgilere ulaşma riski yaratmakta ve hatalı öğrenme süreçlerine yol açabilmektedir.

Ayrıca, üretken yapay zekâya ilişkin etik konular da günümüzde hâlâ tartışma konusu olmaya devam etmektedir.

Yapay zekâ destekli değerlendirme araçları, öğrencilerin motivasyon düzeylerini ve öğrenme süreçlerine katılımlarını önemli ölçüde etkileyebilmektedir. Bu tür araçlar, öğrenciler tarafından kişisel olmayan değerlendirme yöntemleri olarak algılanabilir ya da teknolojiye aşırı bağımlılığa yol açarak öğrenme süreçlerinde çaba eksikliğine neden olabilir. Genellikle öğrencilerin performanslarını karşılaştırmaya yönelik olarak tasarlanan standartlaştırılmış testler, yapay zekâ destekli değerlendirme uygulamalarının temelini oluşturmaktadır. Ancak bu standardizasyon odaklı yaklaşım, öğrencilerin farklı öğrenme deneyimlerini ve bireysel geçmişlerini yeterince dikkate almayabilir; dolayısıyla, eğitimde her birey için uygun olmayan tek tip bir değerlendirme anlayışına yol açma riski taşımaktadır (Owan vd., 2023).

3. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Eğitimde yapay zeka araştırmalarında, öğrenme ve öğretim süreçlerini desteklemek amacıyla eğitim ve öğrenme kuramlarının ve eğitim programlarının nadiren temel alındığı görülmektedir. Bu durum yapay zeka teknolojilerinin eğitimsel kuramlarla daha yakından bütünleştirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır (Hwang ve Tu, 2021). Günümüzde yapay zekâ, teknoloji ve dijital dönüşüm gibi gelişmelerin özellikle eğitim alanında etkili olduğu ve bu etkinin önümüzdeki yıllarda daha da artacağı öngörülmektedir. Geleceğin eğitim sistemlerinin yapay zekâ teknolojileri ve dijital yenilikler olmaksızın sürdürülebilir olmayacağına dair güçlü bir kanaat bulunmaktadır. Bu durum eğitim kurumlarının yapay zekâ ve dijital becerilere yönelik eğitim programlarını zenginleştirmeleri gerektiğine işaret etmektedir (Coşkun ve Gülleroğlu, 2021).

Eğitim süreçlerinde yapay zekâ uygulamalarının etkin kullanımı hem öğrenci hem de öğretmenlerin bu teknolojilere yönelik farkındalıklarını artırmakta ve kontrollü bir şekilde entegrasyonunu teşvik etmektedir. Yapay zekâ destekli öğrenme ortamlarının en önemli avantajlarından biri öğrencilerin bireysel yeteneklerine ve öğrenme hızlarına uygun esnek öğrenme fırsatları sunmasıdır (Arslan, 2020). Bununla birlikte bazı yapay zekâ uygulamaları öğrencilere öğrenme süreçlerini kendi hazırbulunuşluk düzeylerine göre planlama imkânı sağlayarak öğretimin verimliliğini artırmaktadır. Ayrıca yapay zekânın eğitimde kullanımı üretken öğrenme etkinliklerinin tasarlanmasına ve daha nitelikli teknoloji destekli öğrenme ortamlarının geliştirilmesine katkı sağlamaktadır. Yapay zekâ uygulamalarının yalnızca pedagojik alanlarda değil aynı zamanda bütçeleme, öğrenci kayıt süreçleri ve ders yönetimi gibi idari işlevlerin etkin bir şekilde yürütülmesine de destek sunduğu belirtilmektedir. Bu teknolojiler eğitim kurumlarının genel verimliliğini artırarak karar alma ve yanıt verme kapasitelerini güçlendirmektedir. Eğitimde yapay zekâ araştırmalarına bakıldığında ise en dikkat çekici ilerlemenin öğretim ve öğrenme süreçlerinde gerçekleştiği görülmektedir (Çetin ve Aktaş, 2021).

Yapay zeka öğretim ve öğrenme ortamlarına giderek daha fazla entegre edilmekte ve eğitim uygulamalarını dönüştürmektedir. Bu uygulamalar arasında ChatGPT gibi üretken yapay zeka modelleri eğitim içeriklerini öğrencilerin çeşitli ihtiyaçlarına dinamik bir şekilde uyarlama

yetenekleriyle öne çıkmaktadır (Su ve Yang, 2023). Bu teknoloji program uyarlaması için hızlı bir şekilde kişiselleştirilmiş öğrenme materyalleri oluşturma, bireyselleştirilmiş öğrenme deneyimleri ve geri bildirim sağlama (Karataş vd., 2024), öğrenci-öğretmen etkileşimini güçlendirme (Seo vd., 2021) ve yenilikçi öğretim stratejileri önerme gibi benzersiz avantajlar sunmaktadır (Park ve Kwon, 2023; Pelaez vd., 2022). Bununla birlikte üretken yapay zekanın program uyarlamasına entegrasyonu hem fırsatlar hem de zorluklar barındırmaktadır. Öğretim verimliliğini ve kişiselleştirmeyi artırabilme potansiyeline sahipken (Nazaretsky vd., 2022), yapay zeka tarafından üretilen içeriklerin güvenilirliği, veri gizliliği ve etik hususlar gibi konularda endişeler ortaya çıkmaktadır (Alenezi, 2023). Bingley vd. (2023) yapay zeka geliştiricilerinin genellikle işlevselliği etik hususlardan öncelikli tuttuğunu vurgulayarak, eğitimde yapay zeka entegrasyonunda insan odaklı bir yaklaşıma duyulan ihtiyacı belirtmektedir (Barakina vd., 2021; Bozkurt et al., 2021). Bu bağlamda üretken yapay zekanın program uyarlamasında başarılı bir şekilde uygulanabilmesi büyük ölçüde öğretmenlerin yapay zeka okuryazarlığı ve yeterlilik düzeylerine bağlıdır (Karataş ve Yüce, 2024). Yapay zeka okuryazarlığı gelişmiş olan öğretmenler öğrencilerin yeteneklerini ve ilerlemelerini daha iyi anlayarak kişiselleştirilmiş öğretimi destekleyen yapay zeka araçlarını daha etkin kullanabilmektedirler (Gupta ve Bhaskar, 2020). Bu araçlar her öğrencinin özel ihtiyaçlarını daha verimli bir şekilde karşılamaya yardımcı olabilmekte ve dolayısıyla daha iyi eğitim sonuçları elde edilmesini sağlayabilmektedir (Nazaretsky vd., 2022). Yapay zeka yalnızca öğretimi bireysel öğrenci ihtiyaçlarına göre uyarlamakla kalmamakta aynı zamanda öğretmenlerin karmaşık eğitim görevlerini yönetmelerini destekleyip müfredat program sürecinde yenilikçi öğretim yöntemlerinin geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır (Lawrence vd., 2023). Ancak bu süreç yalnızca teknik bilgi değil aynı zamanda öğretimsel anlayış ve öğretmenlerin etik farkındalıklarını da içermelidir.

Yapay zeka sistemlerinin tüm bilim alanları ve toplum üzerindeki etkileri ancak eğitim sistemiyle uyumlu bir şekilde değerlendirildiğinde etkin bir biçimde yönetilebilir. Eğitim sistemi bireyleri yapay zekanın meydana getirdiği dönüşümlere hazırlarken aynı zamanda bu süreçte yapay zeka teknolojilerinden de faydalanmaktadır. Özellikle son yıllarda küresel çapta tehdit oluşturan salgınlar ve felaketlerin artması eğitim sistemlerinin yapay zeka odaklı yaklaşımlar doğrultusunda yeniden yapılandırılmasını daha da önemli hale getirmiştir. Yapay zeka sistemleri doğru hedefler doğrultusunda kullanıldığında insanlık için olumlu dönüşümlerin önünü açabilir ve toplumsal gelişime katkı sağlayabilir. Bu bağlamda toplumsal değişim ve bilinçlenme süreçlerine önemli katkılar sunan eğitim bilimciler başta olmak üzere tüm disiplinlerden bilim insanlarının yapay zeka odaklı çalışmalara aktif olarak destek vermesi gerekmektedir.

Öğretmenlerin eğitim ortamlarında yapay zeka yapay zeka farkındalıklarını artırmada kullanılan farklı yapay zeka araçlarının etkisini incelemek amacıyla kapsamlı araştırmalar yapılabilir. Bu tür çalışmalar öğretmenlerin yapay zeka farkındalığını güçlendirmede hangi yapay zeka araçlarının daha faydalı olduğunu belirlemeye yönelik derinlemesine bilgiler sağlayabilir. Ayrıca öğretmenlerin yapay zekaya sürekli maruz kalmalarının ve bu teknolojileri sık kullanmalarının yapay zeka farkındalıklarını nasıl etkilediğini incelemek için boylamsal çalışmalar yürütülmesi literatüre önemli katkılar sunabilir. Bununla birlikte eğitimde yapay

zeka uygulamalarının düzenli olarak değerlendirilmesi ve öğretmen algılarının araştırılması, pedagojik uygulamalar ile teknoloji arasındaki dinamik etkileşimi anlamak açısından büyük önem taşımaktadır. Bu sürekli değerlendirme süreci eğitimcilerin değişen ihtiyaçlarını ve tutumlarını belirlemeye yardımcı olurken yapay zekanın eğitim ortamlarına entegrasyonunu güçlendirmeye yönelik daha etkili stratejiler geliştirilmesine de katkı sağlayabilir.

Eğitimciler ve öğrenciler için yapay zeka teknolojilerinin etkili ve bilinçli kullanımını desteklemek amacıyla eğitim programlarının düzenlenmesi ve dijital okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesinin teşvik edilmesi önerilmektedir. Bu doğrultuda başta Millî Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulu olmak üzere eğitim politikalarının şekillendirilmesinde rol oynayan kurumların planlayacağı ve finanse edeceği hizmet içi eğitimlerin yapay zekanın eğitimde etkin bir şekilde kullanılmasına katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Bununla birlikte yalnızca devlet kurumları değil aynı zamanda eğitim alanında faaliyet gösteren diğer kuruluşların da paydaşlarını bu alanda yetkin hale getirmek için hizmet içi eğitim planlamalarına yapay zekanın pedagojik bağlamda kullanımıyla ilgili modüller eklemeleri önem arz etmektedir. Bu tür girişimler eğitimcilerin yapay zeka teknolojilerini daha etkili bir şekilde entegre etmelerini ve dijital okuryazarlık becerilerini geliştirmelerini sağlayacaktır.

Kaynakça

- Acar, O. (2020). *Yapay zeka fırsat mı yoksa tehdit mi?* İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Alenezi, A. (2023). Teacher perspectives on AI-driven gamification: Impact on student motivation, engagement, and learning outcomes. *Information Technologies and Learning Tools*, 97(5), 138–148. <https://doi.org/10.33407/itlt.v97i5.5437>
- Altun, D. (2019). Sanal gerçeklik ve yapay zeka. G. Telli (Ed.), *Yapay zeka ve gelecek* içinde (ss. 139-157). İstanbul: Doğu Kitapevi.
- Arslan, K. (2020). Eğitimde yapay zekâ ve uygulamaları. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 71-88. <https://dergipark.org.tr/en/pub/baebd/issue/55426/690058>
- Aydın, A. (2019). Devlet erkinin yönetim paradigmasının yapay zeka bağlamında dönüşümü. G. Telli (Ed.), *Yapay zeka ve gelecek* içinde (ss. 65-87). İstanbul: Doğu Kitapevi.
- Ayyıldız, P., & Yılmaz, A. (2021). Putting things in perspective: The COVID-19 pandemic period, distance education and beyond. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(6), 1631-1650. <https://doi.org/10.18506/anemon.946037>
- Barakina, E., Popova, A., Gorokhova, S., & Voskovskaya, A. (2021). Digital technologies and artificial intelligence technologies in education. *European Journal of Contemporary Education*, 10(2), 285–296. <https://doi.org/10.13187/ejced.2021.2.285>
- Bellod, H., Buendía Ramón, V., Carballeira Fernández, E., & Guzmán Luján, J. F. (2021). Analysis of stress and academic-sports commitment through self-organizing artificial neural networks. *Challenges*, 42, 136-144. <https://doi.org/10.47197/retos.v42i0.86983>

- Benavot, A., & Resh, N. (2001). The social construction of the local school curriculum: Patterns of diversity and uniformity in Israeli junior high schools. *Comparative Education Review*, 45(4), 504–536. <https://doi.org/10.1086/447690>
- Berger, P., & Luckmann, T. (2016). The social construction of reality. In W. Longhofer & D. Winchester (Eds.), *Social theory re-wired* (pp. 110–122). Routledge.
- Bingley, W. J., Curtis, C., Lockey, S., Bialkowski, A., Gillespie, N., Haslam, S. A., et al. (2023). Where is the human in human-centered AI? Insights from developer priorities and user experiences. *Computers in Human Behavior*, 141, 107617. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2022.107617>
- Bozkurt, A., Karadeniz, A., Bañeres, D., & Rodríguez, M. (2021). Artificial intelligence and reflections from educational landscape: A review of AI studies in half a century. *Sustainability*, 13(2), 800. <https://doi.org/10.3390/su13020800>
- Bozkurt, A. (2023). ChatGPT, üretken yapay zeka ve algoritmik paradigma değişikliği. *Alanyazın*, 4(1), 63-72. <https://doi.org/10.59320/alanyazin.1283282>
- Bozkurt, A., & Sharma, R. C., (2023). Challenging the status quo and exploring the new boundaries in the age of algorithms: reimagining the role of generative ai in distance Education and Online Learning. *Asian Journal of Distance Education*, 18(1), 1- 8. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7755273>
- Bozkurt, A., Xiao, J., Lambert, S., Pazurek, A., Crompton, H., Koseoglu, S., Farrow, R. (2023). Speculative futures on ChatGPT and generative artificial intelligence (AI): A collective reflection from the educational landscape. *Asian Journal of Distance Education*, 18(1), 53- 130. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7636568>
- Brown, J., Brown, R., & Merrill, C. (2012). Science and technology educators' enacted curriculum: Areas of possible collaboration for an integrative STEM approach in public schools. *Technology and Engineering Teacher*, 71(4), 30–34.
- Bümen, T.N. (2006) Program geliştirmede bir dönüm noktası: Yenilenmiş Bloom taksonomisi. *Eğitim ve Bilim*, 31(142), 3-14.
- Chassignol, M., Khoroshavin, A., Klimova, A., & Bilyatdinova, A. (2018). Artificial intelligence trends in education: a narrative overview. *Procedia Computer Science*, 136, 16-24. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2018.08.233>
- Chaudhry, M. A., Cukurova, M., & Luckin, R. (2022, July). A transparency index framework for AI in education. In *International conference on artificial intelligence in education* (pp. 195-198). Cham: Springer International Publishing.
- Chiu, T. K., Xia, Q., Zhou, X., Chai, C. S., & Cheng, M. (2023). Systematic literature review on opportunities, challenges, and future research recommendations of artificial intelligence in education. *Computers and Education: Artificial Intelligence*, 4, 100118. <https://doi.org/10.1016/j.caeai.2022.100118>

- Coşkun, F., & Gülleroğlu, H. D. (2021). Yapay zekânın tarih içindeki gelişimi ve eğitimde kullanılması. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 54(3), 947- 966. <https://doi.org/10.30964/auebfd.916220>
- Çetin, M., & Aktaş, A. (2021). Yapay zeka ve eğitimde gelecek senaryoları. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(Eğitim Bilimleri Özel Sayısı), 4225-4268. https://doi.org/10.26466/opus.911444_2528-9535
- Çoklar, A.N., & Çoklar, M. (2021). Değişen eğitim ortamları. S. Yılmaz Özelçi ve Y. Yılmaz (Ed.). *Dijital çağda öğretim ve öğrenme içinde* (ss.2-18). Ankara: Pegem Akademi.
- Demir, O. (2019). Sürdürülebilir kalkınma için yapay zeka. G. Telli (Ed.), *Yapay zeka ve gelecek içinde* (ss. 44-63). İstanbul: Doğu Kitapevi.
- Dewey, J. (1916). *Democracy and education: An introduction to the philosophy of education*
- Dick, S. (2019). Artificial intelligence. *Harvard Data Science Review*, 1(1), 1-8. <https://doi.org/10.1162/99608f92.92fe150c>
- Edwards, R. (2011). Translating the prescribed into the enacted curriculum in college and school. *Educational Philosophy and Theory*, 43(1), 38–54. <https://doi.org/10.1111/j.1469-5812.2009.00602.x>
- Freire, P. (1970). *Pedagogy of the oppressed*. New York: Continuum.
- Friedman, A. L., & Miles, S. (2002). Developing stakeholder theory. *Journal of Management Studies*, 39(1), 1–21. <https://doi.org/10.1111/1467-6486.00280>
- Fu, S., Gu, H., & Yang, B. (2020). The affordances of AI-enabled automatic scoring applications on learners' continuous learning intention: An empirical study in China. *British Journal of Educational Technology*, 51(5), 1674-1692. <https://doi.org/10.1111/bjet.12995>
- Gee, J. P., & Green, J. L. (1998). Chapter 4: Discourse analysis, learning, and social practice: A methodological study. *Review of Research in Education*, 23(1), 119–169. <https://doi.org/10.3102/0091732x023001119>
- Gupta, K., & Bhaskar, P. (2020). Inhibiting and motivating factors influencing teachers' adoption of AI-based teaching and learning solutions: Prioritization using analytic hierarchy process. *Journal of Information Technology Education Research*, 19, 693–723. <https://doi.org/10.28945/4640>
- Hawes, D., & Arya, A. (2023). Technology solutions to reduce anxiety and increase cognitive availability in students. *IEEE Transactions on Learning Technologies*, 16(2), 278-291. <https://doi.org/10.1109/TLT.2023.3239985>
- Hiranker, K., & Kittisunthonphisarn, N. (2020). E-learning management system based on reality technology with AI. *International Journal of Information and Education Technology*, 10(4), 259-264. <https://doi.org/10.18178/ijiet.2020.10.4.1373>

- Hou, J., Li, Z., & Liu, G. (2022). Macro education approach to improve learning interest under the background of artificial intelligence. *Wireless Communications and Mobile Computing*, 4295887. <https://doi.org/10.1155/2022/4295887>
- Hwang, G. J. (2014). Definition, framework and research issues of smart learning environments-a context-aware ubiquitous learning perspective. *Smart Learning Environments*, 1(1), 1-14.
- Hwang, G. J., Xie, H., Wah, B. W., & Gašević, D. (2020). Vision, challenges, roles and research issues of Artificial Intelligence in Education. *Computers and Education: Artificial Intelligence*, 1, 100001. <https://doi.org/10.1016/j.caeai.2020.100001>
- Hwang, G. J., & Tu, Y. F. (2021). Roles and research trends of artificial intelligence in mathematics education: A bibliometric mapping analysis and systematic review. *Mathematics*, 9(6), 584 <https://doi.org/10.3390/math9060584>
- Iqbal, N., Ahmed, H., & Azhar, K. A. (2022). Exploring teachers' attitudes towards using ChatGPT. *Global Journal for Management and Administrative Sciences*, 3(4), 97-111.
- İnce, G. (2017). İnsanlığın yapay zeka ile imtihanı. M. Karaca (Ed.), *İnsanlaşan makineler ve yapay zekâ* içinde (ss. 14-17). İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Vakfı Dergisi.
- Karataş, F., Abedi, F. Y., Ozek Gunyel, F., Karadeniz, D., & Kuzgun, Y. (2024). Incorporating AI in foreign language education: An investigation into ChatGPT's effect on foreign language learners. *Education and Information Technologies*. <https://doi.org/10.1007/s10639-024-12574-6>
- Karataş, F., & Yüce, E. (2024). AI and the future of teaching: Preservice teachers' reflections on the use of artificial intelligence in open and distributed learning. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 25(3), 304–325.
- Kelly, G. J., Brown, C., & Crawford, T. (2000). Experiments, contingencies, and curriculum: Providing opportunities for learning through improvisation in science teaching. *Science Education*, 84(5), 624–657.
- Kutlusoy, Z. (2019). Felsefe açısından yapay zeka. G. Telli (Ed.), *Yapay zeka ve gelecek* içinde (ss. 25-43). İstanbul: Doğu Kitapevi.
- Lawrence, L., Echeverria, V., Yang, K., Alevin, V., & Rummel, N. (2023). How teachers conceptualise shared control with an AI co-orchestration tool: A multiyear teacher-centred design process. *British Journal of Educational Technology*, 55, 823–844. <https://doi.org/10.1111/bjet.13372>
- Leander, K. M., & Osborne, M. D. (2008). Complex positioning: Teachers as agents of curricular and pedagogical reform. *Journal of Curriculum Studies*, 40(1), 23–46. <https://doi.org/10.1080/00220270601089199>
- Mahmoud, A. (2020). Artificial intelligence applications an introduction to education development in the light of corona virus pandemic (COVID-19) challenges. *International Journal of Research in Educational Sciences*, 3(4), 171-224. <https://doi.org/10.29009/ijres.3.4.4>

- Maton, K., & Moore, R. (Eds.). (2009). *Social realism, knowledge and the sociology of education: Coalitions of the mind*. A&C Black.
- Montessori, M. (1949). *The absorbent mind*. Adyar, Madras, India. The Theosophical Publishing House.
- Murphy, R. F. (2019). Artificial intelligence applications to support K-12 teachers and teaching. *Rand Corporation*, 1-20
- Nazaretsky, T., Ariely, M., Cukurova, M., & Alexandron, G. (2022). Teachers' trust in AI-powered educational technology and a professional development program to improve it. *British Journal of Educational Technology*, 53(4), 914–931. <https://doi.org/10.1111/bjet.13232>
- Nocera, A., Newton, V., & Jiang, S. (2024). “They created segregation with the economy”: Using AI for a student-driven inquiry into redlining in the social studies classroom. *Theory & Research in Social Education*, 52(4), 614–653. <https://doi.org/10.1080/00933104.2024.2331466>
- Owan, V., Abang, K., Idika, D. & Basse, B. (2023). Exploring the potential of artificial intelligence tools in educational measurement and assessment. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education*. 19(8).1-15 <http://dx.doi.org/10.29333/ejmste/13428>
- Özgeldi, M. (2019). Yapay zeka ve insan kaynakları. G. Telli (Ed.), *Yapay zeka ve gelecek içinde* (ss. 198-222). İstanbul: Doğu Kitapevi.
- Öztürk, K., & Şahin, M. E. (2018). Yapay sinir ağları ve yapay zekaya genel bir bakış. *Takvim-i Vekayi*, 6(2), 25-36.
- Pelaez, A., Jacobson, A., Trias, K., & Winston, E. (2022). The turing teacher: identifying core attributes for AI learning in K-12. *Frontiers in Artificial Intelligence*, 5, 1–15. <https://doi.org/10.3389/frai.2022.1031450>
- Park, W., & Kwon, H. (2023). Implementing artificial intelligence education for middle school technology education in Republic of Korea. *International Journal of Technology and Design Education*, 34(1), 109–135. <https://doi.org/10.1007/s10798-023-09812-2>
- Priestley, M., & Philippou, S. (2018). Curriculum making as social practice: Complex webs of enactment. *The Curriculum Journal*, 29(2), 151–158. <https://doi.org/10.1080/09585176.2018.1451096>
- Rajaei, A. (2023). Teaching in the age of AI/ChatGPT in mental-health-related fields. *The Family Journal*, 32(1), 6-10. <https://doi.org/10.1177/10664807231209721>.
- Sariel, S. (2017). Günümüzde yapay zeka. M. Karaca (Ed.), *İnsanlaşan makineler ve yapay zekâ içinde* (ss. 21-25). İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Vakfı Dergisi.
- Schultz, D. P., & Ellen-Schultz, S. (2007). *Modern psikoloji tarihi* (Y. Aslay, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.

- Seo, K., Tang, J., Roll, I., Fels, S., & Yoon, D. (2021). The impact of artificial intelligence on learner–instructor interaction in online learning. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 18(1), 1–23. <https://doi.org/10.1186/s41239-021-00292-9>
- Soofi, A. A., & Ahmed, M. U. (2019). A systematic review of domains, techniques, delivery modes and validation methods for intelligent tutoring systems. *International Journal of Advanced Computer Science and Applications*, 10(3), 99-107 <https://doi.org/10.14569/IJACSA.2019.0100312>
- Su, J., & Yang, W. (2023). Unlocking the power of ChatGPT: A framework for applying generative AI in education. *ECNU Review of Education*, 6(3), 355–366. <https://doi.org/10.1177/20965311231168423>
- Telli, G. (2019). Yapay zeka ve geleceğin meslekleri. G. Telli (Ed.), *Yapay zeka ve gelecek içinde* (ss. 186-197). İstanbul: Doğu Kitapevi
- Timms, M. J. (2016). Letting artificial intelligence in education out of the box: educational cobots and smart classrooms. *International Journal of Artificial Intelligence in Education*, 26, 701-712. <https://doi.org/10.1007/s40593-016-0095-y>
- Vázquez-Cano, E., Mengual-Andrés, S., & López-Meneses, E. (2021). Chatbot to improve learning punctuation in Spanish and to enhance open and flexible learning environments. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 18(1), 1-20. <https://doi.org/10.1186/s41239-021-00269-8>
- Villegas, A. M. (1991). *Culturally Responsive Pedagogy for the 1990s and Beyond. Trends and Issues Paper No. 6*. ERIC Clearinghouse on Teacher Education, One Dupont Circle, NW, Suite 610, Washington, DC 20036-1186.
- Vygotsky, L.S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge: Harvard University Press.
- Washburn, J., & McCutchen, J. M. (2024). AI meets AI: ChatGPT as a pedagogical tool to teach American Indian history. *Critical Humanities*, 2(2). <https://doi.org/10.33470/2836-3140.1037>
- Yang, Y. Y., & Shulruf, B. (2019). An expert-led and artificial intelligence (AI) system-assisted tutoring course increase confidence of Chinese medical interns on suturing and ligation skills: Prospective pilot study. *Journal of Educational Evaluation for Health Professions*, 16, 1-8. <https://doi.org/10.3352/jeehp.2019.16.7>
- Yu, L., & Yu, Z. (2023). Qualitative and quantitative analyses of artificial intelligence ethics in education using VOSviewer and CiteNetExplorer. *Frontiers in Psychology*, 14, 1173262. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1173262>.

MAVİ BİLYE ENSTİTÜSÜ YAZ BİLİM KAMPININ ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN ÇEVRESEL DUYGU VE DÜŞÜNCELERİNE ETKİSİ

Uzman Öğretmen GÜLHANIM YAĞMUR

Uluderbent Ortaokulu-MEB, gulhanim_celik@hotmail.com- 0000-0002-2682-1566

Doç.Dr. ÖNDER ŞENSOY

Gazi Üniversitesi, sensoy@gazi.edu.tr - 0000-0001-5973-1957

Doç.Dr. SEDA ÇAVUŞ GÜNGÖREN¹

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, scgungoren@comu.edu.tr - 0000-0001-9521-0008

Prof.Dr. NAİM UZUN

Aksaray Üniversitesi, naimuzun@yahoo.com - 0000-0002-2304-7421

ÖZET

Bu araştırmada, TÜBİTAK 4004 Doğa Eğitimi ve Bilim Okulları Destekleme Programı kapsamında, bilimin doğası, bilimsel sorgulamanın doğası, teknoloji çevre ve doğa konularını kapsayan yaz bilim kampına katılan ortaokul öğrencilerinin, çevresel duyu ve çevresel düşüncelerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden yarı deneysel desen ve yöntemine dayalı olarak ön test–son test tek gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Araştırma 2024 yılında, projeye katılan toplam 28 ortaokul öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örnekleme yöntemi amaçlı örneklemedir. Verilerin toplanmasında ortaokul öğrencilerinin, çevresel duyu ve düşüncelerini takip etmek için Uzun, Gilbertson, Keleş ve Ratinen (2019) tarafından geliştirilen Çevresel Tutum Ölçeğinin ilgili bölümleri, proje öncesi ve sonrası ile projeden üç ay sonra hatırlama olarak üç kere kullanılmıştır. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmış ve çevresel düşünce alt ölçeğinin Cronbach Alfa güvenirlik değeri .82, çevresel duyu alt ölçeğinin ise .94 olarak belirlenmiştir. Uygulama süresince öğrencilere bilimin doğası, bilimsel sorgulamanın doğası, teknoloji, çevre ve doğa alanlarında altı gün süren etkinlikler gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre çevresel tutum ölçeğinin çevreye karşı düşünce alt boyutunda ön test ve son testler arasında bir fark olduğu ve bu farkın hatırlama testi ile de korunduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın bir diğer alt boyutu olan çevresel duyu ölçeğinde ise ön test ve son test arasında

¹ Sorumlu yazar

bir farklılık oluşmasına rağmen, hatırlama testinde, hatırlama test puanları lehine bir puan artışı olsa da bu farkın anlamlı olmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler : Yaz Bilim Kampı, Çevresel Duygu, Çevresel Düşünce, Tübitak 4004

7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SİSTEM DÜŞÜNME BECERİLERİNİ ÖLÇMEYE YÖNELİK AÇIK UÇLU ANKET GELİŞTİRME ÇALIŞMASI

Fen Bilimleri Öğretmeni AYŞEGÜL ÇİNKİZ

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, aysegul_burakhan_ozdogan@hotmail.com –

ORCID ID: 0009-0006-1492-2737

Prof. Dr. CANSU FİLİK İŞÇEN

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, cfilik@gmail.com - ORCID ID: 0000-0001-5463-8825

ÖZET

Bu çalışmada 7. Sınıf öğrencilerinin sistem düşünme becerilerini belirlemek amacıyla anket geliştirme sürecine yer verilmiştir. Assaraf ve Orion (2005) tarafından 8 başlık altında incelenen sistem düşünme becerileri; bir sistemin parçalarını ve içindeki ilerleyişi tanımlama becerisi, sistemin bileşenleri arasındaki basit ilişkileri tanımlama becerisi, sistemin içindeki hareketli ilişkileri tanımlama becerisi, sistemin parçalarını, ilerleyişini ve etkileşimlerini bir ilişki dahilinde düzenleme becerisi, sistemin içindeki madde ve enerji çevrimlerinin- sistemlerin çevrimsel doğasını- tanımlama becerisi, sistemin gizli boyutlarını fark etme becerisi, genelleme yapma becerisi, zamansal düşünme becerisi olarak ifade edilmiştir. Bu 8 özelliği ölçebilmek amacıyla 7. Sınıf Fen Bilimleri dersi Hücre ve Bölünmeler ünitesi için 6 senaryolu soru hazırlanmıştır. Bu sorular alanında uzman 4 fen bilimleri öğretmenine, anlaşılabilirlik açısından alanında uzman 2 Türkçe öğretmenine danışılarak son şekli verilmiş ardından 2 fen bilimleri eğitimcisinin görüşü alınmıştır. Soruların son halinin anlaşılabilir olup olmadığını görmek için 7. Sınıf öğrencilerinden görüş alınmıştır. Araştırmacı tarafından yanıtların değerlendirilmesi için rubrik geliştirilmiştir. Rubrikle ilgili 2 uzman eğitimcinin görüşü alınmış gerekli düzeltmeler yapılarak uygunluğuna karar verilmiştir. İstatistiksel analizler için SPSS-23.0 sürümü kullanılmıştır. Öğrencilerin sistem düşünme beceri düzeyleri için oluşturulan anket maddelerinin, Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı 0,721 olarak bulunmuştur. Buna göre, anket maddeleri için bulunan Cronbach Alfa katsayısı (0,60-0,80) aralığında olduğu için anket maddelerinin oldukça güvenilir sınırlar içindedir. Bu anketin araştırmacılar tarafından 7. sınıf öğrencilerin sistem düşünme becerilerinin belirlenmesinde kullanılabileceği önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: sistem düşünme, anket, geçerlilik, güvenilirlik, 7.sınıf

1. GİRİŞ

Sistem Düşünme nedir?

İndirgeme ve mekanizma, makine çağı olarak anılan 1940'lı yıllara kadar dünyayı algılamada benimsenmişti. İndirgeme; bütünü mümkün olan en küçük parçalara ayırarak anlama olarak açıklanabilir. Kimyadaki elementler, fizikte atomlar, sosyal bilimlerde ihtiyaç, motivasyon, içgüdü gibi kavramları anlayıp bu parçaları analiz edip, davranışlarını belirleyip ardından bu parçaları tekrar bütün haline getirmekten oluşur. Mekanizma ise sebep-sonuç ilişkisiyle tüm

olayların açıklanabileceğini savunur. Bu halde bir olayın başlaması için bir sebep yerli ve gerekli olmaktadır ki bu sonradan kapalı sistem fikrine dönüşecektir (Tecim, 2004).

Fizikteki gelişmeler klasik bilimsel metotlarla ilgili şüphelere yol açmış ve 19. Yüzyılda etkisini yitirmeye başlayan Newton- Kartezyen düşüncesi sonrası dünyanın mekanik değil kompleks, yaşayan bir sistem olduğu fark edilmiş ve dünyadaki sorunları çözüme mekanik ve bilimsel düşünme modelinin çok da yeterli olmadığı anlaşılmış ve ilk kez biyoloji alanında sistem düşüncesi yaklaşımı ileri sürülmüştür.

Bilimsel olarak ilk sistem tanımı bu düşüncüyü ileri sürüp geliştiren Russell Lincoln Ackoff ve Ludwig Von Bertalanffy'ya aittir. Sistemi “karşılıklı ilişkiler içinde bir dizi eleman” olarak ifade etmişlerdir. Aristo'nun bütünü parçaların toplamından daha büyüktür sözüyle örtüşmektedir. 1950'lerde Ross Ashby tarafından geliştirilen sibernetik sistemin yapısını, limitlerini ve imkanlarının araştırılmasına ilişkin disiplinlerarası bir yaklaşımdır. Sistemi; ortak bir amaç doğrultusunda parçalar, bu parçaların bağlantılarının uyumlu bir şekilde çalışması olarak özetleyebiliriz.

Sistem düşünme ise, bütüncül ve indirgemeci düşüncüyü dengelemeye çalışan bir metot, bir problem çözme yaklaşımıdır. Sistemin tamamını anlamak için sistemin dinamiklerini, sıçramalarını, koşullarını daha iyi anlamamıza yarayan bir felsefedir. Sistem düşüncesi dünyayı sistematik olarak görmeyi öğrenmedir. Sistem düşüncesinin problemleri teşhis etmemizi, sonuçlara varmadan önce daha iyi sorular sormamızı sağlarken çözüm için mevcut seçeneklerimizi genişletmemizi ve bilinçli seçimler yapmamızı sağlar.

Sistem düşünme becerileri ise alanyazında farklı şekillerde açıklanmıştır ancak bu çalışmada Sistem Düşüncesi Hiyerarşik Modeli (Assaraf ve Orion, 2005) benimsenmiştir. Bu modele göre sistem düşünme becerileri 8 basamakta incelenmiştir. Bunlar;

- Bir sistemin parçalarını ve içindeki ilerleyişi tanımlama becerisi
- Sistemin bileşenleri arasındaki basit ilişkileri tanımlama becerisi
- Sistemin içindeki hareketli ilişkileri tanımlama becerisi
- Sistemin parçalarını, ilerleyişini ve etkileşimlerini bir ilişki dahilinde düzenleme becerisi
- Sistemin içindeki madde ve enerji çevrimlerinin- sistemlerin çevrimsel doğasını- tanımlama becerisi
- Sistemin gizli boyutlarını fark etme becerisi
- Genelleme yapma becerisi
- Zamansal düşünme becerisi şeklinde ifade edilmiştir.

Literatür taraması yapıldığında, sistem düşünme becerilerinin değerlendirilmesinde çeşitli ölçme araçları kullanılmaktadır. Bunlar arasında anketler, açık uçlu sorular, çizimler, video analizleri ve görüşmeler yer almakta olup, son yıllarda kavram haritaları da bu becerilerin analizinde önemli bir araç olarak önerilmektedir (Brandstädter, Harms & Grossschedl, 2012). Ayrıca, Verhoeff (2003) çalışmasında gözlem, çalışma yapıları, görüşmeler ve çeşitli sorular gibi araçları kullanarak bu becerileri ölçmüştür. Kavram haritaları (Raved & Yarden, 2014), açık uçlu sorular ve kavram haritası (Rose, 2012), modeller ve kavram haritaları (Zuzovsky & Mioduser, 2013) gibi araçlarla yapılan ölçümler de literatürde yer bulmaktadır. Bunun yanı sıra, sistem düşünme becerilerini ölçmek için kullanılan yöntemler arasında; çizim ve yazılı sorular (Hipkins, Bull ve Joyce, 2008), doğru/yanlış, çoktan seçmeli ve açık uçlu sorular (Soytürk Özyurt ve Şahin, 2016), çoktan seçmeli testler (Constantinide, Michaelides ve Constantinou, 2014) öne çıkmaktadır. Senaryolara dayalı sorular da, sistem düşünme becerilerini belirlemede kullanılan önemli bir araçtır. Bu tür sorular, alanyazında bazı araştırmacılar tarafından tercih edilmiştir (Dorani ve diğerleri, 2015; Dori, Tal & Tsaushu, 2003; Evagorou, Korfiatis, Nicolaou & Constantinou, 2009). Bu bağlamda yapılan çalışmada, sistem düşünme becerilerinin değerlendirilmesinde senaryo şeklindeki sorular geliştirilmeye çalışılmıştır.

2. UYGULAMALAR

Çalışmanın evrenini Eskişehir ilindeki ortaokullar oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise merkez ilçelerdeki 5 tane ortaokul oluşturmaktadır ve 2023-2024 eğitim öğretim yılında belirlenen okullarda eğitim gören 237 kız, 225 erkek olmak üzere toplam 462 öğrenciyle çalışılmıştır. Örneklem seçiminde rastlantısal örnekleme tercih edilmiştir. Rastlantısal örnekleme araştırmacının belirlenen örneklemin sayısına göre herhangi bir şekilde evrenin bir parçasını seçmesi halidir. Herhangi bir okulda belirlenen sayıda (100 öğrenci gibi) rastgele öğrenciyi olasılıklı olmadan örnekleme alma gelişigüzel örneklemedir (Dawson B, Trapp RG, 2001; Pagano M, 1993).

Assaraf ve Orion (2005) tarafından geliştirilen 8 özelliği ölçebilmek amacıyla 7. Sınıf Fen Bilimleri dersi Hücre ve Bölünmeler ünitesi için 6 senaryolu soru hazırlanmıştır. Bu sorular alanında uzman 4 fen bilimleri öğretmenine, anlaşılabilirlik açısından alanında uzman 2 Türkçe öğretmenine danışılarak son şekli verilmiş ardından 2 fen bilimleri eğitimcisinin görüşü alınmıştır. Soruların son halinin anlaşılabilir olup olmadığını görmek için 7. Sınıf öğrencilerinden görüş alınmıştır. Araştırmacı tarafından yanıtların değerlendirilmesi için rubrik geliştirilmiştir. Rubrikle ilgili 2 uzman eğitimcinin görüşü alınmış gerekli düzeltmeler yapılarak uygunluğuna karar verilmiştir.

3. SONUÇLAR VE DEĞERLENDİRME

İstatistiksel analizler için SPSS-23.0 sürümü kullanılmıştır. Öğrencilerin sistem düşünme beceri düzeyleri için oluşturulan anket maddelerinin, Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı 0,721 olarak bulunmuştur (Çizelge 1). Buna göre, anket maddeleri için bulunan Cronbach Alfa değeri (0,60-0,80) aralığında olduğundan anket maddelerinin oldukça güvenilir sınırlar içinde kabul edilmiştir. Bu anketin araştırmacılar tarafından 7. sınıf öğrencilerin sistem düşünme becerilerinin belirlenmesinde kullanılabileceği önerilmektedir.

Çizelge 1. Geliştirilen anketin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı

Anket	Cronbach's Alpha	Anket Madde Sayısı
Sistem Düşünme Beceri Düzeyleri	0,721	6

7. Sınıf Fen Bilimleri dersi Hücre ve Bölünmeler ünitesine yönelik hazırlanan 6 senaryolu sorudan oluşan anket Görsel 1 de verilmiştir

Anket Formu

Sevgili Öğrenciler, Bu çalışma 2 bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde Hücre ve bölümler ünitesi kapsamında sistem düşünme becerileriniz hakkında 4 soru, ikinci bölümde ise fen bilgisi dersine yönelik tutum ile ilgili 22 soru bulunmaktadır. Cevaplarınızı lütfen her bölüm için ayrılan bölüme işaretleyiniz. Bu bir test değildir. Size sorulan durumlar hakkında düşüncelerinizi öğrenmek istiyoruz. Çalışmaya katıldığınız için teşekkür ederiz.

Yüksek Lisans Öğrencisi
Fen Bilimleri Öğretmeni
Ayşegül ÇİNKİZ

Kişisel Bilgiler

1. Okulunuzun adı:
2. Cinsiyetiniz: Kız Erkek
3. Kardeş sayısı:
4. Sınıfınız: 7 A B C D Diğer
5. Doğum tarihiniz (yıl):
6. Geçen dönemki Fen Bilgisi karne notunuz:

7. Anneniz çalışıyor mu?

- Çalışıyor Çalışmıyor Düzenli bir işi yok Emekli

8. Babanız çalışıyor mu?

- Çalışıyor Çalışmıyor Düzenli bir işi yok Emekli

9. Annenizin Eğitim Durumu

- Hiç okula gitmemiş
 İlkokul
 Ortaokul
 Lise
 Üniversite
 Yüksek lisans / Doktora

10. Babanızın Eğitim Durumu

- Hiç okula gitmemiş
 İlkokul
 Ortaokul
 Lise
 Üniversite
 Yüksek lisans / Doktora

11. Evinizde bir çalışma odanız var mı?

- Evet Hayır

12. Hayranlık duyduğun sporcunun bir müsabakasını canlı izleme fırsatın oldu. Bu sporcuyu yakından gördüğünde ve müsabakayı izlediğinde onun gibi olmak istediğini düşündün. Kendi bedenine onun bedenini kıyasladığını fark ettin. Bu sporcuyu senin hücre ve vücut yapılarımızı kıyasladığında benzer ve farklı yönleriniz nelerdir?

13. Fatma Nine ve torunu Elif, eve doğru yürürken kaldırımda takılır ve yere düşerler. Fatma Nine ve Elif'in bacaklarında aynı büyüklükte yaralar oluşmuştur. Fatma Nine ve torunu yaralarını sardıktan birkaç gün sonra açarlar. Ancak gördüklerine inanamazlar.

a) Elif'in yarası tam iyileşmişken Fatma Nine'nin yarası çok az iyileşmiştir. Bu süreçte bir bütün olarak baktığında bu durumun temel sebebi neler olabilir?

b) Elif'in yarasının iyileşme sürecindeki hücre, organ ve yapıları bir bütün olarak düşündüğünde nasıl bir değişim olmuştur?

c) Fatma nine ve torununun yaşlarını düşünerek kanser gibi bir hastalığın ilerlemesi açısından değerlendirdiğinde ne gibi sonuçlar beklersin?

14. Ayşe, aynı anne babaya sahip olmalarına rağmen kardeşiyle neden birbirlerine benzemediğini araştırmaya karar verir. Araştırma sonucunda ne gibi bilgilere ulaşır?

15. Hücrenin tarihsel gelişimine baktığımızda;

1. Zacharias Janssen (1590) ilk mikroskobu yaptı.
2. Robert Hooke (1665) Işık mikroskobuyla şişe mantarını incelemiş ve ölü hücre duvarlarını gözlemleyerek bu odacıklara hücre adını verdi.
3. Antonie Van Leeuwenhoek (1674) ilk tek hücreli canlıyı gözlemledi.
4. Robert Brown (1833) Orkide bitkisinde hücre çekirdeğini gözlemledi.
5. Theodor Schwann (1837) Tüm hayvanların hücrelerden oluştuğunu keşfetti.
6. Matthias Schleiden (1838) Tüm bitkilerin hücrelerden oluştuğunu keşfetti.
7. Albrecht von Kölliker (1840) Sperm ve yumurtayı gözlemledi.
8. Rudolph Virchow (1855) Modern hücre teorisini açıkladı.
9. Kölliker (1857) Mitokondriyi gözlemledi.
10. Walther Flemming (1879) Hücre bölünmesini görüntüledi.
11. Ernst Abbe ve Carl Zeiss (1886) ilk modern mikroskobu yaptılar.
12. Camillo Golgi (1898) Golgi aygıtını buldu.
13. Ernst Ruska ve Max Knoll (1931) Elektron mikroskobunu buldu.
14. James Watson ve Francis Crick (1953) DNA'nın yapısını keşfettiler.
16. Aziz Sancar (2015) Hasarlı DNA'nın nasıl onarıldığını açıkladı
Ve günümüzde hücreyle ilgili yapılan çalışmalar halen devam etmektedir.

Tüm bu sürece baktığımızda gelecekte hücreyle ilgili çalışmalar ne gibi sonuçlar doğurabilir?

Görsel 1. Çalışma sonunda geliştirilen senaryo temelli sorular anketi

3. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇLAR

Araştırmalar sistem düşüncesi eğitimi alan kişilerin daha önce çözümleyemedikleri problemlere çok yönlü çözüm önerileri geliştirme becerileri kazandıklarını göstermiştir. Öğrencilerin sistem düşüncesi ile kendi öğrenme deneyimlerini daha iyi anlamlandırdıkları ve organize ettikleri görülmüştür. Aynı zamanda sistem düşüncesi öğrencilerin okul içi ve okul dışı deneyimlerini ilişkilendirmelerine yardımcı olmaktadır. Bir başka yönüyle de sistem düşüncesinin öğrencilerin özgüvenini artırdığı ve onları güçlendirdiği düşünülmektedir. Sistem düşüncesi tüm bu yönleriyle değerlendirildiğinde öğrenenler açısından kıymetli kazanımlar sunmaktadır. Bu doğrultuda Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'ndeki öğretim programlarında farklı okuryazarlık becerileri yapılandırılırken sistem düşüncesi içerisinde hareket edilmesi amaçlanmıştır (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2024). Ayrıca değerlendirme araçlarında da çoktan seçmeli sorular yerine açık uçlu sorulara ve süreç odaklı değerlendirmeye teşvik söz konusudur. Tüm bunlar göz önüne alındığında çalışmamızdaki gibi soruların diğer üniteler ve dersler için de geliştirilmesi uygun olacaktır.

KAYNAKÇA

Ackoff, R. L. (1971). Towards a system of system concepts. *Management science*, 17(11), 661-671. <http://www.jstor.org/stable/2629308> adresinden erişilmiştir.

Assaraf, O. B. Z., & Orion, N. (2005). Development of system thinking skills in the context of earth system education. *Journal of Research in Science Teaching*, 42(5), 518-560.

Bertalanffy, L. V. (1988). *General systems theory: Foundations, development, applications*. (10th edition). United States of America: George Braziller.

Brandstädter, K., Harms, U., & Grossschedl, J. (2012). Assessing system thinking through different concept-mapping practices. *International Journal of Science Education*, 34(14), 2147-2170. doi: 10.1080/09500693.2012.716549

Dawson, B. & Trapp, R.G. (2001). Probability&related topics for making inferences about data. Basic&Clinical Biostatistics. Lange medical Books/McGraw-Hill *Medical Publishing Division*, 5(2), 69-72.

Dorani, K., Mortazavi, A., Dehdarian, A., Mahmoudi, H., Khandan, M., & Mashayekhi, A. N. (2015, July). *Developing question sets to assess systems thinking skills*. 33rd International Conference of the System Dynamics Society, Cambridge, Massachusetts, USA.

Dori, Y. J., Tal, R. T., & Tsaushu, M. (2003). Teaching biotechnology through case studies—can we improve higher order thinking skills of nonscience majors? *Science Education*, 87(6), 767-793.

Evagorou, M., Korfiatis, K., Nicolaou, C., & Constantinou, C. (2009). An investigation of the potential of interactive simulations for developing system thinking skills in elementary school: a case study with fifth-graders and sixth-graders. *International Journal of Science Education*, 31(5), 655-674.

Hipkins, R., Bull, A., & Joyce, C. (2008). The interplay of context and concepts in primary school children's systems thinking. *Journal of Biological Education*, 42(2), 73-77.

<https://tymm.meb.gov.tr/upload/brosur/2024programortakmetinOnayli.pdf>

Pagano, M. (1993). Financial markets and growth: An overview. *European economic review*, 37(2-3), 613-622.

Rose, J. (2012). *Application of system thinking skills by 11th grade students in relation to age, gender, type of gymnasium, fluent spoken languages and international peer contact*. Doctoral Dissertation, Uniwien.

Soytürk Özyurt, B., & Şahin, F. (2016). Ortaokul öğrencilerinde sistemik düşünme becerilerileri ile akademik başarı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 13(1), 1473-1487.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı(2024). Öğretim programları ortak metni.

<https://tymm.meb.gov.tr/upload/brosur/2024programortakmetinOnayli.pdf> (Erişim Tarihi: 05.03.2025)

Tecim, V. (2004). Sistem yaklaşımı ve soft sistem düşüncesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19 (2), 75-100.

Verhoeff, R. P. (2003). Towards systems thinking in cell biology education (Doctoral dissertation).

Yarden, (2014). Developing Seventh Grade Students' Systems Thinking Skills In The Context of the human circulatory system, *Frontiers in Public Health*.

Zuzovsky, R., & Mioduser, D. (2013, October). *Assessing students' development of a system worldview and system thinking skills using qualitative modeling software*. 39th annual conference, The International Association for Educational Assessment, Tel Aviv, Israel.

ÖĞRETMENLERİN MESLEKİ TÜKENMİŞLİK, MOTİVASYON VE STRES DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Dr. Öğr. Üyesi, Fadile AYDIN

Batman Üniversitesi, fadileaydin@gmail.com - <https://orcid.org/0000-0002-0185-9971>

ÖZET

Bu araştırmada öğretmenlerin mesleki tükenmişlik, stres ve motivasyon algı düzeyleri araştırılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin; düşük düzeyde motivasyon algılarına, yüksek düzeyde mesleki tükenmişlik ve stres duygularına sahip oldukları saptanmıştır. Mesleki sıkıntı ve zorlukların öğretmenler üzerinde yarattığı psikolojik veya fizyolojik aşırı baskı nedeniyle öğretmenler mesleki stres yaşayabilmektedir. Ayrıca bu stres duygusu ile birlikte çok emek gösterilen ve az destek görülen ortamlarda çalışma sonucu öğretmenlerde azalan enerji, düşük motivasyon, bitkinlik hislerini ifade eden öğretmen mesleki tükenmişliği duygusu yaşanmaktadır. Öğretmenlerde yaşanan bu mesleki tükenmişlik duygusu, hayal kırıklığı, depresyon ve düşük mesleki motivasyona neden olabilmektedir. Eğitim politikalarındaki sık değişikliklerle ilişkili çok sayıda zorluk, sürekli artan iş yükü, artan taleplere eşlik eden tatmin edici olmayan iş koşulları, ilgisiz veya memnuniyetsiz ebeveyn talepleri nedeniyle öğretmenliğin en zorlu mesleklerden biri olduğu bu nedenle öğretmenlerin sıklıkla stres ve tükenmişlik yaşadıkları literatürde saptanmıştır. Yaşanan bu stres ve tükenmişlik duyguları öğretmenlerin motivasyon düzeylerini düşürmektedir. Öğretmenlerde yaşanan düşük mesleki motivasyon sonucunda ise; düşük eğitim kalitesi, daha az idealizm, azalan eğitim hedefleri, düşük performans, mesleki duyarsızlaşma ve azalmış kişisel başarı meydana gelerek öğretim üzerinde yıkıcı sonuçlara yol açabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen, Tükenmişlik, Motivasyon, Stres

EXAMINING TEACHERS' PROFESSIONAL BURNOUT, MOTIVATION AND STRESS LEVELS

ABSTRACT

This study investigated teachers' levels of occupational burnout, stress and motivation. As a result of the study, it was determined that teachers have low levels of motivation perception and high levels of occupational burnout and stress. Teachers may experience occupational stress due to the psychological or physiological pressure that occupational troubles and difficulties create on teachers. In addition, along with this feeling of stress, teachers experience a sense of occupational burnout, which refers to feelings of decreased energy, low motivation and exhaustion as a result of working in environments where a lot of effort is put in and little support is received. This sense of occupational burnout experienced by teachers can lead to disappointment, depression and low occupational motivation.

It has been determined that teaching is one of the most challenging professions due to the numerous difficulties associated with frequent changes in education policies, constantly increasing workload, indifferent or dissatisfied parental demands, and unsatisfactory working conditions, and therefore teachers often experience feelings of stress and burnout.

Keywords: Teacher, Burnout, Motivation, Stress

1. GİRİŞ

Bu araştırmada öğretmenlerin mesleki tükenmişlik, stres ve motivasyon algı düzeylerini araştırmak amaçlanmıştır. Günümüzde birçok ülkenin daha yüksek sosyal ve ekonomik beklentilere yanıt verebilmek için eğitimlerini iyileştirmeye çalıştığı dikkat çekmektedir. Bunun için okulların kalitesini iyileştirmek, esas olarak yetenekli insanların öğretmen olarak çalıştırmak ve öğretmenliği bir kariyer olarak seçme motivasyonu yüksek öğretmenlere sahip olmak ülkelerin eğitim sistemleri için önem arz etmektedir (Onyefulu; Madalinska-Michalak & Bunyamin Bavli 2022).

Motivasyon, bireyleri bir ihtiyacı karşılamaya veya bir dürtüyü azaltmaya yol açan eylemlere yönlendiren yüksek enerji veya dürtü durumu olarak tanımlanır (Dörnyei & Ushioda,2011). İçsel motivasyon, kişiyi kendi zevki ve doyumunu uğruna harekete geçiren ve bireyi bu yönde harekete geçiren enerji olarak açıklanmaktadır (Schunk vd., 2014). İçsel olarak motive olmuş öğretmenlerin öğrenci merkezli öğretim yaklaşımlarını benimseme, mesleki gelişime yatırım yapma ve öğretim uygulamalarını geliştirme olasılıkları daha yüksektir (Dörnyei & Ushioda, 2011). Ayrıca içsel olarak motive olmuş öğretmenler, pedagojik hedeflerine ulaşmada güçlü bir özerklik ve kişisel sorumluluk duygusu sergiler ve öğrencilerin öğrenmesini ve özerkliğini destekleyen olumlu bir sınıf ortamı yaratırlar (Deci & Ryan, 2000).

Dışsal motivasyon, belirli bir faydaya ulaşma amacıyla bir aktiviteye katılma isteğini ifade eder. Dışsal olarak motive olanlar, fayda, ödül vb. dışsal sonuçlara odaklıdır. Bu nedenle tatmin aktivitenin kendisinden değil, bunun yerine aktivitenin getirdiği sonuçlardan kaynaklanır (Deci, Koestner & Ryan, 1999; Ryan & Connell, 1989). Dışsal ödüllerle motive edilen davranışlar

kısa vadeli katılımı teşvik edebilir, ancak aynı zamanda içsel motivasyonu zayıflatabilir ve ödüller ortadan kalktığında performans kalitesinin düşmesine veya hatta bağlantının kopmasına yol açabilir (Vallerand & Bissonette, 1992).

Birçok araştırma, öğretmenlerin diğer meslek gruplarına göre daha yüksek düzeyde mesleki stres ve daha düşük düzeyde motivasyondan olumsuz etkilendiğini göstermiştir (örn. Bess, 1977; Jesus & Lens, 2005). Literatürde bazı araştırmacılar öğretmen motivasyonunun öncelikle çalışma koşulları ve ücret gibi dış faktörlerden etkilendiğini öne sürerken, diğerleri amaç ve anlam duygusu gibi içsel faktörlerin daha önemli olduğunu ileri sürmektedir (Deci & Ryan, 2017). Öğretmen motivasyonu, öncelikle öğretmenliğin içsel değerlerinden kaynaklansa da bir dizi faktör tarafından zayıflatılabilir. Dörnyei & Ushioda (2011) göre öğretmen motivasyonu düşüren faktörler beş kategoriye ayrılır: Stres, öğretmen özerkliğinin engellenmesi, yetersiz öz yeterlilik, yetersiz kariyer yapıları, içerik tekrarı ve sınırlı entelektüel gelişim potansiyeli.

Literatürdeki son verilere göre dünya çapında, öğretmenler çeşitli motivasyon düşürücü faktörler ile karşı karşıyadır: Genel olarak olumsuz çalışma koşulları ve sınıf durumları, yetersiz öğretim kaynakları ve altyapısı, yıkıcı öğrenci davranışları, yetersiz öğrenci motivasyonu, yetersiz ebeveyn katılımı, kalabalık sınıflar, düşük personel maaşları, ağır iş yükü, öğrenci performansı konusunda yüksek hesap verebilirlik talebi, yetersiz mesleki statü gibi olumsuzluklar öğretmenlerin motivasyon düzeylerini düşürmektedir (Onyefulu, vd., 2022). Söz konusu motivasyon düşürücü faktörler aynı zamanda öğretmenlerin mesleki stres ve tükenmişlik yaşamalarına neden olabilen faktörlerdir.

Tükenmişlik, çok emek ve az destekle stresli ortamlarda çalışma sonucu meydana gelen azalan enerji, düşük motivasyon, bitkinlik, yüksek stresin bir araya gelmesi olarak kendini gösteren olumsuz bir psikolojik durumdur (Skaalvik & Skaalvik, 2020; Chen, Wang & Gao, 2024; Xing, 2022). Tükenmişlik duygularının yaşanması sonrasında öğretmenlerde mesleki motivasyonda azalma, düşük mesleki üretkenlik ve iş tatmini görülebilmektedir (Chen, Wang & Gao, 2024; Maslach & Leiter, 2016; Lopez-Nunez, Rubio-Valdehita, Diaz-Ramiro & Aparicio-Garcia, 2020). Öğretmenlerde yaşanan bu mesleki tükenmişlik duygusu sonucunda mesleki duyarsızlaşma, azalmış kişisel başarı (Lopez -Nunez vd., 2020), hayal kırıklığı, depresyon, düşük eğitim kalitesi, daha düşük idealizm, azalan iş hedefleri ve performans yaşanabilmekte ve öğretim üzerinde yıkıcı sonuçlara yol açabilmektedir (Hong, 2012 ; Hughes, 2001 ; Molero, Ortega, Ubago & González, 2019) .

Stres sözcüğü farklı disiplinlerde farklı anlamlarda kullanılmıştır. Psikolojideki tanımıyla stres terimi “sıkıntı” ya da “zorluk” anlamına gelmektedir. Stres sıkıntı ve zorlukların birey üzerinde yarattığı psikolojik veya fizyolojik aşırı baskının neden olduğu olumsuz psikolojik durumudur (Yıldız, 2013). İş stresi bireyin normal zihin ve vücut fonksiyonlarını saptırabilmekte ve psikolojik, fiziksel davranışları değiştirebilmektedir (Işıkhani, 2002; Yıldız, 2013).

İş yeri stresi, işin gerekleri ile bireyin yetenekleri, kaynakları ya da gereksinimleri arasında uyumsuzluk olduğunda ortaya çıkan, zararlı fiziksel ve duygusal cevaplar olarak tanımlanmaktadır (Yıldız, 2013; Koç & Yeğen, 2002). Öğretmen stresi ise öğretmenin yetenekleri, yeterlilikler, iş ihtiyaçları, değerleri ile iş çevresinde bulunan şartlar arasında ortaya çıkan farklılıklar sonucu oluşan psikolojik baskı durumu olarak açıklanmaktadır (Yıldız, 2013). Bu nedenle öğretmen stresi, öğretim görevlerinden kaynaklanan, hoş olmayan, olumsuz

duyguların yaşanması olarak kavramsallaştırılabilir (Collie & Mansfield, 2022; Kyriacou, 2001). Bu olumsuz duyguların nedeni olarak okul yöneticilerinin, öğrencilerin ve ebeveynlerin karşılanması zor taleplerinin yarattığı ağır bir iş yüküne (Klassen & Chiu, 2010; OECD, 2014) eşlik eden tatmin edici olmayan mesleki koşullardır. Bu olumsuz koşullar öğretmenlerin hem refahını hem de genel eğitim kalitesini olumsuz etkilemektedir (Skaalvik & Skaalvik, 2015; 2017a). Öğretmenler uzun süreli iş stresine maruz kaldıklarında duygusal olarak tükenirler. Bunun sonucunda mesleki duyarsızlaşma, mesleki başarının azalması ve öğretim motivasyonunun düşmesi gibi olumsuz sonuçlar ortaya çıkabilmektedir (Maslach, 2003; Pogere, López-Sangil, García-Señorán & González, 2019).

Kötü çalışma ortamları, düşük maaşlar, düşük iş statüsü, eğitim politikalarında yaşanan sık değişiklikler, sürekli artan iş yükü, tatmin edici olmayan iş koşulları, memnuniyetsiz ebeveynler, olumsuz öğrenci davranışları ve yetersiz yönetici, meslektaş, veli desteği nedeniyle öğretmenliğin en zorlu mesleklerden biri olduğu bu nedenle sıklıkla mesleki stres, tükenmişlik ve düşük motivasyon yaşayabildikleri literatürde ifade edilmiştir (Anton & Van Ryzin, 2024; Brady, McDaniel & Choi, 2023; Chang, 2020; Herman, Prewett, Eddy, Savala & Reinke, 2020; Chen, Wang & Gao, 2024; Kima, Shina, Tsukayama & Parka, 2020). Öğretmenlerinin yüksek düzeyde iş stresi yaşadıkları (Stoeber & Rennert, 2008) ve çoğu öğretmenin bununla başa çıkmak için çaba gösterdiği, bazı öğretmenlerin ise başa çıkamadığı ve bunun sonucunda iş tükenmişliği yaşayarak (Jennett vd., 2003) iş motivasyonlarını kaybedebilmektedirler.

Sonuç olarak öğretmenler iş kaynaklı stres faktörlerinin neden olduğu mesleki tükenmişlik ile karşı karşıyadır (Brasfield, Lancaster & Xu 2019; Fathi, Greenier ve Derakhshan, 2021). Azalan enerji, motivasyonda düşüş ve kademeli duygusal tükenme ile işaretlenen psikolojik bir rahatsızlık olarak görülen tükenmişlik duygusu (Anton & Van Ryzin, 2024; Maslach & Leiter, 2016; Vizoso, Arias-Gundín & Rodríguez, 2019) diğer mesleklere göre öğretmenler arasında daha yaygındır (Hiver & Dörnyei, 2017). Öğretmenler stres, zihinsel yorgunluk yaşamaları sonucunda tükenmişlik ve motivasyon kaybı yaşamaktadırlar. Bu motivasyon kaybına bağlı olarak öğretmenlerde kişisel ve mesleki başarıda düşüş, mesleki yetenek ve üretkenlikteki azalma olarak tükenmişlik duygusu ortaya çıkabilmektedir (Maslach & Leiter, 2016; Kim, Ahn & Kim 2019; An & Tao, 2024).

1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı öğretmenlerin mesleki stres, tükenmişlik ve motivasyon algı düzeylerini araştırmaktır.

1.2. Araştırma Problemi

Öğretmenlerin stres, tükenmişlik ve motivasyon algıları hangi düzeydedir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın modeli

Mevcut araştırmada tarama modellerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Betimsel tarama modeli ile evren içinden seçilen örneklem üzerinde yapılan çalışmalar aracılığıyla evren genelindeki eğilim, tutum veya görüşlerin betimlemesi yapılır (Creswell, 2017).

2.2. Araştırmanın evreni ve rneklemi

Araştırmanın evrenini 2023-2024 eğitim-ğretim yılında, Batman il merkezinde bulunan okul öncesi ilkokul, ortaokul ve lise devlet eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenler oluşturmuştur. Araştırmanın rneklemine ise küme örnekleme yöntemi kullanılarak okullar aracılığıyla ulaşılan 575 ğretmen oluşturmuştur.

2.3. Katılımcılar

Çizelge 1.de katılımcı öğretmenlere ait demografik değişken frekans analizi sonuçları verilmiştir.

Çizelge 1. Demografik değişkenlerin frekans analizi

		Yüzde %	Sayı
Cinsiyet	Erkek	58,4%	336
	Kadın	41,6%	239
Kıdem	0-5 yıl	21,4%	123
	6+10 yıl	24,2%	139
	11+20 yıl	36,3%	209
	21+... yıl	18,1%	104
Sınıftaki ğrenci sayısı	0-15 ğrenci	9,2%	53
	16-30 ğrenci	25,6%	147
	31-40 ğrenci	29,0%	167
	41+... Öğrenci	36,2%	208
Çalışılan okul seviyesi	Okul ncesi	9,2%	53
	İlkokul	23,5%	135
	Ortaokul	20,9%	120
	Lise	46,4%	267
Eğitim seviyesi	Lisans	67,0%	385
	Lisans st	33,0%	190

Çizelge 1 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik değişkenleri görülmektedir. Öğretmenlerin 239'u kadın, 336'sı erkek cinsiyetindedir. Öğretmenlerin 385'i lisans, 190'ı lisansüstü eğitim düzeyindedir. Öğretmenlerin 53' okul öncesi, 135'i ilkokul, 120'si ortaokul, 267'si lise eğitim kademesinde görev yapmaktadır. Öğretmenlerin 123' 0-5 yıl, 139'u 6-10 yıl, 209'u 11-20 yıl, 104' 21 yıl ve üzeri mesleki deneyime sahiptir. Ayrıca ğretmenlerin ders verdikleri sınıflarda bulunan ğrenci sayıları incelendiğinde; öğretmenlerin 53'ünün 0-15 öğrenciye, 147'sinin 16-30 öğrenciye, 167'sinin 31-40 öğrenciye, 208'inin 41+ sayıda öğrenciye sahip olduğu görülmektedir.

2.4. Araştırma veri toplama araçları

Öğretmen iş stres algılarını ölçmek için Kyriacou & Sutcliffe, (1978) tarafından geliştirilen Öğretmen Stres Ölçeği kullanılmıştır. Öğretmen tükenmişlik algılarını ölçmek için Maslach, Jackson & Schwab (2010) tarafından geliştirilen Maslach Tükenmişlik Ölçeği-Eğitimci Formu (İnce & Şahin, 2015) kullanılmıştır. Öğretmen motivasyonunu ölçmek için Öğretmen Mesleki Motivasyon Ölçeği (Karabağ, Karataş, Küçükçene & Taş, 2020) kullanılmıştır. Ayrıca demografik değişkenleri içeren Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

2.5. Veri analizi

Verilerin analizinde Betimsel istatistiklerden yararlanılmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmanın bulguları bölümünde öğretmenlerin mesleki stres, tükenmişlik ve motivasyon algı düzeylerinin araştırıldığı araştırma sorularına ait veriler yer almaktadır.

Çizelge 2. Araştırma ölçekleri ve ölçek alt boyutlarına ait betimleyici istatistik verileri

BOYUTLAR VE ALT BOYUTLAR	Min.	Max.	\bar{X}	Sd	Skew.	Kurt.
Duygusal tükenmişlik	3.33	5.00	4.3186	.30005	-.267	.081
Duyarsızlaştırma	1.40	4.60	3.3078	.55366	-.211	-.094
Kişisel başarı	1.75	3.63	2.6713	.33481	.032	-.109
TÜKENMİŞLİK	2.91	4.09	3.4899	.21070	.024	-.318
İş yükü	2.60	5.00	4.1499	.42696	-.419	.229
Öğrenci sorunları	1.50	4.50	3.2978	.54750	-.227	-.095
Maaşlar ve mesleki statü	2.67	5.00	4.4528	.47186	-.747	.216
Okul ilişkileri	2.13	4.38	3.2707	.37191	-.083	-.193
Eğitim politikaları	1.33	4.67	3.2342	.54317	-.360	.257
Mesleki gelişim ve başarı	1.75	4.50	3.2078	.46439	-.171	.013
Zaman eksikliği	1.67	4.67	3.2464	.49050	-.224	-.124
STRES	2.80	4.10	3.5246	.20801	.014	-.030
Okul fiziksel tesisleri	1.50	3.50	2.3081	.31233	.474	.617
Okul ilişkileri	1.50	3.40	2.3734	.28359	.241	.310
Eğitim politikaları ve maaşlar	1.00	2.80	1.7572	.27468	.248	.278
Mesleki gelişim ve itibar	1.00	3.00	1.7665	.29689	.260	.770
MOTİVASYON	1.64	2.72	2.1374	.15729	.124	-.013

(1-1.79=çok düşük, 1.80-2.59=düşük, 2.60-3.39=orta, 3.40-4.19=yüksek, 4.20-5.00=çok yüksek)

Çizelge 2'deki stres, tükenmişlik, motivasyon ölçeklerine ve alt boyutlarına ait betimsel istatistikler incelendiğinde, basıklık ve çarpıklık değerlerinin “-1,+1” arasında değiştiği bu nedenle verilerin normal dağılım gösterdiği saptanmıştır.

Çizelge 2’deki tükenmişlik verileri incelendiğinde, öğretmenlerin toplam tükenmişlik algıları yüksek düzeyde saptanmıştır. Ayrıca alt boyutlar olan, Duygusal tükenmişlik algıları çok yüksek düzeyde saptanmıştır. Duyarsızlaşma ve kişisel başarı tükenmişlik algıları ise orta düzeyde saptanmıştır. Buna göre öğretmenler yüksek düzeyde duygusal olarak tükendiklerinde, orta düzeyde mesleki duyarsızlaşma ve kişisel başarı yaşadıklarında yüksek düzeyde mesleki tükenmişlik yaşayabilmektedirler.

Çizelge 2’deki stres verileri incelendiğinde öğretmenlerin toplam stresler algıları yüksek düzeyde saptanmıştır. Ayrıca alt boyutlar olan, öğretmen maaş - mesleki statü stres algıları çok yüksek düzeyde, iş yükü stres algıları yüksek düzeyde saptanmıştır. Öğrenci problemleri, okul ilişkileri, eğitim politikaları, mesleki gelişim-başarı ve zaman yetersizliği öğretmen stres algıları ise orta düzeyde saptanmıştır. Buna göre öğretmenler çok yüksek düzeyde maaş - mesleki statü stresi, yüksek düzeyde iş yükü stresi yaşadıklarında ve bununla birlikte işlerinde öğrenci problemleri, olumsuz okul ilişkileri, zaman, başarı yetersizliği yaşadıklarında ve eğitim politikalarından memnun olmadıklarında yüksek düzeyde mesleki stres yaşayabilmektedirler.

Çizelge 2’deki motivasyon verileri incelendiğinde öğretmenlerin toplam motivasyon algıları düşük düzeyde saptanmıştır. Ayrıca alt boyutlar olan, öğretmenlerin; eğitim politikaları – maaşlar ile mesleki gelişim – saygınlık motivasyon algıları çok düşük düzeyde saptanmıştır. Okul fiziki olanakları ve okul ilişkileri motivasyon algıları ise orta düzeyde saptanmıştır. Buna göre öğretmenlerin işlerine ait maaşlar, eğitim politikaları, okul ilişkileri, fiziki olanaklar onları motive etmiyorsa düşük düzeyde mesleki motivasyon yaşayabilmektedirler.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Mevcut araştırmada öğretmenlerin düşük düzeyde motivasyon algılarına sahip oldukları saptanmıştır. Literatürde bazı araştırmacılar öğretmen motivasyonunun öncelikle çalışma koşulları ve ücret gibi dış faktörlerden etkilendiğini öne sürerken, diğer araştırmacılar ise amaç, tatmin ve mutluluk gibi içsel faktörlerin daha önemli olduğunu ileri sürmektedir (Deci & Ryan, 2017). Söz konusu öğretmen motivasyon faktörleri kişilere göre farklılık gösterebilmektedir. Bu nedenle literatürde öğretmen motivasyonu ile ilgili farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Örneğin: Akbaşlı & Durnali, (2020); Ertürk, (2016); araştırmalarında öğretmen motivasyon düzeylerini orta düzeyde saptamışlardır. Farklı olarak Durak, (2024); Dursun, (2023); Karazeybek, (2023); Kaygısız, (2022); İmalı, (2022); Söğüt, (2022) araştırmalarında öğretmen motivasyon düzeylerini yüksek düzeyde saptamışlardır.

Bu araştırmada öğretmenlerin yüksek düzeyde mesleki tükenmişlik algılarına sahip oldukları saptanmıştır. Araştırma bulgularına benzer olarak Güneş, (2021); Hellebaut, Haerens, Vanderlinde & De Cocker, 2023; Hiver & Dörnyei, 2017; Uslu & Acar, 2020) araştırmalarında öğretmenlerin yüksek düzeyde mesleki tükenmişlik yaşandığını saptamışlardır. Tükenmişlik, birçok meslekte görülebilen bir durumdur. Ama öğretmenlik mesleğinin iş koşullarının zorluğuna karşın maddi ve manevi kazanımların yetersiz olması nedeniyle tükenmişlik durumu öğretmenler arasında daha yaygındır (Hellebaut, at. al., 2023; Hiver & Dörnyei, 2017). Özellikle iş kaynaklı stres faktörlerinin neden olduğu tükenmişlik duygusu nedeniyle öğretmenliğin en zorlu mesleklerden biri olduğu birçok araştırmada ifade edilmiştir (Anton & Van Ryzin, 2024; Brady vd., 2023; Brasfield, vd., 2019; Chang, 2020; Chen, vd., 2024; Fathi, vd., 2021; Herman, vd., 2020). Birçok ülkede yapılan araştırmalarda öğretmen tükenmişliğinin

altında yatan neden olarak öğretmenlerin yaşadıkları ve yönetemedikleri iş stresi saptanmıştır (Alhija, 2015; Bottiani, Duran, Chaplain, 2008; Bottiani vd., 2019; Skaalvik & Skaalvik, 2020, 2016).

Uluslararası araştırmalar öğretmenlik mesleğinin zorlu, stresli ve karmaşık bir meslek olduğunu ifade etmektedir (Skaalvik & Skaalvik, 2018). Öğretmenlik ağır iş yüküne sahip zor bir meslek olmasına rağmen dünyanın birçok yerinde hak ettiği statüye, saygınlığa ve maaşa sahip değildir. Bu yüzden öğretmenlerin iş stres düzeyi son yıllarda artış eğilimi göstermektedir (Hultell, Melin & Gustavsson, 2013; Martínez-Monteagudo, Inglés, Granados, Aparisi & García-Fernández, 2019). Bu araştırmada öğretmenlerin yüksek düzeyde stres algılarına sahip oldukları saptanmıştır. Benzer şekilde farklı ülkelerde gerçekleştirilmiş birçok araştırma öğretmenler arasında yüksek düzeyde iş stresi saptanmıştır (Fathi, vd., 2021; Herman, at. al. 2020; La Marca, Schneider, Jenni, Kühne, Grosse Holtforth, & Wettstein, 2023; 2018; Okeke, Onyishi, Nwankwor, & Ekwueme, 2021; Pogere, vd., 2019; Zhao, Liao, Li, Jiang & Ding, 2022). Literatürde birçok araştırma öğretmenliğin stresli bir meslek olduğunu ve öğretmenlerin mesleklerini stresli olarak algıladıklarını saptamıştır (Abdullah & Ismail, 2019; Collie & Mansfield, 2022; Marca vd., 2023; Pogere, vd., 2019; Skaalvik & Skaalvik, 2015; 2017a; Ouellette at. al., 2018; Zhao, vd., 2022).

5. KAYNAKÇA

- Brady, L. L., McDaniel, S. C., & Choi, Y. J. (2023). Teacher stress and burnout: The role of psychological work resources and implications for practitioners. *Psychology in the Schools*, 60(6), 1706-1726.
- Collie , R. J., & Mansfield, C. F. (2022). Teacher and school stress profiles: A multilevel examination and associations with work-related outcomes. *Teaching and Teacher Education*, 116, 103759.
- Fathi,at. al.,2021; Herman,at. al. 2020, La Marca, at. al., 2023; Malik ve Bjorkqvist, 2018; Okeke et, al., 2021; Pogere, at. al., 2019; Zhao, Liao, Li, Jiang & Ding, 2022)
- Hellebaut, S., Haerens, L., Vanderlinde, R., & De Cocker, K. (2023). Burnout, motivation, and (de-) motivating teaching style in different phases of a teaching career. *Teaching and Teacher Education*, 129, 104168.
- Herman, K. C., Prewett, S. L., Eddy, C. L., Savala, A., & Reinke, W. M. (2020). Profiles of middle school teacher stress and coping: Concurrent and prospective correlates. *Journal of School Psychology*, 78, 54-68.
- Hidajat, T. J., Edwards, E. J., Wood, R., & Campbell, M. (2023). Mindfulness-based interventions for stress and burnout in teachers: A systematic review. *Teaching and Teacher Education*, 134, 104303.
- Hiver, P., & Dörnyei, Z. (2017). Language teacher immunity: A double-edged sword. *Applied Linguistics*, 38(3), 405-423.
- Hoy, A. W. (2021). Teacher motivation, quality instruction, and student outcomes: Not a simple path. *Learning and Instruction*, 76, 101545.
- Hultell, D., Melin, B., & Gustavsson, J. P. (2013). Getting personal with teacher burnout: A longitudinal study on the development of burnout using a person-based approach. *Teaching and teacher education*, 32, 75-86.
- Işıkhan, v., & Kahramanoğlu, E. (2002). Sosyal hizmet yöneticilerinin iş stres faktörleri. *Sağlık ve Toplum*, 12(4), 79-86.
- İnce, N. B., & Şahin, A. E. (2015). Maslach tükenmişlik envanteri-eğitimci formu'nu türkçe'ye uyarılama çalışması. *Journal of Measurement and Evaluation in Education and Psychology*, 6(2).
- İmalı, A. (2022) Stratejik Liderliğin Etkili Okul Özelliklerini Yordayıcılığı: Öğretmen Motivasyonunun Aracılık Rolü, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- Karazeybek, S. (2023) Öğretmenlerin öğretmeye yönelik hedef yönelimi ve öğretmen motivasyonu arasındaki ilişkinin incelenmesi, zonguldak bülent ecevit üniversitesi: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi

- Karabağ Köse, E., Taş, A., Küçükçene, M., & Karataş, E. (2020). A Comparative Study On The Views Of School Administrators And Teachers Regarding Factors Affecting Teacher Motivation.
- Kim, H. S., Ahn, S. H., & Kim, C. M. (2019). A new ICT literacy test for elementary and middle school students in Republic of Korea. *The Asia-Pacific Education Researcher*, 28(3), 203–212. <https://doi.org/10.1007/s40299-018-0428-8>
- Klassen, R. M. (2010). Teacher stress: The mediating role of collective efficacy beliefs. *The Journal of educational research*, 103(5), 342-350.
- Kyriacou, C. & Sutcliffe, J. (1978). Teacher Stress Prevalence, Sources and Symptoms. *British Journal of Educational Psychology*. 48, 1978.
- La Marca, R., Schneider, S., Jenni, G., Kühne, F., Grosse Holtforth, M., & Wettstein, A. (2023). Associations between stress, resources, and hair cortisol concentration in teachers. *Psychoneuroendocrinology*, 154, 106291.
- Lopez-Nunez, M. I., Rubio-Valdehita, S., Diaz-Ramiro, E. M., & Aparicio- Garcia, M. E. (2020). Psychological capital, workload, and burnout: what's new? The impact of personal accomplishment to promote sustainable working conditions. *Journal Sustainability*., 12, 8124. <https://doi.org/10.3390/su12198124>
- Martínez-Monteağudo, M. C., Inglés, C. J., Granados, L., Aparisi, D., & García-Fernández, J. M. (2019). Trait emotional intelligence profiles, burnout, anxiety, depression, and stress in secondary education teachers. *Personality and Individual Differences*, 142, 53-61.
- Maslach, C., & Leiter, M. P. (2016). Understanding the burnout experience: Recent research and its implications for psychiatry. *World Psychiatry*, 15(2), 103–111. <https://doi.org/10.1002/wps.20311>
- Neves de Jesus, S., & Lens, W. (2005). An integrated model for the study of teacher motivation. *Applied Psychology*, 54(1), 119-134.
- Onyefulu, C., Madalinska-Michalak, J., & Bavli, B. (2023). Teachers' motivation to choose teaching and remain in the profession: A comparative mixed methods study in Jamaica, Poland and Turkey. *Power and Education*, 15(1), 37-65.
- Okeke, F. C., Onyishi, C. N., Nwankwor, P. P., & Ekwueme, S. C. (2021). A blended rational emotive occupational health coaching for job-stress among teachers of children with special education needs. *Internet Interventions*, 26, 100482.
- Ouellette, R. R., Frazier, S. L., Shernoff, E. S., Cappella, E., Mehta, T. G., Mariñez-Lora, A., & Atkins, M. S. (2018). Teacher job stress and satisfaction in urban schools: Disentangling individual-, classroom-, and organizational-level influences. *Behavior therapy*, 49(4), 494-508.
- Pogere, E. F., López-Sangil, M. C., García-Señorán, M. M., & González, A. (2019). Teachers' job stressors and coping strategies: Their structural relationships with emotional exhaustion and autonomy support. *Teaching and Teacher Education*, 85, 269-280
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. *Contemporary educational psychology*, 25(1), 54-67.
- Skaalvik, E. M., & Skaalvik, S. (2011). Teacher job satisfaction and motivation to leave the teaching profession: Relations with school context, feeling of belonging, and emotional exhaustion. *Teaching and teacher education*, 27(6), 1029-1038.
- Skaalvik, E. M., & Skaalvik, S. (2017). Motivated for teaching? Associations with school goal structure, teacher self-efficacy, job satisfaction and emotional exhaustion. *Teaching and Teacher Education*, 67(2), 152–160. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2017.06.006>
- Skaalvik, E. M., & Skaalvik, S. (2020). Teacher burnout: Relations between dimensions of burnout, perceived school context, job satisfaction and motivation for teaching. A longitudinal study. *Teachers and Teaching*, 26(7–8), 602–616. <https://doi.org/10.1080/13540602.2021.1913404>
- Söğüt, D. (2022) Okul Müdürlüğünün İletişim Becerilerinin Öğretmen Motivasyonu Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi, Bahçeşehir Üniversitesi: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- Stoeber, J., & Rennert, D. (2008). Perfectionism in school teachers: Relations with stress appraisals, coping styles, and burnout. *Anxiety, stress, and coping*, 21(1), 37-53.
- Thwe, W. P., & Kálmán, A. (2023). The regression models for lifelong learning competencies for teacher trainers. *Heliyon*, 9(2).

Zhao, W., Liao, X., Li, Q., Jiang, W., & Ding, W. (2022). The relationship between teacher job stress and burnout: a moderated mediation

ÖĞRETMENLERİN LİSANS ÜSTÜ EĞİTİM YAPMA İSTEĞİNE GÖRE MESLEKİ BAĞLILIK, İŞ TATMİNİ VE YAŞAM BOYU ÖĞRENME DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Dr. Öğr. Üyesi, Fadile AYDIN

Batman Üniversitesi, fadileaydin@gmail.com - <https://orcid.org/0000-0002-0185-9971>

ÖZET

Yaşam boyu öğrenme, bireyin kendini gerçekleştirme, topluma uyum sağlaması, mesleki gelişimini sürdürebilmesi için gerekli bilgi, beceri, ilgi ve yeteneklerin kazanılması sürecidir. İçinde bulunduğumuz bilgi çağında yaşanan hızlı değişimler, bireylerin bilgiye erişme ve sahip olma şekillerini etkilemekte ve öğretmenleri bilgiye sahip olma konusunda yönlendirmektedir. Bu artan bilgi hacmi öğretmenlerin aldıkları eğitimlerde ve yürüttükleri işlerde güncel kalmalarının gerekliliğini yaratarak onları yaşam boyu öğrenmeye yönlendirmektedir. Mesleki bağlılık ve iş tatmini duyguları öğretmenlerin mesleklerine yönelik daha fazla bir çaba içinde olması konusunda etkili olan birbiri ile yakından ilişkili iki duygudur. Yüksek düzeyde öğretmen iş tatmini ve mesleki bağlılık duyguları mesleği sürdürme ve meslekte ilerleme düşüncelerini güçlendirir. Mesleki gelişime devam etme isteğini ve çabasını artırarak öğretmenlerin hayat boyu öğrenme eğilimi göstermelerini teşvik eder. Bu araştırma sonucunda elde edilen verilerde öğretmenlerin lisansüstü eğitime devam etme isteğine göre mesleki bağlılık, iş tatmini ve yaşam boyu öğrenme toplam puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar saptanmamıştır. Fakat ölçek alt boyut puanlarının bazılarında anlamlı farklılıklar saptanmıştır: Mesleki bağlılık ölçeğine ait iş bağlılığı alt boyutunda ve yaşam boyu öğrenme ölçeği dijital yeterlilik alt boyutunda lisansüstü eğitime devam etmek isteyenlerin öğretmenlerin lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Buna göre lisansüstü eğitime devam etmek isteyen öğretmenlerin mesleki bağlılık bağlamında, iş bağlılığına yönelik tutumlarının daha yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır. Ayrıca öğretmenlerin yaşam boyu öğrenme bağlamında, dijital yeterlikleri öğrenmeye yönelik tutumlarının daha yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlara göre yüksek lisans veya doktora yapmak isteyen öğretmenlerin işlerine daha fazla bağlı olduğu ve dijital yeterlikler edinmeye ve bu alandaki bilgileri öğrenmeye daha yatkın oldukları ifade edilebilir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen, Mesleki Bağlılık, İş Tatmini, Yaşam Boyu Öğrenme

**INVESTIGATION OF TEACHERS' PROFESSIONAL COMMITMENT, JOB
SATISFACTION AND LIFELONG LEARNING LEVELS ACCORDING TO THEIR
DESIRES FOR GRADUATE EDUCATION**

ABSTRACT

Lifelong learning is the process of acquiring the necessary knowledge, skills, interests and abilities for an individual to realize themselves, adapt to society and continue their professional development. Rapid changes in the information age we live in affect the way people access and possess information and direct teachers to acquire knowledge. This increasing volume of information creates the need for teachers to stay up-to-date in the training they receive and the work they do, thus directing them to lifelong learning. Professional commitment and job satisfaction are two closely related emotions that are effective in encouraging teachers to put more effort into their profession. High levels of teacher job satisfaction and professional commitment reinforce thoughts of continuing and advancing in the profession. It encourages teachers to be lifelong learners by increasing their desire and effort to continue professional development. In the data obtained as a result of this research, no statistically significant differences were detected in the total scores of teachers' professional commitment, job satisfaction and lifelong learning according to their desire to continue postgraduate education. However, significant differences were detected in some of the scale sub-dimension scores: Statistically significant differences were detected in favor of the teachers of those who want to continue postgraduate education in the job commitment sub-dimension of the professional commitment scale and in the digital competence sub-dimension of the lifelong learning scale. Accordingly, it was determined that teachers who want to continue their postgraduate education have higher attitudes towards work commitment in the context of professional commitment. It was also determined that teachers have higher attitudes towards learning digital competencies in the context of lifelong learning. According to these results, it can be said that teachers who want to do a master's or doctorate are more committed to their work and are more inclined to acquire digital competencies and learn information in this field.

Keywords: Teacher, Professional Commitment, Job Satisfaction, Lifelong Learning

1. GİRİŞ

Bu araştırmada öğretmenlerin lisans üstü eğitim yapma eğilimlerinin hayat boyu öğrenme tutumları, iş tatminleri ve adanmışlık duyguları üzerinde yarattığı etkiyi incelemek amaçlanmıştır. Başta eğitim ve teknoloji olmak üzere hayatın her alanında çok hızlı, çeşitli değişim ve dönüşümler yaşanmaktadır. Bu nedenle öğretmenlerin mesleki gelişimi ve hayat boyu öğrenme eğilimine sahip olmaları oldukça önemlidir (Doğan, 2024). Hayat boyu öğrenme çağı ihtiyaçları doğrultusunda, hızla gelişen ve değişen dünyaya ayak uydurabilmek için

ortaya çıkmış bir kavram olup zamanla ülkelerin gelişmişlik seviyelerini belirlemede de önemli bir araç haline almıştır. Hayat boyu öğrenmenin ülkelerin gelişmişlik seviyesine doğrudan etkisi, bu alana olan önemi giderek arttırmış ve eğitimin zamandan ve mekândan bağımsız şekilde sürekli olması gerektiği konusunda ülkelerin fikir birliğine gidilmesini sağlamıştır (Doğan, 2024). İçinde bulunduğumuz çağda bilgi alanında yaşanan hızlı değişimler, bireylerin bilgiye erişme ve sahip olma şekillerini etkilemekte, öğretmenleri bilgiye sahip olma konusunda yönlendirmektedir. Bu artan bilgi hacmi, bireylerin aldıkları eğitimlerde ve yürüttükleri işlerde güncel kalmalarının gerekliliğini yaratarak onları yaşam boyu öğrenmeye yönlendirmektedir (Akçaalan & Arslan, 2016).

Yaşam boyu öğrenme, bireyin tüm yaşamı boyunca bilgi, beceri, ilgi ve yeteneklerini geliştirmek amacıyla gerçekleştirdiği tüm öğrenme faaliyetleridir (Kabal, 2019). Aynı zamanda yaşam boyu öğrenme, bireyin kendini gerçekleştirmesi, topluma uyum sağlaması, mesleki gelişimini sürdürebilmesi ve bilgi toplumunun gereklerine ayak uydurabilmesi için gerekli becerilerin ev, okul, kütüphane veya iş yeri gibi çeşitli ortamlarda kazanılması süreci olarak da görülmektedir (Selvi, 2011; Şen & Yıldız Durak, 2022).

Teknolojinin ve bilginin hızla gelişmesi, sosyal hayatın çok sık değişmesi nedeniyle sürekli öğrenmenin öneminin farkında olan ve bunu bir yaşam stili olarak benimseyen, hayat boyu öğrenmeye devam eden öğretmenlere ihtiyaç duyulmaktadır (Doğan, 2024; Matsumoto-Royo, vd., 2021). Çünkü bu öğretmenler hızla değişen dünya şartlarına daha kolay adapte olabilirler, karşılaşacakları zorluklarla daha kolay başa çıkabilirler. Böylece kişisel, sosyal ve profesyonel yaşamlarında daha başarılı olabilirler (Doğan, 2024)

İş memnuniyeti, bireyin çalışma hayatından ve çalıştığı iş yeri koşullarından hoşnut olma hissi ve işe karşı takındığı pozitif tutumdur (Ugboro & Obeng, 2000). İş tatmini, insanların işleri hakkında yaptıkları olumlu veya olumsuz değerlendirici yargıları kapsayan, doğrudan insanların işe olan coşkusunu ve yaşam mutluluğunu belirleyen bir duygudur (Li, Tian, Zhao, Oubibi & Ding, 2024; Marín-Guarín, Fontalvo-Ballestas, & García-Méndez, 2022). Öğretmenlerin iş tatmini duyguları öğretim görevinin çıktılarına ilişkin mutluluklarını (Zembylas & Papanastasiou, 2004), öğrencilere ve okula yönelik duygusal tutumlarını vurgular (Li, vd., 2024; Skaalvik & Skaalvik, 2011). İşinde tatmin olan bir öğretmen mesleğine bağlanma duygusu yaşar, yaşam boyu öğrenme ihtiyacını kabul eder. Yalnızca pedagojik yöntemleri yeniden gözden geçirmez aynı zamanda kendini son gelişmelerle güncellemeye ve her yönden entelektüel gelişimini sağlamaya çalışır (Şen & Yıldız Durak, 2022; Dhaliwal, 2015).

İş tatmini duygusunun içsel kaynakları; Başkalarının hayatlarında olumlu bir fark yaratma motivasyonu (Scott, Stone & Dinham, 2001), mesleki başarı ve yeterlik hissi (Klassen & Chiu, 2010), mesleğe bağlanma duygusu (Skaalvik & Skaalvik, 2011) ve meslekten duyulan keyif duygusudur. İş tatmininin dışsal kaynakları ise; maaş, mesleki statü, yönetici ve meslektaş desteğidir (Afshar & Doosti, 2016; Atmaca, vd., 2020; Stride, Wall & Catley, 2007). Öğretmenler mesleklerinde tatmin olduklarında, öğretmekten haz duyar ve olumlu tutumlar

sergilerler. Meslekleri daha anlamlı gelir ve mutluluk verir. Böylece bilgi, beceri ve zekalarını en yüksek düzeyde işlerine harcayarak mesleki bağlılık davranışları sergilerler (Sevinç, 2022).

Öğretmen mesleki bağlılık ve iş tatmini duyguları öğretmenin mesleğine yönelik daha fazla bir çaba içinde olması konusunda etkili olan birbiri ile yakından ilişkili iki duygudur (Al'abri, vd., 2022; Canrinus vd., 2011 , 2006; Li, vd., 2025). Mesleğinden memnun öğretmenlerin daha fazla öğretim üretkenliği, daha yüksek öğretim kalitesi, daha iyi iş katılımı ve daha güçlü mesleki bağlılık gösterdikleri saptanmıştır (Klassen & Chiu, 2011 ; Al'abri, vd., 2022). Aksi şekilde öğretmenler iş tatminsizliği yaşadığında; işe devamsızlık (Utami & Harini, 2019), mesleki bağlılıkta azalma ve ayrılma niyetine neden olabilmektedir (Skaalvik & Skaalvik, 2011).

Öğretmenlerin mesleklerine duydukları bağlılık, mesleğin sağladığı anlam ve tatmin üzerinde odaklanarak mesleğin amacına ve değerlerine inanmalarını içerir (Yıldız,2022). Öğretmenlerin öğretmeye olan sadakatini ve meslek için çabasını ifade eden mesleki bağlılık duygusu (Li, 2025) eğitimin kalitesini ve sürekliliğini sağlamak için önemlidir. Çünkü mesleğine bağlı öğretmenler, öğrencilerin öğrenme düzeyine olumlu katkılarda bulunurlar (Moraal, Suhre & van Veen, 2024; Meyer, vd., 2019; Park, 2005). Eğitimdeki güncel değişiklikleri öğrenmeye, aktarmaya çabalarlar ve yaşam boyu öğrenme eğilimleri içinde olurlar (Nuri, Güleç & Bağlama, 2024).

Özetle yüksek düzeyde öğretmen iş tatmini ve mesleki bağlılık duyguları öğretmenlerin mesleği sürdürme ve meslekte ilerleme düşüncelerini güçlendirir (Chaaban & Du 2017). Mesleki gelişime devam etme isteğini ve çabasını artırarak (Moè vd. 2010) öğretmenlerin hayat boyu öğrenme eğilimi göstermelerini teşvik eder. Bu da öğretmen üretkenliğinin artmasına ve eğitim sonuçlarının iyileşmesine katkı sağlar (Moè vd., 2010).

1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı mesleki bağlılık, iş tatmini duygularının ve yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin öğretmenlerin lisans üstü eğitime devam etme isteğine göre nasıl değiştiğini incelemektir.

1.2. Araştırma Problemi

Mesleki bağlılık, iş tatmini duyguları ve yaşam boyu öğrenme eğilimleri öğretmenlerin lisans üstü eğitime devam etme isteğine göre değişim göstermekte midir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın modeli

Mevcut araştırmada tarama modellerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Betimsel tarama modeli ile evren içinden seçilen örneklem üzerinde yapılan çalışmalar aracılığıyla evren genelindeki eğilim, tutum veya görüşlerin betimlemesi yapılır (Creswell, 2017).

2.2. Araştırmanın evreni ve rneklemi

Araştırmanın evrenini 2023-2024 eğitim-ğretim yılında, Batman il merkezinde bulunan okul öncesi ilkokul, ortaokul ve lise devlet eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenler oluşturmuştur. Araştırmanın rneklemine ise küme örnekleme yöntemi kullanılarak okullar aracılığıyla ulaşılan 613 ğretmen oluşturmuştur.

2.3. Katılımcılar

Çizelge 1.de katılımcı öğretmenlere ait demografik değişken frekans analizi sonuçları verilmiştir.

Çizelge 1. Demografik değişkenlerin frekans analizi

		N	Yüzde
Cinsiyet	Erkek	328	53,5
	Kadın	285	46,5
Mesleki deneyim	0-5 yıl	137	22,4
	6-10 yıl	230	37,5
	11-20 yıl	105	17,1
	21+ yıl	141	23
Çalışılan okul düzeyi	Okul ncesi	64	10,4
	İlkokul	192	31,3
	Ortaokul	156	25,4
	Lise	201	32,8
Eğitim seviyesi	Lisans	397	64,8
	Lisans st	216	35,2
Lisans st eğitim isteği	Evet	328	53,5
	Hayır	285	46,5

Çizelge 1 incelendiğinde araştırmaya katılan 613 öğretmene ait demografik değişkenleri görülmektedir. Öğretmenlerin 285'i kadın, 328'i erkek cinsiyetindedir. Öğretmenlerin 397'si lisans, 216'sı lisansüstü eğitim düzeyindedir. Öğretmenlerin 64' okul öncesi, 192'si ilkokul, 156'sı ortaokul, 201'i lise eğitim kademesinde görev yapmaktadır. Öğretmenlerin 137'si 0-5 yıl, 230'u 6-10 yıl, 105'i 11-20 yıl, 141'i 21 yıl ve üzeri mesleki deneyime sahiptir. Ayrıca ğretmenlerin 328'i lisansüstü eğitime devam etmeyi istiyor, öğretmenlerin 285'i lisansüstü eğitim yapmak istemiyor

2.4. Araştırma veri toplama araçları

Öğretmenlerin iş tatmini algılarını ölçmek için Minnesota İş Tatmini Anketi (Weiss, 1967) kullanılmıştır. Öğretmenlerin mesleki bağlılık algılarını ölçmek için ğretmenlik Mesleğine Adanmışlık leği (Kozikoğlu & Senemoğlu, 2018) kullanılmıştır. Öğretmenlerin yaşam boyu öğrenme tutumlarını ölçmek için ğretmenlerin Yaşam Boyu ğrenme Eğilimleri leği (Yaman, 2014) kullanılmıştır. Ayrıca demografik değişkenleri içeren kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

2.5. Veri analizi

Bu araştırmada öğretmenlerin mesleki bağlılık, iş tatmini duygularının ve yaşam boyu öğrenme tutumlarının lisansüstü eğitime devam etme isteğine göre değişimini incelemek için bağımsız örneklem T-Testi analiz tekniğinden yararlanılmıştır.

3. BULGULAR

Çizelge 2. Lisansüstü eğitim isteğine yönelik grup istatistikleri ve bağımsız örneklem t-Test puanları

Boyutlar ve alt boyutlar	Lisansüstü eğitim isteği	N	Mean	Std. Dev.	t	p
İş Bağlılığı	Evet	328	2,5957	,75688	2,052	,041
	Hayır	285	2,4715	,73631		
Adanmış çalışma	Evet	328	2,6700	,96115	1,123	,262
	Hayır	285	2,5825	,96289		
Öğrencilere adanmışlık	Evet	328	2,6601	,96573	1,149	,251
	Hayır	285	2,5684	1,00687		
MESLEKİ BAĞLILIK	Evet	328	2,6303	,81905	1,611	,108
	Hayır	285	2,5235	,81942		
İçsel iş tatmini	Evet	328	2,6072	,84762	1,616	,107
	Hayır	285	2,4974	,82937		
Dışsal iş tatmini	Evet	328	2,5678	,84997	1,348	,178
	Hayır	285	2,4763	,82522		
İŞ TATMİNİ	Evet	328	2,5915	,83275	1,538	,124
	Hayır	285	2,4889	,81134		
Mesleki gelişim	Evet	328	2,6213	,88059	1,560	,119
	Hayır	285	2,5116	,85550		
Kişisel ve kültürel gelişim	Evet	328	2,6517	,93748	,803	,422
	Hayır	285	2,5912	,92024		
Dijital yeterlik	Evet	328	2,7002	,97430	2,215	,027
	Hayır	285	2,5298	,92076		
Öğretmeyi öğrenmek	Evet	328	2,5290	,76076	1,610	,108
	Hayır	285	2,4310	,74043		
YAŞAM BOYU ÖĞRENME	Evet	328	2,6104	,80735	1,620	,106
	Hayır	285	2,5055	,79210		

Çizelge 2’de öğretmenlerin adanmışlık, iş tatmini ve yaşam boyu öğrenme ölçeklerinden aldıkları puanların lisansüstü eğitime devam etme isteği değişkenine göre bağımsız örneklem t-testi puanları ve grup istatistikleri yer almaktadır.

Çizelge 2. incelendiğinde lisansüstü eğitime devam etme isteği değişkenine bağlı olarak öğretmenlerin mesleki bağlılık ($t=1,611$ $p=0,108$), iş tatmini ($t=1,538$, $p=0,124$) ve yaşam boyu öğrenme ($t=1,620$, $p=0,106$) toplam puanlarında ($P > 0.05$) ve alt boyut puanlarının çoğunda ($P > 0.05$) istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar saptanmamıştır. Fakat mesleki bağlılık ölçeği iş bağlılığı ($t=2,052$, $p=0,041$), ($P < 0.05$) alt boyutunda ve yaşam boyu öğrenme dijital yeterlilik ($t=2,215$, $p=0,027$), ($P < 0.05$) alt boyutunda lisansüstü eğitime devam etme isteği değişkenine bağlı olarak istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Buna göre lisansüstü eğitime devam etmek isteyen öğretmenlerin bağlılık bağlamında işe bağlılık düzeylerinin daha fazla olduğu saptanmıştır. Benzer şekilde lisansüstü eğitime devam etmek isteyen öğretmenlerin yaşam boyu öğrenme bağlamında dijital yeterliklerini geliştirmeye yönelik tutumlarının daha yüksek düzeyde olduğu, yenilik ve gelişmeleri takip etmeye ve edinmeye yönelik tutumlarının daha fazla olduğu saptanmıştır.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Öğretmenlerin lisansüstü eğitime devam etme isteğine göre mesleki bağlılık, iş tatmini ve yaşam boyu öğrenme toplam puanlarında ve alt boyut puanlarının çoğunda istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar saptanmamıştır. Fakat mesleki bağlılık ölçeğine ait iş bağlılığı alt boyutunda ve yaşam boyu öğrenme ölçeği dijital yeterlilik alt boyutunda lisansüstü eğitime devam etme isteği değişkenine bağlı olarak istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Buna göre lisansüstü eğitime devam etmek isteyen öğretmenlerin mesleki bağlılık bağlamında iş bağlılığına yönelik tutumlarının daha yüksek olduğu ve yaşam boyu öğrenme bağlamında dijital yeterlikleri öğrenmeye yönelik tutumlarının daha yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlara göre yüksek lisans veya doktora yapmak isteyen öğretmenlerin işlerine daha fazla bağlı olduğu ve dijital yeterlikler edinmeye olumlu tutumlar içinde oldukları ifade edilebilir.

Lisansüstü eğitime devam etmek isteyen öğretmenlerin dijital yeterliklerini geliştirmeye yönelik tutumlarının daha yüksek düzeyde olması bu öğretmenlerin yeni bilgileri, teknolojik gelişmeleri takip etmeye ve edinmeye yönelik daha istekli olduklarını gösterebilmektedir. Hayat boyu öğrenme insana, bilgiye, teknolojiye yatırımı önemser (Aydemir, 2023; Göksoy, 2022; Kezer, 2023). Bilimsel, teknolojik, ekonomik ve toplumsal değişimlere uyumu amaçlar (Aydemir, 2023; Nicolau, 2010; Şen, 2021). Bu nedenle yaşam boyu öğrenme eğilimi yüksek olan bireyler; bilim ve teknolojideki sürekli gelişmelerden geri kalmamaya, mesleki, kültürel, sosyal, gelişim ve değişimleri takip etmeye ve edinmeye çalışırlar (Aydın, 2020; Aleandri & Refrigeri, 2014; Aydemir, 2023; Ekici, 2022; Kezer, 2023; Şen, 2021). Lisansüstü eğitime devam etme isteği yaşam boyu öğrenme davranışlarından biri olarak görülmektedir. Bu nedenle lisansüstü eğitime devam etmek isteyen öğretmenlerin dijital yeterlikler olmak üzere çeşitli yaşam boyu öğrenme davranışları sergilemeye daha yatkındırlar. Bu öğretmenler: Bilmeyi öğrenme, yapmayı öğrenme, olmayı öğrenme, birlikte yaşamayı öğrenme olmak üzere temel yaşam boyu öğrenme davranışlarına karşı daha olumlu tutum içinde olmaktadır (Aleandri & Refrigeri, 2014; Aydemir, 2023).

Lisansüstü eğitime devam etmek isteyen öğretmenlerin işe bağlılık duygularının daha yüksek düzeyde olması bu öğretmenlerin, mesleğe, öğrencilere ve öğretime yönelik özverilerinin, öğretmenlik amaç ve değerleriyle bütünleşme düzeylerinin, mesleki gelişim çabalarının daha fazla olduğunu ve öğretim için yüksek performans gösterme yönelik olumlu tutumları olduğunu yansıtmaktadır (Aksu, 2021; Elyashiv & Rozenberg, 2024; Kelchtermans, 2017; Meyer & Allen, 1991; Özan, Güneş & Güneş, 2023). Bu çalışmada ulaşılan yüksek lisans veya doktora yapmak isteyen öğretmenlerin iş bağlılıklarının daha yüksek düzeyde olduğu bulgusuna benzer şekilde literatürde mesleki gelişim çabası yüksek öğretmenlerin iş bağlılık düzeylerinin daha yüksek düzeyde olabildiği ifade edilmiştir (Coşkun, 2016; Ertürk, 2023; Sevinç, 2022; Von der Embse, vd., 2016; Yıldız, 2022).

5. KAYNAKÇA

- Afshar, H. S., & Doosti, M. (2016). Investigating the impact of job satisfaction/dissatisfaction on Iranian English teachers' job performance. *Iranian Journal of Language Teaching Research*, 4(1), 97-115.
- Akcaalan, M., & Arslan, S. (2016). Yaşam boyu öğrenme: Teori ve uygulama. Hiperlink.
- Aksu, T. (2021). Öğretmenlerin mesleki bağlılıkları ile duygusal emeklerinin okul etkililiğini yordama düzeyi. (Master's thesis) İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
- Al'Abri, K., Alhadabi, A., & Emam, M. (2022). Association between motivation to leave the teaching profession profiles and job satisfaction among Omani teachers: a latent profile analysis. *Teaching and Teacher Education*, 117, 103807.
- Aleandri, G., & Refrigeri, L. (2014). Lifelong education and training of teacher and development of human capital. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 136, 542-548
- Allen, N.J., ve Meyer, J.P. (1990). "The Measurement and Antecedents of Affective, Continuance and Normative Commitment to The Organization. *Journal of Occupational Psychology*. 63, 1-18.
- Atmaca, Ç., Rızaoğlu, F., Türkdoğan, T., & Yaylı, D. (2020). An emotion focused approach in predicting teacher burnout and job satisfaction. *Teaching and Teacher Education*, 90, 103025.
- Aydemir, R. S. (2023). Öğretmenlerin hayat boyu öğrenme eğilimlerinin mesleki gelişim özyeterlikleri ile ilişkisi: Edremit ilçesi örneği (Master's thesis) Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).
- Aydın, Ş. (2020). Sınıf eğitimi ana bilim dalı öğretmenlerin yaşam boyu öğrenme eğilimleri ile kültürel sermayeleri ve aralarındaki ilişkinin incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana)
- Barış, K. (2023). Öğretmenlerin yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin yordayıcısı olarak okul iklimi. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siirt Üniversitesi
- Bilgiç, C. (2022) Biyoloji öğretmenlerinin yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin ve öz yeterlik inançlarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Dicle Üniversitesi, Diyarbakır
- Bogler, R. & Nir A. E. (2015). The Contribution of Perceived Fit Between Job Demands And Abilities to Teachers' Commitment and Job Satisfaction. *Educational Management Administration & Leadership*, 43(4): 541–560.
- Bogler, R., & Somech, A. (2004). Öğretmen güçlendirmenin okullarda öğretmenlerin örgütsel bağlılığı, mesleki bağlılığı, örgütsel vatandaşlık davranışlarına etkisi. *Öğretim ve Öğretmen Eğitimi*, 20, 277-289.
- Canrinus, E. T., Helms-Lorenz, M., Beijaard, D., Buitink, J., & Hofman, A. (2012). Self-efficacy, Job Satisfaction, Motivation and Commitment: Exploring the Relationships between Indicators of Teachers' Professional Identity. *European Journal of Psychology of Education*, 27(1), 115-132.
- Chaaban, Y., & Du, X. (2017). Novice teachers' job satisfaction and coping strategies: Overcoming contextual challenges at Qatari government schools. *Teaching and Teacher Education*, 67, 340-350.
- Chesnut, S. R. (2017). On the measurement of preservice teacher commitment: Examining the relationship between four operational definitions and self-efficacy beliefs. *Teaching and Teacher Education*, 68, 170-180.
- Collie, R. J., Granziera, H., & Martin, A. J. (2018). Teachers' perceived autonomy support and adaptability: An investigation employing the job demands-resources model as relevant to workplace exhaustion, disengagement, and commitment. *Teaching and Teacher Education*, 74, 125-136.
- Coşkun, O. S. (2016). Kişilik özellikleri, işe karşı tutum ve mesleki bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkiler üzerine bir araştırma. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2017). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sage publications.
- Doğan, Y. (2024), Öğretmenlerin hayat boyu öğrenme eğilimleri ile krize müdahalede kullandıkları başa çıkma stratejileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi
- Dolapçı, E. (2024). Öğretmenlerin yenileşimci davranışları ile okul müdürüne yönelik öğretimsel Liderlik algısı arasındaki ilişkide mesleki işbirliği ve öğretmen bağlılığının rolü. (Doktora tezi) Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara

- Durak, H. Y. & Tekin, S. (2020). Investigation of teachers' lifelong learning competencies according to personal and professional variables. *Abant İzzet Baysal University Journal of the Faculty of Education*, 20(1), 221-235. <https://doi.org/10.33418/ataunikkefd.828696>
- Ekici, M. B. (2022). Öğretmenlerin yaşam boyu öğrenme ve inovatif düşünce becerilerinin incelenmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi*
- Elyashiv, R. A., & Rozenberg, K. (2024). Fostering early career teachers' preparedness, self-efficacy and professional commitment: The role of teacher education. *Teaching and Teacher Education*, 148, 104691.
- Ertürk, R. (2023). Öğretmenlerin Proaktif Davranışları ile Yenilikçi İş Davranışları Arasındaki İlişki. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(4), 2142-2159.
- Göksoy, Ş (2022). Ortaokul öğretmenlerinin yaşam boyu öğrenme eğilimleri ile mesleki etik davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Eğitim bilimleri enstitüsü, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur.
- Gürsoy, E. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde görev alan öğretmenlerin iş tatmini ve tükenmişlik düzeyleri. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Kabal, D. (2019). Öğretmenlerin Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimleri ve Mutluluk Düzeyleri Üzerine bir Çalışma (Kocaeli Örneği) (Master's thesis, Sakarya Üniversitesi (Turkey)).
- Kelchtermans, G. (2017). 'Should I stay or should I go?': Unpacking teacher attrition/retention as an educational issue. *Teachers and Teaching*, 23(8), 961-977.
- Klassen, R. M., & Chiu, M. M. (2010). Effects on teachers' self-efficacy and job satisfaction: Teacher gender, years of experience, and job stress. *Journal of Educational Psychology*, 102(3), 741.
- Klassen, R. M., & Chiu, M. M. (2011). The occupational commitment and intention to quit of practicing and pre-service teachers: Influence of self-efficacy, job stress, and teaching context. *Contemporary Educational Psychology*, 36(2), 114-129.
- Kozikoğlu, İ., & Senemoğlu, N. (2018). Development of teachers' professional engagement scale: A study on validity and reliability Öğretmenlik mesleğine adanmışlık ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Journal of Human Sciences*, 15(4), 2614-2625.
- Li, B. (2025). Is well begun half done? A latent cross-lagged study of first-year teachers' occupational commitment, vocational satisfaction, and teacher self-efficacy. *Teaching and Teacher Education*, 154, 104875.
- Li, Y., Tian, Y., Zhao, W., Oubibi, M., & Ding, Y. (2024). Teaching in China's Heartland: A qualitative exploration of rural teacher job satisfaction. *Heliyon*, 10(18).
- Marín-Guarín, L. C., Fontalvo-Ballestas, Y. C., & García-Méndez, S. (2022). Satisfacción laboral en establecimientos gastronómicos de Bucaramanga, Santander. *I+ D Revista de Investigaciones*, 17(1), 27-39.
- Matsumoto-Royo, K., Ramírez-Montoya, M. S., & Conget, P. (2021). Opportunities to develop lifelong learning tendencies in practice-based teacher education: Getting ready for education 4.0. *Future Internet*, 13(11), 292.
- Meyer, J. P., & Allen, N. J. (1991). A three-component conceptualization of organizational commitment. *Human Resource Management Review*, 1(1), 61–89. [https://doi.org/10.1016/1053-4822\(91\)90011-Z](https://doi.org/10.1016/1053-4822(91)90011-Z)
- Meyer, J. P., Morin, A. J. S., Stanley, L. J., & Maltin, E. R. (2019). Teachers' dual commitment to the organization and occupation: A person-centered investigation. *Teaching and Teacher Education*, 77, 100–111. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2018.09.009>
- Moè, A., Pazzaglia, F., & Ronconi, L. (2010). When being able is not enough. The combined value of positive affect and self-efficacy for job satisfaction in teaching. *Teaching and teacher education*, 26(5), 1145-1153.
- Moraal, E., De Vries, S., & Van Veen, K. (2020). De relatie tussen schoolvisie, schoolcultuur en professionaliseringsactiviteiten van ervaren docenten. *Pedagogische Studiën*, 97(6), 403–419.
- Moraal, E., Suhre, C., & van Veen, K. (2024). The importance of an explicit, shared school vision for teacher commitment. *Teaching and Teacher Education*, 137, 104387.
- Nicolau, A. (2010). Structural funds and the concept of lifelong learning in Romania. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2, 5625-5629.

- Nuri, C., Güleç, K., & Bağlama, B. (2024). Examining The Professional Dedication Levels Of Special Education Teachers Working In Primary School According To Different Variables. *International Online Journal of Primary Education*, 13(2), 93-108.
- Özan, M., Güneş, N., & Güneş, Ö. C. (2023). Algılanan sorumlu liderlik, öğretmenlerin kariyer tatmini ve işe adanmışlık arasındaki ilişki. *Ulusal Eğitim Dergisi*, 3(2), 485-495.
- Park, I. (2005). Teacher commitment and its effects on student achievement in American high schools. *Educational Research and Evaluation*, 11(5), 461–485. <https://doi.org/10.1080/13803610500146269>
- Scott, C., Stone, B., & Dinham, S. (2001). 'I love teaching but...': international patterns of teacher discontent.
- Selvi, K. (2011). Teachers' lifelong learning. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 1(1)
- Sevinç, Ş., & Çelebi, M. (2020). Öğretmenlerin yaşam boyu öğrenme eğilimleri ile iş doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 16(29 Ekim Özel Sayısı), 3533-3564.
- Skaalvik, E. M., & Skaalvik, S. (2011). Teacher job satisfaction and motivation to leave the teaching profession: Relations with school context, feeling of belonging, and emotional exhaustion. *Teaching and teacher education*, 27(6), 1029-1038.
- Stride, C., Wall, T. D., & Catley, N. (2008). Measures of job satisfaction, organisational commitment, mental health and job related well-being: a benchmarking manual. John Wiley & Sons.
- Şen, N. (2021). İngilizce öğretmenlerinin mesleki yeterlikleri ile hayat boyu öğrenme eğilimleri ve teknolojiyi entegre etme öz yeterlikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi*
- Şen, N., & Yıldız Durak, H. (2022). Examining the relationships between English teachers' lifelong learning tendencies with professional competencies and technology integrating self-efficacy. *Education and Information Technologies*, 27(5), 5953-5988.
- Tatlıdil, A. Ü. (2023). Öğretmenlerin hayat boyu öğrenme becerilerinin güncellenmiş anahtar yetkinlikler bağlamında incelenmesi. *Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi*
- Ugboro, I. O., & Obeng, K. (2000). Top management leadership, employee empowerment, job satisfaction, and customer satisfaction in TQM organizations: an empirical study. *Journal of Quality Management*, 5(2), 247-272.
- Utami, P. P., & Harini, H. (2019). The effect of job satisfaction and absenteeism on teacher work productivity. *Multicultural Education*, 5(1), 99-108.
- Von der Embse, N. P., Sandilos, L. E., Pendergast, L., & Mankin, A. (2016). Teacher stress, teaching-efficacy, and job satisfaction in response to test-based educational accountability policies. *Learning and Individual Differences*, 50, 308-317.
- Weiss, D.J., Dawis, R.V., England, G.W., Lofquist, L.H. (1967) Manual for the Minnesota Satisfaction Questionnaire. *Minnesota Studies in Vocational Rehabilitation*, Vol. 12, University of Minnesota Industrial Relation Center, Minneapolis, MN.
- Yaman, F. (2014). Öğretmenlerin yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin incelenmesi, (Diyarbakır il örneği). *Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır*.
- Yıldız, (2024). Okul müdürlerinin öğretim liderliği davranışlarının öğretmenlerin mesleki bağlılıklarına etkisi. *Yüksek Lisans Tezi. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul*.
- Yıldız, B. (2022). Öğretmenlerin mesleki bağlılıkları ile eğitim araştırmalarına yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yüksek lisans tezi) *İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü*
- Yucel, I., & Bektas, C. (2012). Job satisfaction, organizational commitment and demographic characteristics among teachers in Turkey: Younger is better?. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 46, 1598-1608.
- Zembylas, M., & Papanastasiou, E. (2004). Teacher job satisfaction in Cyprus: The results of a mixed-methods approach. *Journal of Educational Administration*, 42, 357-374.

ÖĞRETMEN ADAYLARININ YARATICI ÖĞRETMEN KAVRAMINA İLİŞKİN METAFORLARI

Fatmanur Eren

Amasya Üniversitesi, fatmanr748@gmail.com- 0009-0009-7055-9129

Doç. Dr. Gülbin Zeren Nalinci

Amasya Üniversitesi, gulbinzeren72@gmail.com- 0000-0001-6873-4551

ÖZET

Bu araştırmada öğretmen adaylarının yaratıcı öğretmen kavramına ilişkin sahip oldukları algıları, metafor yöntemiyle belirlemek amaçlanmıştır. Bunun için nitel araştırma desenlerinden olgubilim yöntemi kullanılmıştır. Çalışma grubu, 2024-2025 öğretim yılında Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören 70 öğretmen adayından oluşmaktadır. Öğretmen adayları tarafından 60 geçerli metafor üretilmiştir.

Çalışma için gerekli verilerin toplanması için katılımcılara “Yaratıcı öğretmen gibidir, çünkü “ şeklinde görüşlerini belirtmelerini istenen anket verilmiştir. Çalışma sonucunda katılımcılardan elde edilen metaforlardan en yüksek frekansa sahip olanlar, güneş (11), sanatçı (4), önder (4), kitap (3), bahçıvan (3), ressam (2), ağaç (2), filozof (2), su (2) metaforlarıdır. Bulgular, metaforların çoğunlukla somut kategorilerde toplandığını ve yaratıcı öğretmenin öğrencilere yol gösteren, ilham veren ve düşünmeye teşvik eden bir rolü olduğunu aynı zamanda eğitim sisteminin genelinde kritik bir bileşen olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle, öğretmen yetiştirme programlarında yaratıcılığı geliştirici etkinliklerin artırılması gerekmektedir.

Anahtar kelimeler: Öğretmen adayı, metafor, yaratıcı öğretmen

Giriş

Yaratıcılık, bireyin zihinsel ve duygusal kapasitesinin sınırlarını aşma, yeni ve kendine özgü, farklı fikirler, çözümler ya da ürünler oluşturma yeteneğidir. (Bacanlı, 2019) Yaratıcılık kavramı sadece sanatsal veya estetik alanlarda kullanılmaz. Eğitim, mühendislik, bilim gibi birçok farklı alanda ve hatta gündelik hayatta önemli bir yer tutar.

Yaratıcılık, her bireyin iç dünyasında var olan bir potansiyeldir fakat ortaya çıkması için farklı koşullar gereklidir. Yaratıcılığın temelinde hayal gücü vardır fakat bu tek başına yeterli değildir. Çünkü yaratıcılık yeni ve işe yarar çözümler üretme sürecidir. Bu nedenle hayal gücümüzle

elde ettiğimiz fikirlerin farklı olması yeterli değildir. Ayrıca gerçekleştirilebilir ve uygulanabilir olması gerekir. Yaratıcılık için önemli unsurlardan biri de cesarettir. Yeni bir şey ortaya çıkarmak, genellikle alışılmışın dışına çıkmayı ve mevcut düzeni sorgulamayı gerektirir. Bu durum; bireyi konfor alanından çıkarır, bazen de başarısızlıkla karşı karşıya kalmasına neden olur. Fakat yaratıcı düşünen birey hatalarından öğrenir ve her zaman yeniden dener. Bunların yanında yaratıcılığı, farklı disiplinler arasında bağlantı kurabilme becerisi olarak da tanımlayabiliriz. İnsan zihni, farklı alanlarda öğrendiği bilgileri birbiri ile bağlayıp anlamlandırarak, alışılmışın dışında yeni çözümler ya da fikirler ortaya çıkarabilir. (Bulut, 2020)

Sonuç olarak, yaratıcılık, yalnızca belirli bir yetenek veya doğuştan gelen bir şey değildir. Her birey yaratıcı olabilir. Çünkü yaratıcılık zihinsel bir süreçtir. Yaratıcılığı geliştirebilmenin en etkili yolları özgür düşünebilmek, yeni şeyler deneyimlemek ve hatalardan ders çıkarabilmektir.

Yaratıcılık kavramı eğitim alanında da önemli bir yere sahiptir. Eğitimde yaratıcılık, bireylerin özgün fikirler geliştirebilmesini, problem çözme, hayal kurma gibi becerilerinin desteklenmesini sağlar. Yaratıcılığı sadece sanat ve estetik ile ilgili derslerde düşünmek yanlış olur. Matematik, fen bilimleri, sosyal bilimler gibi tüm alanlarda uygulanabilir. Bunların yanında yaratıcılık öğrencinin eleştirel düşünmesini destekler, özgüvenini artırır, problem çözme becerilerini geliştirir, motivasyonunu artırır. Bu nedenle eğitimin temel taşı olan ve öğrenme sürecinde rehberlik eden öğretmenler, yaratıcılığı eğitim sürecinin temel bir parçası haline getirmelidir. Öğrencilere sadece bilgi aktarmak yerine, onların yeni fikirler geliştirmelerine ve özgün çözümler bulmalarına olanak sağlamalıdır. Bunun için de öncelikle öğretmenin yaratıcı olması gerekmektedir. Öğretmenin yaratıcı olması, eğitim sürecinde öğrenciler ve öğretim yöntemleri üzerinde olumlu etkiler bırakır.

Yaratıcı öğretmen, öğrencilerine sıradanın ötesinde düşünme ve kendi potansiyellerini keşfetme fırsatı sunan kişidir. Yaratıcı bir öğretmen yenilikçi yöntemler kullanır. Ayrıca öğrencilerin farklı düşüncelerine saygı gösterir ve onları kendi yaratıcı potansiyellerine ulaşmaları için destekler. Bu sayede öğrencilerin öğrenmeye karşı ilgi ve motivasyonları artar, daha eleştirel ve özgün düşünen, problem çözme becerileri gelişmiş bireyler yetişir. Anlaşılacağı üzere yaratıcı bir öğretmenin katkıları, öğrencilerin sadece akademik başarılarını değil aynı zamanda kişisel gelişimlerini de olumlu etkiler. (Bakaç&Özen, 2016)

Bu çalışmada da geleceğin öğretmen adaylarının yaratıcı öğretmen kavramı hakkındaki algılarını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Bu doğrultuda metafor tekniğinden faydalanılmıştır. Metafor tekniği, bir bireyin, bir olguyu veya bir kavramı anladığı biçimde benzetmeler kullanarak ifade etmesidir. (Bayrı, 2020)

Literatür Taraması

Bulut (2020) tarafından yapılan okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcılık kavramına ilişkin görüşlerini belirlemeği amaçlayan çalışmada nitel araştırma desenlerinden olan tipik durum deseni kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemini araştırmaya gönüllü olarak katılmış 40 okul

öncesi öğretmeni katılmıştır. Veri toplama aracı olarak öğretmen adaylarının yaratıcılığa ilişkin görüşlerini incelemek amacıyla geliştirilen görüşme formu kullanılmıştır. Elde edilen verileri incelemek için içerik analizi ve betimsel analiz yaklaşımı birlikte kullanılmıştır. Çalışma sonucunda öğretmen adaylarının genellikle yaratıcılık kavramını çocuğun kendini ifade etme şekli ve özgünlük kavramı ile açıklamışlardır. Ayrıca öğretmen adaylarının tamamının yaratıcılık kavramı hakkında olumlu görüş öne sürdükleri ortaya çıkmış ve bu doğrultuda öğretmen adaylarının yaratıcılık konusunda evrensel düşünce ve değerlere sahip oldukları tespit edilmiştir.

Ulus (2023) tarafından yürütülen çalışmada görsel sanatlar öğretmeni adaylarının yaratıcılık kavramına ilişkin algıları metafor yöntemi kullanılarak tespit etmek amaçlanmıştır. Çalışmanın katılımcılarını 2022-2023 eğitim öğretim yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim İş Eğitimi ABD’da öğrenim gören 64 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Öğretmen adaylarından yaratıcılık hakkında metafor geliştirmeleri ve bunları gerekçelendirmeleri istenmiştir. Bu doğrultuda katılımcılar tarafından 40 farklı metafor geliştirildiği görülmüştür. Bu metaforlar 14 farklı kategoriye ayrılmıştır. Bu kategoriler incelendiğinde en yüksek puana sahip olan kategorinin “Özgürlüğün ifadesi olarak yaratıcılık” olduğu görülmüştür.

Nalinci ve Yapıcı (2020) tarafından yapılan çalışmada öğretmen adaylarının sanat ve yaratıcılık kavramlarına ilişkin algıları metafor yöntemiyle tespit edilmesi hedeflenmiştir. Bunun için nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik desen kullanılmıştır. Çalışma grubunu 2017-2018 ve 2019-2020 öğretim yılında Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim dalında öğrenim gören 87 öğretmen oluşturmaktadır. Katılımcılar tarafından yaratıcılık kavramına ilişkin 22 geçerli metafor üretilmiştir. Elde edilen 15 somut metafor incelendiğinde; katılımcıların yaratıcılığı, kendiliğinden gerçekleşen bir duygu-durum ya da bilişsel performans patlaması olarak gördükleri tespit edilmiştir. Yaratıcılığa ilişkin 7 soyut metafor incelendiğinde; katılımcıların yaratıcılığı, doğuştan gelen bir yetenek olarak algıladıkları, sınırlarının ve doğasının belirsiz olduğu yönünde bir algıya sahip oldukları görülmüştür.

Zengin (2019) tarafından yapılan çalışmada yaratıcı öğretmen ve yaratıcı okul kavramlarına ilişkin okul müdürlerinin metaforik algıları tespit edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya Van ilinde görev yapan 33 okul müdürü katılmıştır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden olan olgu bilim deseni kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizi için ise içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Katılımcıların ürettikleri metaforlar; işleyerek şekillendiren, bilge, yenilikçi, rehber ve araştırmacı olmak üzere beş kategori altında toplanmıştır.

Schreglmann ve Kazancı’nın (2016) yürüttüğü çalışmada öğretmen adaylarının yaratıcı öğretmen kavramına yönelik metaforik algılarını belirlemek hedeflenmiştir. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören ve basit rastgele örnekleme yöntemi ile seçilmiş 227 öğretmen adayı çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Yöntemi nitel araştırma olan bu çalışmada veri analizi için içerik analizi kullanılmıştır. Katılımcılarda elde edilen 614 metafor 8 farklı kategoriye ayrılmıştır. Bu kategoriler; problem çözen, yönlendirici/ yol buldurucu rehber, yeniden filizlenen, yaşam için gerekli olan, yenilenen, koruyucu kollayıcı,

güzel bir duygu ve üretici/ çalışkan şeklindedir. Bu kategoriler içinde en çok “yönlendirici/ yol buldurucu rehber” kategorisi metaforlaştırılmıştır.

Yöntem

Öğretmen adaylarının yaratıcılık kavramına ilişkin algılarının incelendiği bu çalışmada olgubilim deseni kullanılmıştır. Olgubilim araştırmacıları araştırmaya katılan bireylerin görüşlerini toplarlar ve buna bağlı olarak katılımcıların bu olguyu deneyimlerken ortak nelere sahip olduklarını tespit etmeye çalışırlar. (Cresswell ve diğerleri, 2007)

Örneklem

Araştırmanın çalışma grubunu 2024-2025 öğretim yılında Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören 70 gönüllü öğretmen adayı oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan öğretmen adaylarından 60 geçerli metafor toplanmıştır.

Bulgu ve Yorumlar

Öğretmen adaylarından toplanan yaratıcı öğretmen kavramına ilişkin metaforlar somut ve soyut kategorilerine ayrılmıştır.

Tablo 1. Öğretmen Adaylarının Yaratıcı Öğretmen Kavramına İlişkin Metaforların Frekans ve Yüzdeleri

Metafor	Gerekçe
Güneş (11)	Öğrencilerini aydınlatır (5) Etrafını aydınlatır Fikirleriyle aydınlatır İçleri ısıtır (2) Çocukların ufuklarını kullanmaları için fırsatlar yaratır Etrafına ışık saçar
Kitap (3)	Her seferinde sana bir şeyler katar Çok şey öğretir Öğrenciye yol gösterir
Sanatçı (4)	Nerede ne yapması gerektiğini bilir Farklı fikirleri vardır Çoğu şeyi yapabilme becerisine sahiptir Görünmeyenleri görür
Önder (4)	Yeni nesilleri yetiştirir İnsanın içinde var olanı ortaya çıkarır Çocukların hayal dünyasını geliştirir Öğrencilere örnek olur

Bahçivan (3)	Toprağa ne kadar güzel bakarsa o kadar güzel sonuçlar çıkar Yaratıcı zihinlerin canlanmasını sağlar Öğrencinin potansiyelini ortaya çıkartır
Ressam (2)	Ortaya harika bir eser çıkartır Çizdiği yolda öğrencilerine örnek olur
Ağaç (2)	Kökleri görünmese de bir sürü kökü var ve uzayıp öğrencilerine dokunur Her dalı onun simgelerini taşır
Filozof (2)	Hiç duyulmayı söyler Çok yönlü düşünür, yol göstericidir
Su (2)	Berrak ve ihtiyaçtır Su hep akar kendini yeniler
Kuş	Gökyüzünde uçar gibi potansiyelinde dolaşır
Usta	Hep bir şeyler üretir
Gemi	Uçsuz zihinlere öncülük eder
Pusulâ	Gideceğiniz yolu gösterir
Çiçek	Zaman geçtikçe daha da güzel açar
Oyuncu	Her role girebilir, farklı birçok şey düşünüp yapabilir
Sihirbaz	Ne yapacağı belli olmaz
Mum	Işık saçır
Gökkuşığı	İçinde birbirinden farklı renk barındırır
Dört yapraklı yonca	Çok az bulunur ve şans getirir
Çocuk	Aktif olmayı gerektirir
Bukalemun	Farklı tarzdaki öğrencilerine karşı hitap edebilir olmalı
İnşaat mühendisi	Binayı tasarlar
Kraliçe arı	Tüm kovana yönetir
Komutan	Ne yaptırması gerektiğini bilir
Kapı	Yeni fikirlere ve hayallere kapı açar
Bilgisayar	Her konuda belli başlı bilgisi vardır
Kutup yıldızı	Zihnimize yol gösterir
Bekçi	Öğrenmemizi bekler
Marangoz	O da öğrencilere istediği şekli verir
Renk çarkı	Her duyguyu her rengi kendinde barındırır
Anahtar	Öğrencilerin içindekilerini açabilir
Navigasyon	Yol gösterir
Okyanus	Uçsuz bucaksızdır
Melektir	Önyargılı değildir
Tohum	Ekildiği yeri güzelleştirir
Hediye	Mutluluk verir
Oksijen	Boğucu bir eğitim sistemine yeni bir soluk getirir

Yaratıcı öğretmen kavramına ilişkin 60 geçerli metafor incelendiğinde üretilen metaforların büyük çoğunluğunun somut metafor kategorisinde olduğu görülmektedir. Bu metaforlardan en yüksek frekansa sahip olanlar; güneş (11), sanatçı (4), önder (4), kitap (3), bahçıvan (3), ressam (2), ağaç (2), filozof (2), su (2) metaforlarıdır. Metaforlar ve gerekçeleri değerlendirildiğinde; öğretmen adaylarının yaratıcı öğretmen kavramını yol gösterici, birçok bilgiye sahip, insanları aydınlatan ve şekillendiren bireyler olarak tanımlamıştır. Öğretmen adayları, yaratıcı öğretmenin öğrencilere sadece bilgi aktarmak yerine, onların yeni fikirler geliştirmelerine ve özgün çözümler bulmalarına olanak sağladığını düşünmektedir. Bu çalışma, öğretmen adaylarının yaratıcı öğretmen kavramını genellikle olumlu ve ilham verici metaforlarla açıkladıklarını göstermiştir. Bulgular, daha önceki literatür ile de uyumlu olup yaratıcılığın eğitimdeki rolüne dair farkındalığın arttığını işaret etmektedir.

Öneriler:

1. Öğretmen eğitim programları, yaratıcı düşünmeyi teşvik eden uygulamalarla zenginleştirilmelidir.
2. Yaratıcılığı destekleyen eğitim ortamlarının tasarlanması ve bu konuda öğretmenlere rehberlik edilmesi gerekmektedir.
3. Öğretmen adaylarının yaratıcılık algılarının geliştirilmesi için sanat, problem çözme ve disiplinlerarası yaklaşımlar içeren eğitim programları geliştirilmelidir.
4. Gelecekteki araştırmalar, farklı disiplinlerdeki öğretmen adaylarının yaratıcılık algılarını karşılaştıran daha geniş kapsamlı çalışmalar içerebilir.

Kaynakça

- Bakaç, E. ve Özen, R., (2016), *Öğretmen Adaylarının Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı Dersine Yönelik Tutumları, Yaratıcılık Algıları ve Öz-Yeterlik İnançları Arasındaki İlişki*, Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 16 (1), 41-61.
- Bulut, A. (2020), *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sanat ve Yaratıcılık Kavramlarına İlişkin Algıları*, Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8 (3), 913-920.
- Nalinci, G. ve Yapıcı M., (2020), *Öğretmen Adaylarının Sanat ve Yaratıcılığa İlişkin Metaforları*, Social Sciences Studies Journal, 6 (57), 918-924.
- Sak, U., (2014), *Yaratıcılık Gelişimi ve Geliştirilmesi*, Türk Üstün Zekâ ve Eğitim Dergisi, 4 (2), 126-127.
- Schreglmann, S. ve Kazancı, Z., (2016), *Öğretmen Adaylarının “Yaratıcı Öğretmen” Kavramına Yönelik Metaforik Algıları*, Üstün Zekalılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi, 3 (3), 21-34.

- Ulus, H., (2023), *Görsel Sanatlar Öğretmeni Adaylarının Yaratıcılık Kavramına Yönelik Metaforik Alguları*, 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Dergisi, 11 (33), 621-639.
- Yasa, S. ve Şahin, M., (2012), *Resim İş Eğitimi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Öz-Yeterlik Alguları ve Yaratıcılık Düzeyleri*, Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi, 11, 67-76.
- Zengin, M., (2019), *Yaratıcı Öğretmen ve Yaratıcı Okul Kavramlarına İlişkin Okul Müdürlerinin Metaforik Alguları*, Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 3 (20).

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SANATSAL YARATICILIK DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ

Burcu ÖZTAŞ

Amasya Üniversitesi, burcuata.1983@gmail.com, 0009-0004-3670-1172

Doç. Dr. Gülbin Zeren NALINCI

Amasya Üniversitesi, gulbinzeren.nalinci@amasya.edu.tr, 0000-0001-6873-4551

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, ortaokul öğrencilerinin sanatsal yaratıcılık düzeylerini belirlemek ve bu düzeylerin yaş ve cinsiyet değişkenleri açısından nasıl farklılık gösterdiğini incelemektir. Sanatsal yaratıcılık, bireylerin yaratıcı düşünme becerilerinin gelişimi ve estetik algılarının zenginleşmesi açısından büyük bir öneme sahiptir. Bu doğrultuda gerçekleştirilen çalışmada, Amasya ilinin Suluova ilçesinde bulunan bir ortaokulda öğrenim gören 30 öğrenci araştırmaya dahil edilmiştir. Çalışma kapsamında öğrencilere belirli bir süre tanınarak, "Gökyüzü, yeryüzü olsaydı" temalı resimler yapmaları istenmiştir. Söz konusu tema, öğrencilerin hayal güçlerini kullanarak özgün sanatsal kompozisyonlar oluşturmalarına olanak sağlamıştır. Öğrencilerin sanatsal yaratıcılık düzeylerini ölçmek amacıyla "Sanatta Görsel Yaratıcılık Ölçeği" uygulanmış ve elde edilen veriler analiz edilmiştir.

Araştırma, kesitsel tarama deseni kullanılarak gerçekleştirilmiş ve öğrencilerin sanatsal yaratıcılık düzeyleri yaş ve cinsiyet değişkenleri bağlamında değerlendirilmiştir. Yapılan analizler sonucunda, yaş ve cinsiyet değişkenlerinin sanatsal yaratıcılık üzerinde anlamlı ve güçlü bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir. Bununla birlikte, yaş değişkenine bağlı olarak bazı farklılıklar gözlemlenmiştir. Özellikle 13-14 yaş grubundaki öğrencilerin ortalama yaratıcılık puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, öğrencilerin yaşları ilerledikçe ve eğitim seviyeleri arttıkça sanatsal yaratıcılıklarının ve kendilerini ifade etme yeteneklerinin gelişebileceğini göstermektedir. Sanatsal yeteneklerin gelişimi, alınan sanat eğitimi ile doğrudan ilişkili olup, bu süreç içerisinde öğrencilerin estetik duyarlılıklarının ve hayal güçlerinin belirgin bir şekilde ortaya çıkmasına katkı sağlamaktadır.

Bu araştırma, sınırlı bir örneklem grubu ile gerçekleştirilmiş olup, ilerleyen çalışmalar kapsamında daha geniş katılımcı gruplarıyla ve farklı yaş aralıklarını kapsayacak şekilde genişletilebilir. Ayrıca, sanat eğitiminin pedagojik yaklaşımlar çerçevesinde değerlendirilmesi ve uzun vadeli etkilerinin incelenmesi gelecekteki araştırmalar için önemli bir yönelim olabilir. Bu bağlamda, sanat eğitiminin çocukların psiko-sosyal gelişimi üzerindeki katkılarının daha ayrıntılı biçimde analiz edilmesi, eğitim politikalarına yön verebilecek önemli veriler sunabilir. Böylece sanat eğitimi, öğrencilerin yaratıcılık becerilerini geliştirmede etkili bir araç olarak daha bilinçli ve sistematik bir şekilde ele alınabilir.

Anahtar Kelimeler: Sanatsal Yaratıcılık, Ortaokul Öğrencileri, Yaratıcılık Ölçeği, Resim Dersi

1.GİRİŞ

Yaratıcı düşünme ve yaratıcılık, bireylerin değişen dünyaya uyum sağlamalarında önemli bir beceri olarak görülmektedir. Yaratıcılık, her bireyde farklı düzeylerde bulunan bir özellik olmakla birlikte, bireyin ailesi, eğitim-öğretim ortamı ve içinde bulunduğu sosyo-kültürel çevre tarafından şekillendirilmektedir (Runco, 1996). Bu bağlamda, yaratıcılık kavramı çeşitli akademik disiplinler tarafından farklı boyutlarda ele alınmış olup, literatürde birçok farklı tanımına rastlanmaktadır. Torrance (1968), yaratıcılığı bireyin sorunlara, bozukluklara ve uyumsuzluklara duyarlı olması; güçlükleri belirleyip çözüm yolları araması; tahminlerde bulunması; eksikliklere ilişkin hipotezler geliştirmesi ve bunları yeniden sınaması süreci olarak tanımlamaktadır (Akt. Sungur, 1997). Kırıçoğlu (2002) ise yaratıcılığı çok boyutlu düşünen bir aklın ürünü olarak ele alırken, Bentley (1999) bilginin alınması, yeniden şekillendirilmesi ve yeni bir düşünce oluşturulana kadar düzenlenmesi süreci olarak tanımlamaktadır. Bu farklı tanımlamalar, yaratıcılığın disiplinler arası bir kavram olduğunu ve farklı bağlamlarda farklı biçimlerde yorumlanabildiğini göstermektedir. Yaratıcılık, özgün düşünce ve özgür davranış, entelektüel bilgi birikimini ve sentez yapabilme yetisini içeren bir süreçtir. Bu süreçte, bireyin eş ve zıt anlamları bir arada değerlendirmesi, verileri akıllıca düzenlemesi, esnek yaklaşımlar geliştirerek problem çözmesi ve özgün ürünler ortaya koyması beklenmektedir (Öztürk, 2001). Yaratıcılık aynı zamanda sezgisel kavrayış, tasarım ve sentezleme süreçleri ile doğrudan ilişkilidir. Yaygın kanının aksine, yaratıcılık yalnızca tamamen yeni fikirler üretmek anlamına gelmemekte, bilinen fikirlerin yeniden yapılandırılması veya farklı bir çerçeveye oturtulması da yaratıcı süreçler kapsamında değerlendirilmektedir (Koray, 2004). Dolayısıyla, yaratıcı düşünme ve problem çözme öğrenilebilir beceriler olup, uygun eğitim programları ve ortamlar sağlandığında geliştirilebilir niteliktedir (Karakuş, 2001). Özellikle eğitim kurumlarında, bireylerin yaratıcı düşünme becerilerini destekleyen çağdaş ve teknolojik öğretim yöntemlerinin kullanımı büyük önem taşımaktadır. Çocuklara ve gençlere seçim yapma özgürlüğü tanınması, düşündüklerini ifade etme fırsatı verilmesi ve özgürce hareket edebilme alanı sağlanması, yaratıcı bireyler yetiştirmek açısından kritik unsurlar olarak değerlendirilmektedir (Öztürk, 2001). Bu bağlamda, eğitim sistemlerinde yaratıcılığı teşvik eden yaklaşımların benimsenmesi, bireylerin hem akademik hem de kişisel gelişimlerine katkıda bulunacaktır.

Resimde yaratıcılık etkisini araştıran çalışmalara bakıldığında; Araştırma grubu önce konulu resim yapmış daha sonra Torrance Yaratıcı Düşünme Testi (TYDT) Şekilsel-B formu, “Resim Tamamlama” ölçeğini tamamlamıştır. Sonuç olarak, katılımcıların resim yapma becerileri ile yaratıcı düşünme becerileri arasında anlamlı olmayan düşük bir ilişki bulunmuştur (Ülger, 2016).

Literatür incelendiğinde yaratıcılığın resim dersi üzerindeki etkisi ile ilgili daha çok anaokulu ve lisans seviyesindeki öğrenciler için çalışıldığı görülmüştür. Bu sebeple sanatsal yaratıcılık düzeylerinin belirlenmesi kapsamında ortaokul öğrencileri seçilmiştir. Araştırmanın amacı, ortaokul (5,6,7 ve 8.sınıf) öğrencilerine çalışma sonucunda 21 maddeden oluşan ölçeği uygulayarak sanatsal yaratıcılık düzeylerinin belirlenmesidir.

Araştırmanın temel problemi “Ortaokul öğrencilerinin sanatsal yaratıcılıkları ölçeğinden aldıkları puanların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?”

Alt problemler ise şu şekildedir:

1. “Ortaokul öğrencilerinin cinsiyetlerine göre sanatsal yaratıcılık ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?”
2. “Ortaokul öğrencilerinin yaşlarına göre sanatsal yaratıcılık ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?”

2.YÖNTEM

2.1 Araştırma Yöntemi

Bu çalışma, nicel araştırma yöntemlerinden kesitsel tarama modeli ile yürütülmüştür (Creswell, 2014). Kesitsel tarama modeli, belirli bir zaman diliminde mevcut durumu betimlemeyi amaçlayan bir araştırma desendir.

2.2 Örneklem

Bu araştırmanın örneklemini Amasya -Suluova ilçesinde bulunan bir ortaokulda okumakta olan (5,6,7,8.sınıf) öğrencileridir. Ölçeğin uygulama çalışmaları için 2024-2025 yılında söz konusu okulun ilgili sınıflarından 30 öğrenci belirlenmiştir. Öğrencilerin seçiminde amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Okulun görsel sanatlar öğretmeni tarafından resim dersine ilgisi olan 30 öğrenci belirlenmiş ve belirlenen konu öğrencilere anlatılarak serbest teknik ile çalışmalarını istenmiştir. Çalışmayı yürütmek için yaratıcılığı ön plana çıkaracak konu olarak “Yeryüzü ile gökyüzü yer değiştirseydi nasıl olurdu?” seçilmiştir.

Araştırmaya katılım sağlayan ortaokul 5,6,7 ve 8.sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine ilişkin frekans ve yüzde bilgileri ile yaş bilgileri Çizelge 1’de verilmiştir.

Çizelge 1.Öğrencilerin Cinsiyet ve Yaş Bilgileri

Ortaokul	Cinsiyet	N	%	Yaş
5.Sınıf	Kız	5	16,65	11
	Erkek	0		
	Toplam	5	16,65	
6.Sınıf	Kız	10	33,3	12
	Erkek	6	19,98	12
	Toplam	16	53,28	
7.Sınıf	Kız	4	13,32	13
	Erkek	1	3,33	13
	Toplam	5	13,65	

8.Sınıf	Kız	4	13,32	14
	Erkek	0		
	Toplam	4	13,32	

Çizelge 1 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin 23'ünün (%76,69) kız öğrenci, 7'sinin (%23,31) erkek öğrenci olduğu görülmektedir ve araştırmaya toplam 30 öğrencinin katıldığı görülmektedir. Katılımcıların 5'i (%16,65) kız öğrenci olup 5.sınıfta okumaktadır. 5.sınıftan çalışmaya katılan erkek öğrenci olmamıştır.6.sınıftan 10 (%33,3) kız öğrenci ile 6 (% 19,98) erkek öğrenci olmuştur.7.sınıftan 4 (% 13,32) kız ile 1 (% 3,33) erkek öğrenci araştırmaya katılırken, 8.sınıftan sadece 4 (% 3,33) kız öğrenci katılımında bulunmuştur. 8.sınıftan çalışmaya katılan erkek öğrenci olmamıştır.

2.3 Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada katılımcıların performansını belirlemek amacıyla “Sanatta Görsel Yaratıcılık Ölçeği” kullanılmıştır. Ayrıca örneklem grubundan cinsiyet ve yaş aralığını yazmaları istenmiştir. 3 uzman görüşüne başvurularak ölçekler değerlendirilmiştir.

Sanatta Görsel Yaratıcılık Ölçeği: Akça ve Kavak (2021) tarafından geliştirilen bu ölçek toplam 21 maddeden oluşmaktadır. İlgili ölçeğin tek boyutlu olduğu, doğrulayıcı ve açıklayıcı faktör analizlerine göre yapı geçerliliğinin yüksek olduğu görülmüştür. Ölçeğin tek boyutlu formunun Cronbach's Alpha güvenirlik katsayısı 0.95'tir.

3.4 Uygulama Süreci

Araştırma kapsamında belirlenen resim konusu seçilen 30 öğrenciye anlatılmıştır. Ortaokul öğrencilerinden oluşan bu çalışmada amaçlı örneklem yoluyla öğrenciler belirlenmiştir. Resim çalışmaları süresince öğrencilerin konu ile ilgili akıllarına takılan her türlü sorunun yanıtlanabileceği açıklanmış ve rahat bir ortam sağlanmıştır. Resimler tamamlandıktan sonra Sanatta Yaratıcılık Ölçeği alanında uzman 3 kişi tarafından doldurulmuştur.

3.5 Verilerin Analizi ve Güvenirliği

Toplanan veriler 3 aşamada analiz edilmiştir. İlk aşamada veri setinin analize uygunluğunu test etmek amacıyla kayıp ve uç değer analizi yapılmış, kayıp veya uç değere rastlanmamıştır. Toplanan verilerin güvenirliği analiz edilmiştir. Analiz sonucunda Cronbach's Alpha güvenirlik katsayısı 0,81 olarak hesaplanmıştır.0,70-1 aralığında olan bu değer ölçeğin güvenilir olduğunu ifade etmektedir. İkinci olarak verilerin normalliği test edilmiştir. Sanatta Yaratıcılık Ölçeği verilerinin çarpıklık ve basıklık değerlerinin + ve – 1 aralığında olduğu görülmüş ve verilerin normal dağılım gösterdiğine karar verilmiştir. Üçüncü olarak öğrencilerin Sanatsal yaratıcılık seviyelerini belirlemek için standart sapma ve aritmetik ortalama gibi betimsel istatistiklerden yararlanılmıştır. Yaratıcılık düzeylerinin cinsiyete ve yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için bağımsız örneklem t-testi kullanılmıştır (Can,2024).

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular aşağıdaki gibidir:

Cinsiyet değişkeni açısından, erkek ve kız öğrenciler arasında sanatsal yaratıcılık puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$). Yaş değişkeni ele alındığında, 13-14 yaş grubundaki öğrencilerin sanatsal yaratıcılık puanlarının 11-12 yaş grubuna göre anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0.05$).

Ortaokul öğrencilerinin cinsiyet ve yaş değişkenine göre Sanatsal Yaratıcılık Ölçeğinden aldıkları puanların aritmetik ortalaması ve standart sapmaları Çizelge 2’de verilmiştir.

Çizelge 2. Öğrencilerin Yaş ve Cinsiyet Değişkenine Göre SGYÖ Puanları

Yaş	Cinsiyet	N	X	SS
11-12	Kız	15	85,53	8,32
	Erkek	6	95,77	6,23
13-14	Kız	8	96,62	10,06
	Erkek	1	75,33	
Toplam		30	88,31	8,20

Çizelge 2 incelendiğinde SGYÖ puan ortalamalarının 11-12 yaşındaki kız öğrenciler için $X=85,53$ ($SS=8,32$), 11-12 yaş erkek öğrenciler için $X=95,77$ ($SS=6,23$) olduğu görülmüştür. SGYÖ puan ortalamalarının 13-14 yaş kız öğrenciler için $X=96,62$ ($SS=10,06$), 13-14 erkek öğrenciler için $X=75,33$ olduğu görülmüştür. Bu bulgulardan hareketle 11-12 yaş aralığında katılım sağlayan erkek öğrencilerin SGYÖ puan ortalamalarının yüksek düzeyde, 13-14 yaş aralığında ise SGYÖ puan ortalamalarının kız öğrencilerin yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Toplam örneklemin 30 olduğu bu çalışmada tüm öğrencilerin puan ortalaması $X=88,31$ ($SS=8,20$) olduğu ifade edilebilir.

Çizelge 3’te ortaokul 5,6,7 ve 8.sınıf öğrencilerinin cinsiyete göre SGYÖ ‘den aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi yapılmış ve sonuçlar Çizelge 3’te verilmiştir.

Çizelge 3. Öğrencilerin Cinsiyete SGYÖ Puanlarına Ait Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

Değişken	Kız		Erkek		sd	t	p	Etki Büyüklüğü (Cohen d)
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS				
SGYÖ	89,36	10,27	92,85	9,59	28	-0,80	0,43	0,34

Not. $N=30$; $p>0.05$; SGYÖ=Sanatta Görsel Yaratıcılık Ölçeği,” Cohen’e (1988) göre $d<0,2$ ise önemsiz, $0,2<d<0.5$ ise küçük, $0,5<d<0,8$ ise orta, $d>0,8$ ise büyük etki büyüklüğüne sahiptir.”

Çizelge 3’te görüldüğü gibi ortaokul 5,6,7,8.sınıf öğrencilerinin cinsiyet gruplarına göre SGYÖ’ den aldıkları puan ortalamaları verilmiştir. Erkek öğrencilerin ölçek puan ortalamaları ($X=92,85$) ve kız öğrencilerin ölçek puan ortalamaları ($X=89,36$) arasında anlamlı bir fark belirlenmemiştir ($t_{(28)}=-0,80$, $p>0,05$). Ancak bu fark küçük etki büyüklüğüne sahiptir

($d_{(SGYÖ)}=0,34$) (Cohen,1998). Bu durumda cinsiyetin yaratıcılık üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı görülmektedir.

Ortaokul öğrencilerinin yaşa göre SGYÖ' den aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi yapılmış ve sonuçlar Çizelge 4'te verilmiştir.

Çizelge 4. Öğrencilerin Yaşa Göre SGYÖ Puanlarına Ait Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

Değişken	11-12		13-14		sd	t	p	Etki Büyüklüğü (Cohen d)
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS				
SGYÖ	88,46	8,98	94,25	11,79	28	-1,47	0,15	0,55

Not. N=30; $p>0,05$; SGYÖ=Sanatta Görsel Yaratıcılık Ölçeği," Cohen'e (1988) göre $d<0,2$ ise önemsiz, $0,2<d<0,5$ ise küçük, $0,5<d<0,8$ ise orta, $d>0,8$ ise büyük etki büyüklüğüne sahiptir."

Çizelge 4'te görüldüğü gibi ortaokul 5,6,7,8.sınıf öğrencilerinin yaş gruplarına göre SGYÖ' den aldıkları puanlar arasında ($t_{(28)}=-1,47$, $p>0,05$) 13-14 yaş grubu öğrencilerin lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur. Yaş özelliğine göre SGYÖ' den alınan puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir ($t_{(28)}=-1,47$, $p>0,05$).

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada ortaokul 5,6,7 ve 8.sınıf öğrencilerinin yaş ve cinsiyet değişkenlerinin resimde yaratıcılık puanlarına ne kadar etki ettiği belirlenmeye çalışılmıştır. Bu değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olup olmadığı belirlenmek istenmiştir.

Çalışmada kız erkek ve 11-12 ile 13-14 olmak üzere 2'şer grup yapılmıştır. Sanatta Görsel Yaratıcılık Ölçeği kullanılmış ve bu testten aldıkları puanların ortalamaları hesaplanarak bağımsız örneklem t-testi sonuçları yorumlanmıştır. Bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre erkek öğrencilerinin ölçek puan ortalamaları ile kız öğrencilerin ölçek puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark belirlenmemiştir. Küçük etki büyüklüğüne sahiptir. Bu durumda cinsiyet değişkeninin yaratıcılık değişkeni üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı söylenebilir. Çalışma sonucunda yaş değişkenine göre SGYÖ' den aldıkları puanlara göre değerlendirildiğinde erkek öğrencilerin puanı fazla olduğu ama farkın anlamlı olmadığı söylenebilir. Bu fark orta etki büyüklüğüne sahiptir. Araştırmanın bulguları Atay'ın (2009) okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş öğrencilerinin yaratıcılık düzeylerinin yaş ve cinsiyet durumlarına göre incelediği çalışma sonuçlarıyla kıyaslandığında çocuğun yaşındaki artışa paralel olarak yaratıcılığın da arttığı, cinsiyete göre yaratıcılıkları kıyaslandığında ise erkek çocukların kız çocuklara göre kendilerini daha az ifade ettikleri bulgularıyla örtüşmemektedir. Erkek çocuklar daha yüksek puan almıştır. Literatür taraması yapıldığında ulaşılan bir başka sonucun da anaokulu öğretmenlerinin yaptıkları etkinliklerde, çocukların hayal gücünü destekleyici çalışmalar çıkarmaması (Özler, H.,2009) olmuştur. İlgili çalışmadan

çocuğa verilen hazır şablonların, boyama sayfalarının, şekillerin, kopya çizimlerin çocuktaki yaratıcılığı desteklemediğini, bu şekilde yapılan çalışmaların her çocukta aynı çalışmanın tekrarlanmasına, yaratıcılığı engellemesine, özgünlükten uzak kalmasına sebep olduğu sonucu çıkarılabilir. Bu açıdan değerlendirildiğinde araştırmada; yaratıcılıklarını destekleyecek ilginç bir konu seçimine özen gösterilerek, gerekli açıklamalar yapılmış ve boya kullanımı öğrencilerin isteğine bırakılmıştır. Öğrenciler özgün çizimler yapabilecekleri alanda değerlendirilmiştir. Öğrencilerin resim yapma becerilerindeki gözlenen yaratıcı ve yaratıcı düşünme becerileri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmada (Ülger, K., 2009) katılımcıların yaratıcı düşünme becerileriyle resim yapma becerileri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlemlenmiştir. Bunun sebebinin öğrencilere teknik anlamda gerekli çalışmaların yapılmamış olması gösterilebilir. Teknik beceri gelişiminin öğrencilerdeki yaratıcı düşünceyi aktarmada bir kolaylık sunacağı sonucu çıkarılabilir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara dayanarak araştırmacılara ve uygulayıcılara sunulan öneriler:

1. Çalışma cinsiyet ve yaş özelliklerinin yaratıcılık üzerinde güçlü bir etkisinin olmadığını ortaya koymuştur. Yaratıcılığı ön plana çıkaracak ve özgün düşünmeyi destekleyecek etkinlikler yapılmasının önemi unutulmamalıdır. Ders içi ve ders dışı etkinliklerde bu konuya sıkça yer verilmelidir.
2. Çalışma, yaş grupları üzerinden incelendiğinde 13-14 yaş öğrencilerinin ortalama puanlarının daha yüksek olduğu görülecektir. Bu durumun yaşla ve alınan eğitimle birlikte ifade gücünün arttığı şeklinde yorumlanabilir. Ders içi faaliyetlerin zengin ve yaratıcı düşünmeyi destekleyecek şekilde seçilmesi gerektiği önemlidir.
3. Görsel sanat çalışmaları, müzik, dans ve drama etkinliklerine yer verilmeli.
4. Yaratıcılığı geliştiren serbest etkinliklere eğitim programlarında daha fazla yer verilmelidir.
5. Resim derslerinde, geleneksel yaklaşımlardan ziyade bireysel ifadeyi destekleyen uygulamalar uygulanmalıdır.
6. Farklı yaş grupları arasındaki yaratıcılık farklılıklarını belirlemek için geniş örneklem gruplarıyla çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

1. Ayaydın, A. Ve Mercin L., *Görsel Sanatlar Eğitimde Uygulamalar*, Ankara, Pegem Yayınevi, 2013.
2. Akça, F. Ve Kavak , G., (2021). Sanatta Görsel Yaratıcılık Ölçeği, Ölçek Geliştirme ve Yapı Geçerliliği Üzerine Bir Çalışma, *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt-3, No:3, 439-456

3. Ülger, K., (2016), Öğrencilerin Resim Yapma Becerilerinde Yaratıcılık ve Yaratıcı Düşünme Becerileri Arasındaki İlişki., Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 16 (4), 2023-2029
4. Özmen, H. Ve Karamustafaoğlu, O., *Eğitimde Araştırma Yöntemleri*, s.142, Pegem Yayınları, 2023.
5. Akça, F. & Kavak, G., Sanatta Görsel Yaratıcılık Ölçeği: Ölçek Geliştirme ve Yapı Geçerliliği Üzerine Bir Çalışma, *International Journal on Social and Education Sciences*, 2021.
6. Oruç, T., Aktaş, İ., Kurt, M., *Okuma Motivasyonu ve Yaratıcı Okuma Algısının Okuduğunu Anlama Üzerindeki Yordayıcı Etkisi*, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 2024.
7. San, İ., *Sanat ve Eğitim*, Ütopya Yayınevi, Ankara, 2023.
8. Kalburan, N.C., *Erken Çocukluk Döneminde Yaratıcılık ve Sanat*, Eğitim Kitapevi, Ankara, 2011
9. Atay, Z., *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 5-6 Yaş Öğrencilerinin Yaratıcılık Düzeylerinin Yaş, Cinsiyet, Ebeveyn Eğitim Durumlarına Göre İncelenmesi*, Yüksek Lisan Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2009.
10. Özler, H., *Anaokulu Öğretmenleri Tarafından Yapılan Görsel Sanat Etkinliklerinin Yaratıcılık Açısından Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisan Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2009.
11. Bentley, T. (1999). *The Creative Age: Knowledge and Skills for the New Economy*. Demos.
12. Karakuş, F. (2001). Yaratıcılık ve Eğitim. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(2), 45-56.
13. Koray, Ö. (2004). Yaratıcılık ve Problem Çözme. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 15(3), 78-92.
14. Kırıçoğlu, O. T., *Sanatta Yaratıcılık ve Eğitim*, Ankara: Pegem Yayıncılık, 2002.
15. Öztürk, M. (2001). Yaratıcı Düşünme Becerileri ve Eğitim. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 25-38.

16. Runco, M. A. (1996). Personal Creativity: Definition and Developmental Issues. *New Directions for Child Development*, 72, 3-30.
17. Sungur, N., *Yaratıcı Düşünme*, Ankara, Evrim Yayınları, 1997.
18. Torrance, E. P., *Education and the Creative Potential*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1968

ALGILANAN ÖRGÜTSEL DESTEK VE ÖĞRETMEN MUTLULUĞU ARASINDAKİ İLİŞKİ

Dr. Öğr. Üyesi Erdal MERİÇ

Ordu Üniversitesi, ekinerdal@gmail.com- ORCID: 0000-0001-8994-7708

Öğretmen Fatma BAŞDAĞ

MEB, fatmabsdg10@gmail.com- ORCID: 0000-0003-4095-3909

Okul Müdürü Kadir BAŞDAĞ

MEB, kadirbasdag19@gmail.com- ORCID: 0000-0002-8771-4246

ÖZET

Bu araştırma, öğretmenlerin örgütsel destek algıları ile mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. İlişkisel tarama modeli ile yapılandırılan araştırmanın çalışma grubu Ordu ilinin Fatsa ilçesinde basit seçkisiz yöntemle belirlenen kamuya bağlı okullarda görev yapan toplam 468 öğretmenden oluşturulmuştur. Araştırmanın verileri Algılanan Örgütsel Destek Ölçeği ve Oxford Mutluluk Ölçeği Kısa Formu kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin algılanan örgütsel destek ve mutluluk düzeylerinin “yüksek” olduğu tespit edilmiş olup algılanan örgütsel destek alt boyutlarıyla öğretmen mutluluğu arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Araştırmada öğretmenlerin algılanan örgütsel destek düzeylerinin medeni durum, eğitim durumu, mezun olunan fakülte ve toplam hizmet süresi açısından farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Öğretmenlerin genel örgütsel destek algıları ile öğretimsel destek ve adalet boyutlarındaki örgütsel destek algılarının cinsiyet açısından farklılaşmadığı ancak erkek öğretmenlerin yönetsel destek algılarının kadın öğretmenlere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin hem genel örgütsel destek hem de üç alt boyuttaki örgütsel destek algılarının görev yapılan eğitim kademesi açısından farklılaştığı ve ilkokullarda görev yapan öğretmenlerin örgütsel destek algılarının diğer eğitim kademelerinde görev yapan öğretmenlere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin genel örgütsel destek algıları ile öğretimsel destek ve yönetsel destek boyutlarındaki örgütsel destek algılarının çalışılan okuldaki hizmet süresi açısından anlamlı şekilde farklılaştığı ancak adalet boyutundaki örgütsel destek algılarının çalışılan okuldaki hizmet süresi açısından farklılaşmadığı görülmüştür. Öğretmenlerin mutluluk düzeylerinin ise cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, mezun olunan fakülte, görev yapılan eğitim kademesi, toplam hizmet süresi ve çalışılan okuldaki hizmet süresi açısından farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Algılanan örgütsel destek, mutluluk, öğretmen.

EĞİTİMDE SANAL EVREN (METAVERSE): YENİ UFUKLAR

Öğr. Gör. Dr. Mustafa AKSOĞAN

Malatya Turgut Özal Üniversitesi, mustafa.aksogan@ozal.edu.tr - 0000-0002

ÖZET

Dijital teknolojilerin hızla gelişmesi, eğitim alanında yeni fırsatlar ve paradigmlar yaratmaktadır. Son yıllarda özellikle sanal evrenler, eğitimde etkileşimli ve sürükleyici öğrenme deneyimlerini mümkün kılan yenilikçi bir alan olarak öne çıkmaktadır. Sanal evrenler, üç boyutlu sanal ortamlarda öğrencilerin ve öğretmenlerin gerçek zamanlı etkileşim kurabildiği, simülasyonlar, oyun tabanlı öğrenme ve artırılmış gerçeklik gibi teknolojilerle desteklenen öğrenme süreçlerini içermektedir. Bu çalışma, sanal evrenlerin eğitimdeki potansiyelini, pedagojik faydalarını ve karşılaşılabilecek zorlukları ele almaktadır. Ayrıca, sanal evrenlerin öğrenme motivasyonu, iş birliği, erişilebilirlik ve bireyselleştirilmiş öğrenme üzerindeki etkileri tartışılmaktadır. Ancak, teknik alt yapı gereksinimleri, dijital eşitsizlikler ve etik sorunlar gibi kritik faktörler de göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bağlamda, çalışma sanal evrenlerin eğitimde sürdürülebilir ve etkili bir şekilde kullanılması için öneriler sunarak, gelecekteki araştırmalara katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sanal evren, Metaverse, Eğitim teknolojileri.

1. GİRİŞ: SANAL EVREN

Sanal evren, sanal gerçeklik, artırılmış gerçeklik, blok zinciri, yapay zeka ve üç boyutlu modelleme gibi teknolojilerle şekillenen, kullanıcıların etkileşimde buldukları dijital bir evrendir [1]. Başka bir ifadeyle sanal ve fiziksel dünyaların birleştiği, çok kullanıcı ve interaktif bir dijital ortamdır. İlk olarak bilim kurgu eserlerinde tasvir edilen bu kavram, günümüzde bilişim sektörünün önde gelen şirketlerinin yatırımlarıyla gerçeğe dönüşmektedir. Eğitimde ise sınırları ortadan kaldırarak, öğrenme deneyimini kökten değiştirme vaadiyle dikkat çekmektedir [2].

Sanal evrenin temel bileşenleri şunlardır [3,4,5,6,7]:

- Sanal gerçeklik ve artırılmış gerçeklik: Kullanıcılar, sanal gerçeklik ekipmanları ile tamamen sanal bir dünyaya dalabilir veya artırılmış gerçeklik ile fiziksel ortamları dijital nesnelere zenginleştirebilir. Böylece kullanıcılar üç boyutlu ortamlarla etkileşime girebilir.
- Blok zinciri: Eğitim materyalleri ve sertifikalar blok zinciri üzerinde saklanabilir.

- Yapay zeka ve büyük veri: Öğrenci davranışları analiz edilerek kişiselleştirilmiş öğrenme deneyimleri sağlanabilir.
- 3B modelleme ve dijital ikizler: Gerçek dünyadaki mekanların sanal kopyaları oluşturulur.

2. EĞİTİMDE SANAL EVREN KULLANIMI

2019 yılında yaşanan COVID-19 küresel salgını, uzaktan eğitimi zorunlu kılarak eğitimde dijitalleşmenin önemini ortaya koymuştur [8]. Ancak o dönemde mevcut çevrimiçi platformlar etkileşim ve deneyim eksikliği nedeniyle sınırlı kalmıştır. Sanal evren, bu açığı kapatmak için sürükleyici bir ortam sunmaktadır [9]. Sanal evren sayesinde öğrenciler, avaturlarıyla sanal sınıflarda gezinebilir, tarihi olayları içinde yaşayabilir veya kimya deneylerini fiziksel risk olmadan gerçekleştirebilir. Bu da ezberci yaklaşım yerine deneyimsel öğrenme kültürünü destekler.

Sanal evren eğitim süreçlerini daha etkileşimli ve etkili hale getirmek için birçok fırsat sunmaktadır. Eğitimde sanal evren kullanım alanlarını şu şekilde açıklayabiliriz:

- Sanal sınıflar ve kampüsler: Sanal evren, fiziksel okulların sanal versiyonlarını oluşturarak öğrencilerin ve öğretmenlerin etkileşim kurabilecekleri dijital kampüsler sunar [10]. Böylece dünyanın her yerinden öğrenciler, avaturları aracılığı ile derslere katılabilir, pahalı ekipman gerektiren veya riskli deneyleri sanal laboratuvarlarda güvenli bir şekilde tekrarlayarak iş birliği içinde öğrenebilirler.
- Kapsayıcı ve erişilebilir eğitim: Sanal evren, coğrafi engelleri ortadan kaldırarak dünyanın her yerinden öğrencilere erişim sağlar [11]. Engelli bireyler için özel olarak tasarlanmış ortamlar sayesinde eğitimde kapsayıcılığı arttırabilir. Örneğin otizmli öğrenciler, sosyal becerilerini sanal senaryolarda güvenle geliştirebilir.
- Deneyimsel ve uygulamalı öğrenme: Simülasyon tabanlı öğrenme ortamları, tıp, mühendislik, sanat ve fen bilimleri gibi alanlarda pratik deneyim kazandırabilir. Örneğin tıp öğrencileri sanal anatomi laboratuvarlarında insan vücudunu keşfedebilir veya cerrahi simülasyonlar yapabilir [12]. Tarih bölümü öğrencileri Roma İmparatorluğu'nu gezebilir veya Kuruluş Savaşı'nı sanal bir canlandırma ile deneyimleyebilir.
- İş birlikçi ve sosyal öğrenme: Sanal evren, grup çalışmaları ve proje tabanlı öğrenme için ideal bir ortamdır. Öğrenciler farklı kültürlerden bireylerle sanal ortamda bir araya gelerek iş birliği yapabilirler [13]. Eğitim kurumları, farklı ülkelerden öğrencileri bir araya getiren uluslararası projeler düzenleyebilir. Dil öğrenmek isteyen bir öğrenci anadili İngilizce olan sanal karakterler diyalog kurarak pratik yapma imkanı bulabilir.
- Oyunlaştırılmış eğitim: Eğitimde oyunlaştırma, öğrencilerin motivasyonunu arttırarak daha etkili öğrenmelerini sağlayabilir. Sanal evren, görev tabanlı öğrenme, sanal ödüller ve interaktif senaryolar sunarak eğitimi daha ilgi çekici hale getirebilir [14,15].

Eğitimde Sanal evren kullanmanın sunduğu bazı avantajlar şunlardır [7,16,17,18,19]:

- Öğrencinin seviyesine uygun içerikler sunularak her öğrencinin kendi hızında öğrenmesi sağlanabilir.
- Uzaktan eğitimde yeni fırsatlar sunarak fiziksel sınıf ortamlarına alternatif yaratır. Böylece kırsal kesimdeki öğrenciler, kaliteli eğitime ulaşabilir.
- Etkileşimli ve sürükleyici öğrenme ortamları sayesinde öğrenciler konuları daha iyi anlayabilir.
- Oyunlaştırma ile öğrenme süreci eğlenceli hale gelir.
- Fiziksel laboratuvar veya materyal masrafını düşürür.
- Farklı coğrafi alanlardaki öğrencilerin ortak projelerde yer alması sağlanarak küresel iş birliğine imkan tanır.
- Gerçek dünya simülasyonları pratik becerilerin geliştirilmesine yardımcı olur.

Eğitimde sanal evren kullanımının tam anlamıyla benimsenmesi bazı teknik ve etik sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu zorluklar şunlardır [8,20,21,22]:

- Yüksek maliyetli ekipmanlar tüm öğrenciler için erişilebilir olmayabilir. Ayrıca yüksek hızda internet bağlantısı gerektirdiğinden, düşük altyapıya sahip bölgelerde erişim sorunları yaşanabilir.
- Öğrenci verilerinin toplanması ve saklanması gizlilik sorunlarına yol açabilir. Ayrıca dijital taciz ve sanal zorbalık gibi riskler güvenlik politikalarının oluşturulmasını gerektirir.
- Öğretmenlerin sanal evren tabanlı eğitim araçlarını kullanabilmesi için özel eğitim almaları gerekmektedir. Yeni öğretim metodolojileri geliştirilmelidir.
- Teknolojik ekipmanların uzun süre kullanılması bazı fiziksel ve psikolojik problemlere neden olabilir.

3. SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Bu çalışma, sanal evren teknolojisinin eğitimdeki potansiyelini, uygulama alanlarını ve karşılaşılan zorlukları ele almıştır. Araştırma bulguları, sanal evren tabanlı öğrenme ortamlarının öğrenci motivasyonu, etkileşim ve öğrenme deneyimleri açısından önemli avantajlar sunduğunu göstermektedir. Özellikle sanal gerçeklik ve artırılmış gerçeklik teknolojileriyle desteklenen sanal evren uygulamalarının, öğrencilerin soyut kavramları daha somut hale getirmelerine yardımcı olduğu, deneyimsel öğrenmeyi teşvik ettiği ve disiplinler arası etkileşimi arttırdığını göstermiştir [23]. Bununla birlikte, bu tür dijital ortamların öğrenme süreçlerine entegrasyonunda teknik altyapı, veri gizliliği ve etik kaygılar gibi bazı önemli sınırlılıklar bulunmaktadır [24].

Çalışmada elde edilen veriler, sanal evrenin eğitimde etkili bir şekilde kullanılabilmesi için hem teknolojik hem de pedagojik tasarım ilkelerinin dikkate alınması gerektiğini ortaya koymaktadır [22]. Özellikle öğretmenlerin dijital pedagojik yeterliliklerinin geliştirilmesi, uygun öğrenme senaryolarının oluşturulması ve öğrencilerin bireysel farklılıklarına duyarlı sanal evren içeriklerinin tasarlanması, teknolojinin eğitimde sürdürülebilir ve verimli bir şekilde kullanılmasını sağlamak açısından kritik bir öneme sahiptir. Ayrıca sanal evren uygulamalarının eğitim ortamlarında uzun vadeli etkilerini değerlendirmek için daha fazla deneysel araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Sonuç olarak sanal evren teknolojisi eğitimde dönüşüm yaratma potansiyeline sahip yenilikçe bir araç olarak öne çıkmaktadır. Ancak bu dönüşümün etkili ve sürdürülebilir olabilmesi için hem teknoloji geliştiricileri hem de eğitimciler tarafından disiplinler arası bir yaklaşımla ele alınması gerekmektedir [12]. Eğitimde sanal evrenin etkin kullanımına yönelik gelecekte yapılacak araştırmalar bu teknolojinin pedagojik etkilerini daha derinlemesine anlamamıza ve eğitim sistemlerine entegrasyonunu optimize etmemize yardımcı olacaktır.

KAYNAKÇA

- [1] Lin, H., Wan, S., Gan, W., Chen, J. ve Chao, H.C. (2022, Aralık). *Metaverse in Education: Vision, Opportunities, and Challenges*. 2022 IEEE International Conference on Big Data. Osaka, Japonya.
- [2] Stanoevska-Slabeva, K. (2022, Temmuz). *Opportunities and Challenges of Metaverse for Education: A Literature Review*. 14th International Conference on Education and New Learning Technologies. Palma, İspanya.
- [3] Barráez-Herrera, D.P. (2022). Metaverse in a virtual education context. *Metaverse*, 3(1). DOI: 10.54517/met.v3i1.1807
- [4] Ahuja, A.S., Polascik, B.W., Doddapaneni, D., Byrnes, E.S. ve Sridhar, J. (2023). The digital metaverse: Applications in artificial intelligence, medical education, and integrative health. *Integrative Medicine Research*, 12(1). DOI: 10.1016/j.imr.2022.100917
- [5] Al-kfairy, M., Ahmed, S. ve Khalil, A. (2024). Factors impacting users' willingness to adopt and utilize the metaverse in education: A systematic review. *Computers in Human Behavior Reports*, 15:100459. DOI: 10.1016/j.chbr.2024.100459
- [6] Loy, J., Love, A., Yang, M. ve Houghton, L. (2024, Kasım). *Metaverse – Creating a Digital Twin and Hybrid Higher Education Learning Experience*. 17th annual International Conference of Education. Sevilla, İspanya.

- [7] Flores-Castañeda, R.O., Olaya-Cotera, S. ve Iparraguirre-Villanueva, O. (2024). Benefits of Metaverse Application in Education: A Systematic Review. *International Journal of Engineering Pedagogy*, 14(1), 61–81. DOI: 10.3991/ijep.v14i1.42421
- [8] Zhang, X., Chen, Y., Hu, L. ve Wang, Y. (2022). The metaverse in education: Definition, framework, features, potential applications, challenges, and future research topics. *Frontiers in Psychology*, 13.
- [9] Abraham, A., Suseelan, B., Mathew, J., Sabarinath, P. ve Arun, K. (2023, Şubat). *A Study on Metaverse in Education*. 7th International Conference on Computing Methodologies and Communication. Erode, Hindistan.
- [10] Contreras, G.S., González, A.H., Fernández, M.I.S., Martínez Cepa, C.B. ve Zuñil Escobar, J.C. (2022). The Importance of the Application of the Metaverse in Education. *Modern Applied Science*, 16(3), 34-40.
- [11] Phakamach, P., Senarith, P. ve Wachirawongpaisarn, S. (2022). The Metaverse in Education: The Future of Immersive Teaching & Learning. *RICE Journal*, 3(2), 75-88. DOI: 10.14456/rjcm.2022.12
- [12] Kye, B., Han, N., Kim, E., Park, Y. ve Jo, S. (2021). Educational applications of metaverse: possibilities and limitations. *J Educ Eval Health Prof*, 18:32.
- [13] Son, J., Lee, S. ve Han, J. (2022). The Effectiveness of Collaborative Learning in SW Education based on Metaverse Platform. *Journal of The Korean Association of Information Education*, 26(1), 11-22. DOI: 10.14352/jkaie.2022.26.1.11
- [14] Fitria, T.N., Simbolon, N.E. ve Afdaleni (2022). Possibility of Metaverse in Education: Opportunity and Threat. *SOSMANIORA (Jurnal Ilmu Sosial dan Humaniora)*, 1(3), 365-375. DOI: 10.55123/sosmaniora.v1i3.821
- [15] Sánchez-López, I., Roig-Vila, R. ve Pérez-Rodríguez, A. (2022). Metaverse and education: the pioneering case of Minecraft in immersive digital learning. *Profesional De La información*, 31(6). DOI: 10.3145/epi.2022.nov.10
- [16] Zonaphan, L., Northus, K., Wijaya, J. Achmad, S. ve Sutoyo, R. (2022, Kasım). *Metaverse as A Future of Education: A Systematic Review*. 8th International HCI and UX Conference in Indonesia. Bali, Endonezya.
- [17] Mystakidis, S. (2022). Metaverse. *Encyclopedia*, 2(1), 486-497.
- [18] López-Belmonte, J., Pozo-Sánchez, S., Moreno-Guerrero, A.-J., ve Lampropoulos, G. (2023). Metaverso en Educación: una revisión sistemática. *Revista de Educación a Distancia (RED)*, 23(73).

- [19] Pradana, M. ve Putri Elisa, H. (2023). Metaverse in education: A systematic literature review. *Cogent Social Sciences*, 9(2). DOI: 10.1080/23311886.2023.2252656
- [20] Camilleri, M.A. (2023). Metaverse applications in education: a systematic review and a cost-benefit analysis. *Interactive Technology and Smart Education*, 21(2), 245-269.
- [21] Hussain, S., Meehan, K. ve Qadir, J. (2024). Editorial: Metaverse in education: opportunities and challenges. *Frontiers in Education*, 9. DOI: 10.3389/feduc.2024.1411841
- [22] Onu, P., Pradhan, A. ve Mbohwa, C. (2024). Potential to use metaverse for future teaching and learning. *Education and Information Technologies*, 29, 8893-8924. DOI: 10.1007/s10639-023-12167-9
- [23] Lee, H.J. ve Hwang, Y. (2022). Technology-Enhanced Education through VR-Making and Metaverse-Linking to Foster Teacher Readiness and Sustainable Learning. *Sustainability*, 14(8), 4786. DOI: 10.3390/su14084786
- [24] Hussain, S. (2023). Metaverse for education – Virtual or real? *Frontiers in Education*, 8. DOI: 10.3389/feduc.2023.1177429

EĞİTİMDE SANAL VE ARTIRILMIŞ GERÇEKLİĞİN KULLANIMI: GELECEĞİN ÖĞRENME ORTAMLARI

Öğr. Gör. Dr. Mustafa AKSOĞAN

Malatya Turgut Özal Üniversitesi, mustafa.aksogan@ozal.edu.tr - 0000-0002-6826-3902

ÖZET

Günümüzde teknolojinin hızla ilerlemesi, eğitim alanında da köklü değişikliklere yol açmaktadır. Özellikle sanal gerçeklik ve artırılmış gerçeklik teknolojileri öğrenme süreçlerini daha etkileşimli, ilgi çekici ve etkili hale getirme potansiyeli taşımaktadır. Bu bildiride, sanal gerçeklik ve artırılmış gerçeklik teknolojilerinin eğitimdeki kullanımı ele alınmaktadır. Öncelikle, bu teknolojilerin tanımı ve temel özellikleri incelenmiş, ardından eğitimde kullanım alanları, avantajları, sınırlılıkları ve gelecekteki potansiyeli üzerinde durulmuştur. Literatürde yapılan çalışmaların ışığında, sanal ve artırılmış gerçekliğin öğrenci motivasyonu, akademik başarı ve öğrenme deneyimi üzerindeki etkileri tartışılmıştır. Son olarak, bu teknolojilerin eğitimde daha etkin kullanımı için öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Eğitim teknolojileri, öğretim teknolojileri, sanal gerçeklik, artırılmış gerçeklik.

1. GİRİŞ

Son yıllarda hızla gelişen teknolojiler, eğitim sistemlerinde önemli dönüşümler yaratmaktadır. Sanal gerçeklik ve artırılmış gerçeklik gibi teknolojiler, geleneksel öğrenme yöntemlerine alternatif olarak öğrencilere daha etkileşimli ve deneyimsel bir öğrenme ortamı sunmaktadır [1]. Özellikle Covid-19 salgını sonrasında bu teknolojilerin eğitimde kullanımı artış göstermiştir [2]. Sanal gerçeklik ve artırılmış gerçekliğin eğitimde kullanımına ilişkin yapılan çalışmalar, bu teknolojilerin öğrencilerin kavramsal öğrenmesini desteklediğini, öğrenmeyi kolaylaştırdığını, dersi hızlı bir şekilde tekrar etmelerini sağladığını ve öğrenme sürecini daha etkili hale getirdiğini göstermektedir [3].

Bu çalışmada, sanal gerçeklik ve artırılmış gerçeklik teknolojileri ile bu teknolojilerin eğitimde nasıl kullanıldığı, avantajları ve sınırlılıkları ve gelecekteki potansiyeli incelenecektir. Ayrıca, literatürde yapılan çalışmaların bulguları üzerinden bu teknolojilerin eğitimdeki etkileri değerlendirilerek, gelecekteki araştırmalar için öneriler sunulacaktır.

2. SANAL GERÇEKLİK

Sanal gerçeklik, kullanıcıyı tamamen dijital bir ortamın içine yerleştiren ve gerçek dünya ile bağlantısını keserek etkileşimli deneyim sunan bir teknolojidir [4]. Sanal gerçeklik genellikle

başa takılan ekranlar, el kontrol cihazları ve hareket algılayıcılar aracılığıyla kullanılmaktadır. Bu teknoloji, özellikle benzetim temelli eğitimlerde yaygın olarak kullanılmaktadır.

Sanal gerçeklikte kullanıcı, görsel, işitsel ve bazı durumlarda dokunsal geri bildirimler alarak, sanki tamamen farklı bir dünyada bulunuyormuş gibi hisseder [5]. Bu özellik, kullanıcının dikkatini yoğunlaştırarak daha etkili bir deneyim sunar. Sanal gerçeklik ortamları, kullanıcıların bu ortamla etkileşimde bulunmasına olanak tanır. Bu sayede, kullanıcılar nesnelere manipüle edebilir, ortamda gezinip keşif yapabilir veya benzetimler aracılığıyla belirli görevleri yerine getirebilir [6]. Ayrıca sanal gerçeklik kullanıcının algısını değiştirerek, gerçek dünyadaki deneyimlerden farklı, kontrollü ve güvenli deneyimler yaşamasını mümkün kılar [7]. Bu durum, özellikle riskli ya da pahalı uygulamaların benzetimleri için idealdir.

3. ARTIRILMIŞ GERÇEKLİK

Artırılmış gerçeklik fiziksel dünyaya dijital içeriklerin entegre edilmesiyle oluşturulan bir teknoloji olup, gerçek ve sanal öğeleri birleştirerek zenginleştirilmiş bir deneyim sunar [8]. Gerçek dünya ortamını görseller, sesler, metinler, animasyonlar vb. dijital bilgilerle zenginleştiren bir teknolojidir. Artırılmış gerçeklikte kullanıcılar sanal gerçeklikte olduğu gibi gerçek dünyadan kopmazlar, dijital içerikle harmanlanmış bir deneyim yaşarlar. Ayrıca artırılmış gerçeklik teknolojileri sanal gerçeklikte olduğu gibi özel ekipmanlara ihtiyaç duymaz, tablet, akıllı telefon vb. basit cihazlarla kullanılabilir [9].

4. EĞİTİMDE SANAL GERÇEKLİK ve ARTIRILMIŞ GERÇEKLİK UYGULAMALARI

Sanal gerçeklik ve artırılmış gerçeklik uygulamaları fen, teknoloji, mühendislik, matematik, tıp, dil, tarih ve mesleki eğitim alanları gibi geniş bir yelpazede kullanılmaktadır. Sanal gerçeklik ve artırılmış gerçeklik karmaşık kavramların anlaşılmasını kolaylaştırarak, soyut bilgileri somut hale getirmektedir. Örneğin, kimya derslerinde artırılmış gerçeklik tabanlı uygulamalar öğrencilerin moleküler yapıların üç boyutlu modellerini görmesini sağlayarak etkileşimli deneyler yapmalarına olanak tanır [10].

Sanal gerçeklik teknolojisi, öğrencilerin fiziksel olarak bulunamayacakları sınıflara veya laboratuvarlara erişmelerini sağlayarak zaman ve mekân zincirlerini kırar [11]. Örneğin tıp öğrencileri sanal bir ameliyathane ortamında cerrahi operasyonları risksiz bir şekilde deneyimleyebilir, artırılmış gerçeklik sayesinde insan anatomisini inceleyebilir. Yine aynı şekilde kimya öğrencileri bu teknolojiler sayesinde sanal bir laboratuvarında güvenli bir şekilde deneyler yapabilir.

Artırılmış gerçeklik ders kitaplarını ve diğer öğrenme materyallerini daha interaktif hale getirir [12]. Örneğin, bir biyoloji ders kitabındaki insan vücudu şeması, artırılmış gerçeklik teknolojisi ile canlandırılabilir ve öğrenciler organları ve sistemleri daha yakından inceleyebilir.

Dil eğitimi için geliştirilen sanal gerçeklik ortamları, öğrencilere yabancı bir dili sanal dünyada kullanma fırsatı verirken, artırılmış gerçeklik uygulamaları ise kullanıcıların kelime dağarcığını genişletmeye ve pratik yapmaya yardımcı olmaktadır [13].

Sanal gerçeklik öğrencilerin tarihi mekânları veya müzeleri sanal olarak ziyaret etmelerine olarak tanır. Bu durum, özellikle coğrafi ve mali kısıtlamalar nedeniyle fiziksel olarak ulaşamayan yerler için büyük avantaj sağlar [14]. Bu teknolojiler sayesinde öğrenciler Antik Roma'yı sanal olarak gezebilir veya müzelerdeki sanat eserlerini yakından inceleyebilir.

Özel eğitimde artırılmış gerçeklik ve sanal gerçeklik, bireyselleştirilmiş öğrenme deneyimleri sağlayarak, öğrenme gücünü çeken öğrencilerin eğitimini desteklemektedir [15]. Özellikle otizm spektrum bozukluğu olan bireyler için geliştirilen artırılmış gerçeklik tabanlı sosyal beceri eğitimleri başarılı sonuçlar vermektedir [16].

Sanal gerçeklik ve artırılmış gerçeklik mesleki eğitimlerde de büyük bir potansiyele sahiptir [17]. Örneğin, pilotlar uçuş simülatörlerinde eğitim alarak uçuş deneyimlerini arttırabilir, itfaiyeciler yangın söndürme senaryolarını sanal ortamlarda deneyimleyebilir veya mühendisler karmaşık makine parçalarını artırılmış gerçeklik teknolojileri ile daha iyi anlayabilir.

Eğitimde sanal gerçeklik ve artırılmış gerçeklik kullanılmasının birçok avantajı bulunmaktadır [18,19,20]:

- Sanal gerçeklik ve artırılmış gerçeklik öğrencilerin pasif bir şekilde bilgi almak yerine aktif olarak öğrenme sürecine katılımını sağlayarak öğrenmeyi daha kalıcı bir hale getirmektedir.
- Özellikle fen alanında anlaşılması zor ve karmaşık soyut kavramları somutlaştırarak görselleştirilmesine yardımcı olur.
- Tehlikeli veya pahalı deneyler, sanal ortamlarda güvenli bir şekilde gerçekleştirilebilir.
- Coğrafi veya fiziksel engeller bu teknolojiler ile aşılabılır.
- Öğrenciler, kendi hızlarında ve ilgi alanlarına göre öğrenme deneyimleri yaşayabilir.

Bu avantajlarının yanı sıra eğitimde sanal gerçeklik ve artırılmış gerçeklik kullanılmasının bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır[21,22,23]:

- Sanal gerçeklik ve artırılmış gerçeklik ekipmanlarının pahalı olması, bu teknolojilerin yaygın kullanımını sınırlamaktadır.
- Öğretmenlerin bu teknolojilere adapte olması zaman alabilir ve uygun müfredat entegrasyonu gerektirir.
- Uzun süreli sanal gerçeklik ekipmanlarının kullanılması baş dönmesi ve göz yorgunluğu gibi fiziksel sorunlara neden olabilir.

Sanal gerçeklik ve artırılmış gerçeklik teknolojileri eğitim alanında yeni kullanılmaya başlansa da gelecekte büyük bir dönüşüm yaratma potansiyeline sahiptir. Yapay zeka ve makine öğrenmesi gibi diğer teknolojilerle entegre edildiğinde, öğrenme deneyimleri daha da kişiselleştirilebilir ve etkili hale gelebilir. Ayrıca, bu teknolojilerin maliyetlerinin düşmesi ve erişilebilirliğinin artmasıyla, daha geniş bir kitleye ulaşması beklenmektedir.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, sanal gerçeklik ve artırılmış gerçeklik teknolojilerinin eğitimdeki kullanım alanları incelenmiştir. Sanal gerçeklik ve artırılmış gerçeklik öğrenci merkezli ve deneysel öğrenme süreçlerini destekleyen güçlü araçlar olarak görülmektedir. Bu teknolojiler, öğrencilere daha etkileşimli, ilgi çekici ve etkili öğrenme deneyimleri sunarken, eğitimcilere de yeni öğretim yöntemleri sunmaktadır [24]. Gelecekte, sanal gerçeklik ve artırılmış gerçekliğin eğitimde daha yaygın bir şekilde kullanılması, öğrenme süreçlerini daha da zenginleştirecek ve öğrencilerin potansiyellerini tam olarak gerçekleştirmelerine yardımcı olacaktır [25]. Ancak bu teknolojilerin eğitim sistemine entegrasyonunda maliyet, teknik alt yapı ve pedagojik uyum gibi engeller bulunmaktadır [26].

Gelecekteki çalışmalar, bu engelleri aşmaya yönelik stratejiler geliştirmeye odaklanmalıdır. Ayrıca, öğretmenlerin sanal gerçeklik ve artırılmış gerçeklik teknolojilerini etkili bir şekilde kullanabilmesi için hizmet içi eğitim programlarına önem verilmelidir. Eğitimde dijital dönüşüm sürecinin hızlandığı bu dönemde, sanal gerçeklik ve artırılmış gerçekliğin potansiyelinden en iyi şekilde faydalanmak, daha etkili bir öğrenme deneyimi yaratmada kritik bir rol oynayacaktır.

KAYNAKÇA

- [1] AlGerafi, M.A.M., Zhou, Y., Oubibi, M. ve Wijaya, T.T. (2023). Unlocking the Potential: A Comprehensive Evaluation of Augmented Reality and Virtual Reality in Education. *Electronics*, 12(18): 3953. DOI: 10.3390/electronics12183953
- [2] Rojas-Sánchez, M.A., Palos-Sánchez, P.R. ve Folgado-Fernández, J.A. (2023). Systematic literature review and bibliometric analysis on virtual reality and education, *Educ Inf Technol*, 28, 155-192. DOI: 10.1007/s10639-022-11167-5
- [3] Serin, H. (2020). Virtual Reality in Education from the Perspective of Teachers. *Amazonia Investiga*, 9(26), 291-303. DOI: 10.34069/AI/2020.26.02.33
- [4] Timovski, R., Koceska, N. ve Koceski, S. (2020, Ekim). *Review: The use of Augmented and Virtual Reality in Education*. International Conference on Information Technology and Development of Education. Zrenjanin, Sırbistan.
- [5] Elmqaddem, N. (2019). Augmented Reality and Virtual Reality in Education. Myth or Reality? *International Journal of Emerging Technologies in Learning*, 14(3), 234-342. DOI: 10.3991/ijet.v14i03.9289

- [6] Piovesan, S.D., Passerino, L.M. ve Pereira, A.S. (2012, Ekim). *Virtual Reality as a Tool in the Education*. International Conference on Cognition and Exploratory Learning in Digital Age. Madrit, İspanya.
- [7] Gu, W. (2017, Eylül). *The Application of Virtual Reality in Education*. 2nd International Conference on Artificial Intelligence and Engineering Applications. Guilin, Çin
- [8] Garzón, J. (2021). An Overview of Twenty-Five Years of Augmented Reality in Education. *Multimodal Technologies and Interaction*, 5(7), 37. DOI: 10.3390/mti5070037
- [9] Bower, M., Howe, C., McCredie, N., Robinson, A. ve Grover, D. (2013). Augmented Reality in education – cases, places and potentials. *Educational Media International*, 51(1), 1-15. DOI: 10.1080/09523987.2014.889400
- [10] Singhal, S., Bagga, S., Goyal, P., ve Saxena, V. (2012). Augmented Chemistry: Interactive Education System. *International Journal of Computer Applications*, 49(15). DOI: 10.5120/7700-1041
- [11] Wang, X., Zhu, X. ve Lin, J. (2022). Application of Virtual Reality Technology in Adolescent Mental Health Science Education. *Scalable Network Infrastructures and Technologies for Internet of Things in Media Computing, Special Issue*. DOI: 10.1155/2022/8783355
- [12] Sala, N. (2021). *Virtual Reality, Augmented Reality, and Mixed Reality in Education: A Brief Overview*. (Eds.) Hwa Choi, D., Dailey-Hebert, A. ve Simmons Estes, J. *Current and Prospective Applications of Virtual Reality in Higher Education* içinde (s. 48-73).
- [13] Panagiotidis, P. (2021). Virtual Reality Applications and Language Learning. *International Journal for Cross-Disciplinary Subjects in Education*, 12(2), 4447-4454. DOI: 10.20533/ijcdse.2042.6364.2021.0543
- [14] Kuna, P., Hašková, A. ve Borza, L. (2023). Creation of Virtual Reality for Education Purposes. *Sustainability*, 15(9):7153. DOI: 10.3390/su15097153
- [15] Buzio, A., Chiesa, M. ve Toppan, R. (2017). *Virtual Reality for Special Educational Needs*. *Proceedings of the 2017 ACM Workshop on Intelligent Interfaces for Ubiquitous and Smart Learning*, 7-10. DOI: 10.1145/3038535.3038541
- [16] Bravou, V., Oikonomidou, D. ve Drigas, A.S. (2022). Applications of virtual reality for autism inclusion. A review. *Dialnet*, 45, 779-785.

- [17] Paszkiewicz, A., Salach, M., Dymora, P., Bolanowski, M., Budzik, G. ve Kubiak, P. (2021). Methodology of Implementing Virtual Reality in Education for Industry 4.0. Sustainability, 13(9):5049. DOI: 10.3390/su13095049
- [18] Němec, M., Fasuga, R., Trubač, J. ve Kratochvíl, J. (2017, Ekim). *Using virtual reality in education*. 15th International Conference on Emerging eLearning Technologies and Applications, Stary Smokovec, Slovakia. DOI: 10.1109/ICETA.2017.8102514
- [19] Jumani, A.K., Siddique, W.A., Laghari, A.A., Abro, A. ve Khan, A.A. (2022). *Virtual Reality and Augmented Reality for Education*, (Eds.) Tiwari, R., Duhan, N., Mittal, M., Anand, A. ve Khan, M.A. içinde Multimedia Computing Systems and Virtual Reality.
- [20] Maroungkas, A., Troussas, C., Krouska, A. ve Sgouropoulou, C. (2023). Virtual Reality in Education: A Review of Learning Theories, Approaches and Methodologies for the Last Decade. Electronics, 12(13):2832. DOI: 10.3390/electronics12132832
- [21] McGovern, E., Moreira, G. ve Luna-Nevarez, C. (2020). An application of virtual reality in education: Can this technology enhance the quality of students' learning experience? Journal of Education for Business, 95(7), 490-496. DOI: 10.1080/08832323.2019.1703096
- [22] Baniyadi, T., Ayyoubzadeh, S.M. ve Mohammadzadeh, N. (2020). Challenges and Practical Considerations in Applying Virtual Reality in Medical Education and Treatment. Oman Medical Journal, 35(3). DOI: 10.5001/omj.2020.43
- [23] Skulmowski, A. (2023). Ethical issues of educational virtual reality. *Computers & Education: X Reality*, 2, 100023. DOI: 10.1016/j.cexr.2023.100023
- [24] Lampropoulos, G., Keramopoulos, E., Diamantaras, K. ve Evangelidis, G. (2023). Augmented Reality and Virtual Reality in Education: Public Perspectives, Sentiments, Attitudes, and Discourses. Education Sciences, 12(11):798. DOI: 10.3390/educsci12110798
- [25] Velev, D. ve Zlateva, P. (2017). Virtual Reality Challenges in Education and Training. International Journal of Learning and Teaching. 3(1), 33-37. DOI: 10.18178/ijlt.3.1.33-37
- [26] Al-Ansi, A.M., Jacob, M., Garad, A., Al-Ansi, A. (2023). Analyzing augmented reality (AR) and virtual reality (VR) recent development in education. Social Sciences & Humanities Open, 8(1), 100532. DOI: 10.1016/j.ssaho.2023.100532

TÜRKİYE’DE ORTAOKUL BİNALARI ÖĞRETİM PROGRAMLARINA NE KADAR UYGUN?

İngilizce Öğretmeni, SİBEL SARAN YILDIZ

MEB, sibelsaran@gmail.com - 0000-0001-6942-1709

Doç. Dr. ŞABAN BERK

Marmara Üniversitesi, saban.berk@marmara.edu.tr - 0000-0002-6821-5249

ÖZET

Bu çalışmada, Ortaokul Öğretim Programlarının uygulanmasında ortaokul binalarının fiziki koşullarının uygunluğuna ilişkin öğretmen görüşleri incelenmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan Resmi Öğretim Programlarının eksiksiz uygulanabilmesi için okullarda var olan mekânlar ve donanımlar dışında ek olarak hangi donanım ve mekânlara ihtiyaç duyulduğu saptanmıştır. Okullardaki ısının, havalandırmanın, aydınlatmanın ve okullarda uygulanan rengin Resmi Öğretim Programları için uygunluğu ortaya çıkarılmıştır. Öğretim programlarında ortak olarak yer alan anahtar becerilerin edinimi için okulların fiziki şartlarının uygunluğu saptanmıştır. Araştırmada nitel desenlerden durum çalışması kullanılmıştır. Çalışma grubunu, Bursa ve İstanbul illerinde görev yapan Türkçe, Müzik, İngilizce, Beden Eğitimi ve Spor, Fen Bilimleri, Matematik, Sosyal Bilgiler, Görsel Sanatlar branşından beşer katılımcı olmak üzere toplam 40 öğretmen oluşturmaktadır. Katılımcıların seçiminde amaçlı örnekleme ve kartopu örnekleme kullanılmıştır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Veri toplama aracının geçerlik ve güvenilirliği alan yazına uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlardan bazıları şöyledir: Ortaokulların fiziki şartları, dersler arasında farklar olmakla birlikte, tüm dersler için Resmi Öğretim Programının eksiksiz uygulanabilmesine uygun değildir. Resmi Öğretim Programının uygulanmasına en önemli engellerin; dersin içeriğine uygun (derse özel) dersliklerin olmaması, kazanımların edinimine katkı sağlayacak mekân ve materyal eksikliği, öğretimi zenginleştirmek ve bireysel farklılıkları dikkate almak için gereken fiziki donanım ve materyal yetersizliği ve kimi zaman da teknoloji, kütüphane ve diğer tesislerin eksikliği olarak saptanmıştır. Öneri olarak branşlara uygun sınıf, mekân ve donanımların ortaokullarda yeterli düzeyde temini gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Öğretim programının uygulanmasında fiziki koşullar, Ortaokulların fiziki şartları, Ortaokulun fiziki koşulları, Eğitim programı ve ortaokulların fiziki koşulları

İLKOKUL İNGİLİZCE DERSİ ÖĞRENME ÇIKTILARININ SOSYAL DUYGUSAL ÖĞRENME BAĞLAMINDA DİĞER DERSLERLE UYUMUNUN İNCELENMESİ

Selver TUNA

İnönü Üniversitesi, 37231104028@ogr.inonu.edu.tr - 0000-0001-6270-9910

Doç. Dr. Bahadır KÖKSALAN

İnönü Üniversitesi, bahadir.koksalan@inonu.edu.tr - 0000-0001-8542-9719

ÖZET

21. yüzyıl eğitim sistemleri, bireylerin çok yönlü gelişimini hedefleyen bütüncül yaklaşıma odaklanmaktadır. Bu yaklaşım, öğrencilerin zihinsel, sosyal, duygusal, fiziksel ve ahlaki yönlerini kapsamlı bir şekilde ele almayı amaçlar. Bütüncül anlayışta önemli boyutlardan biri olan sosyal-duygusal öğrenme becerilerinin eğitim sürecine entegrasyonu, öğrencilerin kendilerini tanımalarını, duygularını yönetmelerini, sosyal ilişkiler kurmalarını ve etkili kararlar almalarını sağlar. Bu beceriler, öğrencilerin kişisel ve sosyal gelişimlerine önemli katkılar sunar. Bu araştırmanın amacı, ilkokul 2. sınıf İngilizce dersi öğrenme çıktılarının sosyal-duygusal öğrenme becerileri açısından diğer derslerle uyumunu incelemektir. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması modelinin kullanıldığı çalışmada, doküman inceleme tekniğiyle öğretim programlarından veriler toplanmıştır. Sosyal duygusal öğrenme becerileri, öz farkındalık, sosyal farkındalık, öz yönetim, ilişki kurma ve sorumlu karar verme olmak üzere beş boyutta ele alınmıştır. Araştırma bulguları, öğrenme çıktılarının sosyal farkındalık ve ilişki geliştirme becerilerine odaklandığını göstermektedir. Bunu takiben, öz yönetim, öz farkındalık boyutları yer almakta ve en az öğrenme çıktısı ise sorumlu karar verme becerisi ile ilişkilendirilmektedir. Ayrıca çalışmada, sosyal duygusal öğrenme becerilerinin en az matematik dersinde bulunduğu tespit edilmiştir. İngilizce dersi ile diğer dersler arasındaki sosyal duygusal öğrenme becerileri ilişkisi incelendiğinde, en yüksek uyumun beden eğitimi ve oyun dersi ile sağlandığı görülmüştür. Bu uyum, ilişki geliştirme becerileri açısından belirgin olup, öğrencilerin dil öğrenme süreçlerinde sosyal ilişkiler kurmalarına yardımcı olmaktadır. Türkçe, hayat bilgisi ve müzik dersleriyle de sınırlı uyum tespit edilmiştir. Hayat bilgisi dersi, sosyal farkındalık ve empati geliştirmeye olanak tanırken, Türkçe dersi dil yapılarını anlamayı kolaylaştırmaktadır. Görsel sanatlar ve matematik dersleriyle ise herhangi bir uyum bulunmamaktadır. Sonuç olarak, öğrencilerin çok yönlü gelişimlerini destekleyerek onları geleceğe daha iyi hazırlamak amacıyla eğitim programlarının sosyal duygusal öğrenme becerilerini daha fazla içerecek şekilde geliştirilmesi önerilmektedir. Ayrıca, eğitim programlarındaki sosyal boyutların yerli ve milli unsurlar açısından dikkate alınması da önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: İngilizce Dersi, Öğrenme Çıktıları, Sosyal Duygusal Öğrenme.

Investigation of The Compatibility of Primary School English Course Learning Outcomes with Other Courses in Terms of Social Emotional Learning

Selver TUNA

İnönü Üniversitesi, 37231104028@ogr.inonu.edu.tr - 0000-0001-6270-9910

Doç. Dr. Bahadır KÖKSALAN

İnönü Üniversitesi, bahadir.koksalan@inonu.edu.tr - 0000-0001-8542-9719

ABSTRACT

The 21st century education systems focus on a holistic approach that aims to comprehensively address the mental, social, emotional, physical and moral aspects of students. The integration of social-emotional learning skills, which are one of the important dimensions in the holistic approach, allows students to know themselves, manage their emotions, establish social relationships and make effective decisions. These skills make significant contributions to the personal and social development of students. The purpose of this research is to investigate the compatibility of the learning outcomes of the 2nd grade English course in primary school with other courses in terms of social-emotional learning skills. In the study qualitative research methods was used, data was collected from the curriculum using the document review technique. Social emotional learning skills were addressed in five dimensions: self-awareness, social awareness, self-management, relationship building and responsible decision making. The research findings show that the learning outcomes focus on social awareness and relationship development skills. Following this, the dimensions of self-management and self-awareness are included and the least learning outcome is associated with the responsible decision making skill. In addition, it was determined that social emotional learning skills were found least in the mathematics course. When the relationship between English and other courses in terms of social emotional learning skills is examined, it is seen that the highest compatibility is provided by physical education and game courses. This is evident in terms of relationship development skills and helps students establish social relationships in their language learning processes. Limited compatibility was found with Turkish, social studies and music courses. While social studies course allows for the development of social awareness and empathy, Turkish course facilitates understanding of language structures. However, there is no relationship with visual arts and mathematics courses. As a result, it is recommended that educational programs should be developed to include more social emotional learning skills in order to support the multifaceted development of students and prepare them better for the future. It is also recommended that social dimensions in educational programs be taken into consideration in terms of local and national elements.

Keywords: English Course, Learning Outcomes, Social Emotional Learning.

İLKOKUL TÜRKÇE, HAYAT BİLGİSİ, SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARININ SORUMLULUK DEĞERİ BAKIMINDAN İNCELENMESİ

Dr. Öğr. Üyesi, Zekiye ÇAĞIMLAR

Çukurova Üniversitesi, czekiye@cu.edu.tr - 0000-0002-2022-0014

Uzman Öğretmen, İNCİ YAŞAR

Çukurova Üniversitesi, inciboyraz@hotmail.com – 0009-0003-8798-6190

ÖZET

Bu araştırmanın amacı; ilkököl Türkçe, hayat bilgisi ve sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan konu ve metinlerin sorumluluk değeri bakımından incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda 6(alı)ilkököl ders kitabı incelenmiştir. Nitel araştırma yöntemlerine uygun olarak tasarlanan bu çalışma sonucunda elde edilen veriler, araştırmanın ana amacı ve alt amaçları göz önünde bulundurularak analiz edilmiştir. Araştırma için literatürde kabul edilen sorumluluk türleri incelenip konuyla ilgili uzman görüşüne de başvurularak sorumluluk değeri; kişisel sorumluluk, ailevi sorumluluk, okul sorumluluğu, toplumsal sorumluluk, mesleki sorumluluk ve çevresel sorumluluk olarak altı kategoriye ayrılmış ve incelenen ders kitapları ilgili sorumluluk türlerinde tek tek taranmıştır. Her bir sorumluluk türü için ayrı başlık açılıp kitaplarda hangi ünitelerde hangi sorumluluk türüne kaç kez yer verildiği tablolarda gösterilmiştir. Ardından sorumluluk değerinin hangi yönüyle işlendiği incelenen ders kitaplarından yapılan alıntılarla ifade edilmiş, sorumluluk değeri ile ilgili sonuçlara ulaşılmıştır. İncelenen ders kitaplarında sorumluluk türlerinin tamamına yer verildiği fakat ilgili kitaplarda tüm sorumluluk türlerine eşit oranda yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Sorumluluk türlerine yer verilme sıklığı, incelenen ders kitaplarında en fazla yer verilenden en az yer verilene doğru sıralaması; bireysel sorumluluk, toplumsal sorumluluk, çevresel sorumluluk, ailevi sorumluluk, mesleki sorumluluk ve okul sorumluluğu şeklindedir. Sorumluluk değerine ortalama olarak Türkçe dersinde 73, hayat bilgisi dersinde 99, sosyal bilgiler dersinde 104 yerde rastlanmıştır. Sorumluluk değerinin, incelenen derslerin kitaplarına ve bu kitapların ünitelerine dengeli bir dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca farklı ünitelerde farklı sorumluluk alt türlerine ağırlık verildiği ulaşılan sonuçlardandır. Araştırmadan elde edilen bulgular tartışılmış ve sonuçlar doğrultusunda önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler : Değerler eğitimi, sorumluluk, ilkököl ders kitabı

İLKOKUL FEN BİLİMLERİ VE MATEMATİK DERS KİTAPLARININ SORUMLULUK DEĞERİ BAKIMINDAN İNCELENMESİ

Dr. Öğr. Üyesi, Zekiye ÇAĞIMLAR

Çukurova Üniversitesi, czekiye@cu.edu.tr - 0000-0002-2022-0014

Uzman Öğretmen, İNCİ YAŞAR

Çukurova Üniversitesi, inciboyraz@hotmail.com – 0009-0003-8798-6190

ÖZET

Bu araştırmanın amacı; ilkököl fen bilimleri ve matematik ders kitaplarında yer alan konu ve metinlerin sorumluluk değeri bakımından incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda 5 (beş) ilkököl ders kitabı incelenmiştir. Nitel araştırma yöntemlerine uygun olarak tasarlanan bu çalışma sonucunda elde edilen veriler, araştırmanın ana amacı ve alt amaçları göz önünde bulundurularak analiz edilmiştir. Araştırma için literatürde kabul edilen sorumluluk türleri incelenip konuyla ilgili uzman görüşüne de başvurularak sorumluluk değeri; kişisel sorumluluk, ailevi sorumluluk, okul sorumluluğu, toplumsal sorumluluk, mesleki sorumluluk ve çevresel sorumluluk olarak altı kategoriye ayrılmış ve incelenen ders kitapları ilgili sorumluluk türlerinde tek tek taranmıştır. Her bir sorumluluk türü için ayrı başlık açılıp kitaplarda hangi ünitelerde hangi sorumluluk türüne kaç kez yer verildiği tablolarda gösterilmiştir. Ardından sorumluluk değerinin hangi yönüyle işlendiği incelenen ders kitaplarından yapılan alıntılarla ifade edilmiş, sorumluluk değeri ile ilgili sonuçlara ulaşılmıştır. İncelenen ders kitaplarında sorumluluk türlerinin tamamına yer verildiği fakat ilgili kitaplarda tüm sorumluluk türlerine eşit oranda yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Sorumluluk türlerine yer verilme sıklığı, incelenen ders kitaplarında en fazla yer verilenden en az yer verilene doğru sıralaması; bireysel sorumluluk, toplumsal sorumluluk, çevresel sorumluluk, ailevi sorumluluk, mesleki sorumluluk ve okul sorumluluğu şeklindedir. Sorumluluk değerine ortalama olarak fen bilimleri dersinde 46 ve matematik dersinde 40 yerde rastlanmıştır. Sorumluluk değerinin, incelenen derslerin kitaplarına ve bu kitapların ünitelerine dengeli bir dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca farklı ünitelerde farklı sorumluluk alt türlerine ağırlık verildiği ulaşılan sonuçlardandır. Araştırmadan elde edilen bulgular tartışılmış ve sonuçlar doğrultusunda önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler : Değerler eğitimi, sorumluluk, ilkököl ders kitabı

ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLİĞİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN ÖZEL EĞİTİM MESLEK LİSELERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Dr. Öğr. Üyesi, Emine SEÇİL KARAMUKLU

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, emine.secil58@gmail.com – 0000-0002-6010-8406

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, özel eğitim öğretmenliği bölümü öğrencilerinin özel eğitim meslek liselerine ilişkin görüşlerinin detaylı olarak belirlenmesidir. Bu bağlamda, ilgili çalışmaya 2024-2025 eğitim öğretim dönemi içerisinde özel eğitim öğretmenliği bölümüne devam eden 15 öğrenci katılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması (case study) kullanılmıştır. Araştırma verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu demografik bilgiler ile beş açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Araştırma verileri içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda; özel eğitim meslek liselerinin öğrencilerin akademik, sosyal-duygusal ve mesleki gelişimleri açısından faydalı olduğu bunula birlikte okullarda kullanılan materyal ve doküman sayısının artırılması gerektiği ön plana çıkmaktadır. Ayrıca öğrencilerin sosyal gelişimleri açısından normal gelişim gösteren akranları ile de bir araya gelmelerinin gerektiği, okulların fiziki imkanlarının daha verimli ve işlevsel kullanılması, özel eğitim meslek lisesi sayılarının artırılmasının gerekliliği ve öğrencilerin tasarladıkları ürünlerin daha kapsamlı olarak topluma sunulması ve değerlendirilmesi gerektiği sonuçlarına da ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, Özel eğitim meslek liseleri, Nitel araştırma, Durum çalışması

1. GİRİŞ

Eğitim, tüm toplumlarda tüm bireylerin ulaşması gereken bir hedeftir. Özellikle akranlarına göre belirli konularda dezavantajlı durumda olan bireylerin akranları gibi eğitimden eşit koşullarda faydalanabilmesi oldukça önemlidir. Bu durum, gerek uluslararası belgeler ile gerekse ulusal yasal dayanaklar ile güvence altına alınmıştır. Ülkemizde en son güncellenen Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2018)'nde özel eğitim; “bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş eğitim programları ve özel olarak yetiştirilmiş personel ile uygun ortamlarda sürdürülen eğitim” olarak tanımlanmaktadır. 2018 yılında yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde yine benzer şekilde “özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerini kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla sürdürmeleri esas olmakla birlikte bu bireylere yönelik özel eğitim kurumları veya özel eğitim sınıfları da açılabilir” ifadeleri yer almaktadır. Söz konusu ortamlardan bir tanesi de özel gereksinimli bireyler için açılan Özel Eğitim Meslek Liseleri [ÖEML]'dir. Bu okullarda akademik bilgi ve becerileri içeren özel eğitim programları ile meslek alanları ve dallarına yönelik mesleki eğitim programları uygulanmaktadır. Atölye ve laboratuvarlarda

okutulan uygulamalı meslek derslerinde grup sayılarının oluşturulmasında sınıf mevcutları esas alınmaktadır. Bu okullarda öğrenim gören öğrencilerin 11 ve 12. sınıfta işletmelerde eğitim görmeleri esastır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2018). Ayrıca, bu okullarda ders içeriklerine göre farklı öğretim programları da uygulanmaktadır (Sarı ve Gürbüz, 2021).

Özel Eğitim Meslek Liselerine (ÖEML) ilişkin gerçekleştirilen araştırmalar incelendiğinde; Aksoy ve Demirbatır (2023) özel eğitim meslek okulu müzik dersi kazanımları ve bireyselleştirilmiş eğitim programı uygulama sürecine ilişkin araştırmalarını gerçekleştirmişlerdir. Duzcu (2015) çalışmasında özel eğitim mesleki eğitim merkezi Türkçe dersi öğretim programını değerlendirmiştir. Bununla birlikte, Erden (2020) işitme engelliler özel eğitim meslek lisesi giyim üretim teknolojisi öğretim programını öğretmen görüşleri bakımından değerlendirmiştir. İmamoğlu (2024) araştırmasında, özel eğitim meslek okulu koordinatör öğretmenlerinin zihin yetersizliği olan öğrencilerin istihdamına hazırlık sürecine ilişkin görüşlerine yer vermiştir. Karabulut (2012) çalışmasında eğitim uygulama okulu eğitim programını öğretmen görüşlerine göre değerlendirmiştir. Sarı ve Gürbüz (2021)'ün gerçekleştirdikleri araştırmada ise özel eğitim meslek okulları öğretim programlarının uygulanması sırasında karşılaşılan güçlüklerin ele alındığı görülmüştür. Alanyazında gerçekleştirilen araştırmalar incelendiğinde araştırmaların büyük bir çoğunluğunda ÖEML'de yürütülmekte olan programa ilişkin öğretmen görüşlerinin alındığı görülmektedir. Bu çalışma ile, özel eğitim öğretmenliği bölümü öğrencilerinin özel eğitim meslek liselerine ilişkin genel olarak görüşlerinin detaylı olarak belirlenmesi amaçlanmaktadır. İlgili konu bağlamında alanyazında gerçekleştirilen araştırmaların sınırlı olduğu görülmüş bu nedenle gerçekleştirilen bu araştırmanın alanyazına katkı sunacağı öngörülmüştür. Bu doğrultuda araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Özel eğitim meslek liselerinin hafif düzey zihin yetersizliği olan öğrenciler açısından avantajları nelerdir?
 - a. Akademik gelişim açısından
 - b. Sosyal gelişim açısından
 - c. Mesleki gelişim açısından
2. Özel eğitim meslek liselerinin hafif düzey zihin yetersizliği olan öğrenciler açısından dezavantajları nelerdir?
3. Özel eğitim meslek liselerinin özel eğitim öğretmenleri açısından avantajları nelerdir?
4. Özel eğitim meslek liselerinin özel eğitim öğretmenleri açısından dezavantajları nelerdir?
5. Özel eğitim meslek liselerinde eksik olduğunu düşündüğünüz ya da olmasının gerekli olduğunu düşündüğünüz unsurlar nelerdir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Deseni

Bu araştırmada nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Nitel araştırma deseninin seçilmesindeki ana sebep belirli bir duruma yönelik elde edilen sonuçların detaylı olarak incelenmesidir (Yıldırım ve Şimşek,

2011). Bu bağlamda çalışmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması tercih edilmiştir. Durum çalışması, tek bir durum veya olayın derinlemesine detaylı ve boylamsal olarak incelendiği, toplanan verilerin sistematik olarak toplandığı, gerçek ortamlarda neler olduğuna bakıldığı yöntemidir (Best ve Kahn, 2017). Bu bağlamda, bu çalışmada durum çalışmasının kullanılması uygun görülmüştür.

2.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2024-2025 eğitim öğretim dönemi içerisinde özel eğitim öğretmenliği bölümüne devam eden 15 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın katılımcıları rastgele örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Katılımcılar tamamen gönüllük esasına göre belirlenmiştir. Özel eğitim öğretmenliği bölümü öğrencilerine yönelik demografik bilgiler Çizelge 1.'de verilmiştir.

Çizelge 1. Katılımcılara Yönelik Demografik Bilgiler

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş
Ö1	Kadın	19
Ö2	Kadın	21
Ö3	Erkek	18
Ö4	Kadın	18
Ö5	Kadın	19
Ö6	Erkek	21
Ö7	Kadın	22
Ö8	Kadın	19
Ö9	Kadın	21
Ö10	Kadın	25
Ö11	Erkek	19
Ö12	Kadın	19
Ö13	Erkek	18
Ö14	Kadın	18
Ö15	Kadın	18

Araştırmanın katılımcıları 11'i kadın ve 4'ü erkektir. Katılımcıların yaş aralıkları 18 ile 25 arasında değişmektedir. Katılımcıların tamamı özel eğitim öğretmenliği programında eğitimlerine devam etmektedir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veriler toplanırken 5 adet açık uçlu sorudan oluşan bir form hazırlanmıştır. Görüşme formu araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Görüşme sorularının iç geçerliliğinin sağlanması amacıyla alanda uzman iki uzmandan görüş alınmıştır. Uzman görüşleri sonrasında görüşme sorularının net ve anlaşılır olduğu fikri ortaya çıkmıştır. Araştırmanın güvenilirliğinin sağlanması amacıyla Miles ve Huberman (1994)'ın Güvenirlik= Görüş Birliği/ (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) formülünden yararlanılmıştır. Yapılan bu araştırma da belirtilen formüle göre .95 oranında güvenirlilik katsayısı elde edilmiştir. Hazırlanan form ile araştırmanın pilot uygulaması gerçekleştirilmiş ve çalışmada bulunmayan bir öğrenci ile görüşülmüştür. Gerçekleştirilen pilot uygulama ile soruların net ve anlaşılır olduğu tespit edilmiştir. Geliştirilen forma nihai hali verilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırma sonucunda elde edilen veriler, içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. İçerik analizi ile amaçlanan, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşımın sağlanmasıdır (Çepni, 2012). Bu durumda, içerik analizinin ilgili araştırma için uygun olduğunu ifade edebiliriz. Araştırmaya dahil olan katılımcıların cevaplarına içerik analizi yapılmış ve frekans değerleri ifade edilmiştir. Katılımcılara Ö1, Ö2, ...Ö15 şeklinde kod isimler verilmiştir. Araştırmanın amacına bağlı kalınarak, tekrarlanan kodlamalar araştırma kapsamından çıkartılmıştır. Katılımcılardan bazıları soruları cevaplandırırken aynı soru içerisinde birden fazla kategoride görüş belirtmişlerdir.

3. BULGULAR

Özel eğitim öğretmenliği bölümü öğrencilerinin özel eğitim meslek liselerine ilişkin görüşlerinin incelendiği bu çalışmada toplanan verilere ilişkin bulgular aşağıda çizelgeler halinde sunulmuştur. İlk olarak katılımcılara ÖEML'nin HDZY olan öğrenciler açısından avantajlarının neler olabileceği sorulmuştur. İlgili soru; “akademik gelişim”, “sosyal gelişim” ve “mesleki gelişim” açısından olmak üzere üç adet alt soru içermektedir. İlgili başlıklar aşağıda verilen çizelgelerde ayrı ayrı ele alınmıştır.

Çizelge 2. ÖEML'nin HDZY Olan Öğrencilerin Akademik Gelişimleri Açısından Avantajları

Kodlar	f
Bireyselleştirilmiş öğretim sunulması	6
Sunulan eğitimin çeşitliliği	6
Bütünsel gelişimin desteklenmesi	4
Öğrencilerin projelere katılımının desteklenmesi	2
E-KPSS sürecine hazırlık yapılması	1
TOPLAM	19

Not: Katılımcılar birden fazla görüş belirtmişlerdir.

Araştırmanın katılımcılarına yöneltilen, ÖEML'nin HDZY olan öğrencilerin akademik gelişimleri açısından avantajlarına yönelik toplanan bulgularda, katılımcılar “bireyselleştirilmiş öğretim sunulması” ve “sunulan eğitimin çeşitliliği” ile ilgili en fazla görüş ifade etmişlerdir. Ayrıca “bütünsel gelişimin desteklenmesi”, “öğrencilerin projelere katılımının desteklenmesi” ve “E-KPSS sürecine hazırlık yapılması” da belirtilen görüşler arasındadır. Aşağıda bu durumu destekleyen katılımcı görüşlerine yer verilmiştir.

“Öğrencileri istediği veya ilgi duyduğu alanda gelişimine katkı sağlayıp daha başarılı olmasını sağlamanın yanında kamuda çalışması için girilen test sınavına da öğrenciyi hazırlayarak kolaylık sağlanmakta.” Ö5

“Okulda birden fazla atölye var ve öğrenciler hangisine yatkınsa oradan ders alıp yararlanabiliyorlar. Öğretmenlerin de yeteri kadar bilgi verip sonrasında pratik yaptırılmaları öğrencileriyle ilgilendiklerini gösteriyor fikrimce.” Ö11

“Seviyelerine göre eğitim alabiliyorlar. Beceri ve ilgi alanlarına göre eğitim alabiliyorlar.” Ö1

“Bence avantajı büyük. Çocukları becerilerine göre yönlendirip gelişmelerini sağlıyorlar. Gerekli fiziki imkanları sunabiliyorlar.” Ö7

“Düşünme değil de daha çok sosyal becerilere odaklanıldığından daha iyi gelişim gösterirler.” Ö15

Çizelge 3. ÖEML'nin HDZY Olan Öğrencilerin Sosyal Gelişimleri Açısından Avantajları

Kodlar	f
Sosyalleşme	7
Staj uygulamasının faydası	7
İletişim becerisi	5
Özgüven	5
Akran zorbalığı olmaması	4
Atölye uygulamasının faydası	3
TOPLAM	31

Not: Katılımcılar birden fazla görüş belirtmişlerdir.

Araştırmanın katılımcılarına yöneltilen, ÖEML'nin HDZY olan öğrencilerin sosyal gelişimleri açısından avantajlarına yönelik toplanan bulgularda katılımcılar; “sosyalleşme”, “staj uygulamasının faydası”, “iletişim becerisi” ile “özgüven” alanlarında en fazla görüş ifade etmişlerdir. Ayrıca “akran zorbalığı olmaması” ile “atölye uygulamasının faydası” da ifade edilen görüşler arasındadır. Aşağıda bu durumu destekleyen katılımcı görüşlerine yer verilmiştir.

“Gördükleri dersin sonunda yaptıkları stajlar sayesinde çevresiyle iletişim kurmada daha iyi bir hale gelebilirler.” Ö1

“Sosyal gelişimde bence en büyük pozitif etki; staj. Staj sayesinde hem sosyalleşip hem de önyargıları kırabiliyorlar.” Ö7

“Akranlarıyla günlük yaşama dair etkileşimde bulunmaları iyi hissetmelerini sağlar.” Ö13

“Staj yaparak, bir yerlerde çalışarak toplumda yer edinebildiklerini görürler. Özgüvenleri artar. Daha kolay arkadaş ve çevre edinebilirler.” Ö14

“Zeka seviyeleri hemen hemen aynı olduğundan kendilerini dışlanmış hissetmezler ve bence zorbalığa maruz kalmazlar.” Ö6

“Meslek okulu olduğu için öğrenciler aynı zamanda sosyal çevreye de katılıyorlar. Örneğin kafede çalışma imkanı onların sosyalleşmesini sağlar.” Ö12

“Öğrenciler birden çok atölye sayesinde fazlaca arkadaş edinebilirler. Bu öğrencinin gelişmesini, daha çok sosyal olmasını sağlar.” Ö8

Çizelge 4. ÖEML'nin HDZY Olan Öğrencilerin Mesleki Gelişimleri Açısından Avantajları

Temalar	Kodlar	f
Staj	Hayata hazırlama	8
	Özgüven	5
	Tecrübe	3
Atölye	Deneyim	7
	Uygulamalı eğitim imkanı	4
TOPLAM		27

Not: Katılımcılar birden fazla görüş belirtmişlerdir.

Araştırmanın katılımcılarına yöneltilen, ÖEML'nin HDZY olan öğrencilerin mesleki gelişimleri açısından avantajlarına yönelik toplanan bulgularda, katılımcılardan staj temasında; “hayata hazırlama”, “özgüven” ile “tecrübe” görüşleri alınmıştır. Ayrıca katılımcılar atölye

temasında ise; “deneyim” ve “uygulamalı eğitim imkanı” görüşlerini belirtmişlerdir. Aşağıda bu durumu destekleyen katılımcı görüşlerine yer verilmiştir.

“Öğrencilerin gittikleri staj onları hem daha bağımsız hem de daha özgüvenli bir hale getirebilir. Kendilerini daha iyi hissetmelerini sağlar.” Ö1

“Çeşitli atölyelerin olması ve öğrencilerin çeşitli yerlerde staja gitmesinin bir avantaj olduğunu düşünüyorum.” Ö3

“Okul içerisinde farklı bölümlerden oluşan atölyeler bulunduğu için öğrenciler kendilerini uygulamalı olarak geliştirme şansına sahip olabiliyorlar.” Ö2

“İş ve zanaatler öğretilip öğrencileri bu işlerde yetkin duruma getirip topluma fayda sağlayabilecek hale getirmeleri.” Ö4

“Öğrencilere iş imkanı sunması, staj yapmaları başarılarını artırır. Farklı atölyelerde farklı eğitimler almaları yetenekli oldukları alanları keşfetmelerini sağlar.” Ö14

“Yapacakları meslekler açısından tecrübe kazandırıyor. İşin inceliklerini, kurallarını, nasıl yapacaklarını öğreniyorlar. Ayrıca staj da yaparak her şeyi yerinde öğreniyorlar.” Ö11

“Akademik bilginin yanı sıra uygulamalı eğitim ön planda ve bu öğrenciye bir gelecek vadetmek demektir.” Ö13

Çizelge 5. ÖEML'nin HDZY Olan Öğrenciler Açısından Dezavantajları

Kodlar	f
Akranlardan ayrı eğitim sunulması	11
Bulunmamaktadır	4
Sosyal becerilere ağırlık verilmesi	1
Programın yoğunluğu	1
Mesleki beceri seçiminde sınırlılık	1
TOPLAM	18

Not: Katılımcılar birden fazla görüş belirtmişlerdir.

Araştırmanın katılımcılarına yöneltilen, ÖEML'nin HDZY olan öğrenciler açısından dezavantajlarına yönelik toplanan bulgularda, katılımcılardan en fazla “akranlarından ayrı eğitim sunulması” ile “dezavantajı yoktur” görüşleri elde edilmiştir. Ayrıca “sosyal becerilere ağırlık verilmesi”, “programın yoğunluğu” ile “mesleki beceri seçiminde sınırlılık” görüşleri de ifade edilmiştir. Aşağıda bu durumu destekleyen katılımcı görüşlerine yer verilmiştir.

“Normal öğrencilerle kaynaşma ihtimallerinin zayıflaması.” Ö15

“Meslek seçiminin kısıtlı olması öğrenciler tarafından olumsuz bir durum. Daha fazla yapabilecekleri meslekler eklenebilir.” Ö1

“Normal öğrencilerden ayrı bir okulları olması onları üzebilir ve eminim ki bir çocuğun normal düzeyde olan bir arkadaşı yok. Bu onlar için çok büyük bir dezavantaj.” Ö11

“Akran eğitimi açısından yetersizdir.” Ö13

“Hem akademik hem de mesleki eğitimi bir arada gördükleri ve bir de staj yaptıkları için bu onlar için biraz zor olabilir.” Ö8

“Aslında dezavantajlı yönünün olduğunu düşünmüyorum ama daha çok el becerilerine dayalı eğitim aldıkları için diğer derslerde biraz daha geride kalıyor olabilirler.” Ö5

Çizelge 6. ÖEML'nin Özel Eğitim Öğretmenleri Açısından Avantajları

Kodlar	f
Mesleki tatmin	8
Branş öğretmenleri ile birlikte çalışılması	7
Genç öğrenci grubu ile çalışmak	5
Farklı atölye etkinlikleri	2
Empati	2
Ders yükünde azalma	1
Sınıf hakimiyeti	1
TOPLAM	26

Not: Katılımcılar birden fazla görüş belirtmişlerdir.

Araştırmanın katılımcılarına yöneltilen, ÖEML'nin özel eğitim öğretmenleri açısından avantajlarına yönelik toplanan bulgularda, katılımcılar en fazla “mesleki tatmin”, “branş öğretmenleri ile birlikte çalışılması” ve “genç öğrenci grubu ile çalışmak” görüşlerini ifade etmişlerdir. Ayrıca “farklı atölye etkinlikleri”, “empati”, “ders yükünde azalma” ile “sınıf hakimiyeti” de sunulan görüşler arasındadır. Aşağıda bu durumu destekleyen katılımcı görüşlerine yer verilmiştir.

“Öğrencilerin gerek projelerde gerek stajlarda mesleki anlamda başarı göstermesi öğretmenlerinde umudunu, motivasyonunu artırır.” Ö1

“Öğrencileri topluma kazandırmak için çaba harcarlar ve başardıkları takdirde mutlu olabilirler.” Ö14

“Öğretmenler derslere meslek derslerinin öğretmenleriyle girdikleri için o derslerde öğrencilerini gözlemleme şansı bulup öğrencisi hakkında daha fazla düşünceye ve bilgiye sahip olur bu da onun öğretim yapmasını kolaylaştırır.” Ö5

“Öğrencilerin dikkatini uygulamalı beceriler konusunda toplamak daha kolay olduğu için sınıfı daha kolay yönetebilirler.” Ö3

Çizelge 7. ÖEML'nin Özel Eğitim Öğretmenleri Açısından Dezavantajları

Kodlar	f
Mesleki deformasyon	5
Programın yoğunluğu	4
Materyallerin hayati risk teşkil etme ihtimali	2
Bulunmamaktadır	2
Evrak ve iş yükü fazlalığı	2
Ergenlik	2
Ders aralarının az olması	1
TOPLAM	19

Not: Katılımcılar birden fazla görüş belirtmişlerdir.

Araştırmanın katılımcılarına yöneltilen, ÖEML'nin özel eğitim öğretmenleri açısından dezavantajlarına yönelik toplanan bulgularda, katılımcılardan “mesleki deformasyon”, “programın yoğunluğu” ile “materyallerin hayati risk teşkil etme ihtimali” en fazla ifade edilen görüşler arasındadır. Ayrıca “evrak ve iş yükü fazlalığı”, “ergenlik” ve “ders aralarının kısa

olması” katılımcılar tarafından belirtilen ifadeler arasındadır. Aşağıda bu durumu destekleyen katılımcı görüşlerine yer verilmiştir.

“Öğrencilerin ergenlik psikolojisiyle baş etme durumu. Bir nevi psikolojik danışmanlık üstleneceğiz.” Ö2

“Bu okullarda öğretmenler sadece özel gereksinimli öğrencileri görmektedir. Normal gelişim gösteren öğrencilerin gelişimini bilmesi açısından yetersiz kalmaktadır.” Ö3

“Öğretmenin meslek derslerine veya staja kendini kaptırıp akademik derslerini aksatması öğretmenin motivasyonunu düşürebilir.” Ö15

“Bana göre bir dezavantajı yoktur. Fakat meslek lisesi olduğu için öğretmenlerin öğrenciyi takip etmesi ve daha fazla dikkatli olması gereklidir.” Ö8

“Normal okullara göre çok daha yorucudur öğretmenler mental ve fiziksel olarak yorulurlar.” Ö6

“Öğretmen açısından çalışmaya başladığı ilk görev yerinin bu okul olması bundan sonraki çalışacağı kurumun daha ağır olması durumunda zorlanmasına sebep olabileceğini düşünüyorum.” Ö11

“Öğretmenlerin iş yükü normal okullara göre daha fazla bence, öğrencilere meslek ile ilgili ekipmanları öğretmek daha tehlikeli ve zorlayıcı olabilir.” Ö7

Çizelge 8. ÖEML’de Eksik Görülen ya da Olmasının Gerekli Görüldüğü Unsurlar

Kodlar	f
Atölye derslikleri daha büyük olabilir	9
Konferans salonu olmalı	5
Materyaller artırılabilir	4
Farklı meslek sınıfları açılabilir	4
Kaynaştırma uygulamaları desteklenebilir	3
Sinema salonu bulunmalı	1
ÖEML sayıları artırılmalı	1
Sportif faaliyetler artırılabilir	1
İlk yardım tedbirleri artırılabilir	1
Sosyal ve psikolojik destek uygulamaları geliştirilebilir	1
TOPLAM	30

Not: Katılımcılar birden fazla görüş belirtmişlerdir.

Araştırmanın katılımcılarına yöneltilen, ÖEML’de eksik görülen ya da olmasının gerekli görüldüğü unsurlara yönelik toplanan bulgularda katılımcılar en fazla; “atölye derslikleri daha büyük olabilir”, “konferans salonu olmalı”, “materyaller artırılabilir”, “farklı meslek sınıfları açılabilir” ile “kaynaştırma uygulamaları desteklenebilir” görüşlerini ifade etmişlerdir. Ayrıca katılımcılar; “sinema salonu bulunmalı”, “ÖEML sayıları artırılmalı”, “sportif faaliyetler artırılabilir”, “ilk yardım tedbirleri artırılabilir” ve “sosyal ve psikolojik destek uygulamaları geliştirilebilir” şeklinde görüşler de belirtmişlerdir. Aşağıda bu durumu destekleyen katılımcı görüşlerine yer verilmiştir.

“Meslek sayısı artırılabilir bence, okuldaki sınıflar büyütülebilir ve daha fazla ekipman yerleştirilebilir.” Ö8

“Okulda bir konferans salonunun olması daha iyi olacaktır.” Ö1

“Bence öğretilebilecek meslek sayısı artırılabilir.” Ö4

“Bence öğrencilerin atölyeleri daha büyük olmalı ki daha rahat hareket edebilsinler diye.” Ö11

“Binalar daha kullanışlı inşa ve dizayn edilebilir. Hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin daha kaliteli eğitim gerçekleştirmesi için materyaller artırılabilir. Meslek eğitiminin verildiği sınıflarda yaralanmalara karşı tedbirler artırılabilir.”

Ö12

“Spor faaliyetleri için daha fazla alan olabilirdi.” Ö10

“Bu okullar mesleki çeşitlilik için yeterlidir ancak okullarda normal gelişim gösteren öğrencilerin de ara sıra okula gelmesi faydalı olabilir.” Ö7

4. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇLAR

Özel eğitim öğretmenliği bölümü öğrencilerinin özel eğitim meslek liselerine ilişkin görüşlerinin detaylı olarak belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması (case study) ile tasarlanmıştır. İlgili çalışmaya 2024-2025 eğitim öğretim dönemi içerisinde özel eğitim öğretmenliği bölümüne devam eden 15 öğrenci katılmıştır. Araştırma verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır.

Araştırmanın katılımcılarına yöneltilen, ÖEML'nin HDZY olan öğrencilerin akademik gelişimleri açısından avantajlarına yönelik toplanan bulgularda, katılımcılar “bireyselleştirilmiş öğretim sunulması” ile “sunulan eğitimin çeşitliliği”, “bütünsel gelişimin desteklenmesi”, “öğrencilerin projelere katılımının desteklenmesi” ve “E-KPSS sürecine hazırlık yapılması” görüşlerini ifade etmişlerdir. İmamoğlu (2024)'nin çalışmasında ailelerin birçoğunun çocuklarına dair istihdam beklentisi içerisinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde öğrencilerde kalıcı öğrenmelerin desteklenebilmesi amacıyla tekrar ve pekiştirme stratejileri kullanılmasının bir gereklilik olduğunu ifade eden çalışmalara (Eripek, 2002) da rastlamak mümkündür. Araştırma bulgularının bu araştırmayı destekler nitelikte olduğunu ifade etmek mümkündür.

Araştırmanın katılımcılarına yöneltilen, ÖEML'nin HDZY olan öğrencilerin sosyal gelişimleri açısından avantajlarına yönelik toplanan bulgularda katılımcılar; “sosyalleşme”, “staj uygulamasının faydası”, “iletişim becerisi” ile “özgüven” ayrıca “akran zorbalığı olmaması” ile “atölye uygulamasının faydası” şeklinde görüşler ifade etmişlerdir. Alanyazında yer alan araştırmalar zihin yetersizliği olan ergenlerin tipik gelişim gösteren akranlarına nispeten daha az sosyal ortamlara dahil olduklarını göstermektedir (Pollock ve Stewart, 1990). Dolayısıyla alanyazında yer alan bu araştırmanın gerçekleştirilen araştırmaya karşıt görüşte olduğunu ifade etmek mümkündür.

Araştırmanın katılımcılarına yöneltilen, ÖEML'nin HDZY olan öğrencilerin mesleki gelişimleri açısından avantajlarına yönelik toplanan bulgularda, katılımcılardan staj temasında; “hayata hazırlama”, “özgüven” ile “tecrübe” görüşleri ile atölye temasında; “deneyim” ve “uygulamalı eğitim imkanı” görüşleri belirtilmiştir. İmamoğlu (2024) gerçekleştirmiş olduğu çalışmasında istihdama yönelik olarak paydaşlar arasında belediyelere bağlı işletmeler ve İŞKUR'un ön plana çıktığını bulgulamıştır. İlgili konu bağlamında Özbey ve Cavkaytar (2015)'in araştırmasında da katılımcıların destek aldığı kurumların niteliği araştırılmıştır.

Alanyazında ulaşılan araştırmaların bu araştırma bulgularını destekler nitelikte olduğunu ifade edebiliriz.

Araştırmanın katılımcılarına yöneltilen, EML'nin HDZY olan öğrenciler açısından dezavantajlarına yönelik toplanan bulgularda, “akranlarından ayrı eğitim sunulması”, “dezavantajı yoktur” görüşleri ile “sosyal becerilere ağrılık verilmesi”, “programın yoğunluğu” ile “mesleki beceri seçiminde sınırlılık” görüşleri ifade edilmiştir. İmamoğlu (2024)'nun araştırmasında katılımcı öğretmenler, özel eğitim meslek liselerine devam eden ğrencilerin E-KPSS sürecinde engel grubuna ilişkin sorular bakımından dezavantajlı olduklarını ifade etmiştir. Gerçekleştirilen alanyazın taraması neticesinde ilgili konu bağlamında detaylı bir araştırmaya rastlanmamıştır. İlgili araştırma bulguları neticesinde E-KPSS sınavının zihin yetersizliği olan öğrenciler bakımından avantajları olmakla birlikte dezavantajlarının da olduğunu ifade etmek mümkündür.

Araştırmanın katılımcılarına yöneltilen, EML'nin özel eğitim öğretmenleri açısından avantajlarına yönelik toplanan bulgularda, “mesleki tatmin”, “branş öğretmenleri ile birlikte çalışılması”, “genç ğrenci grubu ile çalışmak” ayrıca “farklı atölye etkinlikleri”, “empati”, “ders yükünde azalma” ile “sınıf hakimiyeti” de sunulan görüşler arasında yer almaktadır. imen ztrk (2009)'n araştırmasında farklı program hazırlanmasının ve her öğrencinin bireysel özelliklerinin ön plana çıkarılmasının bir gereklilik olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İlgili araştırma bulgularının bu araştırma sonuçlarını destekler nitelikte olduğu ifade edilebilir.

Araştırmanın katılımcılarına yöneltilen, EML'nin özel eğitim öğretmenleri açısından dezavantajlarına yönelik toplanan bulgularda, katılımcılardan “mesleki deformasyon”, “programın yoğunluğu” ile “materyallerin hayati risk teşkil etme ihtimali” ayrıca “evrak ve iş yükü fazlalığı”, “ergenlik” ve “ders aralarının kısa olması” belirtilen ifadeler arasındadır. Alanyazında ergenlik döneminde zihinsel yetersizliği olan bireylerin daha fazla stres ve depresyon yaşadıklarını vurgulayan çalışmalara rastlamak mümkündür. Girli (2013) araştırmasında zihin yetersizliği olan bireylerin depresyon düzeylerinin otizm tanısı almış olan akranlarına nispeten daha yüksek olduğunu bulgulamıştır. Dolayısıyla, ergenlik döneminde olan zihin yetersizliği tanılı öğrencilerle çalışıyor olmak öğretmenler açısından dezavantajlı durumlar arasında gösterilebilir.

Araştırmanın katılımcılarına yöneltilen, EML'de eksik görülen ya da olmasının gerekli görüldüğü unsurlara yönelik toplanan bulgularda katılımcılar; “atölye derslikleri daha büyük olabilir”, “konferans salonu olmalı”, “materyaller artırılabilir”, “farklı meslek sınıfları açılabilir” ile “kaynaştırma uygulamaları desteklenebilir” görüşlerini ifade etmişlerdir. Ayrıca katılımcılar; “sinema salonu bulunmalı”, “EML sayıları artırılmalı”, “sportif faaliyetler artırılabilir”, “ilk yardım tedbirleri artırılabilir” ve “sosyal ve psikolojik destek uygulamaları geliştirilebilir” şeklinde görüşler de ifade etmişlerdir. nver (2021) araştırmasında özel eğitim uygulama okullarında müzik ve oyun dersi kaynaklarının yetersiz olduğu sonucunu bulgulamıştır. Bu nedenle ilgili araştırmada MEB müzik ve oyun dersi ğretim programında etkili düzenlemeler yapılmasının gerekli olduğu vurgulanmıştır. Benzer şekilde Karatağ (2020) müzik ğretmenlerinin, kaynak yetersizliğinden dolayı programları revize edemedikleri dolayısıyla uyarılama çalışmalarında sınırlı kaldıklarını ifade etmiştir. İfadesi, araştırma bulgularını destekler niteliktedir.

Özel eğitim meslek liseleri, hafif düzey zihin yetersizliği olan öğrencilerin hayata hazırlanmaları, sosyal-duygusal olarak desteklenmeleri ile mesleki bilgi ve beceri edinmeleri sebeplerinden dolayı oldukça önemlidir. Bu okulların, öğrencilerin bireysel ihtiyaç ve gereksinimlerine uygun olarak tasarlanması ve fiziki imkanlara sahip olması gerekmektedir. İlgili okullarda öğrenciler atölye sınıflarında meslek gruplarına yönelik olarak derinlemesine tecrübe kazanmakta ve staj uygulamaları sayesinde öğrenmiş oldukları bilgi ve becerileri farklı ortamlara genelleyebilme imkanına sahip olabilmektedirler. Yine bu okullarda öğrenciler E-KPSS sürecine hazırlık yapabilmektedir. Sonuç olarak bu araştırma ile, hafif düzey zihin yetersizliği olan öğrencilerin akademik ve sosyal-duygusal gelişimleri açısından oldukça önemli olan bu okulların ülke genelinde sayılarının artırılmasının ve program yapımcıların konu üzerinde bizzat durarak öğretim programlarının geliştirilmesinin bir gereklilik olduğu tespit edilmiştir.

Öneriler

1. Bu çalışmada özel eğitim öğretmen adaylarının görüşleri alınmıştır. Farklı katılımcı grupları ile benzer araştırmalar gerçekleştirilebilir.
2. Özel eğitim meslek liselerinde öğrenimlerine devam eden hafif düzey zihin yetersizliği olan öğrenciler belirli aralıklarla normal gelişim gösteren akranları ile bir araya getirilebilir.
3. MEB tarafından özel eğitim meslek liselerinin ülke genelinde sayıları artırılabilir.
4. MEB tarafından özel eğitim meslek liseleri fiziki alt yapı, donanım ve materyal açısından daha fazla desteklenebilir.
5. MEB tarafından özel eğitim meslek liselerinden mezun olan öğrencilere yönelik mezun takip sistemi geliştirilebilir.
6. Özel eğitim meslek liselerinde öğrenimlerine devam eden hafif düzey zihin yetersizliği olan öğrencilere yönelik olarak farklı atölye uygulamaları tasarlanabilir.
7. Zihin yetersizliği olan bireylerin istihdamı ile ilgili işverenlere ve öğretmenlere yönelik hizmet-içi eğitimler düzenlenebilir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, M. G., & Demirbatır, R. E. (2023). Özel eğitim meslek okulu müzik dersi kazanımları ve bireyselleştirilmiş eğitim programı uygulama sürecinin incelenmesi. *Küreselleşen Dünyada Eğitim Bilimleri*. 2023.
- Best, J. W., ve Kahn, J. V. (2017). *Eğitimde araştırma yöntemleri*. (M. Durmuş çelebi, Çev.), (O. Köksal, Ed.). Konya: Dizgi Ofset.
- Çepni, S. (2012). Introduction to research and Project work. *Celepler Printing*, Trabzon, Turkey.
- Çimen Öztürk, C. (2009). *Eğitim uygulama okuluna devam eden zihinsel engelli öğrencilerin öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı hakkında görüşlerinin belirlenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Duzcu, M. G. (2015). *Özel eğitim mesleki eğitim merkezi Türkçe dersi öğretim programının değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

- Erden, Z. (2020). *Özel eğitim meslek lisesi (İşitme engelliler) giyim üretim teknolojisi programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Eripek, S. (2002). *Özel eğitim*. Ankara: Anadolu Üniversitesi.
- Girli, A. (2013). Zihinsel yetersiz veya otizm tanılı kaynaştırma öğrencilerinin depresif özelliklerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 43(198), 60-72.
- İmamoğlu, M. (2024). *Özel eğitim meslek okulu koordinatör öğretmenlerin zihin yetersizliği olan öğrencilerin istihdama hazırlık sürecine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karabulut, H. (2012). *Eğitim uygulama okulu eğitim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Karatağ, M. (2020). Zihinsel engelliler özel eğitim uygulama okullarında çalışan müzik öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Sanat ve İnsan Dergisi*, 4(1), 22-43.
- Özbey, F. Y., & Cavkaytar, A. T. D. (2015). *Zihinsel yetersizliği olan öğrencilere iş analizi temelinde tekstil işçiliği becerilerinin öğretilmesi: Eylem araştırması*. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Pollock, N., & Stewart, D. (1990). A survey of activity patterns and vocational readiness of young adults with physical disabilities. *Canadian Journal of Rehabilitation*, 4(1), 17-26.
- Sarı, H., & Gürbüz, A. (2021). Özel Eğitim Meslek Okulları Öğretim Programlarının Uygulanması Sırasında Karşılaşılan Güçlüklerin Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi. *Turkish Special Education Journal: International TSPED*. 3(2),
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). Talim ve Terbiye Kurulu Kararları. Karar Numarası, 116. Erişim adresi: <https://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-kurul-kararlari/icerik/152> Erişim Tarihi: 11.03.2025
- Ünver, R. S. (2021). *Özel eğitim uygulama okulları ikinci kademede yürütülen müzik ve oyun dersinin işlenişinin incelenmesi (Ankara İli Örneği)* [Yüksek Lisans Tezi], Gazi Üniversitesi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK VE REHBERLİK BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN KAYNAŞTIRMA/BÜTÜNLEŞTİRME UYGULAMALARINA İLİŞKİN METAFORİK ALGILARI

Dr. Öğr. Üyesi, Emine SEÇİL KARAMUKLU

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, emine.secil58@gmail.com – 0000-0002-6010-8406

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümü öğrencilerinin kaynaştırma/bütünleştirme kavramına ilişkin algılarını oluşturan metaforların belirlenmesidir. Bu amaçla çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. İlgili çalışmaya 2024-2025 eğitim öğretim dönemi içerisinde özel eğitim ve bütünleştirme dersini alan 75 öğrenci katılmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen form “Kaynaştırma/Bütünleştirme benzer/gibidir; çünkü” kullanılmıştır. Araştırma verileri, kategoriler altında içerik analizi yoluyla analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda bütün katılımcılar tarafından en fazla üretilen metaforlar; “çiçekli bahçe”, “vazo”, “tohum”, “renk paleti”, “yapboz”, “keşfedilmemiş cevher”, “tiyatro oyuncusu”, “oyun oynamak”, “pusula”dır. Bununla birlikte üretilen diğer metaforlar ise; “işleyen çark”, “önemli görev”, “gitar tellerinin akort edilmesi”, “ateşböceği”, “doğa”, “yalnızlık”, “kar tanesi”, “zincir”, “uçak”, “numaralı gözlük”, “yıldız”, “su birikintisi”, “fide”, “yumurta”, “orkestra”, “elin parmakları”, “maden”, “umut”, “tuğla” ile “masa” olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmadan ulaşılan sonuçlara göre katılımcı öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarına ilişkin genel algılarının pozitif olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma, Bütünleştirme, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik, Metaforik algı

1. GİRİŞ

Ülkemizde bulunan bireylerin tamamı eğitim hakkından yararlanmak için eşit haklara sahiptir. Her ne olursa olsun herhangi bir sebeple bireylerin eğitim haklarının ellerinden alınması mümkün değildir. İlgili konu ülkemizde yasalarla güvence altına alınmıştır. Kuşkusuz ki; normal gelişim gösteren bireyler kadar özel gereksinimli bireylerde bu hak ve sorumluluktan faydalanmalıdır. Bu noktada kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarından söz etmek mümkündür. Ülkemizde Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği [ÖEHY, 2006]’da kaynaştırma eğitimi; “*Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini, destek eğitim hizmetleri de sağlanarak yetersizliği olmayan akranları ile birlikte resmi ve özel; okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan özel eğitim uygulamaları*” olarak tanımlamıştır. Alan yazında kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi alan özel gereksinimli bireylerin gerek akademik becerilerinde ve gerekse sosyal-duygusal gelişimlerinde olumlu gelişmeler olduğu ifade edilmektedir (Diken ve Batu, 2013). Muhtemeldir ki, öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının gerekliliğine inanması, kaynaştırma/bütünleştirmenin faydalarına hakim olması ile özel gereksinimli bireyi kabul

etmesi ilgili uygulamanın başarısını olumlu yönde etkileyecektir (Batu, 2000). Bu bağlamda kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarına yönelik farkındalık amacıyla gerçekleştirilecek olan çalışmalar oldukça önemlidir. Bu noktada metaforlarla öğretmenler ya da öğretmen adaylarının görüşlerinin alındığı çalışmaların da örnek olarak sunulması mümkündür. Metafor il olarak 1980’de Lakoff ve Johnson’ın “Metaphors We Live By” isimli çalışmalarında yer almıştır (Beşkardeş, 2007). O yıllara kadar bir söz sanatı olarak değer gören metafor kavramı, o yıllardan sonra “Çağdaş Metafor Teorisi”nin geliştirilmesi ile disiplinler arası çalışmaların odak noktası olmaya başlamıştır (Alpaslan, 2007). Metaforlar (benzetmeler, eğretilmeler, istiareler ve mecazlar) olayların oluşumu ve süreci hususunda düşüncelerimizi yapılandıran, yönlendiren güçlü zihinsel imgelerden biri diyebiliriz (Saban, 2004).

Son yıllarda eğitim alanında metafor çalışmalarını görmek mümkündür. Bunlar arasında; öğretmen, öğretmen adayları, öğrenci, ebeveyn gibi kavramlar eğitimle alakalı bireylerin metaforik algılarıyla ortaya konulmaya çalışıldığı görülmektedir (Özdemir, 2012; Saban, 2008). Eğitim alanında metaforlarla ilgili gerçekleştirilen çalışmalara bakıldığında; öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin algıları (Saban, 2009); öğretmen adaylarının eğitim programlarına yükledikleri anlamsal metaforlar (Gültekin, 2013); Fen bilgisi öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimi, kaynaştırma öğretmeni ve kaynaştırma öğrencilerine ilişkin metaforik algıları (Altıntaş, Baykan, Kahraman ve Altıntaş, 2015); okul öncesi öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının kaynaştırma öğrencisine yönelik algıları (Kök, Balcı ve Bilgiz, 2017); kaynaştırma uygulamaları kapsamında eğitsel oyunların kullanılmasına yönelik metaforik algıların incelendiği (Yazıcı ve Uzuner, 2023); özel eğitim öğretmeni adaylarının iş birliğine ilişkin metaforik algılarının incelendiği (Dayı ve Töret, 2021) çalışmalara ulaşmak mümkündür.

Bu çalışmada, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bölümü öğrencilerinin kaynaştırma/bütünleştirme kavramına ilişkin algılarını, metaforlar yoluyla tespit etmeyi amaçlanmaktadır. Bahsi edilen bu genel amaç çerçevesinde Özel Eğitim ve Bütünleştirme dersini alan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme metaforları nelerdir sorusuna cevap aranmıştır. Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bölümü öğrencilerinin algılarında, kaynaştırma/bütünleştirme kavramının yerinin belirlenmesi, katılımcıların ileriki meslek yaşantılarında karşılaşılabilecekleri özel gereksinimli olan bireylere yönelik yaklaşım tarzlarının belirlenmesinde de etkili olacağı öngörülmektedir.

2. YÖNTEM

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Araştırmanın evren ve örneklemini Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümünden 75 öğrenci oluşturmaktadır. Olgu bilim hem felsefi bir hareket hem de bir nitel araştırma yöntemidir (Gill, 2014). Öktem (2005) olgu bilimi özü görebilme tekniği olarak ifade ederek bu yöntemle, aynı zamanda “fenomen”in ne olduğu ve nasıl kavranabileceğinin de sorgulanıp incelenebileceğini vurgulamıştır. Özmen ve Karamustafaoğlu (2019) ise, olgu bilim çalışmalarında alan yazına hem odaklanılan olgunun tanımı ile kapsamı hem de katılımcıların ilgili olgu ile ilgili yaşadıkları, sahip oldukları görüşlerden yola çıkarak teori oluşturulurken son derece faydalı ve kapsamlı bilgiler sunduğunu ifade etmektedir. Dolayısıyla tüm bu sebeplerden dolayı bu çalışmada fenomenoloji (olgu bilim) yönteminden yararlanılmasının faydalı olabileceği düşünülmüştür.

2.1. Veri Toplama Aracı

Katılımcılara, araştırmacı tarafından geliştirilen “Kaynaştırma/Bütünleştirme benzer/gibidir; çünkü” formunda yer alan soru sorulmuştur. Katılımcılara dağıtılan formlara cevaplarını yazmaları istenmiş ve toplanan formlar fiziki çıktı olarak toplanmıştır. Toplanan formlardan eksiksiz ve tam olarak doldurulanlar değerlendirilmeye alınmıştır.

2.2. Verilerin Analizi

Araştırmaya dahil olan katılımcıların tamamı Özel Eğitim ve Bütünleştirme dersini almışlardır. Katılımcıların eksiksiz doldurdıkları formlar değerlendirmeye alınmıştır. Formlardan 5 tanesi değerlendirme dışı bırakılmıştır. Değerlendirme dışı bırakılan formlar; ifadesel açıdan net bir cevabın sunulmadığı kağıtlardır. Elde edilen belgeler tüm metaforlar, olumlu anlam taşıyan metaforlar ve olumsuz anlam taşıyan metaforlar olmak üzere üç şekilde kategorize edilmiştir. Verilerin analizinde frekans (f) değerlerine bakılmıştır.

3. BULGULAR

Elde edilen formlar verilerin analizi bölümünde de ifade edildiği üzere tüm metaforlar, olumlu anlam taşıyan metaforlar ve olumsuz anlam taşıyan metaforlar olmak üzere üç şekilde değerlendirilmiştir.

Çizelge 1. Katılımcıların İfade Ettiği Tüm Metaforlar

Metaforlar	f
Çiçekli Bahçe	10
Vazo	5
Tohum	5
Yapboz	5
Renk Paleti	5
Birlik Olma	4
Kar Tanesi	3
Yıldız	3
Çiftçi	2
Elma Ağacı	2
Masa	2
Tuğla	2
Su Birikintisi	2
Fide	2
Empati	2
İhmal Edilen Çocuk	2
Keşfedilmemiş Cevher	2
Oyun Oynamak	2
Ateş Böceği	2
Doğa	2
İşleyen Çark	1
Kütüphane	1
Önemli Görev	1
Gitar Tellerinin Akort Edilmesi	1
Beğenilmeyen Bir Beden Uzvu	1
Su	1
Ayna	1
Anne Sevgisi	1
Anne Yardımcısı	1

Siyah Penguen	1
Kutup Yıldızı	1
Orkestra	1
Güneş	1
Gökyüzü	1
Diken	1
Ayçiçeği Fidesi	1
Tiyatro Oyuncusu	1
Yalnızlık	1
Zincir	1
Uçak	1
Numaralı Gözlük	1
Denge	1
Teknik Direktör	1
Pusula	1
Yumurta	1
Orkestra	1
Elin Parmakları	1
Maden	1
Umut	1
Tuval	1
Lale Tarlası	1
Kaçınılan Duygu	1
Fasulye Fidesi	1
Tıp Alanı	1
Kitap	1
Defter	1

Yukarıda katılımcıların bildirdikleri tüm metaforik görüşlere yer verilmiştir. Aşağıda örnek katılımcı ifadeleri sunulmuştur.

“Bana göre kaynaştırma/bütünleştirme; çorak toprakları yeşertmek, çiçekli bahçelere dönüştürmek gibidir. Çünkü; hayatımızda bize renk katacak farklı bireyleri topluma kazandırmalıyız. Biz olmadan onlar, onlar olmadan biz olmayız.”
Ö5

“Bana göre kaynaştırma/bütünleştirme; toplumda olan herkesi işleyen çarka dahil etmek için yapılan yardımdır. Çünkü; herkesin toplumda var olma hakları olduğu için.” Ö17

“Bana göre kaynaştırma/bütünleştirme; farklı renklerin bir araya gelmesi gibi çünkü; renkler tek başına bir anlam içermezken bir araya geldiklerinde gökkuşağını oluştururlar.” Ö37

“Bana göre kaynaştırma/bütünleştirme; bir orkestra gibidir. Çünkü; farklı enstrümanlar farklı sesler çıkarır ama aynı ezgiyi çaldıklarında harika bir melodi çıkar.” Ö1

“Bana göre kaynaştırma/bütünleştirme; bir elin parmakları gibidir. Çünkü her parmağın işlevi birbirinden farklıdır.” Ö71

“Bana göre kaynaştırma/bütünleştirme; keşfedilen ama ne olduğu tam olarak tanımlanamayan bir maden gibidir. Çünkü; onun ne olduğunu anlamayan teneke zannedebilir, oysa o uygun ellerde mücevhere dönüşebilir.” Ö33

“Bana göre kaynaştırma/bütünleştirme; rengarenk bir çiçek tarlasına benzer. Çünkü; birbirinden farklı renklerde, güzellikte olsa da beraber bir bütün olarak cıvıl cıvıl görünür.” *Ö12*

Çizelge 2. Katılımcıların İfade Ettiği Olumlu Anlam Taşıyan Metaforlar

Metaforlar	f
Çiçekli Bahçe	10
Vazo	5
Tohum	5
Yapboz	5
Renk Paleti	4
Birlik Olma	4
Kar Tanesi	3
Yıldız	3
Çiftçi	2
Elma Ağacı	2
Masa	2
Tuğla	2
Su Birikintisi	2
Fide	2
Empati	2
Oyun Oynamak	2
Ateş Böceği	2
Doğa	2
İşleyen Çark	1
Kütüphane	1
Önemli Görev	1
Gitar Tellerinin Akort Edilmesi	1
Su	1
Ayna	1
Anne Sevgisi	1
Anne Yardımcısı	1
Kutup Yıldızı	1
Orkestra	1
Güneş	1
Gökyüzü	1
Ayçiçeği Fidesi	1
Tiyatro Oyuncusu	1
Zincir	1
Uçak	1
Denge	1
Teknik Direktör	1
Pusula	1
Yumurta	1
Orkestra	1
Elin Parmakları	1
Maden	1
Umut	1
Tuval	1
Lale Tarlası	1
Fasulye Fidesi	1

Tıp Alanı	1
Kitap	1
Defter	1

Yukarıda katılımcıların bildirdikleri tüm metaforik görüşlere yer verilmiştir. Aşağıda örnek katılımcı ifadeleri sunulmuştur.

“Bana göre kaynaştırma/bütünleştirme; gitar tellerinin akort edilmesi gibidir. Çünkü; her bir tel ayrı ayrı farklı melodi oluşturur.” Ö42

“Bana göre kaynaştırma/bütünleştirme; vazoya benzer. Eğer içine çiçek koyulursa, uğraşılır, zaman ayrılırsa anlamlı ve faydalı olabilir. Eğer gözükmeyen bir yere koyulur, köşeye atılırsa işe yaramayan ve umutsuzca kırılmayı bekleyen nesneye dönüşür.” Ö74

“Bana göre kaynaştırma/bütünleştirme; ateşböceği gibidir. Çünkü iyi değerlendirilirse ve yönlendirilebilirse ateşböceği gibi hem kendini hem de çevresini aydınlatacaktır.” Ö56

“Bana göre kaynaştırma/bütünleştirme; toprağa ekilmiş bir yarım fasulye tanesidir. Çünkü; bu fasulye diğer ekilmiş fasulyelerden farklı. Onun için dışarıdan gelecek ekstra destekler toprağa tutunmasını ve canlanmasını sağlayacaktır.” Ö57

“Bana göre kaynaştırma/bütünleştirme; bir kasede bulunan farklı renk ve boyuttaki yumurtalara benzer. Çünkü; her insan farklıdır. Bazıları biraz daha farklıdır. Ama önemli olan o farklılıklar arasında uyumu yakalamaktır.” Ö39

“Bana göre kaynaştırma/bütünleştirme; umuttur. Çünkü; umut, bütün canlılara yaşama tutunma, yaşamda kalma gücünü verir.” Ö22

“Bana göre kaynaştırma/bütünleştirme; bir tuğlaya benzer. Çünkü; ne kadar sağlam yerleştirilirse zemini o kadar sağlam olur.” Ö67

“Bana göre kaynaştırma/bütünleştirme; bukete bir arada tutan o ipliktir. Çünkü; buketteki çiçeklerden farklı ama o olmadan bir bütünlük sağlanmıyor.” Ö13

Çizelge 3. Katılımcıların İfade Ettiği Olumsuz Anlam Taşıyan Metaforlar

Metaforlar	f
İhmal Edilen Çocuk	2
Keşfedilmemiş Cevher	2
Beğenilmeyen Bir Beden Uzvu	1
Siyah Penguen	1
Diken	1
Yalnızlık	1
Numaralı Gözlük	1
Kaçınılan Duygu	1

Yukarıda katılımcıların bildirdikleri tüm metaforik görüşlere yer verilmiştir. Aşağıda örnek katılımcı ifadeleri sunulmuştur.

“Bana göre kaynaştırma/bütünleştirme; bedenimde iyi hissetmediğim ya da memnun olmadığım bir uzuv gibidir. Çünkü; eksik de olsa aksak da olsa o bana

aittir. Öncelikle bunu kabullenmem ve yapacağımın en iyisini yapmaya çabalamam gerekir.” Ö39

“Bana göre kaynaştırma/bütünleştirme; bir bahçenin içinde dikenlerin ve yabancı otların bir arada bulunmasıdır. Çünkü; farklı özellikteki kişilerin bir araya gelerek onların bir arada olmasını, kaynaşmasını sağlar.” Ö43

“Bana göre kaynaştırma/bütünleştirme; yardım çığlıkları atan acı acı bağıran ihmal edilmiş çocuk seslerini anımsatıyor. Çünkü; o çocuğun bana ihtiyacı varmış gibi hissettiriyor.” Ö75

“Bana göre kaynaştırma/bütünleştirme; toplum tarafından hissedilmekten kaçınılan duygudur. Çünkü; çevrede görene kadar anlaşılmaz.” Ö11

“Bana göre kaynaştırma/bütünleştirme; keşfedilmemiş bir cevher. Çünkü; günümüzde sınıfların kalabalık olmasından dolayı öğrenci fark edilmiyor ve topluma kazandırılmıyor.” Ö58

“Bana göre kaynaştırma/bütünleştirme; simsiyah bir pengüene benzer. Çünkü; dıştan bakıldığında bariz bir fark olmamasına rağmen içinde o yalnızlığı, değişikliği, dışlanmışlığı ve yoksunluğu hissetmektedir.” Ö60

4. SONUÇLAR VE DEĞERLENDİRME

Bu araştırmanın temel amacı, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bölümü öğrencilerinin kaynaştırma/bütünleştirme kavramına ilişkin algılarını, metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarmaktır. İlgili çalışmaya 2024-2025 eğitim öğretim dönemi içerisinde Özel Eğitim ve Bütünleştirme dersini alan 75 öğrenci katılmıştır. Öğrencilere, “Kaynaştırma/Bütünleştirme benzer/gibidir; çünkü” formunda yer alan soru sorulmuştur. Bu şekilde 100 ayrı metafor üretilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen metaforların çoğunluğunun olumlu görüş belirten şekilde tasarlandığı görülmüştür.

Üretilen metaforlar arasında olumlu olarak görüş bildirilen metaforları şu şekilde sıralamak mümkündür: “Çiçekli Bahçe”, “Vazo”, “Tohum”, “Yapboz”, “Renk Paleti”, “Birlik Olma”, “Kar Tanesi”, “Yıldız”, “Çiftçi”, “Elma Ağacı”, “Masa”, “Tuğla”, “Su Birikintisi”, “Fide”, “Empati”, “Oyun Oynamak”, “Ateş Böceği”, “Doğa”, “İşleyen Çark”, “Kütüphane”, “Önemli Görev”, “Gitar Tellerinin Akort Edilmesi”, “Su”, “Ayna”, “Anne Sevgisi”, “Anne Yardımcısı”, “Kutup Yıldızı”, “Orkestra”, “Güneş”, “Gökyüzü”, “Ayçiçeği Fidesi”, “Tiyatro Oyuncusu”, “Zincir”, “Uçak”, “Denge”, “Teknik Direktör”, “Pusula”, “Yumurta”, “Orkestra”, “Elin Parmakları”, “Maden”, “Umut”, “Tuval”, “Lale Tarlası”, “Fasulye Fidesi”, “Tıp Alanı”, “Kitap” ve “Defter”. Okul öncesi öğretmenleri ile kaynaştırma uygulamalarına ilişkin gerçekleştirilmiş olan bir metaforik algı çalışmasında eşitlik, birleştirme ve birliktelik gibi kavramlara ulaşıldığı (Sahillioğlu, 2020) görülmüştür. Yine Karabulut ve diğerleri (2021) tarafından gerçekleştirilen araştırmada kaynaştırma/bütünleştirme temasında zenginlik kavramı elde edilmiş ve ilgili kavram düğün yeri, beraberlik, çiçek bahçesi ile gökkuşağı gibi metaforlara ulaşılmıştır. İlgili araştırma sonuçlarının bu araştırma sonuçlarını destekler nitelikte olduğu ifade edilebilir.

Üretilen metaforlar arasında; “İhmal Edilen Çocuk”, “Keşfedilmemiş Cevher”, “Beğenilmeyen Bir Beden Uzvu”, “Siyah Penguen”, “Diken”, “Yalnızlık”, “Numaralı Gözlük” ve “Kaçınılan Duygu” gibi olumsuz anlamlar içeren metaforlara da ulaşıldığı bulgulanmıştır.

Sünbül ve Sargın, (2002)'ın gerçekleştirmiş olduğu araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin genel itibari ile kaynaştırma uygulamalarına olumlu baktığı ancak engel türlerine ya da çeşitli değişkenlere nispeten tutumlarının farklılık gösterebileceği bulgulanmıştır. Bu araştırmada ise “numaralı gözlük, siyah penguen” şeklinde ifade edilen metaforların kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarına karşı değişken bir tutum sergilenebildiğini göstermektedir. Bununla birlikte alanyazında katılımcıların olumsuz tutum, bakış açısı ya da görüşte olduğunu vurgulayan çalışmalar da mevcuttur (Metin, 2018; Sargın ve Sünbül, 2002). İlgili araştırmalarda “çorak topraklarda yetiştirilmeye başlayan bitki, havanda su dövmek, sevmediğin yemeği yemek” gibi metaforlar üretildiği görülmüştür. Gürsoy ve diğerlerinin (2019) gerçekleştirmiş olduğu bir diğer araştırmada ise kaynaştırma sınıflarında çalışan öğretmenlerden elde edilen bulgularda sürecin yavaş ve zahmetli olduğu, öğrenciler için özel ilgi ve sabır gerektirdiği gibi sonuçlara ulaşılmıştır. Karabulut ve diğerlerinin (2021) araştırmalarında; kalabalıkta yolunu kaybetmek, yabancı olmak, yalnızlığın paylaşılması ile işlenmemiş elmas ifadelerine ulaştığı görülmektedir. İlgili araştırma bulgularının bu araştırmanın sonuçlarını destekler nitelikte olduğu ifade edilebilir.

Alanyazında öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarına ilişkin görüşlerini ele alan pek çok araştırmaya rastlanmıştır. Ancak öğretmen adaylarının kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarına ilişkin görüşlerini metaforlar yoluyla ele alan araştırmaların oldukça sınırlı olduğu görülmüştür. Dolayısıyla bu araştırma alanyazında bu anlamda gerçekleştirilebilecek olan ileriki araştırmalar için oldukça önemlidir. Araştırma bulgularını, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bölümü öğrencileri kendileri için bir öz değerlendirme aracı olarak değerlendirebilirler. Bu sayede özel eğitime ilişkin kendilerini mesleki ve akademik anlamda daha iyi nasıl geliştirebileceklerine ilişkin ipuçları elde etmeleri mümkündür. Bununla birlikte gerçekleştirilen bu araştırma ile özel eğitim özelinde kaynaştırma/bütünleştirme genelinde Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik bölümü öğretmen adaylarının özel eğitime ilişkin bakış açılarının büyük oranda olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu noktada, benzer araştırmalar kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarındaki tüm paydaşları dahil edecek şekilde tasarlanabilir. Kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarına ilişkin metaforlar aracılığıyla gerçekleştirilen araştırmalar oldukça sınırlı olmasından dolayı konu ile ilgili benzer çalışmaların özel eğitim alanına katkı sunacağı muhtemeldir. Bununla birlikte, kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarına ilişkin olarak öğretmenlere ve öğretmen adaylarına bilgilendirici çalıştay, konferans ve seminerler düzenlenebilir. Bu sayede kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarına ilişkin farkındalık ve bilinç düzeyi artırılabilir.

KAYNAKÇA

- Alpaslan, S. (2007). *Sanayi ve bilgi toplumu yönetim metaforlarının karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Altıntaş, G., Baykan, Ö., Kahraman, E., & Altıntaş, S. U. (2015). Öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimi, kaynaştırma öğretmeni ve kaynaştırma öğrencilerine ilişkin metaforik algıları. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 147-157.
- Beşkardeş, S. (2007). *Üstün zekalı ve özel yetenekli öğrencilerin yabancı dil (İngilizce) öğretiminde metafor sisteminin uygulanması*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

Batu, E. S. (2000). Kaynaştırma, destek hizmetler ve kaynaştırmaya hazırlık etkinlikleri. *Özel Eğitim Dergisi*, 2(4), 35-45.

Dayı, E., & Töret, Z. (2021). Özel eğitim öğretmeni adaylarının iş birliğine ilişkin metaforik algıları. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2021, 10.2: 863-877.

Diken, İ. H., & Batu, E. S. (2013). Kaynaştırmaya giriş. İ. H. Diken (Ed.), *İlköğretimde kaynaştırma* (2. Baskı, s. 2-25) içinde. Ankara: Pegem Akademi.

Gill, Michael, J. (2014). The possibilities of phenomenology for organizational research. *Organizational Research Methods*, 17(2), 118-137. <https://doi.10.1177/1094428113518348>

Gültekin, M. (2013). İlköğretim öğretmen adaylarının eğitim programı kavramına yükledikleri metaforlar. *Education*, 38(169).

Gürsoy, F., Aral, N., Öz, N. S., & Aysu, B. (2019). Öğretmenlerin kaynaştırma/bütünleştirme uygulaması hakkındaki görüşleri. *III Uluslararası Öğretmen Eğitimi ve Akreditasyon Kongresi*, Ankara.

Karabulut, H. A., Uçar, A. S., Yılmaz, Y., & Uçar, K. (2021). Öğretmenlerin Kaynaştırma Kavramına İlişkin Metaforik Algıları. *Journal of Economics and Social Research*. 8(16).

Kök, M., Balcı, A., & Bilgiz, Ş. (2017). Okul öncesi öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının kaynaştırma öğrencisine yönelik metaforları. Turan: Stratejik Araştırmalar Merkezi, 9(36), 290-302. <https://dx.doi.org/10.15189/1308-8041>

Metin, N. (2018). Okul öncesi kaynaştırma sınıfında öğretmen. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 2(2), 428-439. <https://dx.doi.org/10.24130/eccd-jecs.196720182279>

Öktem, Ü. (2005). Fenomenoloji ve edmund Husserl’de Apaçıklık (Evidenz) Problemi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 45(1). 27-55.

Özdemir, M. (2012). Lise öğrencilerinin metaforik okul algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 213-224.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2006). 31.05.2006 Tarih ve 26184 Sayılı Resmî Gazete.

Özmen, H., & Karamustafaoğlu, O. (2019). *Eğitimde araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2, 135-155.

Saban, A. (2008). Okula ilişkin metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 459-496.

Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *Türk Eğitim Bilimler Dergisi*, 7(2), 281-326.

Sahillioğlu, D. E. (2020). Okul öncesi öğretmenlerinin “kapsayıcı eğitim” kavramına ilişkin algıları: bir metafor analizi çalışması. *Journal of Inclusive Education in Research and Practice*, 1(1), 24-41.

Sünbül, A. M., & Sargın, N. (2002). Okul öncesi dönemde kaynaştırma eğitimine ilişkin öğretmen tutumları. *XI. Eğitim Bilimleri Kongresi*, Antalya.

Yazıcı, M. S., & Uzuner, F. G. (2023). Kaynaştırma Uygulamaları Kapsamında Eğitsel Oyunların Kullanılmasına Yönelik Metaforik Algıların İncelenmesi. *Journal of National Education/Millî Eğitim Dergisi*, 52(237).

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ FARKINDALIĞININ ARTILIRILMASIN'DA AR-GE VE EĞİTİM ÇALIŞMALARININ ÖNEMİ

¹ **Uzm. Ekolog Bedirhan EKER**

¹ Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü,
bedirhanekr@gmail.com -0000-0002-2517-0108

² **Doç. Dr. Yasin ÜNAL**

² Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Orman Fakültesi,
yasununal@isparta.edu.tr –0000 0001-7180-133X

ÖZET

Fosil yakıtların artması, sanayileşmedeki hızlı artış, arazi kullanımını değişiklikleri gibi çeşitli insan faaliyetleri sonucunda, iklim değişikliği sanayi devrimi ile hızlı bir şekilde artmakta ve sera etkisi giderek kuvvetlenmektedir. Literatür taramaları, iklim değişikliğinin ekosistem ve türler üzerinde gözlenen etkilerine dair pek çok veri içermektedir. İklim değişikliğinin yol açtığı biyolojik çeşitlilikteki bozulmalar canlı popülasyonlarını olumsuz etkilemiştir. 1980’li yıllardan bu yana daha fazla hissedilen iklim değişikliği; besin kıtlığı, kuraklık, çölleşme, göç gibi sosyoekonomik etkilerinin yanında, habitat kaybı, su kaynaklarının azalması, gibi biyolojik çeşitliliğe doğrudan etki eden sistemleri de etkilemektedir. İnsan eliyle gerçekleşen bu bozulmalar 20. Yüzyıl’da sera gazı etkisinin artması ile artış göstermiştir. Sera gazı etkisinin oluşturduğu tahribat artarak devam etmektedir. Bugün hissedilen iklim değişikliği gelecek nesiller için bir tehdit oluşturmaktadır. İklim değişikliğinin ana sebebi olarak insan faktörü kabul edilmektedir. Devletler küresel iklim değişikliğinin meydana getirdiği zararı en aza indirmek için anlaşmalar ve protokoller imzalamış bazı sorumluluklar yüklenmiştir. İklim değişikliği ile mücadele kapsamında atılması gereken her adım devletlerin ana politikalarından biri olarak devlet politikası kapsamında yer almalıdır. İklim değişikliğinin öngörülebilir etkilerine, sivil toplum kuruluşları ve hükümet kurumları, ekolojik değişimlerin iklimsel uyumunu kolaylaştırmak için farklı stratejiler geliştirmektedir. Dünyanın çeşitli ülkelerinde oluşturulan iklim değişikliği ile mücadele planlamaları ve biyolojik çeşitliliğin korunmasına ilişkin farklı stratejiler geliştirilmiştir. Bu süreçte araştırma, geliştirme ve eğitim çalışmaları, bireyin toplumsal değerleri ve normları içselleştirmesinde küresel problemlerin farkındalığını arttırmakta kilit bir rol oynamaktadır. Bu çalışmada, iklim değişikliğinin temel sebepleri, sonuçları, iklim diyalogunda önemli aktörlerin başında yer alan vatandaşların iklim değişikliği etkilerinin azaltılması ve toplumsal farkındalığı arttırmak için AR-GE ve eğitim çalışmaları üretilmiş iklim değişikliğine yönelik diyalog mekanizmalarının geliştirilmesine katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: AR-GE ve eğitim, Biyolojik çeşitlilik, Küresel iklim değişikliği.

THE IMPORTANCE OF R&D AND EDUCATION STUDIES IN INCREASING CLIMATE CHANGE AWARENESS

¹ **Expert Ecologist Bedirhan EKER**

¹ Isparta University of Applied Sciences Graduate Education Institute,
bedirhanekr@gmail.com -0000-0002-2517-0108

² **Associate Professor Yasin ÜNAL**

² Isparta University of Applied Sciences, Faculty of Forestry,
yasinunal@isparta.edu.tr –0000 0001-7180-133X

ABSTRACT

As a result of various human activities such as the increase in fossil fuels, rapid increase in industrialization, and land use changes, climate change is rapidly increasing with the industrial revolution and the greenhouse effect is gradually strengthening. Literature reviews contain a lot of data on the observed effects of climate change on ecosystems and species. The disruptions in biodiversity caused by climate change have negatively affected the living populations. Climate change, which has been felt more and more since the 1980s, affects systems that directly affect biodiversity, such as habitat loss, water resources reduction, as well as socioeconomic effects such as food scarcity, drought, desertification, migration. These human-made deteriorations have increased with the increase in the greenhouse gas effect in the 20th century. The damage caused by the greenhouse gas effect continues to increase. The climate change felt today poses a threat to future generations. The human factor is considered to be the main cause of climate change. States have signed agreements and protocols to minimize the damage caused by global climate change, and some responsibilities have been assigned. Every step that should be taken within the scope of combating climate change should be included in the scope of state policy as one of the main policies of the states. Due to the predictable effects of climate change, non-governmental organizations and government agencies are developing different strategies to facilitate the climatic adaptation of ecological changes. Different strategies for combating climate change and protecting biodiversity have been developed in various countries of the world. In this process, research, development and educational activities play a key role in increasing the awareness of global problems in the internalization of social values and norms of the individual. In this study, the main causes of climate change, consequences, reducing the effects of climate change on citizens who are among the important actors in the climate dialogue and increasing social awareness of R & D and education studies have been produced to contribute to the development of dialogue mechanisms for climate change. Dec.1. The aim of this study is to contribute to the development of dialogue mechanisms for climate change.

Keywords: Global climate change, Biological diversity, R&Dec and education

1. İKLİM VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

İklim dünyanın herhangi bir yerinde uzun yıllar boyunca gerçekleşen ya da gözlemlenen tüm hava koşullarının ortalama özellikleri ile birlikte, bu koşulların ortaya çıkış sıklığının zamansal dağılımları, gözlemlenen en uç (aşırılık, ekstrem) değerler, şiddetli olaylar ve tüm değişim çeşitlerinin kombinasyonu" şeklinde tanımlanmaktadır. Hava ise dünyanın herhangi bir köşesinde ve herhangi bir anda meydana gelen ya da gözlemlenen atmosfer olaylarının toplamıdır (Türkeş, 2000).

İklimi, bir bölgenin hava koşullarının dönemsel ortalama değişimi olarak açıklanabilmektedir. Yeryüzü, jeolojik açıdan iklim koşullarına göre şekillenmektedir. Sadece içinde bulunduğumuz çevre iklimden etkilenmez; bizler de yaşam tarzlarımızı iklim koşullarına göre dönemsel olarak değiştirmekteyiz. Belki de bu nedenle iklim değişikliği sadece çevresel bir değişim olmaktan öte, yaşam standartlarının da değişimini ifade etmektedir. İklim değişikliği, herhangi bir sebeple iklim şartlarında büyük ölçekli (küresel) ve kayda değer yerel etkileri olan, uzun soluklu ve yavaş gelişen dönüşümlerdir (Türkeş, 1997).

1.1. Atmosferin Sera Etkisi ve Küresel Isınma

Endüstri çağının başlangıcından bu yana fosil yakıtların artan kullanımıyla birlikte atmosferde doğal olarak bulunan ve sera etkisi oluşturan sera gazlarının doğal durumu değişim göstermeye başlamıştır. Bu durum, atmosferin daha fazla ısı biriktirmesine yol açmış ve küresel ısınma ortaya çıkmıştır. Sera gazları, Dünya'nın yüzeyinden yansıyan kızılötesi radyasyonu hapsedip, bu ışınların uzaya salınmasını engelleyerek gezegenin enerji dengesini bozmakta ve yüzey sıcaklığının artmasına sebep olmaktadır. Sera gazlarının bu etkisine sera etkisi denmektedir (Doğan, 2005; Houghton, 2005).

1.2. Biyolojik ve Ekolojik Çevre

Biyolojik çeşitlilik, genetik farklılıklar içeren canlı türlerinin oluşturduğu, çeşitli işlevler üstlenen, ekosistemlere dağılmış tür ve sayı bakımından zengin topluluklarının oluşturduğu yaşam alanları olarak tanımlanmaktadır (Çepel, N. 2003).

Başka bir ifadeyle, biyolojik çeşitlilik, belirli bir bölgedeki genlerin, türlerin, ekosistemlerin ve ekolojik olayların birleşimi olarak değerlendirilebilmektedir. Biyolojik çeşitliliğin üç ana bileşeni bulunmaktadır bunlar: genetik çeşitlilik, tür çeşitliliği ve ekosistem çeşitliliğidir.

Biyolojik çeşitliliğe etki eden farklı alt başlıklar bulunmaktadır. Bunlar arasında insan etkisi, iklim, yer şekilleri, toprak yapısı ve bitki çeşitliliği gibi unsurlar yer almaktadır. Özellikle iklim ve yağış miktarları en kritik unsurlardır. Bol yağış düşen ve ılıman iklimde yer alan bölgelerde biyolojik çeşitlilik daha yüksektir.

Bir bölgede toprak, nem, rüzgâr ve yağmur gibi unsurlar ne kadar değişkenlik gösterirse, biyolojik çeşitlilik de o oranda değişkenlik göstermektedir.

Son zamanlarda biyolojik çeşitliliği tehdit eden en büyük unsur, insan faktörüdür. Nitekim, biyolojik çeşitlilik, bir bütün olarak ele alındığında, yaşanan eksiklikler ekosistemi etkileyerek besin zinciri ve enerji akışına olumsuz etki göstermektedir.

Ekolojinin en temel yaklaşımlarından biri de bütünsellik ilkesidir. Yukarıda belirtildiği gibi, çevreyi etkileyen tüm unsurlar, dolaylı olarak birbirlerini etkilemektedir. Ekolojinin kelime anlamına bakıldığında, "canlıların birbirleriyle ve çevresiyle olan ilişkilerini inceleyen bilim dalı" olarak tanımlanmaktadır.

Ekologlar bir canlıyı incelerken, onunla ilişkili çevresel faktörler (hava, su, nem, toprak, bitkiler, cansız varlıklar) ve rekabet içinde olduğu diğer türlerin etkilerini, ekosistemdeki bir bütünlük içinde anlamaya çalışmaktadır. Bu yaklaşım doğrultusunda ekolojik sorunlar ele alınırken, yalnızca sorunun kendisine değil, buna bağlı olan tüm durumlara dikkat edilmelidir.

2. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ NEDENLERİ

İklim değişikliği birçok farklı sebep ile ortaya çıkmaktadır. Atmosferik olaylar sonucunda değişen dünya sıcaklığı, küresel anlamda belirli sonuçlar doğurmaktadır. İklim değişikliğini tetikleyen faktörlerin başında insan faktörü gelmektedir.

2.1. Zirai İlaçlar ve Sanayii Atıkları

Tarım ve hayvancılık, ülkemizin en gözde geçim kaynaklarından biridir. Son zamanlarda artan rekabet ve ihtiyaçlarla birlikte, doğal tarım sisteminin yerini, kimyasallar kullanarak mahsulleri hızla artıran bir yöntem almıştır (Tiryaki vd., 2010).

Kimyasal ilaçlar, aşırı gübre kullanımı, toprağın dinlendirilmemesi ve tarım alanları açmak için ormanların tahrip edilmesi gibi faktörler, küresel iklim üzerinde olumsuz etkiler oluşturmaktadır (Akın, 2019).

Zirai ilaçlar ve sanayi atıklarının akarsulara karışması, göl, nehir ve kıyı ekosistemlerinde bozulmalar meydana getirerek çevre kirliliğinin başlıca sebeplerinden biridir. Küresel kirlilik, aynı zamanda biyolojik çeşitliliğin kaybolmasına yol açmaktadır (Aydoğdu, 2014). Hem tarımsal üretim hem de sanayi açısından ormanlık alanların kullanıma açılmasının küresel ısınma üzerinde etkileri söz konusudur. Dünya genelinde gıda gereksinimlerini karşılama çabası devam ettikçe bu durum ve gereksinim artma göstermektedir. Artan nüfusun hem yeterli hem de sağlıklı bir şekilde beslenebilmesi için, tarımsal politikalar ile tarımsal üretimle ilgili koşulların uyumlu olması zaruridir. Bunların başında çevre kirliliği, küresel ısınma ve gıda güvenliği gibi unsurlar gelmektedir (Tokatlıoğlu, vd. 2018).

Sonuç olarak, büyük ihtiyaçlardan kaynaklanan alan arayışları ve hızlı üretim için kullanılan kimyasallar nedeniyle biyolojik ve ekolojik çevreyi olumsuz yönde etkileyen bir sistem ortaya çıkmıştır. Tarımda kullanılan kimyasal ilaçlar, yediğimiz her şeyde olumsuz etkiler göstermekte ve birçok hastalığın yayılmasına zemin hazırlamaktadır (Akgüneş, 2021).

Sadece meyve ve sebzeler kimyasal ilaçlardan etkilenmemekte, yaşayan her canlı, bu tür olumsuz faktörlerden etkilenip tehdit altına girmektedir. Doğaya zarar veren bu tür faktörlerin önüne geçmek için farkındalık oluşturulmalı ve tarımda ilaç kullanım oranlarıyla ilgili düzenlemeler yapılmalıdır (Sak, 2023).

2.2. Antropojenik Etkenler (İnsan eylemi ve eylemsizliğinden kaynaklanan)

Tarih boyunca, insanoğlu daha iyi yaşam şartlarına ulaşmak ve hayatta kalabilmek için çaba sarf etmiş, yeni keşiflere yönelmiştir. Sanayi devrimi ile birlikte birçok yeni iş fırsatı da gelişmeye başlamıştır. Yeni fabrikaların açılmasıyla birlikte, bu alanlardan kaynaklanan atıklar çoğalmaya başlamış ve kimyasal kullanım da dolaylı olarak artış göstermiştir. Teknolojinin hızlı bir şekilde ilerlemesi, beraberinde radyasyon, zararlı gazlar ve atmosfere salınan gaz yoğunluğunun artmasına neden olmaktadır. İnsanların yeni keşifler doğrultusunda doğayı kullanma girişimleriyle, burada yaşayan canlılar olumsuz yönde etkilenmeye başlamıştır (Alagöz, 2007). Günümüze kadar pek çok canlı türü yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmış, bazıları ise nesli tükenmiş durumdadır. Bu alan arayışları, burada yaşayan hayvan çeşitliliğinin yanı sıra bitki çeşitliliğini de olumsuz etkilemektedir. Ormanların yok olmasının yanı sıra, son dönemde petrol arayışları da kuzeye doğru kaymaktadır. Büyük şirketlerin maddi doyumsuzluğu, kuzeydeki buzul alanların altında petrol çıkarmak için dev sondaj tesislerinin kurulmasına sebep olmuştur. Bu durum, buzul erimeleri ve denizlerdeki su seviyelerinin yükselmesine yol açmaktadır. Ayrıca, petrol sondajlarından sızan kimyasal maddeler, burada yaşayan canlıların nesillerinin tükenmesine neden olmaktadır (Kılavuz, 2015).

Plastik kullanım oranları, günümüzün en büyük küresel sorunlarından biri haline gelmiştir. Toprağa ve doğal yaşama olan büyük etkileri nedeniyle, plastik ve benzeri ürünlerin kullanım yerleri ucuz oldukları için her sektörde artış göstermektedir. Sadece büyük işletmeler değil, bireylerin kullanmış olduğu malzemeler de küresel iklim değişikliğini hızlandıran etkenler arasında yer almaktadır. Antropojenik etki olarak adlandırılan insan kaynaklı etkiler arasında plastik kullanımı da bulunmaktadır. Özellikle poşetler, doğada kaybolması en zor maddeler arasında yer almaktadır (Yasa ve Cop, 2019).

Sonuçta teknolojik gelişmeler hayatımızda devrim niteliğinde kolaylıklar sağlasa da bir yandan da çevremizi olumsuz yönde etkilemektedir. İklim değişikliğinin hızla artmasının en büyük sebeplerinden biri, bu gelişmelerle artan radyasyon, açığa çıkan zararlı gazlardır.

3. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN ETKİLERİ

İklim değişikliğinin etkileri birçok alanda ayrıştırılarak incelenmektedir. Bu alanlara bakıldığında, çevre, insan ve hayvan unsurlarının etkilendiği görülmektedir.

3.1. İklim Değişikliğinin Doğa Üzerindeki Etkileri

Dünyanın tahmini yaşı yaklaşık olarak 4,5 milyar yıldır. Bu süreç içerisinde, yerkürenin coğrafi yapısının ve doğal dengesinin sayısız kez değiştiği gözlemlenmektedir. İklim değişikliği gibi önemli bir dönüşümde, Sanayi Devrimine kadar doğal unsurlar belirginken; Sanayi Devrimi sonrasında insan faktörlerinin etkisinin arttığı anlaşılmaktadır (Öztürk, 2002).

1400-1550 yılları arasında stabil iklim koşulları dünyada hüküm sürerken, 1500'lerin ortasından 1850'lere kadar süren yaklaşık 300 yıllık döneme "Küçük Buz Çağı" denilmiştir. Bu dönem içerisinde; 1816'da iklim anormallikleri sebebiyle Avrupa'da kıtlıklar yaşanmış ve birçok canlı (insan, hayvan) hayatını kaybetmiştir (Doğan ve Tüzer, 2011).

1970’lerden itibaren, ortalama sıcaklıklar dünya genelinde artış göstermeye başlamıştır (Öztürk, 2002).

Küresel ısınmanın olası etkilerinden biri olan deniz seviyesindeki yükselmenin, sel ve taşkınlara, kıyı bölgelerinde toprak kaybının artmasına yol açacağı düşünülmektedir. Diğer yandan tatlı ve tuzlu suyun karışımının, kıyı ekosisteminde zarar yaratması muhtemel etkiler arasında gösterilmektedir (Doğan ve Tüzer, 2011).

Özellikle buzul erimeleri ve deniz seviyesindeki yükselmeler, alçak kıyı şeritleri ve küçük adalar için bir tehdit oluştururken, bölgesel yağış düzenlerinin değişmesi tarımsal alanların dağılımını da etkileyerek sosyo-ekonomik problemleri gündeme getirecektir (Rec, 2007).

Küresel ısınma ile birlikte denizlerde mercan kayalıklarının bozulmasının yanı sıra, bazı karasal bölgelerde orman yangınları artabilir ve böcek istila olaylarının da ortaya çıkabileceği öngörülmektedir (Doğan ve Tüzer, 2011).

Küresel ısınmanın etkilerine bakıldığında, beklenildiği gibi küresel anlamda tek bir etki oluşturmak yerine her bölgede ayrı etkiler doğuracağı düşünülmektedir. Her geçen dönem sonucunda bu etkilerin yoğunluğu artarak dünya üzerindeki doğal dengeyi bozacak ve insan yaşamında ciddi sorunlara yol açacaktır.

3.2. İklim Değişikliğinin İnsanlar Üzerindeki Etkileri

Küresel iklim değişikliğinin etkileri ayrı ayrı ele alınsa da tüm bu etkiler aslında bir bütünün parçalarıdır. Doğada var olan her canlı birbirleriyle sürekli bir etkileşim içindedir.

Sanayi devrimi ile birlikte artan insan aktiviteleri, 20. yüzyıldan itibaren hızlanarak doğal iklim değişimlerinin yerini küresel ısınmaya dayalı iklim değişimine bırakmıştır.

Sera gazı emisyonlarının atmosferde belirgin bir şekilde artması, yeryüzüne yakın atmosfer katmanlarıyla yeryüzü sıcaklığının yükselmesi süreci “küresel ısınma” olarak isimlendirilirken, bu ısınma ile bağlantılı olarak, yağış, nem, hava hareketleri ve kuraklık gibi diğer iklim unsurlarındaki değişiklikler de “küresel iklim değişikliği” olarak adlandırılmaktadır (Doğan, 2005).

İnsan kaynaklı bu etkilerin neden olduğu küresel iklim değişikliği, insanları da doğrudan etkileyecek sonuçlar doğurmaktadır. İlk etapta tarımsal alanların dağılımındaki değişimler sosyo-ekonomik sorunları beraberinde getirecektir (Rec, 2007). Tarım alanlarındaki toprak verimliliğinin azalması, besin kalitesinin düşmesine ve bunun sonucunda çeşitli bitki hastalıklarının oluşmasına neden olacaktır. Bu durum, hem bu tarımla uğraşan üretici ülkeler hem de tüketici ülkeler için ekonomik zorluklar oluşturacaktır. Ayrıca, küresel ısınma ile azalmakta olan su kaynakları, enerji sıkıntılarında da yol açacaktır. Su kaynaklarının azalması, çeşitli hastalıkların yayılmasına ve biyolojik çeşitliliğin azalmasına da zemin hazırlayacaktır. Küresel ısınmanın tetiklediği sıcaklık artışları, toplumsal açıdan da birçok sorunu beraberinde getirmektedir. Özellikle Afrika ülkeleri gibi birçok yerde kıtlıkların baş gösterdiği ve sıtma gibi bulaşıcı hastalıkların küresel çapta artış göstererek kitlesel ölümlere yol açması bu sorunlardan biridir (Yılmaz, 2015).

Kıtlık seviyeleri yükseldikçe, insan ölümlerinin başlıca nedenleri arasında gösterilecektir. Küresel ısınmanın en çok etkileyeceği alanlardan biri turizm sektörüdür. İklim değişikliği ile birlikte konseptler de değişmeye başlayacak, günümüz turizm merkezleri cazibelerini yitirme

tehlikesiyle karşı karşıya kalacaktır. Uygun iklimsel ve doğal koşullara ihtiyaç duyan birçok turizm türü, küresel ısınmanın etkisiyle bazı bölgelerde ortadan kalkacakken, bazı yerlerde ise yeni olanakların doğması da söz konusu olabilecektir. Ayrıca, turistik açıdan önemli olan bazı adaların su altında kalma ihtimali ve deniz seviyesine yakın ülkelerin okyanusların yükselmesi nedeniyle zarar görme riskleri tahmin edilmektedir (Gülbahar, 2008).

Küresel ısınmanın hayvancılık üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkileri olabileceği düşünülmektedir. Çayır ve otlakların artmasının hayvancılıkta olumlu etkiler oluşturabileceği beklenirken, yüksek sıcaklığa sahip bölgelerde yem bitkilerindeki potansiyel azalmanın hayvan verimliliğinde kayıplar, hastalıklar ve parazit artışına yol açabileceği olası olumsuz etkiler arasında yer almaktadır (Demir ve Yavuz, 2007).

Bunların tümüne bakıldığında, değişen iklim, artan sıcaklıklar, nem dengesi, fırtına şiddeti ve sel baskınları sosyo-ekonomik yaşamları etkileyecektir. Bu doğa olaylarının şiddetinin artması, ülkelerde ekonomik gerilemelere yol açacaktır. Ekonominin yanı sıra, kuraklık da açlık getirerek kitlesel ölümlere sebep olacaktır. Su kaynaklarının azalması, ülkeler arasında su savaşlarına neden olabilir. Çeşitli biyolojik hastalıkların ortaya çıkmasıyla birlikte, çocuk ölümlerinde de artış görülecek, sağlıklı doğum oranları ise düşecektir (Karakılıç, 2008).

3.3. İklim Değişikliğinin Hayvanlar Üzerindeki Etkileri

İklim değişikliği, ekosistemin yapısını, işlevini ve yaban hayvanlarının habitatlarını etkilemektedir (Diazz, vd. 2019).

Bu olaylar sonucunda birçok bölgede sıcaklık artışı ya da küresel soğuma ile sıcaklık düşmesi yaşanmaktadır. Hızla gelişen bu değişikliklere hayvanların ayak uydurabilmesi mümkün olmayacağından, bu durum onların olumsuz etkilenmelerine yol açacaktır. Çünkü iklim değişikliğinin ani bir hızla meydana gelmesi, sıcaklık artışının birden gerçekleşmesiyle hayvanların alışık oldukları habitatlarında hayati işlevlerini gerçekleştiremeyecekleri anlamına gelmektedir (Acar, 2019).

Su seviyelerinin azalması ve zamanla çekilmesi neticesinde meydana gelen kuraklıklar, canlıların yaşamını tehlikeye atmaktadır. Ayrıca, asit yağmurları da toprakta yaşayan canlılar üzerinde olumsuz etkiler oluşturmaktadır. Kuşlar, balıklar ve deniz kaplumbağaları türlerinin göç zamanlarında değişiklikler gözlemlenmiştir (Akın, 2021).

Deniz suyunun sıcaklık artışı, bazı kaplumbağa türlerinin yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmalarına neden olmaktadır. Çünkü suyun sıcaklığı, kaplumbağaların yumurtalarından çıkacak yavruların cinsiyetlerini etkiler. Isı değişikliği, bazı kaplumbağa türlerinde erkek yavruların doğumunu olumsuz yönde etkilediğinden, kaplumbağalar arasındaki etkileşimi olumsuzlaştırmaktadır (Akın, 2019).

Diğer bir perspektiften bakıldığında, bu durum üreme alışkanlıklarını da etkilemektedir. Kuzey Amerika kıyılarındaki somon balıklarının, su sıcaklıklarının artmasıyla birlikte üreme oranında ciddi bir düşüş olduğu gözlemlenmiştir (Demir, 2019).

Hava sıcaklıklarının artması nedeniyle kuşların da erkenden yumurtlamaya başladığı, bunun sonucu olarak yavruların doğduktan sonra beslenebileceği böcek türlerini bulamamaları ve yaşamlarının tehlikeye girmesi gibi durumlar gözlemlenmiştir (Sağlam, vd. 2008).

Dünyanın her yerinde yaban hayatının bozulması ve haşere saldırıları iklim değişiklikleriyle ilişkilendirilmektedir. İklim değişikliğine paralel olarak yaban hayvanı hastalıklarının ve haşere yoğunluklarını artırabilecek birçok faktör vurgulanmaktadır (Harvell, vd. 1999).

Tatlı su ekosistemleri, kirlilik ve baraj gibi faktörler nedeniyle bozulmakta ve buralardaki canlıların yaşamları tehlikeye girmektedir (Güler ve Çobanoğlu, 1997).

Küresel iklim değişikliği, doğayı ve üzerindeki tüm canlıları olumsuz etkileyen bir zincirleme etkiye sahiptir. Artan sıcaklık değişimleri ve ısıların doğa dengesini bozması, evren için büyük bir sorun haline gelmiştir ve oldukça hızla büyümekte olduğu da gözlemlenmektedir (Adıyaman, 2024).

4.İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ İLE İLGİLİ YAPILAN AR-GE ÇALIŞMALARI ve YENİLENEBİLİR ENERJİ KAYNAKLARI

Küresel ısınma, yeni bir kavram ve mesele değildir. Uzun yıllardır bu alanda çalışan bilim insanlarının ilgisini çeken bir konu olan küresel ısınma, son dönemde dünyamız üzerindeki etkisini artırdığı için çözüm arayışları daha yoğun hale gelmiş ve güncel bir sorun haline gelmiştir. Ülkelerin uluslararası rekabetteki yüksek hedefleri, sanayileşmeyi tetikleyerek metan ve karbondioksit gibi zararlı gazların atmosferdeki oranını artırmıştır (Türkeş, 2008).

Bu global sanayileşmenin sonucu olarak, küresel iklim değişikliğine yol açan eylemleri önlemek için çeşitli çalışmalar başlatılmıştır. Plastik kullanımından kaynaklanan çevresel kirlilik, zararlı gaz salınımları, sanayileşme, termik santraller ve tarımda kullanılan kimyasallar gibi uygulamaların azaltılması için çalışmalar sürmektedir. Özellikle poşet ve plastik gibi maddeler, kullanım nedeniyle oluşan kirlilikten dolayı birçok gelişmiş ülkede yasaklanmıştır. İklim bilimcilerinin küresel ısınmayı tespit etme çabaları uzun bir geçmişi kapsar. 1930'lu yıllarda ABD, küresel iklim araştırmaları ve sera gazı salınımlarını incelemek üzere bütçe ayırmıştır. Diğer yandan, kısa vadede düşük sera gazı salınım hedeflerini tutturmak için verimli enerji kullanımı teşvik edilmelidir. Isı ve elektrik üretiminde rüzgâr enerjisi, kömür yerine doğal gaz ve güneş enerjisi gibi sistemlerin kullanılabilirliği artırılmalıdır. Ayrıca, karbon vergisi uygulamaları ticaret üzerindeki sera gazı salınımlarında önemli faktörlerdir. Sera gazı denetimleri için ulusal daireler oluşturulmuştur. Japonya, Kanada, İtalya, Hollanda ve Almanya gibi gelişmiş ülkelerde “karbon kredisi” için bütçeden pay ayrılmaktadır. Çeşitli önlemlere rağmen, birçok Avrupa ülkesinin sera gazı salınımlarını düşürmede hedeflenen başarıya ulaşamaması global kaygıları artırmakta, bu durumun sorumluları da araştırılmaya başlanmıştır (Şanlı vd., 2007).

Küresel ısınmayı önlemede kullanılacak alternatif yenilenebilir enerji kaynakları çevreye en duyarlı olanlardır. Ancak, dünya enerji ihtiyacının çok az bir kısmını karşılayabilen bu yenilenebilir enerji kaynakları arasında hidroelektrik, güneş, rüzgâr, jeotermal, biyoenerji ve hidrojen enerjisi gibi çeşitli türler bulunmaktadır.

Hidroelektrik enerjisi, akarsu kaynaklarından elde edilen bir enerji türüdür. Ekosisteme zarar vermemekle birlikte, gelişmiş bir teknolojiye de ihtiyaç duymamaktadır.

Güneş enerjisi, geniş bir kullanım alanına sahip ve çevreye zarar vermeyen bir enerji türüdür. Sera gazı içermemesi ve doğrudan güneş ışığından elde edilmesi olumlu yönleridir.

Rüzgâr enerjisi, kirlilik oluşturmayıp çevreye minimum zarar veren bir enerji türüdür. Yeryüzünün %95'inden elde edilebildiği için evrensel bir kullanıma sahiptir. Ancak, verimliliği oldukça düşüktür.

Jeotermal enerji, yer kabuğunun alt katmanlarındaki erimiş kayaların ısıyla oluşarak yeryüzüne çıkar. Verimlilik açısından yüksek, maliyet açısından ise düşüktür.

Biyoenerji, bitkisel ve hayvansal ürünlerden fotosentez yoluyla açığa çıkan enerji türüdür. Hidroelektrik enerjisinden sonra dünyada en çok kullanılan ikinci enerji kaynağıdır.

Hidrojen enerjisi, oldukça zengin üretim kaynaklarına sahiptir. Hem fosil yakıtlar hem de yenilenebilir enerji kaynaklarından elde edilebilen hidrojen gazından oluşan bir enerji kaynağıdır (Ürün ve Soyu, 2016).

5. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇLAR

İnsan etkisi nedeni ile iklim koşulları yavaş ama kalıcı ve tehlikeli şekilde değişmektedir. Öngörülemeyen değişimlerin boyutları ve sonuçları net olarak tahmin edilemese de insanlığın bu değişimden büyük zararlar göreceği bir gerçektir. 1980'li yıllardan itibaren artan hızlı sanayileşme ile birlikte ortaya çıkan sera gazı salınımlarındaki yapay artış, küresel ısınma ve iklim değişikliğinin özellikle sıcaklık ve yağış dengelerini etkilemesi, insanlığı kuraklık, çölleşme ve sel gibi felaketlerle karşı karşıya bırakmaktadır (Alagöz, 2007).

İklim değişikliğinin oluşturmuş olduğu olumsuz durumlar yalnızca insanı değil, tüm canlı sistemlerini etkilemektedir. Isınmaya bağlı sıcaklık artışıyla buharlaşma oranı yükselmekte ve toprağın nemi azalmaktadır. Böyle bir durumda, nemli ortamlarda yaşayan bitki, hayvan ve mikroorganizma çeşitliliği bu duruma bağlı olarak değişim göstermektedir.

Canlıların bu hızla değişen iklim koşullarına adaptasyon sürelerinin farklı olması, ekolojik sistemleri doğrudan etkilemektedir. Hızla adaptasyon sağlayan türlerde yerel popülasyonlarda artış gözlemlenirken, yavaş adaptasyon gösteren türlerde popülasyonda düşüş, göç veya türün yok olma riski söz konusudur. Bunun yanı sıra, biyolojik sistemlerin verimliliğinde bir azalma ve üreme döneminde görülebilecek olası kaymalar doğrudan ekolojik döngüyü ve besin zincirini etkileyecektir (Demir, 2019).

Ekolojik halkada olası bir kopuş, başka bir türün besin kaybına uğramasına, popülasyonunun azalmasına hatta yok olmasına yol açacaktır. Toprağın yapısında meydana gelebilecek değişimler, faydalı birçok mikroorganizma türünü olumsuz etkileyebileceği gibi, zararlı

mikroorganizma türlerinin ortaya çıkması veya yayılmasıyla sonuçlanacaktır (Güler ve Çobanoğlu, 1997).

Aynı zamanda, zengin biyolojik kaynaklara sahip olan Türkiye'de iklim değişikliği baskısının giderek hissedilmeye başlaması, tehlikenin boyutunu gözler önüne sermektedir. Ormanlar, sulak alanlar, göl ve deniz çeşitliliği gibi su ve kara ekosistemlerinin vazgeçilmez bileşenleri olan yaşam destek sistemlerinin iklim değişikliğinden kaynaklanan geri dönüşü olmayan olumsuz etkilerinden korunması için gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir. Alınacak tedbirler, uygulanacak etkili ve sürdürülebilir politikalar ile yok olan türlerin veya habitatların yerine konması mümkün olmasa bile, mevcut durumun istikrarını sağlamak amaçlanabilir. Ulusal ve uluslararası anlaşmalar çerçevesinde ortak fakat farklılaşmış sorumluluk anlayışı ile gerçekçi ve adil çözümlerin sunulması, sürdürülebilir politikaların uygulanması, biyolojik kaynakların korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması gerekmektedir.

KAYNAKÇA;

Acar, A. (2019). Kentleşmeye bağlı çevre sorunları ve çözüm yolları.

Adıyaman, F. (2024). Dijital Yerli Haber Sitelerinde İklim Olaylarının Sunumu: Yeşilgazete Örneğinde Aşırı Sıcak Havalarda. *Dijital Kültür Bir Değişim Öyküsü (Medya, İletişim ve Eğitim Araştırmaları)*, 95.

Akgüneş, G. (2021). *Organik Gerçeği*. Yeni İnsan Yayınevi.

Akın, E. (2019). Küresel İklim Değişikliğinin Biyolojik Çeşitlilik Üzerine Etkileri.

Akın, İ. (2021). Su, Toprak ve İklim Değişikliğinin Güvenli Gıdanın Sürdürülebilirliği Üzerine Etkileri ve Bazı Tespitler. *Rahva Teknik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 13-23.

Alagöz, B. (2007). Çevre Sorunları, Teknoloji ve Değişen Öncelikler. 38. *Icanas*, 10, 43.

Aslan, N., & Yamak, T. (2006). Türkiye'nin enerji sorununun alternatif enerji kaynakları açısından değerlendirilmesi. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 21(1), 53-76.

Aydoğdu, İ. B. (2014). Yerel ve Bölgesel Düzeyde Çevre Kirliliği Sorunları: Elazığ İli Örneği. *Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 133-148.

Cheung, W. W., Sarmiento, J. L., Dunne, J., Frölicher, T. L., Lam, V. W., Deng Palomares, M. L., & Pauly, D. (2013). Shrinking of fishes exacerbates impacts of global ocean changes on marine ecosystems. *Nature Climate Change*, 3(3), 254-258.

Çepel, N. *Ekolojik Sorunlar ve Çözümleri*. Aydoğdu Matbaası/Tübitak Yayınları, 125-146, Ankara.

Demir, P., & Cevger, Y. (2007). Küresel Isınma ve Hayvancılık Sektörü. *Veteriner Hekimler Derneği Dergisi*, 78(1), 13-16.

Demir, A. (2009). Küresel iklim değişikliğinin biyolojik çeşitlilik ve ekosistem kaynakları üzerine etkisi. *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, 1(2), 37-54.

Díaz, F. P., Latorre, C., Carrasco-Puga, G., Wood, J. R., Wilmshurst, J. M., Soto, D. C., ... & Gutiérrez, R. A. (2019). Multiscale climate change impacts on plant diversity in the Atacama Desert. *Global Change Biology*, 25(5), 1733-1745.

Doğan, S., & Tüzer, M. (2011). Küresel iklim değişikliği ve potansiyel etkileri. *CÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 12(1), 21-34.

Doğan, S. (2005). Türkiye'nin Küresel İklim Değişikliğinde Rolü ve Önleyici Küresel Çabaya Katılım Girişimleri. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 6, Sayı 2. 57-73.

Gülbahar, O. (2008). Küresel Isınma, Turizme Olası Etkileri ve Türkiye. *Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2008(2), 160-198.

Güler, Ç., & Çobanoğlu, Z. (1997). Toprak kirliliği. TC Sağlık Bakanlığı Çevre Sağlığı Temel Kaynak Dizisi, 40, 11-14.

Harvell, C. D., Kim, K., Burkholder, J. M., Colwell, R. R., Epstein, P. R., Grimes, D. J., & Vasta, G. R. (1999). Emerging marine diseases--climate links and anthropogenic factors. *Science*, 285(5433), 1505-1510.

Houghton, J. (2005). Global warming. *Reports on progress in physics*, 68(6), 1343.

Karakılçık, Y. (2008). Bölgesel su anlaşmazlıklarının küresel çatışmaya dönüşme riski: Fırat ve Dicle örneği. *Uluslararası Hukuk ve Politika*, (16), 19-56.

Kılavuz, H. (2015). Çevre krizinin nedenleri ve çözüm arayışları. *Mülkiye Dergisi*, 39(1), 279-296.

Öztürk, K. (2002). Küresel iklim değişikliği ve Türkiye'ye olası etkileri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1).

Rec, 2007.(2007) "Küresel Isınma ve İklim Değişikliği", ([www.rec.org.tr/...](http://www.rec.org.tr/)), (Erişim tarihi:06.01.2025).

Sağlam, N. E., Düzgüneş, E., & Balık, İ. (2008). Küresel Isınma ve İklim Değişikliği. *Ege Journal of Fisheries and Aquatic Sciences*, 25(1), 89-94.

Sak, M. (2023). Yeşil Temel Yetenek ve Yeşil Pazarlama Uygulamalarının Çevre Politikaları Kapsamında İklim Değişikliğine Etkileri: Konaklama İşletmelerinde Bir Uygulama.

Şanlı, B., & Özekicioğlu, H. (2007). Küresel Isınmayı Önlemeye Yönelik Çabalar ve Türkiye. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2007(2), 456-482.

Şanlı, F. B., Bayraktar, S., & İncekara, B. (2017). Küresel iklim değişikliğinin etkileri ve bu etkileri önlemeye yönelik uluslararası girişimler. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(1), 201-212.

Tiryaki, O., Canhilal, R., & Horuz, S. (2010). Tarım ilaçları kullanımını ve riskleri. *Erciyes üniversitesi fen bilimleri enstitüsü fen bilimleri dergisi*, 26(2), 154-169.

Tokatlıoğlu, M., Selen, U., & Leba, R. (2018). Küreselleşme Sürecinde Tarımın Stratejik Önemi ve Tarımsal Arz Güvenliğinin Sağlanmasında Devletin Rolü. *Journal of Life Economics*, 5(4), 151-176.

Türkeş, M. (1997). Hava ve iklim kavramları üzerine. *TÜBİTAK Bilim ve Teknik Dergisi*, 355, 36-37.

Türkeş, M. (2000). Hava, İklim, Şiddetli Hava Olayları ve Küresel Isınma. *T.C Başbakanlık Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü*, 187, 205.

Türkeş, M. (2008). Küresel iklim değişikliği nedir? Temel kavramlar, nedenleri, gözlenen ve öngörülen değişiklikler. *İklim Değişikliği ve Çevre*, 1(1), 26-37.

Ürün, E. & Soyu, E. (2016). Türkiye'nin Enerji Üretiminde Yenilenebilir Enerji Kaynakları Üzerine Bir Değerlendirme. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31-45.

Yasa, Y. A. & Cop, R. (2019). Yeşil pazarlama anlayışında tüketicilerin plastik poşet kullanımına yönelik bakış açıları: Belçika örneği. *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi*, 5(1), 34-45.

Yılmaz, A. (2015). Küresel Isınmanın Dünya Su Rezervleri Üzerindeki Etkileri. *Kent Akademisi*, 8(22), 63-72.

ORTAOKUL MATEMATİK ÖĞRETMENLERİNİN MATEMATİK OKURYAZARLIĞI ETKİNLİKLERİNİ GERÇEKLEŞTİRME DURUMLARININ İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Öğrencisi, İREM BAŞAĞAÇ

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, irem_basagac@hotmail.com – 0009-0002-6912-0134

Prof. Dr., KÜRŞAT YENİLMEZ

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, kyenilmez@ogu.edu.tr – 0000-0001-6256-4686

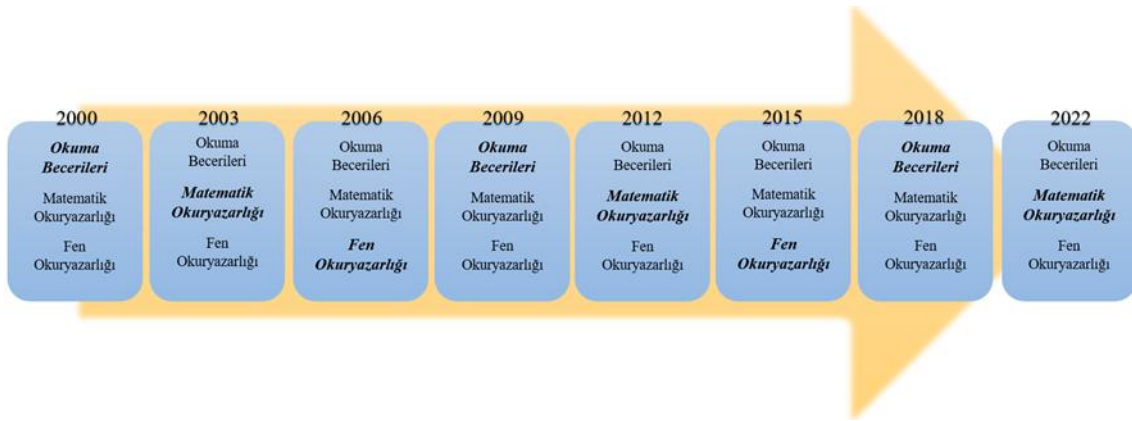
ÖZET

Bu çalışmada, ortaokul matematik öğretmenlerinin matematik okuryazarlığı etkinliklerini gerçekleştirme durumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Matematik okuryazarlığı, bireylerin günlük yaşamlarında karşılaşılabilecekleri olaylarda matematiği kullanarak problem durumunu anlamaları, yorumlamaları ve çözümlenmeleri için önemli bir beceri olarak görülmektedir. Bu bağlamda, çalışmanın kavramsal çerçevesi, PISA 2018 matematik okuryazarlığı değerlendirme çerçevesinde yer alan matematik becerilerine dayandırılmıştır. Çalışmada, nitel araştırma yöntemi kapsamında durum çalışması deseni benimsenmiş olup veri toplama sürecinde yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya beş ortaokul matematik öğretmeni katılmış ve her bir beceri kapsamında derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde öğretmenlerin, matematik okuryazarlığının temel becerileri olan iletişim, temsil etme, strateji üretme, matematikleştirme, sembolik dili ve işlemleri kullanma, muhakeme ve argüman geliştirme ile matematiksel araçları kullanma konularına yönelik görüşleri alınmıştır. Veriler betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiş ve öğretmenlerin matematik okuryazarlığı etkinliklerini gerçekleştirme süreçlerinde karşılaştıkları zorluklar, mevcut uygulamaları ve geliştirilmesi gereken yönler ortaya konmuştur. Elde edilen bulgular doğrultusunda, öğretmenlerin matematik okuryazarlığını çok boyutlu bir süreç olarak ele aldıkları belirlenmiştir. Katılımcılar, matematik okuryazarlığının yalnızca bilgiyi aktarmak değil, aynı zamanda akıl yürütme, matematiksel araç kullanımı ve problem çözme süreçlerini içeren dinamik bir yapı olduğunu vurgulamışlardır. Özellikle matematiksel iletişim becerisinin evrensel bir dil olarak görülmesi, öğretmenlerin öğrencileriyle sembolik dili daha etkin kullanmalarını teşvik ettiği, derslerinde görsel ve dijital araçlar kullanarak öğrencilerin bu yöndeki becerilerini geliştirmeye çalıştıkları belirlenmiştir. Öğretmenlerin problem çözme becerisini öncelikli bir yeterlilik olarak değerlendirdikleri ve öğrencilerin matematiksel düşünme süreçlerini geliştirmek için alternatif stratejilere yönlendirilmesi gerektiğini düşündükleri belirlenmiştir. Matematik okuryazarlığını sınıflarında nasıl geliştirebilecekleri konusunda öğretmen eğitime vurgu yapmışlardır. Çalışmanın, öğretmenlerin matematik okuryazarlığını destekleme uygulamalarına rehberlik edebileceği, öğretmenlere bu konuda farkındalık yaşatabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Matematik okuryazarlığı, PISA, ortaokul matematik öğretmenleri, durum çalışması.

1. GİRİŞ

Matematik okuryazarlığı, bireylerin günlük yaşamlarında karşılaşılabilecekleri olaylarda matematiği kullanarak problem durumunu anlamaları, yorumlamaları ve çözümlenmeleri için önemli bir beceri olarak görülmektedir (Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü, [OECD], 2019). Matematik okuryazarlığı, bireyin sadece matematiksel kavramları bilmesiyle sınırlı kalmayıp, bu kavramları gerçek yaşam bağlamında etkili bir şekilde kullanabilmesi anlamına gelmektedir (Turner & Adams, 2012). Bu doğrultuda bireylerin karşılaştıkları durumlarda sahip oldukları bilgi ve becerilerini ne derece kullanabildiklerini değerlendirebilmek için eğitim göstergelerine gereksinim duyulmuştur. Eğitim göstergelerinden biri olan PISA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı), OECD tarafından üç yılda bir düzenlenen bir araştırmadır. Bu araştırma, örgün eğitimde 15 yaş grubundaki öğrencilerin matematik, fen ve okuma becerileri alanlarında edindikleri bilgileri günlük yaşamda ne ölçüde kullanabildiklerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Görsel 1. PISA döngülerinde yer alan temel ve öncelikli alanlar

Görsel 1’de görüldüğü üzere 2000 yılında uygulanmaya başlayan PISA araştırmasında okuma becerileri öncelikli olan olarak belirlenmiştir. Devamında 2003 yılında matematik okuryazarlığının öncelikli alan olarak belirlenmesiyle o alana ait değerlendirme çerçevesine ağırlık verilmiştir. Ayrıca Türkiye, ilk kez 2003 yılında PISA araştırmasına katılım sağlamıştır. 2012 ve 2022 yıllarında da öncelikli olan matematik okuryazarlığı olmuştur. 2006 ve 2015 yıllarında ise fen okuryazarlığı öncelikli alan olarak belirlenmiştir.

PISA 2003 araştırmasında öncelikli alan olarak belirlenen matematik okuryazarlığına ait değerlendirme çerçevesi, 2012 yılında güncellenmiştir. 2012 yılında güncellenmiş ve uygulanmış olan ve 2015 ile 2018 uygulamalarında da kullanılan PISA matematik okuryazarlığına ait değerlendirme çerçevesi, bireylerin matematiksel becerilerini ölçmeye yönelik uluslararası bir standart sunmaktadır. Bu çerçevede, matematik okuryazarlığı; iletişim, temsil etme, strateji üretme, matematikleştirme, sembolik dili ve işlemleri kullanma, muhakeme ve argüman geliştirme ile matematiksel araçları kullanma gibi temel matematiksel beceriler çerçevesinde değerlendirilmektedir (OECD, 2019).

Matematiğin günlük yaşamda önemli bir yere sahip olduğunu bilen bireyler yetiştirmek, matematik eğitiminin temel amaçları arasında yer almaktadır (MEB, 2018). Bu doğrultuda, matematik okuryazarlığını geliştiren ve bireylerin bu beceriyi etkin bir şekilde kullanmalarına olanak tanıyan öğretim ortamlarının tasarlanması, eğitim uzmanları, yöneticiler ve öğretmenlerin sorumlulukları arasındadır. 21. yüzyılda bilgi toplumunun gerektirdiği eğitim anlayışı, öğretmenin yalnızca bilgi aktaran bir kişi olmasının ötesinde, öğrencileri yönlendiren, rehberlik eden ve doğru bilgiye ulaşma yollarını gösteren bir role sahip olmasını gerektirmektedir (Balta, 2020). Bununla birlikte, öğretmenlerin sundukları bilgilerin günlük yaşamda nasıl uygulanabileceğini öğrencilere etkili bir şekilde açıklamaları beklenmektedir. Bu bağlamda, matematik öğretmenlerinin rolü, öğrencilerin matematiksel bilgi ve okuryazarlık becerilerini geliştirmede kritik bir öneme sahiptir (Shiel, vd., 2007). Öğretmenler yalnızca matematiksel kavramları ve formülleri öğretmekle kalmamalı, aynı zamanda öğrencilerin matematiği gerçek yaşam bağlamında anlamlandırılmalarına rehberlik etmelidir. Bu kapsamda, öğrencilerin problem çözme becerilerini geliştirmek amacıyla günlük yaşamla ilişkili ve karmaşık problemler sunmaları, etkileşimli öğretim stratejileri kullanarak öğrencileri düşünmeye ve tartışmaya teşvik etmeleri beklenmektedir (Shiel, vd., 2007). Ayrıca, matematiği ve müfredatı, matematik okuryazarlığı hedefleriyle uyumlu hale getirerek günlük yaşam bağlamına entegre etmeleri önem arz etmektedir. Matematik öğretmenlerinin benimsemesi gereken bu yaklaşımlar, öğrencilerin matematiksel bilgi ve okuryazarlık becerilerini geliştirmelerine önemli katkılar sağlayacaktır.

Öğretmenlerin matematik okuryazarlığı konusundaki bilgi ve becerileri, öğrencilerinin bu alandaki gelişimini doğrudan etkilemektedir (Shulman, 1986). Literatürdeki araştırmalar, matematik okuryazarlığı başarısının sınıf içindeki etkileşimler ve öğretim yöntemleri ile doğrudan bağlantılı olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda Colwell ve Enderson (2016), matematik öğretmenlerinin matematik okuryazarlığı ile ilgili bilgilerine ve öğretimine hazırlanmalarına yönelik daha fazla araştırma yapılması gerektiğini vurgulamaktadır. Ayrıca Geldenhuys, Kruger ve Moss (2013), öğretmenlerin desteklenmesi gerektiğini ve matematik okuryazarı öğretmenlerin yetiştirilmesinin önemini belirtmektedir. Öğretmenin matematik okuryazarlığı becerisinin, öğrencinin matematik okuryazarlığındaki başarısında önemli bir etken olduğu da ifade edilmiştir (Brown ve Schäfer, 2006). Öğretmenlerin matematik okuryazarlığını nasıl ele aldıkları, sınıf içi uygulamalarda hangi becerilere odaklandıkları ve bu süreçte karşılaştıkları zorlukların detaylı bir şekilde incelenmesi gerekmektedir (Blum & Borromeo Ferri, 2009).

Sonuç olarak, öğretmenlerin eğitime odaklanmak, öğrencilerin matematik okuryazarlık düzeyini ve PISA başarılarını artırmak için gerekli görülmektedir (Eraslan, 2009). Eğitim faaliyetlerinin niteliği üzerinde pek çok faktör etkili olsa da öğretmen faktörünün en belirleyici olduğu ön plana çıkmaktadır. Bu çalışmada, ortaokul matematik öğretmenlerinin matematik okuryazarlığı etkinliklerini gerçekleştirme durumlarının incelenmesi amaçlanmıştır.

2. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma yöntemi ve deseni, katılımcılar, veri toplama aracı ve verilerin analizi başlıklarına yer verilmiştir.

2.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada, araştırmacının amacına uygun olarak nitel araştırma paradigması benimsenmiş ve durum çalışması deseni kullanılmıştır. Gerring'e (2007) göre durum, belirli bir zaman dilimi içinde gözlemlenen olgu olarak tanımlanmaktadır. McMillan (2000) ise durum çalışmasını, bir veya birden fazla olayın, ortamın, programın, sosyal grubun ya da birbirine bağlı sistemlerin derinlemesine incelenmesini sağlayan bir yöntem olarak ele almaktadır (akt. Büyüköztürk, vd., 2017). Durum çalışması, belirli bir bağlam içinde tek bir vaka veya birden fazla vakayı ayrıntılı bir şekilde incelemeye olanak tanır ve araştırmacıya, süreci doğal ortamında gözlemlene imkânı sunar. Creswell'e (2013) göre, bu yöntem araştırmacının gerçek yaşamla bağlantılı, sınırları belirlenmiş bir durumu ya da belirli bir zaman aralığındaki olayları incelemesini sağlar. Araştırmacı, bu süreçte gözlem, mülakat, görsel-ışitsel materyaller veya dokümanlar gibi çeşitli veri toplama araçlarından yararlanarak derinlemesine bilgi edinir ve ardından bu durumun betimleyici bir analizini gerçekleştirir. Durum çalışması, özellikle belirli bir bağlam içinde yer alan bireylerin, grupların veya süreçlerin ayrıntılı bir şekilde anlaşılmasını amaçlayan araştırmalarda sıkça kullanılan bir desen olarak öne çıkmaktadır.

2.2. Katılımcılar

Çalışmanın katılımcılarını gönüllülük esasına dayalı olarak 2024-2025 eğitim-öğretim yılında görev yapan ortaokul matematik öğretmenleri oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan öğretmenlerden üçü kadın ve ikisi erkek olmak üzere toplam beş öğretmen, araştırmaya katılım sağlamıştır. Bu araştırmada, katılımcıların belirlenmesinde kolay ulaşılabilirlik esas alınmış ve amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmacının kapsamına uygun olarak, erişimi daha pratik ve hızlı olan katılımcılar seçilerek veri toplama sürecinin daha verimli ve etkili bir şekilde yürütülmesi hedeflenmiştir.

2.3. Verilerin Toplanması

Çalışmada veriler, öğretmenlerle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Bu teknik, sabit seçenekli yanıtları içermekle birlikte, görüşmenin ilgili alanlarda derinlemesine ilerlemesine de olanak tanımaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, katılımcıların kendilerini özgürce ifade edebilmelerine imkân tanırken, gerektiğinde detaylı bilgi edinmeyi ve analiz sürecini kolaylaştırmayı sağlayan esnek bir yapıya sahiptir (Büyüköztürk, vd., 2017). Bu çalışma, görüşmeyi kabul eden ortaokul matematik öğretmenleri ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada kullanılan veri toplama aracı ise araştırmacılar tarafından oluşturulmuş olan görüşme formudur.

Görüşme formu, ortaokul matematik öğretmenlerinin matematik okuryazarlığı etkinliklerini gerçekleştirme durumlarına dair görüşlerini almak amacıyla üç tane ana soru, yedi tane alt soru olmak üzere toplam on açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Görüşme formu oluşturulurken ilgili literatür incelenmiştir ve PISA matematik okuryazarlığı değerlendirme çerçevesinde yer alan her bir matematiksel beceriye yer verilecek şekilde düzenlenmiştir. Görüşme formunda yer alan soruların anlaşılabilirliği açısından bir uzman görüşü alınmıştır. Görüşme formunun içeriği; matematik okuryazarlığı kavramı, matematik okuryazarlığı değerlendirme çerçevesinde yer alan matematik becerileri ve matematik okuryazarlığının kazandırılması veya geliştirilmesine yönelik öneriler olacak şekilde açıklanabilir.

2.4. Verilerin Analizi

Çalışmada elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz, verilerin daha önceden belirlenen temalar doğrultusunda düzenlenmesini, özetlenmesini ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri analiz yöntemidir. Bu yöntem, katılımcıların ifadelerini doğrudan alıntılarla destekleyerek okuyucuya verileri daha açık ve anlaşılır bir biçimde sunma olanağı sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Betimsel analizde temel amaç, toplanan verilerin sistematik bir çerçevede organize edilerek anlamlandırılmasıdır. Bu bağlamda, araştırmacı verileri analiz ederken hem nesnel bir çerçevede sunmaya hem de elde edilen bulguları yorumlayarak araştırmanın amacına uygun sonuçlar çıkarmaya odaklanır (Creswell, 2013). Yıldırım ve Şimşek'e (2016) göre betimsel analiz dört temel aşamadan oluşmaktadır:

1. *Analiz çerçevesinin oluşturulması*: Verilerin, araştırma soruları ve belirlenen temalar doğrultusunda organize edilmesi,
2. *Verilerin işlenmesi*: Görüşmelerden elde edilen ham verilerin düzenlenmesi ve temalara göre gruplandırılması,
3. *Bulguların tanımlanması*: Katılımcıların görüşlerinin özetlenerek doğrudan alıntılarla desteklenmesi,
4. *Bulguların yorumlanması*: Elde edilen verilerin literatür çerçevesinde değerlendirilerek yorumlanması.

Betimsel analiz, özellikle eğitim bilimleri ve sosyal bilimler alanında yaygın olarak tercih edilen bir analiz yöntemidir ve araştırmacıya sistematik bir çerçevede yorum yapma fırsatı sunar (Miles ve Huberman, 1994). Bu süreçte, araştırmacı hem nesnel bir şekilde verileri sunar hem de ilgili literatürle ilişkilendirerek bulguları detaylandırır.

3. BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın amacına uygun olarak toplanan verilere dair bulgulara yer verilmiştir.

3.1. Matematik Okuryazarlığı Kavramı ile İlgili Görüşlere Ait Bulgular

Öğretmenlere ilk olarak görüşme formunda yer alan “*Matematik okuryazarlığı kavramından ne anlıyorsunuz?*” sorusu yönlendirilmiştir. Öğretmenlerin matematik okuryazarlığı kavramına yönelik görüşleri incelendiğinde, öğretmenler tarafından matematik okuryazarlığı, yalnızca temel işlem becerilerinden ibaret olmayıp; akıl yürütme, problem çözme, matematiksel araçları kullanma, matematiksel sembollerini anlama ve farklı iletişim yollarıyla (yazılı, sözlü ve teknolojik destekli) matematiksel düşünceleri ifade edebilmeyi içeren çok boyutlu bir süreç olarak ele alınmaktadır. Öğretmenler, matematik okuryazarlığının hem kavramsal hem de uygulamalı yönlerini vurgulamakta ve bu süreci bütüncül bir şekilde ele aldıklarını ifade etmektedirler. Bu doğrultuda matematik öğretmenlerinin örnek görüşleri aşağıdaki gibidir:

Ö1: “*Matematik okuryazarlığı, sadece bir metni okuyup anlamaktan ya da sadece işlem yapmaktan ibaret değil; akıl yürütme, problem çözme ve matematiksel araçları kullanmayı içeren bir süreçtir.*”

Ö2: “*Matematik okuryazarlığı, matematik sembollerini anlamak, onları işlemlere dönüştürmek ve problem çözme aşamalarında uygun stratejiler geliştirmektir.*”

Ö5: “*Matematik okuryazarlığı hem yazılı hem sözlü hem de teknoloji destekli olarak matematiksel bir gerçeği açıklayabilmeyi kapsar.*”

3.2. Matematik Okuryazarlığındaki Temel Beceriler ile İlgili Görüşlere Ait Bulgular

Matematik okuryazarlığı değerlendirme çerçevesinde yer alan temel becerileri ile ilgili matematik öğretmenlerinin görüşlerini almak amacıyla öncelikle “*Matematik okuryazarı bir bireyin sahip olması gereken matematik becerileri nelerdir?*” sorusu yönlendirilmiş olup, devamında PISA matematik okuryazarlığı değerlendirme çerçevesinde yer alan beceriler hatırlatılmış ve bu becerilere dair sorular sorulmuştur.

İlk olarak iletişim becerisi ile ilgili “*Matematik okuryazarlığında iletişim becerisinin önemi sizce nedir? Matematik okuryazarlığı çerçevesi kapsamında yer alan iletişim becerisi ile ilgili etkinliklere sınıfınızda yer veriyor musunuz? Veriyorsanız ne tür etkinlikler yapıyorsunuz?*” soruları öğretmenlere yönlendirilmiştir. Öğretmenlerin bu soruya ait görüşleri incelendiğinde, iletişim becerisinin öğretmenler tarafından öğrencilerin kavramları doğru anlamalarını ve ifade etmelerini sağlayan önemli bir beceri olduğunu vurguladıkları görülmüştür. Ayrıca öğretmenler, matematik dilinin evrensel bir yapıya sahip olduğunu da vurgulamaktadır. Öğrencilerin hem sözel hem de sembolik ifadeleri doğru kullanmaları, kavram yanlışlarını önlemek ve matematiksel düşünme süreçlerini geliştirmek açısından önem taşıdığı da öğretmenler tarafından görüşmelerde belirtilmiştir. Bu bulgu, matematiksel iletişimin yalnızca bir anlatım aracı değil, aynı zamanda kavramların doğru anlaşılmasını sağlayan temel bir öğrenme bileşeni olduğunu göstermektedir. Öğretmenlerin iletişim becerisi ile ilgili örnek görüşleri aşağıdaki gibidir:

Ö3: “*Matematik dili evrenseldir ve öğrencilerin bu dili kullanarak iletişim kurmaları, kavramları doğru anlamalarını sağlar.*”

Ö2: “*Matematiksel iletişim becerisi, öğrencinin sözel ya da sembolik olarak düşüncelerini ifade edebilmesini içerir ve ders sırasında doğal olarak kullanılır. Matematiksel terimler yanlış anlaşıldığında, öğrencilerde kavram yanlışları ortaya çıkar. Örneğin, dörtgenin köşesi yerine kenar anlaşılması gibi.*”

İkinci olarak öğretmenlere “*Matematik okuryazarlığında temsil etme (gösterim) becerisinin önemi sizce nedir? Matematik okuryazarlığı çerçevesi kapsamında yer alan temsil etme (gösterim) becerisi ile ilgili etkinliklere sınıfınızda yer veriyor musunuz? Veriyorsanız ne tür etkinlikler yapıyorsunuz?*” soruları yönlendirilmiştir. Öğretmenlerin temsil etme (gösterim) becerisi ile ilgili görüşleri doğrultusunda, matematiksel kavramların farklı gösterim biçimleriyle ifade edilmesi, öğrencilerin konuyu daha iyi içselleştirmelerini ve anlamalarını sağladığı belirtilmiştir. Öğretmenlerin temsil etme becerisinin, matematiksel düşünme süreçlerini destekleyerek konular arasında bağlantı kurmayı kolaylaştırdığı ve görsel hafızaya dayalı öğrenmeyi güçlendirdiğine yönelik görüşleri de yer almaktadır. Bu bulgu, farklı temsillerin kullanımının öğrencilerin matematiksel kavrayışını derinleştirdiğini ve öğrenme sürecine olumlu katkı sağladığını göstermektedir. Yapılan görüşmeler doğrultusunda temsil etme becerisine yönelik örnek öğretmen görüşleri aşağıdaki gibidir:

Ö2: “Öğrenciler, farklı gösterimler arasında geçiş yapabildiğinde matematiksel kavramları daha iyi içselleştirir. Öğrencilerin matematik kavramlarını grafik, tablo veya denklem gibi farklı gösterim biçimleriyle ifade edebilmeleri, konuyu anladıklarının bir göstergesidir.”

Ö4: “Temsil etme becerisi, konular arasında bağlantı kurmayı kolaylaştırır ve görsel hafızaya dayalı öğrenmeyi destekler.”

Üçüncü olarak öğretmenlere “Matematik okuryazarlığında strateji üretme becerisinin önemi sizce nedir? Matematik okuryazarlığı çerçevesi kapsamında yer alan strateji üretme becerisi ile ilgili etkinliklere sınıfınızda yer veriyor musunuz? Veriyorsanız ne tür etkinlikler yapıyorsunuz?” soruları yönlendirilmiştir. Strateji üretme becerisi ile ilgili öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde, bu beceriyi, problem çözme ve diğer matematik okuryazarlığı becerilerinden olan muhakeme ve argüman geliştirme becerisi ile ilişkilendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin verdikleri cevaplar doğrultusunda strateji üretme becerisinin, matematik okuryazarlığının temel unsurlarından biri olduğu, öğrencilerin analitik düşünme ve strateji geliştirme yeteneklerini doğrudan etkilediğine dair görüşler bulunmaktadır. Öğretmenlerin, bir problemi çözme sürecinde plan yapma ve alternatif çözüm yolları geliştirme adımlarının bu beceri için önem taşıdığını vurguladıkları görülmüştür. Öğretmenlerin görüşleri arasında, öğrencilerin esnek düşünme becerilerinin geliştirilmesi gerektiği ancak sınav odaklı sistemin, bu becerinin yeterince desteklenmesini zorlaştırdığı yer almaktadır. Diğer yandan, problem çözme sürecinin yalnızca doğru cevaba ulaşmakla sınırlı olmadığı, aynı zamanda strateji üretme ve esnek düşünmeyi de içeren çok yönlü bir beceri olduğu da öğretmenler tarafından vurgulanmaktadır. Strateji üretme becerisi ile ilgili örnek öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir:

Ö2: “...Bir problemi çözebilmek için bir plan yapılamıyorsa o problem çözülemez; strateji geliştirme süreci çözümün temelidir.”

Ö1: “Matematik okuryazarlığının temel unsurlarından biri de problem çözme becerisidir; 21. yüzyılda pratik düşünebilen, hızlı çözümler üretebilen bireylere duyulan ihtiyaç artmıştır. Öğrencilerin farklı çözüm yollarını keşfetmeleri teşvik edilmeli, ancak sınav odaklı sistem bunu bazen engelliyor.”

Ö4: “Öğrencilere farklı çözüm yolları sunulduğunda, problem çözme süreçlerinde daha esnek düşünme becerisi kazanıyorlar.”

Dördüncü olarak “Matematik okuryazarlığında matematikleştirme becerisinin önemi sizce nedir? Matematik okuryazarlığı çerçevesi kapsamında yer alan matematikleştirme becerisi ile ilgili etkinliklere sınıfınızda yer veriyor musunuz? Veriyorsanız ne tür etkinlikler yapıyorsunuz?” soruları öğretmenlere yönlendirilmiştir. Bu becerinin, diğer becerilere kıyasla eğitim sürecinde önemli bir beceri olmasına rağmen, uygulanabilirliğinin öğretmenlerin karşılaştıkları kısıtlamalar nedeniyle sınırlı kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlere göre matematikleştirme becerisi, gerçek dünya problemlerini matematiksel kavramlar ve terimlerle ifade edebilme becerisi ve öğrencilerin matematiği günlük hayatla ilişkilendirmelerini sağlayan bir beceri olarak tanımladıkları görülmüştür. Ancak öğretmenler, zaman ve kaynak eksikliği nedeniyle bu beceriye derslerinde yeterince yer veremediklerini, bu nedenle öğrencilerin matematiksel bakış açılarını geliştirmelerinde zorluk yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu

doğrultuda öğretmenlerin matematikleştirme becerisi ile ilgili örnek görüşleri aşağıda sunulmuştur:

Ö2: “*Matematikleştirme, gerçek dünya problemlerini matematiksel terimlerle ifade edebilmek ve çözüm üretmek için kritik bir beceridir.*”

Ö3: “*Matematikleştirme becerisi kazandırılmadığında, öğrenciler günlük hayattaki problemlere matematiksel bir bakış açısıyla yaklaşmakta zorlanıyor.*”

Ö4: “*Bu beceri, zaman ve hazırlık gerektirdiği için derslerde yeterince üzerinde durulamıyor.*”

Ö5: “*Matematikleştirme, öğrencilerin günlük yaşamda karşılaştıkları olayları matematiksel kavramlarla ilişkilendirmelerini sağlasa da öğretmenler zaman ve kaynak eksikliği nedeniyle bu beceriyi derslerde yeterince ele alamamaktadır.*”

Beşinci olarak muhakeme ve argüman geliştirme becerisi ile ilgili “*Matematik okuryazarlığında muhakeme ve argüman geliştirme becerisinin önemi sizce nedir? Matematik okuryazarlığı çerçevesi kapsamında yer alan muhakeme ve argüman geliştirme becerisi ile ilgili etkinliklere sınıfınızda yer veriyor musunuz? Veriyorsanız ne tür etkinlikler yapıyorsunuz?*” sorularına yönelik öğretmen görüşleri alınmıştır. Öğretmenlerin bu beceriyi (strateji üretme becerisinde bahsedildiği gibi), problem çözme ve strateji üretme becerisi ile ilişkilendirdikleri görülmüştür. Öğretmenlerin, öğrencilerin muhakeme ve argüman geliştirme becerisiyle matematiksel düşüncelerini mantıklı bir temele dayandırarak savunmalarını ve derinlemesine öğrenmelerini sağladıkları yönünde görüşleri bulunmaktadır. Diğer bir görüş olarak bu beceri gelişmediğinde, öğrencilerin yalnızca işlem yapmaya odaklanarak ezber dayalı öğrenme ile sınırlı kaldıkları öğretmenler tarafından vurgulanmıştır. Ayrıca öğretmenler, matematiğin sadece işlem yapma değil, aynı zamanda düşünmeyi öğrenme süreci olmasından dolayı, öğrencilerin muhakeme becerilerinin geliştirilmesi için teşvik edilmeleri gerektiğini de belirtmişlerdir. Bu bulgu, matematikte muhakeme yapmanın öğrenme sürecini nasıl derinleştirdiğini ve öğrencilerin yalnızca işlem yapmaktan öteye geçerek kavramsal anlayış kazanmaları için neden önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Muhakeme ve argüman geliştirme becerisine ilişkin örnek öğretmen görüşleri aşağıdaki gibidir:

Ö2: “*Matematik muhakeme becerisi olmadan yalnızca işlem yapabilme yeteneği gelişir; ancak matematik, düşünmeyi öğrenme sürecidir.*”

Ö1: “*Öğrencilerin kendi çözümlerini savunabilmeleri, muhakeme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur.*”

Ö3: “*Muhakeme ve argüman geliştirme becerisi, öğrencilerin matematiksel düşüncelerini mantıklı bir temele dayandırarak savunabilmeleri için gereklidir.*”

Ö5: “*Muhakeme yapamayan öğrenciler, yalnızca ezberleyerek işlem yapar ve derinlemesine öğrenme gerçekleşmez.*”

Altıncı olarak öğretmenlere “*Matematik okuryazarlığında sembolik dili ve işlemleri kullanma becerisinin önemi sizce nedir? Matematik okuryazarlığı çerçevesi kapsamında yer alan sembolik dili ve işlemleri kullanma becerisi ile ilgili etkinliklere sınıfınızda yer veriyor musunuz? Veriyorsanız ne tür etkinlikler yapıyorsunuz?*” soruları yönlendirilmiştir. Öğretmenlerin sembolik dili ve işlemleri kullanma becerisi ile ilgili görüşleri incelendiğinde, matematiğin bir dil olarak yapılandırılmış olduğuna ve öğrencilerin bu dili anlaması, matematiksel düşünme ile problem çözme becerilerini geliştirdiğine dair görüşleri

bulunmaktadır. Öğretmenlerin görüşleri arasında, günlük dilde verilen problemleri matematik sembollerine çevirebilme yeteneğinin, kavramsal öğrenmeyi desteklediği de yer almaktadır. Ancak öğretmenlerin görüşlerine göre, matematiksel sembolleri anlamayan öğrencilerin, problem çözme sürecinde ciddi zorluklar yaşadıkları da vurgulanmaktadır. Diğer yandan, matematiksel sembollerin ve dilin kullanımının öğretmenler tarafından iletişim becerisi ile ilişkilendirildiği de görülmüştür. Ayrıca bu becerinin öğrencilerin problem çözme sürecindeki başarısını doğrudan etkileyen önemli bir faktör olduğu da öğretmenler tarafından vurgulanmaktadır. Öğretmenlerin bu beceri ile ilgili örnek görüşleri aşağıda verilmiştir:

Ö1: *“Matematik bir dildir ve öğrencilerin bu dili anlamaları, matematiksel düşünme becerilerini geliştirir.”*

Ö3: *“Cebirsel ifadeler gibi konular, öğrencilerin günlük dilde verilen problemleri matematik sembollerine çevirmelerini sağlar.”*

Ö5: *“Matematiksel sembolleri anlamayan öğrenciler, problem çözme sürecinde ciddi zorluklar yaşar.”*

Son olarak matematiksel araçları kullanma becerisi ile ilgili *“Matematik okuryazarlığında matematiksel araçları kullanma becerisinin önemi sizce nedir? Matematik okuryazarlığı çerçevesi kapsamında yer alan matematiksel araçları kullanma becerisi ile ilgili etkinliklere sınıfınızda yer veriyor musunuz? Veriyorsanız ne tür etkinlikler yapıyorsunuz?”* sorular yönlendirilerek öğretmenlerin görüşleri alınmıştır. Öğretmenler matematiksel araçların, öğrencilerin soyut kavramları görselleştirmelerine ve anlamalarına yardımcı olarak öğrenme sürecini desteklediği yönünde görüş belirtmişlerdir. Özellikle geometri gibi görsel düşünmeyi gerektiren konularda, matematiksel araçların kullanımının kavram yanlışlarını önleyerek somutlaştırmayı kolaylaştırdığı öğretmenler tarafından vurgulanmıştır. Öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda, teknolojik ve fiziksel araçların kullanımı, matematik öğrenme sürecine katkı sağlamakta ve özellikle soyut kavramların somut hale getirilmesinde önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Matematiksel araçları kullanma becerisi ile ilgili örnek öğretmen görüşleri ise aşağıda yer almaktadır:

Ö1: *“...GeoGebra gibi teknolojik araçlar, öğrencilerin matematiksel kavramları görselleştirmelerini sağlar ve öğrenme sürecini destekler.”*

Ö2: *“Matematiksel araçlar olmadan bazı kavramlar soyut kalabilir ve öğrencilerin öğrenmesini zorlaştırabilir. Öğrencilerin geometri konularını anlaması için matematiksel araç kullanımı çok önemlidir; somutlaştırma kavram yanlışlarını önleyebilir.”*

3.3. Matematik Okuryazarlığının Kazandırılabilmesi veya Geliştirilebilmesi ile İlgili Görüşlere Ait Bulgular

Öğretmenlere görüşme formunda son olarak *“Matematik okuryazarlığının kazandırılabilmesi veya geliştirilebilmesi için önerileriniz nelerdir?”* sorusu yönlendirilmiştir. Öğretmenlerin görüşleri arasında, öğretmenlerin matematik okuryazarlığını geliştirmek için mesleki gelişimlerinin desteklenmesi, hizmet içi eğitimlerin daha etkileşimli ve uygulamalı hale getirilmesi yer almaktadır. Diğer yandan öğretmenlere sınıf içi uygulamalarda kullanabilecekleri rehber kitaplar, ders materyalleri ve etkinlik önerilerinin sunulması yönünde görüşler de öğretmenler tarafından belirtilmiştir. Ayrıca, öğretmenlerin akademik gelişimlerini teşvik etmek amacıyla yüksek lisans ve doktora programlarına yönlendirilmesi konusunda

görüşler bulunmaktadır. Bu bulgu, öğretmenlerin matematik okuryazarlığını daha etkili bir şekilde sınıflarına entegre edebilmeleri için hem pratik hem de akademik düzeyde desteklenmeleri gerektiğini göstermektedir. Öğretmenlerin matematik okuryazarlığının kazandırılabilmesi veya geliştirilebilmesi ile ilgili örnek görüşleri aşağıdaki gibidir:

Ö5: “*Hizmet içi eğitimler daha etkileşimli ve uygulamalı olmalı; slayt üzerinden okuma yapmak yerine öğretmenlere sınıf içi etkinlik önerileri sunulmalıdır.*”

Ö3: “*Matematik okuryazarlığı etkinlikleri konusunda rehber kitaplar ve ders materyalleri hazırlanarak öğretmenlerin kullanımına sunulmalıdır.*”

Ö1: “*Öğretmenler için yüksek lisans ve doktora programları teşvik edilerek akademik gelişimleri desteklenmelidir.*”

Ö2: “*Matematik okuryazarlığını geliştirmeye yönelik kılavuz kitaplar ve etkinlik önerileri hazırlanarak öğretmenlerin sınıf içi uygulamalarında desteklenmesi sağlanmalıdır.*”

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışma, ortaokul matematik öğretmenlerinin matematik okuryazarlığı becerilerini nasıl ele aldıklarını, ders süreçlerinde bu becerilere ne ölçüde yer verdiklerini ve karşılaştıkları zorlukları ortaya koymaktadır. Bulgular, öğretmenlerin matematik okuryazarlığını çok boyutlu bir süreç olarak ele aldıklarını göstermektedir. Öğretmenler, matematik okuryazarlığının sadece işlem yapma değil, aynı zamanda akıl yürütme, problem çözme ve matematiksel araç kullanımını da kapsayan geniş bir kavram olduğunu vurgulamışlardır. Özellikle iletişim becerisinin evrenselliğine, öğrencilerin matematik dilini doğru anlamalarına ve kullanmalarına vurgu yapılmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenler, matematik okuryazarlığı becerileri arasında sınıf içi uygulamalarında bazı becerilerin daha fazla ön plana çıktığını ifade etmişlerdir. Matematiksel ifadelerin evrenselliği ve temsil etme becerisinin öğrenciler tarafından etkin kullanımı, matematik okuryazarlığının gelişiminde önemli bir faktör olarak görülmektedir. Diğer yandan matematikleştirme becerisinin ise sınıf içi etkinliklerde daha az yer aldığı, öğretmenlerin bu süreci yönetmekte zorluk yaşadığı görülmüştür.

Bu çalışmanın bulguları, literatürdeki benzer araştırmalarla da örtüşmektedir. Bozkurt (2019) yaptığı çalışmada, matematik okuryazarlığı eğitimi alan matematik öğretmenlerinin öğrencilerindeki matematik okuryazarlığı gelişimini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında, öğrencilerin matematik okuryazarlığı başarı düzeylerinin arttığı, sınıf içindeki katılımlarının olumlu yönde değiştiği, fakat matematiksel çıkarımlarda bulunma, model oluşturma ve günlük yaşamla ilişkilendirme konularında zorluk yaşadıkları belirtilmiştir. Blum ve Borromeo Ferri (2009) tarafından yapılan bir çalışmada da matematikleştirmenin yeterince desteklenmemesi, öğrencilerin gerçek dünya problemlerini matematiksel kavramlara dönüştürme becerilerinde eksiklikler yaşamasına neden olduğu belirtilmiştir.

Matematik okuryazarlığı becerilerinin öğretmenler tarafından nasıl ele alındığına dair bulgular, eğitimde matematik okuryazarlığını geliştirmeye yönelik daha kapsamlı çalışmalara ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır. Öğretmenlerin matematik okuryazarlığı ile ilgili farkındalığa sahip olmalarına rağmen, bu becerileri sınıf içi etkinliklerde nasıl kullanabileceklerine dair belirli yönlendirmelere ihtiyaç duydukları görülmektedir. Özellikle muhakeme, matematikleştirme ve strateji üretme becerilerinin öğrencilerde geliştirilmesi gerektiği, ancak mevcut ders saatleri ve müfredatın öğretmenlere bu konuda yeterli esneklik

sağlamadığı belirlenmiştir. Öğretmenlerin öğrencilerin farklı çözüm yolları üretmelerine fırsat vermesi gerektiği, ancak yoğun müfredat ve sınav odaklı sistem nedeniyle bu fırsatların yeterince değerlendirilemediği anlaşılmaktadır.

Bu çalışmanın bulguları doğrultusunda, öğretmenlerin matematik okuryazarlığını geliştirmelerine yönelik çeşitli öneriler sunulmuştur. Öncelikle, öğretmenlerin matematik okuryazarlığı becerilerini etkili bir şekilde sınıf içi uygulamalara yansıtılabilmeleri için profesyonel gelişim programlarına ağırlık verilmelidir. Özellikle hizmet içi eğitimler, yalnızca teorik bilgi aktarımıyla sınırlı kalmamalı, öğretmenlerin sınıf içi uygulamalara yönelik somut örnekler ve materyallerle desteklenmesi sağlanmalıdır. Öğretmenlerin, matematik okuryazarlığı kapsamında öğrencilerin farklı çözüm stratejileri geliştirmelerine fırsat tanıyacak şekilde rehberlik etmeleri teşvik edilmelidir.

Ayrıca, matematik okuryazarlığı etkinliklerini sınıflarında daha verimli kullanabilmeleri için öğretmenlere yönelik rehber kitaplar ve öğretim materyalleri hazırlanmalıdır. Hazırlanacak rehber dokümanlar, öğretmenlerin matematik okuryazarlığını ders içeriğine nasıl entegre edebileceklerine dair yol gösterici olabilir. Bunun yanı sıra, öğretmenlerin matematik okuryazarlığı ile ilgili yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitim almaları teşvik edilmelidir. Matematik okuryazarlığı konusunda yapılan çalışmaların genişletilmesi ve farklı öğrenci grupları üzerinde etkilerinin araştırılması, eğitimde bu becerilerin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Gelecekte yapılacak araştırmaların, matematik okuryazarlığına yönelik uygulamaların uzun vadeli etkilerini inceleyerek öğretmenlerin mesleki gelişimine nasıl katkıda bulunabileceğini değerlendirmesi önerilmektedir.

5.KAYNAKÇA

[1] Balta, M. A. (2020). *Öğretmen adaylarına yönelik matematik okuryazarlığı başarı testinin geliştirilmesi ve uygulanması* (Tez No. 633376) [Yüksek lisans tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.

[2] Blum, W., & Borromeo Ferri, R. (2009). Mathematical modelling: Can it be taught and learnt? *Journal of Mathematical Modelling and Application*, 1(1), 45-58.

[3] Bozkurt, İ. (2019). *Matematik okuryazarlığı konusunda yetiştirilen öğretmenlerin öğrencilerinde matematik okuryazarlığının gelişiminin incelenmesi* (Tez No. 579085) [Doktora tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.

[4] Brown, B., & Schäfer, M. (2006). Teacher education for mathematical literacy: A modelling approach. *Pythagoras*, 64, 45-51.

[5] Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (12. bs.). Pegem Akademi.

[6] Colwell, J., & Enderson, M. C. (2016). “When I hear literacy”: Using pre-service teachers' perceptions of mathematical literacy to inform program changes in teacher education. *Teaching and Teacher Education*, 53, 63-74.

- [7] Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (M. Bütün & C. B. Demir, Çev. Ed.). Siyasal Kitabevi. (Orijinal eser 2007’de yayımlanmıştır).
- [8] Eraslan, A. (2009). Finlandiya'nın PISA'daki başarısının nedenleri: Türkiye için alınacak dersler. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 3(2), 238-248.
- [9] Geldenhuys, J. L., Kruger, C., & Moss, J. (2013). Selected South African grade 10 learners' perceptions of two learning areas: Mathematical literacy and life orientation. *Africa Education Review*, 10(2), 298-322.
- [10] Gerring, J. (2007). *Case study research: Principles and practices*. Cambridge University Press.
- [11] McMillan, J. H. (2000). *Educational research: Fundamentals for the consumer*. Addison Wesley Longman.
- [12] Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2018). *Matematik dersi öğretim programı*. Ankara.
- [13] Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2019). *PISA 2018 Türkiye ön raporu*. Ankara.
- [14] Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Sage Publications.
- [15] Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD]. (2019). *PISA 2018 assessment and analytical framework*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/b25efab8-en>
- [16] Shiel, G., Perkins, R., Close, S., & Oldham, E. (2007). *PISA mathematics: A teacher's guide*. Government Publications.
- [17] Shulman, L. S. (1986). Those who understand: Knowledge growth in teaching. *Educational Researcher*, 15(2), 4-14.
- [18] Turner, R., & Adams, R. (2012). Mathematical literacy and PISA. In K. Stacey & R. Turner (Eds.), *Assessing mathematical literacy* (pp. 5-34). Springer.
- [19] Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. bs.). Seçkin Yayıncılık.

İLKÖRNEKLER: İNSAN RUHUNUN DERİNLİKLERİNE BİR YOLÇULUK

ARCHETYPES: A JOURNEY INTO THE DEPTHS OF THE HUMAN PSYCHE

Nazile Abdullazade

doçent doktor

Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi, Filoloji Fakültesi

assoc.professor doctor

Azerbaijan State Pedagogical University, Faculty of Philology

<https://ORCID.org/0000-0002-1829-7178>

nazile.s.m.d@mail.ru

ÖZET

İnsanoğlu var olduğu günden tarih boyunca kendi varoluşu, kimliği ve yaşayışı hakkında sürekli düşünmüş, bir takım sorunlarla karşılaşmış, ama her zaman onları incelemeye çalışmıştır. Bu çabalar, aynı anlam ve algıya sahip motifler ve arketipler sisteminde şekillenmiştir.

Din ve edebiyat arasındaki derin bağların bir sonucu olarak edebiyatta birçok dini olaylar ve karakterler tasvir edilmiştir. Dini motifler özellikle kurgudaki dini olay örgüsü, dini karakter ve dini sembol desenlerinde ortaya çıkar.

Dini ilkörnekler veya dini ilkörnek olayları sanatsal edebiyatta oldukça yaygındır. Hem Batı hem de Doğu edebiyatı, Azerbaycan edebiyatı ve dört kutsal kitabın hepsi (Tevrat, İncil, Mezmurlar, Kuran) bazı anlatıların tekrarını içerir (Hz. Yusuf, Hz. İbrahim, Hz. Musa, Hz. Adem ve Havva ile ilgili). Elbette, bu hikayelerin kullanılması dini olay olan eserlerin ortaya çıkmasına neden olur. Yani, bu eserlerin ana hedefi aynı dini olay olsa da, farklı yazarların sayısız hayal gücü tarafından çeşitli ortamlar ve kelime resimleriyle yazılır ve bir sanat eseri haline gelir, aynı zamanda yazar dine karşı tutumunu ve dünya görüşünü sanatsal ifade eder.

İlkörnekler, motifler ve semboller, ulusları birbirine bağlayan ortak bağlardır. Ancak ilkörnek oluşumu ve özellikleri uluslarda özgünlüğüyle farklılık gösterir. Edebiyattaki dinsel ilkörnekler sadece etnik-politik mitolojiyi değil, aynı zamanda zihniyeti de yansıtır.

Anahtar kelimeler: ilkörnek, sanatsal edebiyat, din, özellik.

ABSTRACT

The human-beings have constantly thought of their creation, existence and living, have faced several problems but always have tried to explore them since their creation through history. These efforts have formed themselves in the system of motifs and archetypes which have the same meaning and perception.

As a consequence of deep ties between religion and literature several religious plots and characters have been depicted in literature. Religious motifs particularly appear in patterns of religious plots, religious characters and religious symbols in fiction.

Religious archetypes or religious archetype plots are quite well-spread in fiction. Religious archetype plots are defined as recurring repetitive works often enough based on one or the same religious plot.

Both Western and Eastern literature, as well as Azerbaijani literature and all four of sacred books (Taurat, Bible, Psalms, Koran) contain repetition of some narratives (related to Prophet St. Joseph, Prophet St. Abraham, Prophet St. Musa, St. Adam and Eve). Certainly, the use of these stories in fiction results in emergence of works that have religious plots. That is to say, though the main goal of those works is the same religious plot, they are written by the myriad imagination of different authors with various mediums and word-painting and become a piece of art, at the same time the author expresses his attitude and worldview towards religion in fiction.

Archetypes, motifs and symbols are common ties connecting the nations to one another. However, the formation of archetype and its features differs in nations with its originality. Religious archetypes in literature reflect not only ethnical-political mythology, but also mentality.

Key words: archetype, artistic literature, religion, feature.

Yer yüzünde bu güne kadar inanma ihtiyacı duymamış bir canlı olmamıştır. İnanç insanın yaratılışı gereği olan tabii bir olaydır. İnançı olan kişi kendisine ve birlikte yaşadığı insanlara faydalı olur. İnanç insanı yeni-yeni bilgiler kazanmaya götürür. “Kişi inançını küvvetlendirmek için pek çok şeyleri öğrenmek, öğrendiklerini düşünüp değerlendirmek ve böylece hayatını düzene sokmak durumundadır. İyiliyi, kötüyü, çirkini ve güzeli böylece ayırt ede bilenler ahlak ve davranış yönünden de kişilik kazanırlar [Tunç, 1989:74].

İnsan yaşamında din kadar öncül rol oynayan ikinci bir faktör bulmak çok zordur. İnsanlık mevcut olandan dini düşünce insanın şekillenmesinin ve manevi kültürünün bir parçası olmuş, ideolojik açıdan belirli işlevleri yerine getirmiştir. Din insanın hayatını tamamen eline almış, ev kurallarını şekillendirmiş, toplum yönetimine etki göstermiş, yaratılış, evren ve insan hakkında varsayımlarını ileri sürerek ahlaki ve estetik değerleri gerekçelendirmiştir.

Dinin kökeni, önemi ve insan yaşamında rolü eski dönemlerden filozofları, edebiyatçıları, tarihçileri düşündürmüştür, din fenomenini farklı açılardan ele almışlar. Antik dönemin yunan filozofu (m.ö.V yüzyıl) Kriti dinin sosyo-politik rolünü değerlendirerek beyan ediyordu ki, insanlar tanrıları başkalarında korku yaratmak ve onları kanunlara tabi kılmak için yaratmışlar XIX yüzyıl alman filozofu Feyerbakh'a göre, “tanrılar – insanların gerçekleşen, karakterize edilen düşleridir” [bak: İmanof, 2003].

Dini ilkörnekler ve ya dini ilkörnekte konulara sanatsal edebiyatta daha geniş rastlanmaktadır. Dini ilkörnekte konular bir ve ya aynı dini konuya dayanılarak tekrar eserlerin kaleme alınmasıdır. Bu çalışmalar kendisini aynı anlam ve kavramlar arz eden motifler ve ilkörnekte sisteminde şekillenmiştir. İlkörnekte, motifler ve semboller halkları bir birine bağlayan ortak nesnelere dir. Fakat halkın ilkörnekte ve özellikleri kendine has şekilde, farklı yöntemlerle şekilleniyor. Edebiyatta dini ilkörnekte etnik-siyasal mitoloji ile birlikte zihniyeti de temsil eder.

Türk'ün ana kitabı sayılan “Kitab-ı Dede Korkut” ta Tanrı imgesi ilk dini ilkörnekte karakteridir. “Destanda Tanrı Türk insanını, türk toplumunu, türk devletini ve türk hükümdarını hıfz eder” [Caferov, 2002:34]. İslam'ı kabul ettikten sonra türklerde Tanrı ve Allah kelimeleri paralel kullanılmış ve yayılmıştır. Destanın ön sözünde Korkut dilinden verilen atasözlerinde bu açıkça gözükmektedir.

*Allah allah demeyince işler yürümez,
Kadir Tanrı vermeyince er zenginleşmez.*

[Kitabi-Dede Korkut, 2011]

Veya:

*Ağız açıb över olsam, Tanrı güzel,
Tanrı dostu din serveri Muhammed güzel.
Kimselere benzemedi alemleri yaratan Allah Tanrı güzel,
Övdüğüm yüce Tanrı dost olarak yardım etsin hanım hey!*

[Kitabi-Dede Korkut, 2011].

Tanrı karakteri Allah`ın islamiyetten önce malum olan tüm niteliklerini almış, manevi açıdan türk insanına ötürmüştür: yücelerden yüce, görklü, cabbar, settar, aziz, samed, ulu, kahhar, kadir ve b.

*Yücelerden yücesin,
Kimse bilmez nasılsın.
Görklü tanrı!
Kaç cahiller seni gökte arar, yerde ister,
Sen iyi müminlerin gönlündesin,
Daim duran cabbar Tanrı!
Bağı kalan settar Tanrı!... [Kitabi-Dede Korkut, 2011:102].*

“Dini kaynaklardan kaynaklanan kurtarıcı düşünce çeşitli dönemlerde literatürde peygamber karakterinin oluşmasına, şair-peygamber paralelinin oluşmasına, felsefi düşüncelerde de gözlemlediğimiz üstün insan ana fikrinin sanatsal canlanmasına yol açmıştır” [Rzasoy, 2014].

Edebiyatta dini ilkörneğ olarak sevgili Peygamberimiz karakterini göstere biliriz. Peygamber kelimesi fars kelimesi olup haber getiren anlamındadır. Dinde anlamı Yüce Allah'ın emir, yasak ve hikmetlerini kullarına bildirip açıklamak üzere insanlar arasından seçip görevlendirdiği elçi demektir. Sonuncu peygamber Hz. Muhammed Allah'ın elçisi ve peygamberlerin sonuncusudur. Allah kendisini taşlardan, heykellerden, putlardan sanan insanlara ibret olarak peygamberler göndermiştir. Peygamberler de bu gerçekleri insanlara açıkça haber vermişlerdir.

Hem Batı, hem Doğu edebiyatında, ayrıca, Azerbaycan edebiyatında dört Semavî kitapta (Tevrat, İncil, Zebur, Kur'ân) bir çok rivayetlerin (Hz.Yusuf peygamber, Hz.İbrahim peygamber, Hz.Musa peygamber, Hz.Adem ve Havva ile ilgili rivayetlerin) tekrarlanması vardır. Tabi ki, bu rivayetlerin, sanatsal edebiyatta kullanılması da dini konulu eserlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Öyle ki, bu eserlerin temel gayesi aynı dini bir konu olsa da, o, çeşitli yazarların hayal gücünden geçerek çeşitli ifade ve tasvir araçlarının yardımıyla oluşturuluyor, bir sanat örneğine dönüşüyor, aynı zamanda yazarın dine yaklaşımını, kendi bakış açısını sanatsal eserde ifade ediyor.

Doğu'da “Yusuf ve Züleyha” destanı olarak bilinen konuyu ilk kez kaleme alan Kul Ali kendisinin “Kısseyi-Yusuf” (Yusuf destanı) eserini kaleme alıyor. Yusuf öyküsü, içerik ve konusu eskiden beri Doğu halkları arasında geniş yayılmıştır. Bu rivayete “Tevrat” ve “İncil”de

rastlıyoruz. Kuran'da ise “Sûreyi-Yusuf” adı ile yaygın olarak tarif ediliyor. Dini kitaplarda yer alan Âdem ve Havva öyküsüne birçok yazar hitap ederek güzel sanat örnekleri yaratmışlar. Ayrıca bu konuda fars şairi Firdevsi “Yusuf ve Züleyha” eserinde Yusuf peygamberin kaderini, Züleyha'nın Yusuf peygambere olan sevgisini belirtmiştir. Abdurrahman Cami'nin “Yusuf ve Züleyha” eserinde de Yusuf peygamberin yaşadığı olaylar konuşuluyor. Genel olarak, sanatçılar dini konuları eserlerinde ele alırken onun gerçek öneminden bazen uzaklaşıyor, onu şiirsel olarak şekillendirmek istiyorlar. Örneğin, Yusuf peygamber rivayetinden bahsederken daha ziyade Züleyha ile ilişkisi yönünden verirler.

Literatürde peygamber ilkörneğine başvuranlar çok olmuştur. İsa peygamber ilkörneği Cervantes'in “Don Kişot”, Dostoyevski'nin “İdiot”, “Karamazov Kardeşler”, “Bulgakov'un” “Master ve Margarita” romanlarında karakteri oluşturulur” [Rzasoy, 2014]. Alman yazar F.G.Klonştok “Messiada” epik şiir tarzında Musa peygamberin karakterini oluşturmak istemiştir. İtalyan şair T.Tasso “Kurtarılmış Kudüs”, “Kutsal Meryem'in gözyaşları”, “Dünyanın yaratılmasının yedi günü” eserlerinin, John Milton “Yeniden kazanılan cennet” eserinin yazarıdır. Bayron “Kabil” eserinde ilk insanoğlu olan Kabil'in kardeşi Habil'i öldürmesinden bahs ediyor.

İslam peygamberinin karakterini ve kimliğini herkes kendi zevkine, mensup olduğu halkın görüşlerine, tebliğ etmek herhangi bir felsefi görüşlere uydurmaya çalışmıştır. Örneğin: Alman yazar Goethe “Muhammed”, H. Cavid “Peygamber”, Washington Irving “Peygamberin hayatı” eserinde, insanlığın son peygamberi olan Resulullah (s) hakkında yazmışlardır. Fransız yazar Voltaire “Muhammed veya fanatizm” faciasında islam peygamberini kendi ateist düşüncelerinin sembolü olarak yaratmıştır. Faciada Muhammed peygamber sinsi, yalancı, katil bir kişi olarak, kendi çıkarı aşkına, hakimiyet aşkına bilinçli olarak vatandaşlarını kandıran, yoldan çıkararak, insanları açıkça suça sevk eden, bencil biri olarak göstermiştir.

Alman şairi Goethe'nin tamamlamadığı dramada ise efendimiz Muhammed Peygamber ilkörneği olarak yeni bir görüş, inanç arayıcısı, düşünür gibi gösterilir. O, dünyaya gelir, ömrünün belli aşamasında yeni düşünceler getirir, kılıç gücüne bu düşüncüyü hayata geçirip ölüyor. Aynı konuda Azerbaycan edebiyatında H.Cavid “Hubuti-Adem” poemasını, Batı edebiyatında İngiliz yazar John Milton “Kayıp Cennet” eserini yazmışlar. Ayrıca, M.Füzuli “Hakikat'üs-Şüheda” eseri ile A.Bakıhanov'un “Riyazül-Kudüs” eseri aynı konuları–Kerbela olayları ve İmam Hüseyin (as) musibetini anlatıyor.

İslam peygamberinin ilkörneği karakteri Nizami poemalarının resmi bölümünde idealize ediliyor. Şair onu “Leyla ve Mecnun” şiirinde “akıl sultanı, cömertlik mülkünün büyüğü, bütün muhtaçların penahı, kibirliğin düşmanı”, “Hosrov ve Şirin” poemasında “öksüzlerin dostu, akıl ve bilgiden güç alan, adil”, “İgbalname”de “taht-taç düşmanı, kalbi kırıkların dostu, hasta dünyanın hakimi”, “Şerefname”de “azadelerin dostu, gölgeli ağaç” adlandırır.

XX yüzyıl şairi H.Cavid bu karakteri severek yaratmıştır; onu yoksul arapların savunucusu, esaret, köleliğe karşı çıkan kahraman, kadın özgürlüğü taraftarı, cehalete karşı mücadele eden, bilim, kültür aşığı, şair tabiatlı, barışçıl bir insan ve nihayet, panteist bir düşünür olarak göstermiştir. Özellikle kadın özgürlüğü, kadına yaklaşım konusunda peygamber ilkörneği tiyatro yazarı düşlerinin ideologu olarak hareket eder gibi görür:

Kadın, kadın!.. Onu duymak, duyurmak isterken,

*Yakar düşüncemi bir şöle, bir zehirli diken,
Tüm hayatı çiçeklendiren fakat o... neçin,
Neçin ezilsin o, bilmem neçin sürüklensin?
Kadın güneş, çocuk ay... nuru ay güneşden alır,
Kadınsız ölke çabuk mahv olur, zavallı kalır...
Kadın gülerse, şu ıssız mühitimiz gülecek,
Sürüklenen beşeriyet kadınla yükselecek [Cavit, 2005:43].*

Hızır ilkörneği Türk halklarının mitolojik görüşlerinde başlıca yer alır. Rus doğubilimcisi Bertels'in dediği gibi, "eski Sümer mitolojisindeki Kasisatra (Zisudra) ile ilgili olan bu karakter" (Bertels, 1948) 6 bin yıl boyunca defalarca değişmiş, nihayet, islam döneminde oluşmuş bazı metinlerde kendisinin yerini Ali almıştır. Müslüman-Türk dünyasının önemli ilkörneğinden olan Hızır peygamberin adı İslam'ın kutsal kitabı olan Kuran'da, ne de ondan önceki semavi kitaplarda geçmiyor. Fakat Türk halkları arasında yaygın olan bu arxetip halkın inanç ve bakışlarında iyi, kutsal bir tiptir. Türklerin eski dastanlarında – Kırgızların olan "Manas" eposunda, özbeklerin "Alpamış" destanında, türklerin "Kitab-ı Dede Korkut" eposunda Hızır ilkörneği bir imge olarak görülür. "Kitab-ı Dede Korkut"un ilk Boyu olan "Dirse Han oğlu Buğac'ın boyunu beyan eder" boyunda Dirse Han'ın oğlunun aldığı yaralardan iyileşmesi için Hızır peygamber ona anne sütü ile dağ çiçeğini öneriyor. XII yüzyıl Azerbaycan şairi N.Gencevi'nin eserlerinde Hızır ilkörneğinin karakteri oluşturulur. Nizami Hızır'ı ebedilik imgesi, merhamet, şefkat hamisi gibi sunuyor:

*Hızır bu süfrende olmuş hemsüfren,
Yetmiş yedi suda ağzını yu sen!*

Şair bu mısralarla Hızır'ı kendisinin ilkörneği olarak tasvir eder. Peygamber rahmeti, şefkat ile ebediyet kazandığı gibi, şair de 77 temiz sudan içerek onunla bir sofrada eyleşmeyi kendisine şeref bilir.

"Azerbaycan folklorcuları Hızır isminin Türkçe "hız" ve "ır" kelimelerinin birleşiminden oluştuğunu tahmin ediyorlar. Eski Türkçe'de "kız", daha sonra "gız" gibi de seslenen "hız" kelimesi "ateş, sıcaklık", "ır" ise "er" anlamında kullanılmıştır" [Babayeva, 2003]. Azerbaycan sözlü halk edebiyatının destan, masallarında Hızır karakterine sık sık rastlanır.

"Aşık Garip" destanında Garip Şahsenem'i düğününün son günü kanatlı beyaz atının sırtına alıp Tiflis'e götürüyor. Genel olarak, gerek sözlü, gerek yazılı edebiyat örneklerinde Hızır peygamber ilkörneği kurtarıcı, umut verici, şefkat getiren ve yeşillik sembolü olarak anılıyor. XIV yüzyıl şairi İmadeddin Nesimi edebi kişiliğinde Hızır ilkörneği dirilik suyu gibi sunulan Hızır peygamber insanın felsefi kamilliyine hizmet veriyor.

*Abi- hayvan kıymetin hayvana sorma, Hızır'a sor,
Çünkü idrak eylemez her deni hayvan sizlere [Nasimi, 1987:216].*

Edebiyatta dini ilkörneğlerden biri olarak meleklerden bahsetmemek haksızlık olur. Melekler inançlarımızdan biridir. Allah tarafından yaratılmış, gözle görünmesi mümkün olmayan bu

varlıklar her birimizin ruhunda, kalbinde, iç dünyasında karar tutmuştur. Melekler Allah'ın emrlerini aynen yerine getirenlerdir. Lakin aynı görevi yapmatıklarından Yüce Allah ayrı ayrı melekler yaratmıştır. Sayısız-hesapsız meleklerin sırasında en büyükleri insanlara yakın olanları Cebrail, Mikail, Azrail ve İsrail'dir.

Cebrail melek Allah'ın emrlerini, yasaklarını, başka bir deyişle Allah dinini Peygamberlere getirir. Ona “vahif melegi” denir. Mikail – rüzgar esmesi, yağmur ve kar yağması, tabiatta insanlar için yiyeceklerin oluşması gibi olaylatı düzenler. Azrail – ölüm vakti gelince Allah'ın emri ile insanın ruhunu bedeninden alır. İsrail – kiyamet kopacağı zaman Allah'ın emriyle şur denilen, nasıl olduğu bilinmeyen şeye üfleme suretiyle dünya hayatını bittigini ve kiyamet gününün başladığını bildirir.

Kurani-Kerimde söylendiğine göre, Allah ilk insanı – Hz. Ademi yarattığı zaman, bütün meleklerle ona secde etmelerini, saygı gösterip selamlamak üzere egilmelerini emr etti. Onlar da bu emri yerine yetirip onu selamladılar. Fakat şeytan kendini büyük görerek bu emre uymadı (Kurani-Kerim, Kehf suresi, 50 ayet). Bu hareketinin sabebini Allah sorunca şöyle dedi:

- Ben ondan üstünüm. Onu çamurdan, beni ise ateşten yarattın (Araf suresi, 12 ayet).
- Bu isyanı üzerine Allah şeytanı huzurubdan kovdu. Şeytan af dilemedi, sadece Allahtan süre istedi:
- Öyleyse bana süre ver, göreceksin ki, insanları şaşırıtaçam ve senin yolundan saptıracağım (Araf suresi, 14-5 ayetler, Sad suresi, 76-82 ayetler).

Yüce Allah da kiyamete kadar süre tanıdı ve onun yolundan gidenleri de onunla birlikte cezalandıracağını bildirdi.

Sayırsız meleklerin içinde şeytan ilkörneği literatürde İblis gibi gösterilir. Dünya literatüründe bu ilkörnekte birçok ünlü yazarların dikkatini çekmiştir. XX yüzyıl Azerbaycan şairi, oyun yazarı ve filozofu Hüseyin Cavid'in “İblis” faciasında şeytan ilkörneğinin karakteri ilginçtir. Cavid insanlardaki kını, pislikleri Şeytan'ın şahsında toplamış, Kur'an-ı Kerim'de belirtildiği gibi, onu insanları yolundan çıkaran, onları kötülükten sevk eden güç olarak tüm insanlığa sunmuştur. İblis – şeytan savaşı, ateş, ölüm, rezalet, düşmanlık sembolü olarak verilir:

*Ben şimdi bir ateş, fakat öncelikle melektim,
Hep Hakk'a tesbih idi, tahlil idi virdim,
İlk önce melekler beni takdir ediyordu,
Adem gibi bir saygısız ahır leke vurdu.
Alçalmadı, yükseldi fakat şöhreti şanın,
Allah ile bir zikir edilir namü nişanım [Cavit, 2005:12].*

Savaşlara nefret eden, kan dökülmesini istemeyen, açık yürekli, naif bir genç olan Arif İblis'in – bu meleğin ağına düşüyor, nefesine uyarak onun sunduğu şarabı içer ve katile dönüşüyor, önce eşini, daha sonra kardeşini öldürür. İblis–melek bin bir oyundan çıkar; kah Batı'da zahid olur, kah Doğu'da rahip; kah restoranda hizmetçi, kah kocakarı olur, çeşitli kıyafetlerde insanın ruhuna nüfuz eder, onu esiri olur. İblis ilkörneği doğrudan ulusları, halkları birbirine salıştıran, dünyanın herhangi bir bölümünde olursa olsun dinle, mazheple, siyasetle ilgili olarak fırtına,

fesat koparan, dünyayı sarsıtan bir karakterdir. Eserin sonunda İblis insanlığa galip gelir ve tantana ile kendisinin ünlü monologunu söyler:

*İblis! O büyük isim ne kadar calibi-hayret!
Her ülkede, her dilde anılmakta o şöhret!
Her kübede, kaşanede, viranede İblis,
Hep Kabe'de, püthanede, meyhanede İblis.
Herkes beni dinler, fakat eyler yine nefret,
Herkes bana aciz kul iken besler düşmanlık.
Fakat beni rencide eden ey eblehü miskin!
Oldukça musallat sana bil nefsileimin,
Pencemde demadem ezilip kıvrılacaksın,
Sürekli ayak altında sönüp yok olacaksın.
İblis nedir?
- Cümle ihanetlere bais!
Ya herkese hain olan insan nedir?
- İblis! [Cavit, 2005:103-104].*

Dinle edebiyatın sıkı ilişkisi sonucunda bir çok dini konular ve karakterler literatürde yer bulmuştur. Sanatsal eserlerde dini motifler sadece dini konular, dini karakter ve dini sembol şeklinde tecelli ediyor. Mitolojik bilinçten tarihi geçitte mitler ilkörneklemlerin yerini tutar. Mitolojik ilkörneklemler insanı doğayı kavramaya, kendisini onun içinde bulmaya ve Allah'ı anlamaya yaklaştırır.

EDEBİYAT

1. Babayeva, H. (2003). Azerbaycan folklorunda Hızır Nebi (İlyas) karakteri (türk folkloru bağlamında). Bakü: İlim ve eğitim, 174 s.
2. Cavit, H. (2005). Eserleri. 5 ciltte, I c. Bakı: Lider neşriyat, 256 s.
3. Cavit, H. (2005). Eserleri. 5 ciltte, III c. Bakı: Lider neşriyat, 304 s.
4. Caferov, N. (2002). Azerbaycan araştırmalarına giriş. Bakü: Bakü Üniversitesi neşriyatı, 150 s.
5. Ehedov, A. (1991). Azerbaycan'da din ve dini tesisatlar. Bakü: Azerbaycan Devlet Basımevi, 200 s.
6. Dede Korkut kitabı. (2011). İstanbul: Bayburt belediyesi, 174 s.
7. İmanov, H., Ahadov, A., Ahmadli, N. (2003). Etnik dinler və dünya dinleri. – Bakü: Elm, 369 s.
8. İhlas, A.Ş. (1991). İslam ahlakı. İstanbul:Cağaloğlu, 525 s.
9. Kurani-Kerim (1991). Arapb dilinden çevireni: Z.Bünyatof və V.Mammadaliyef. – Bakü: Azerneşr, 715 s.
10. Gencevi, N. (2004). İsgendename. Bakü: Lider Basımevi, 432 say.Mütehheri, M. (2012). İslam ve zamanın ihtiyacları. Bakü: Nurlar Basımevi, 456 s.
11. Necefzade, B. Türk halklarında Hızır kultu ve Nizami edebi kişiliğinde yeri. // senet.az/http:www.turk – xalqlarında – xizir – kultu

12. Tunç, Ç. (1989). Din kültürü ve ahlak bilgisi. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 129 s.
13. Rzasoy, S. Mitoloji düşüncede insan dünyanın içidir. /Halg gazetesi, 2014, 20 mart, s.14.
14. Бертельс, Е. Э. (1948). Роман об Александре и его главные версии на Востоке. Москва: 234 стр.

DİKKAT EKSİKLİĞİ HİPERAKTİVİTE BOZUKLUĞU OLAN ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN BAĞLANMA STİLLERİ İLE PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Mısra Çiftci

Bağımsız Araştırmacı
misra.ciftci@gmail.com

Orcid: 0000-0001-8900-665X

Dr. Öğr. Üyesi, Çağla Çelimli

Maltepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri
caglacelimli@maltepe.edu.tr

Orcid: 0000-0002-1786-656X

Özet

Bu çalışmanın amacı, DEHB tanısı almış olan ergenlerin bağlanma stilleri ile psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amaç kapsamında, katılımcıların bağlanma stilleri ve psikolojik sağlamlık düzeyleri çeşitli demografik değişkenler açısından incelenmiş; bağlanma stilleri ile psikolojik sağlamlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına yanıt aranmıştır. Literatüre bakıldığında, DEHB ile bağlanma stilleri ve DEHB ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların kısıtlı olduğu görülmektedir. DEHB tanılı grupta bağlanma stilleri ve psikolojik sağlamlık ilişkisini ele alan çalışmaya ise rastlanmamıştır. Bu çalışmanın alana katkı sağlaması beklenmektedir. Araştırma grubu, DEHB tanısı almış olan 10-14 yaş aralığındaki ortaokul öğrencilerinden oluşmaktadır. Çalışmaya 10 kız, 36 erkek öğrenci olmak üzere toplam 46 öğrenci katılmıştır. Veri toplama sürecinde, Kişisel Bilgi Formu, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II Orta Çocukluk Ölçeği, Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre, DEHB tanısı olan 10-14 yaş arasındaki ergenlerin psikolojik sağlamlık düzeyleri ile kaygılı bağlanma, kaçınan bağlanma ve güvensiz bağlanma (ölçek toplam puanı) oranları arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. Diğer bir deyişle, katılımcıların güvensiz bağlanma oranları arttıkça psikolojik sağlamlık düzeyleri azalmaktadır. Ayrıca araştırmaya katılan DEHB tanılı ergenlerin kaygılı, kaçınan ve güvensiz bağlanma oranlarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulunmuştur. Buna göre, kızların erkeklere göre daha yüksek oranda güvensiz bağlanmaya sahip oldukları görülmektedir. Katılımcılardan ebeveynleri birlikte olanların kaygılı, kaçınan ve güvensiz bağlanma oranlarının ebeveynleri ayrı olanlara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. İlaç tedavisi almayan katılımcıların kaygılı bağlanma ve güvensiz bağlanma (toplam puan) oranlarının ise ilaç tedavisi alanlara kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Katılımcıların psikolojik sağlamlık düzeyleri incelendiğinde ise; babası lise mezunu olanların psikolojik sağlamlık düzeylerinin, ilkökul ve lisansüstü mezunu olanlara kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca ebeveynleri birlikte olan katılımcıların psikolojik sağlamlık düzeylerinin ebeveynleri ayrı olanlara göre yüksek olduğu görülmektedir. Tanı grubundaki öğrencilere ulaşmak zor olduğundan katılımcı sayısı sınırlı kalmıştır.

Anahtar Sözcük: DEHB, Bağlanma, Psikolojik Sağlamlık, Ergenlik

HASTA VE YAŞLI BAKIM HİZMETLERİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN EMPATİ BECERİLERİNİN GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK EĞİTİM PROGRAMI İÇİN BİR İHTİYAÇ ANALİZİ

Öğretmen (Yüksek Lisans Öğrencisi), Mustafa ÖZTÜRK

Siirt Üniversitesi, mustafaozturk6516@gmail.com – 0009-0000-1057-6095

Dr. Öğr. Üyesi BURHAN ÜZÜM

Siirt Üniversitesi, uzum_b@siirt.edu.tr- 0000-0003-3385-5841

ÖZET

Bu araştırmanın amacı hasta ve yaşlı bakımı öğrencilerinin empati becerilerini geliştirmeye yönelik hazırlanacak bir eğitim programının ilk aşaması olan ihtiyaç analizi çalışmasının yapılmasıdır. Karma araştırma yöntemine göre gerçekleştirilen araştırmaya Siirt ilinde hasta ve yaşlı hizmetleri bölümlerinin yer aldığı liselerde eğitim gören toplam 281 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın nicel boyutunda öğrencilerin empati düzeylerini belirlemek için Kaya ve Siyez (2010) tarafından geliştirilen KA-Sİ Empatik Eğilim Ölçeği Ergen Formu uygulanmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda ise araştırmacılar tarafından hazırlanmış yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı-yapılandırılmış görüşme formu hem öğrencilere hem de hasta ve yaşlı bakımı bölümünde okuyan öğrencilerden hizmet alan yaşlılara uygulanmıştır. Katılımcıların empati ölçeği ortalama puanı 2.87 olup ölçeğin duygusal empati alt boyutundan aldıkları ortalama puanın 3.04 ve bilişsel empati alt boyutu puan ortalamalarının 2.60 olduğu tespit edilmiştir. Empati ölçeği genelinde kız ($\bar{x}=2.9918$) öğrencilerin erkek ($\bar{x}=2.1357$) öğrencilerden daha yüksek empati düzeyine sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Öğrencilerle yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen verilerin içerik analizi sonucunda “Duygusal Empati ve Destek”, “Duygusal Tepki ve Yardım Etme İsteği”, “Hasta/yaşlıların Sorunlarını Paylaşmaları İçin Öğrencilerin Yaptıkları” ve “Haksızlığa Tepki Verme Yöntemleri” temaları altında kodlar oluşturulmuştur. Hasta ve yaşlılarla yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen verilerin içerik analizi sonucunda ise “Öğrencilerin ilgisizliği ve moral üzerindeki etkisi”, “Hasta/yaşlıların anılarını paylaşma zamanları”, “Hasta/yaşlılara göre öğrencilerin samimi oldukları zamanlar” ve “Hasta/yaşlılar Sorunlarına Duyarsız Kalındığında Hissettikleri” temaları altında kodlar oluşturulmuştur. Nicel ve nitel bulgulara göre hasta ve yaşlı bakım hizmetleri bölümü öğrencilerinin empati becerilerinin geliştirilmesine yönelik eğitim programının geliştirilmesine ihtiyaç olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim programı, program geliştirme, ihtiyaç analizi, empatik eğilim becerileri, duygusal empati, bilişsel empati

A NEEDS ANALYSIS FOR A CURRICULUM TO BE DESIGNED FOR DEVELOPING THE EMPATHY SKILLS OF THE STUDENTS IN THE PATIENT AND ELDERLY CARE SERVICES PROGRAM

Teacher (Postgraduate Student), Mustafa ÖZTÜRK

Siirt University, mustafaozturk6516@gmail.com – 0009-0000-1057-6095

Assist. Prof. Dr., BURHAN ÜZÜM

Siirt University, uzum_b@siirt.edu.tr- 0000-0003-3385-5841

ABSTRACT

The purpose of this study is to conduct a needs analysis study, which is the first stage of a curriculum to be prepared to develop the empathy skills of the students in the patient and elderly care services program in high school. The study was carried out using the mixed research method. A total of 281 students in the patient and elderly care services program in the high schools in Siirt province participated in the study. KA-Sİ Empathic Tendency Scale Adolescent Form developed by Kaya and Siyez (2010) was used to quantitative data. A semi-structured interview form was developed by researchers to collect qualitative data. The semi-structured interview form was applied to both students and the elderly receiving service from students studying in the patient and elderly care program. The participants' empathic tendency scale average score was 2.87, their emotional empathy sub-dimension average score was 3.04, and their cognitive empathy sub-dimension average score was 2.60. It was revealed that female ($\bar{x}=2.9918$) students had higher empathic tendency levels than male ($\bar{x}=2.1357$) students on the empathic tendency scale. Content analysis of the data obtained from the semi-structured interviews with the students demonstrated a series of codes created under the themes of "Emotional Empathy and Support", "Emotional Response and Desire to Help", "What Students Do to Help the Patient/Elderly Share Their Problems" and "Methods of Reacting to Injustice". Content analysis of the data obtained from the semi-structured interviews with the patients and the elderly revealed some codes created under the themes of "Students' indifference and its effect on morale", "Times when patients/elderly people share their memories", "Times when students are sincere according to patients/elderly people" and "What patients/elderly people feel when students are insensitive to their problems". Based on the quantitative and qualitative findings, it can be said that there is a need to develop a curriculum to improve the empathy skills of the students in the patient and elderly care services program.

Keywords: Curriculum, curriculum development, need analysis, empathic tendency skills, emotional empathy, cognitive empathy

1. GİRİŞ

Gelişen sağlık hizmetleri, hijyen koşulları, sosyo-ekonomik düzey ve teknoloji ile birlikte artan konfor gibi faktörler, insan ömrünün uzamasına ve yaşlı nüfus oranının genel nüfus içinde

gözle görülür bir artış göstermesine neden olmuştur (Bulut & Çilingir, 2016: 446). Bu artış, yaşlı bireylerin yaşam kalitesini artırmaya yönelik hizmetlere olan ihtiyacı da beraberinde getirmiştir. Yaşlılık, çoğunlukla "yetersizlik süreci" olarak tanımlanmakta ve bireylerin fiziksel, zihinsel ve sosyal açıdan gerilemelerinin başladığı bir dönemi işaret etmektedir (Tanman Zıplar, 2015). Yaşlanma, bireysel bir değişim olarak kişinin hem fiziksel hem de ruhsal açıdan gerilemesidir (Gürer, Küdür Çırpan & Atalan Özlen, 2019). Bu süreç, yaşlıların bakımına yönelik hizmetlerde empati becerilerinin önemini daha da arttırmaktadır. Empati, günlük yaşamda diğer insanlar ile kurduğumuz ilişki ve etkileşimde vazgeçemeyeceğimiz temel öğelerden biridir (Demirhan, Şahin & Şahin, 2023).

Yaşlanma, kronolojik, biyolojik, psikolojik ve sosyal boyutların kaybedildiği normal bir süreçtir. Dünyada ve Türkiye'de sağlık alanındaki gelişmeler, hastalıklara bağlı ölümleri azaltarak beklenen yaşam süresini uzatmakta ve bu da yaşlı nüfusun artmasına yol açmaktadır (Olğun & Yıldırım, 2019). Bu artış, yaşlı bireylerin ihtiyaç duyduğu bakım hizmetlerinin önemini daha da arttırmaktadır. Yaşlılık, genel olarak belli bir yaş grubunu göstermektedir. Nüfus istatistikleri ve raporlarda 60 veya 65 yaş üstü yaşlı nüfus olarak değerlendirilmektedir (Demir, 2018). Geleneksel toplum yapımızda "insanın elden ayaktan düşmesi" yaşlılık belirtisi sayılırken, günümüzde 65 yaş ve üzerindeki herkes yaşlı kabul edilmektedir (Müftüler, 2018). Empati, özellikle hasta ve yaşlı hizmetleri gibi insanla doğrudan etkileşimde bulunan mesleklerde büyük bir öneme sahiptir. İnsanlarla çalışan meslek gruplarının, etkili bir mesleki müdahale gerçekleştirebilmeleri için öncelikle empatik becerilere sahip olmaları gerekir. Bu beceri, bireylerin sorunlarını doğru şekilde anlamayı ve onlara etkili bir şekilde yardımcı olmayı mümkün kılar (Akgün & Çetin, 2018). Empati, bu alandaki en temel becerilerden biri olmakla birlikte, sağlıklı bir iletişim kurmanın temel taşlarından biridir. Etkili hasta-sağlık personeli iletişimi, sağlık hizmetlerinin merkezini oluşturmakta ve bu ilişkide empati, hastaların duygu ve ihtiyaçlarını anlamada önemli bir rol oynamaktadır (Şakıroğlu, 2021).

Empatinin bileşenleri konusunda araştırmacılar arasında bir fikir birliği olmadığı görülmektedir. Ancak, çoğu araştırmacının empatinin duygusal ve bilişsel iki bileşeni olduğu konusunda hemfikir oldukları söylenebilir (Akday, 2024). Yaşlı bireylerin fiziksel ve zihinsel sağlık sorunlarının artması, aynı zamanda empatiyle yaklaşılacak çözümler gerektiren bir durumu ortaya çıkarmaktadır. Yaşlılık, çağımızda sorun olarak ele alınan yaşlanma olgusunun yer aldığı oldukça uzun bir dönemdir (Ardahan, 2010). Yaşlılık, yalnızca fiziksel değil, psikolojik ve sosyal boyutları da içerir ve yaşlı bireylerin yaşam kalitesini artırmak için çevreleriyle olan etkileşimleri güçlendirilmelidir (Şahin, 2010). Bununla birlikte, yaşlıların temel ihtiyaçları zamanla artmakta, günlük hayatta kendi kendilerine yeterliliklerinde de zorluklar yaşanmaktadır (Yıldırım, 2021).

Yaşlılık, çağımızda sorun olarak ele alınan yaşlanma olgusunun yer aldığı oldukça uzun bir dönemdir (Ardahan, 2010). Yaşlı nüfusunun artışıyla birlikte, bu bireylerin sağlıklı yaşlanmalarını sağlamak için empati odaklı müdahaleler önem kazanmaktadır. Bu da yaşlı bakımındaki empati becerilerinin geliştirilmesini gerekli kılmaktadır. Empatinin, bireylerin duygusal ve bilişsel anlamda başkalarının hislerini anlayabilme yeteneği olarak tanımlandığı unutulmamalıdır (Tiryaki-Şen vd., 2012). Empatinin bir sınırı yoktur ve her zaman sabırlı

olmayı gerektiren bir süreçtir (Hojat vd., 2002). Yaşlı bireylerin doğru bir şekilde değerlendirilmesi ve onların yaşam kalitesinin artırılması ancak empatik bir bakış açısıyla mümkün olabilir (Altay & Emiroğlu, 2005). Yaşlıların tam katılımıyla oluşan, eşitlik esasına dayalı ve ayrımcılığın olmadığı, bütün yaş gruplarını kapsayan bir toplum oluşturulmasında, tüm insan haklarının ve temel özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesi gerekmektedir (Güveli, 2006). Yaşlı nüfus bakımından 184 ülke arasında 2012 yılında 91. sırada yer alan Türkiye, 2024 yılında 67. sırada yer alarak “yaşlı” bir ülke konumuna gelmiştir (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2015; TÜİK, 2024). Bu durum, yaşlı nüfusun artışına paralel olarak sağlık hizmetleri, bakım ve destek alanlarında yapılan düzenlemelerin daha da önem kazanmasını sağlamaktadır.

Bu araştırmanın amacı, hasta ve yaşlı bakım hizmetleri bölümü öğrencilerinin empati becerilerinin geliştirilmesine yönelik bir ihtiyaç analizi yapmaktır. Bu amaca yönelik alt problemler aşağıda yer almaktadır.

Araştırmanın nicel boyutuna ilişkin alt problemler;

- Hasta ve yaşlı bakım hizmetleri bölümü öğrencilerinin empati becerileri ne düzeydedir?
- Hasta ve yaşlı bakım hizmetleri bölümü öğrencilerinin duygusal empati becerileri ne düzeydedir?
- Hasta ve yaşlı bakım hizmetleri bölümü öğrencilerinin bilişsel empati becerileri ne düzeydedir?
- Hasta ve yaşlı bakım hizmetleri bölümü öğrencilerinin empati becerileri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?

Araştırmanın nitel boyutuna ilişkin alt problemler;

- Hasta ve yaşlı bakım hizmetleri bölümü öğrencileri hasta ve yaşlı bir bireyin sevinç veya üzüntü gibi duygusal tepkileri karşısında nasıl hisseder?
- Hasta ve yaşlı bakım hizmetleri bölümü öğrencileri hasta ve yaşlı bir bireyin yaşadıkları sorunlar karşısında nasıl hisseder?
- Hasta ve yaşlı bakım hizmetleri bölümü öğrencilerinin hasta ve yaşlı bir bireyin onlarla sorunlarını paylaşmaları için ne yaparlar?
- Hasta ve yaşlı bakım hizmetleri bölümü öğrencilerinin hasta ve yaşlı bir birey haksızlığa uğradığında verdikleri tepkiler nelerdir?
- Hasta/yaşlı bireylerin karşılaştıkları zorlukları hasta ve yaşlı bakım hizmetleri bölümü öğrencisine anlattıklarında, dinleyen öğrencinin tepkileri onları nasıl hissettirir?
- Hasta/yaşlı bireylerin hasta ve yaşlı bakım hizmetleri bölümü öğrencileriyle anılarını hangi durumlarda paylaşır?
- Hasta/yaşlı bireyler hasta ve yaşlı bakım hizmetleri bölümü öğrencilerinin hangi durumlarda samimi davrandıklarını düşünmektedirler?
- Hasta/yaşlı bireyler hasta ve yaşlı bakım hizmetleri bölümü öğrencilerinin onların sorunlarına duyarsız kaldıklarında nasıl hissederler?

2. YÖNTEM

Bu araştırma, hasta ve yaşlı hizmetleri bölümü öğrencilerinin empati becerilerinin geliştirilmesine yönelik eğitim ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla karma araştırma yöntemi ile yürütülmüştür. Karma araştırma yöntemi, hem nicel hem de nitel veri toplama ve analiz tekniklerini birleştirerek daha kapsamlı sonuçlar elde etmeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır (Toraman, 2021). Bu yöntemin kullanılması, araştırma sorularına daha geniş bir perspektiften cevap aramayı mümkün kılmaktadır. Çalışmada karma yöntemlerden eş zamanlı desen kullanılmıştır. Eş zamanlı desen, nitel ve nicel verilerin aynı anda toplanıp birleştirilerek araştırma problemini anlamaya yönelik kullanıldığı bir yöntemdir (Fırat vd., 2014).

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmaya Siirt ilinde bulunan hasta ve yaşlı hizmetleri bölümlerinin yer aldığı okullarda eğitim gören toplam 281 öğrenci katılmıştır. Öğrenciler, lise 1'den lise 4'e kadar olan sınıflarda öğrenim gören bireylerden seçkisiz yolla seçilmiştir. Seçkisiz örnekleme, tanımlanmış bir evrendeki her bir elemanın, örnekleme dâhil edilme konusunda eşit ve bağımsız bir şansa sahip olduğu bir yöntemdir. Bu yaklaşımda, bir elemanın seçimi diğer elemanların seçimini etkilemez. Geçerli ve güvenilir bir temsil sağlayabilmesi nedeniyle, seçkisiz örnekleme en etkili yöntemlerden biri olarak kabul edilir (Özen & Gül, 2007). Bu sayede, araştırmaya katılan öğrencilerin empati becerilerine yönelik genel bir değerlendirme yapılabilmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilere ilişkin kişisel bilgilere Çizelge 1'de yer verilmiştir.

Çizelge 1. Çalışma Grubunun Özellikleri

Değişken	Çalışma Grubu	N	%
Cinsiyet	Kadın	267	95.0
	Erkek	14	5.0
Toplam		281	%100
Sınıf	9	40	14.2
	10	39	13.9
	11	88	31.3
	12	114	40.6
Toplam		281	%100

Çizelge 1 katılımcıların çoğunluğunun kadın öğrencilerden oluştuğunu göstermektedir. Kadın öğrenciler, toplam katılımcıların %95'ini (267 öğrenci) oluştururken, erkek öğrencilerin oranı %5 (14 öğrenci) olarak belirlenmiştir. Kadın öğrenci sayısı erkek öğrenci sayısının yaklaşık 20 katıdır. Sınıf düzeyine göre dağılım ise şu şekildedir: 9. sınıf öğrencileri çalışma grubunun %14.2'sini (40 öğrenci), 10. sınıf öğrencileri %13.9'unu (39 öğrenci), 11. sınıf öğrencileri ise %31.3'ünü (88 öğrenci) temsil etmektedir. 12. sınıf öğrencileri ise en yüksek oranı oluşturarak, toplam katılımcıların %40.6'sını (114 öğrenci) teşkil etmektedir. Öğrencilerin sınıf düzeyinde katılımları 11 ve 12. Sınıf düzeyinde olanlar 9 ve 10. Sınıf düzeyindekilerin 3 katı kadardır. Bu veriler, çalışma grubunun büyük çoğunluğunun 12. sınıf öğrencilerinden oluştuğunu ve kadın öğrencilerin erkek öğrencilere oranla oldukça fazla olduğunu göstermektedir.

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada nicel boyutta veri toplamak amacıyla öğrencilerin empati düzeylerini belirlemek için Kaya ve Siyez (2010) tarafından geliştirilen KA-Sİ Empatik Eğilimler Ölçeği Ergen Formu kullanılmıştır. Ölçek duygusal empati ve bilişsel empati alt boyutlarından oluşmaktadır. KA-Sİ Ergen Formu 10’u duygusal empati, 7’si bilişsel empatiyi ölçmek üzere toplam 17 maddeden oluşmaktadır. Yanıtlama biçimi ‘’(1) Bana hiç uygun değil, (2) Bana biraz uygun, (3) Bana oldukça uygun ve (4) Bana tamamen uygun’’ şeklinde dört dereceli bir yapıda düzenlenmiştir. Araştırmacılar bilişsel empati alt boyutu için Cronbach alfa 0.82, duygusal empati alt boyutu için 0.82 ve ölçeğin geneli için 0.87 Cronbach alfa değerini bulmuşlardır. Bu çalışmada ise duygusal empati alt boyutu için Cronbach alfa değeri 0.85, duygusal empati alt boyu için 0.82, ve ölçeğin geneli için 0.89 Cronbach alfa değeri bulunmuştur.

Bu araştırmanın nitel boyutunda hem hasta ev yaşlı bakımı hizmetleri bölümünde öğrenim gören öğrenciler hem de bu öğrencilerden hizmet alan hasta ve yaşlılardan veri toplamak için araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme, nitel araştırmalarda sıklıkla tercih edilen bir yöntem olup, araştırma konusu hakkında derinlemesine bilgi edinme fırsatı sunar (Kaplan, 2017). Görüşme formu geliştirilirken nicel boyutta kullanılan KA-Sİ Empatik Eğilimler Ölçeği Ergen Formu da dikkate alınarak konu ile ilgili literatür taraması yapılmış ve bu bilgiler ışığında bir taslak soru havuzu oluşturulmuştur. Soruların açık ve anlaşılır olmasına ve araştırma problemini doğrudan ele almasına özen gösterilmiştir. Daha sonra, hazırlanan taslak sorular, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı’ndan iki öğretim üyesinin ve hasta yaşlı hizmetleri bölümünde ders veren iki öğretmenin görüşüne sunulmuştur. Uzmanların önerileri doğrultusunda düzenlemeler yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formuna dair uzmanlar arasındaki görüş birliği Miles-Huberman formülü kullanılarak hesaplanmış ve uzmanlar arası görüş birliği 0.81 bulunmuştur. Yarı-yapılandırılmış görüşmelere tamamen gönüllülük esasına dayalı olarak 20 öğrenci katılmıştır. Yarı-yapılandırılmış görüşmelerin ikinci basamağında hasta ve yaşlılarla görüşmeler yapılmıştır. Bu doğrultuda ölçüt örnekleme yöntemiyle hasta ve yaşlı bakımı hizmetleri bölümünde okuyan öğrencilerden hizmet alan 15 hasta ve yaşlı ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme sırasında, yarı yapılandırılmış formdaki sorular sorulmuş ve alınan yanıtlar araştırmacı tarafından not edilerek yazıya aktarılmıştır. Her katılımcıyla ayrı ayrı yapılan yüz yüze görüşmeler yaklaşık 8-10 dakika sürmüştür.

2.3. Verilerin Analizi

Bu araştırmada nicel veriler, SPSS programı kullanılarak incelenmiştir. İlk olarak, empati düzeyleri ile ilgili olarak KA-Sİ Empatik Eğilimler Ölçeği Ergen Formundan elde edilen veriler, betimsel istatistiklerle (ortalama, standart sapma) özetlenmiştir. Ayrıca, cinsiyet ve sınıf düzeyine göre empati düzeylerinin arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için t-testi kullanılmıştır. Bu analizlerde anlamlılık düzeyi olarak $p < 0.05$ kabul edilmiştir.

Nitel veriler ise içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen metinler, araştırmacılar tarafından dikkatlice okunarak temalar belirlenmiştir. Bu temalar, öğrencilerin empati becerilerine yönelik algılarını ve oluşturulacak eğitim programındaki ihtiyaçlarını daha derinlemesine anlamak amacıyla kullanılmıştır. Katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Doğrudan alıntılarda öğrenciler, Ö1, Ö2, ..., Ö20 şeklinde, hasta ve yaşlılar ise H1, H2, ..., H15 şeklinde kodlanmıştır.

3. BULGULAR

3.1. Araştırmanın Nicel Boyutuna İlişkin Bulgular

3.1.1. Hasta ve Yaşlı Bakım Hizmetleri Bölümü Öğrencilerinin Empati Beceri Düzeyleri

Öğrencilerin KA-Sİ Empatik Eğilimler Ölçeği Ergen Formundaki maddelere verdikleri cevapların madde bazlı ve ölçeğin toplamı için ortalama ve standart sapma değerleri Çizelge 2’de verilmiştir.

Çizelge 2. KA-Sİ Empatik Eğilimler Ölçeği Ergen Formu Sorularına İlişkin Bulgular

Maddeler		\bar{x}	SS
1	Yaşlı ve hasta olan bir bireyin sevincini ben de hissederim.	2.98	0.904
2	Yaşlı ve hasta olan bir birey azarlandığında üzülürüm.	3.25	0.976
3	Sıkıntısı olan yaşlı ve hasta konuşmak için önce benim yanıma gelirler.	2.45	1.013
4	Karşımdaki kişiyi uzun süre dikkatle dinleyebilirim.	3.16	0.942
5	Dışlanan bir yaşlı ve hasta gördüğümde üzülürüm.	3.37	0.845
6	Karşımda ağlayan birini gördüğümde benim de gözlerim dolar.	2.75	1.121
7	Yaşlı ve hasta biri başından geçen üzücü bir olay anlattığında ben de kendimi üzgün hissederim.	2,98.	0.939
8	Yaşlı ve hastaların canını sıkıyan bir şeyler olduğunda onlar söylemeseler de hal ve hareketlerinden anlarım.	2.72	0.935
9	Yaşlı ve hastaları anlama konusunda başarılı olduğuma inanıyorum.	2.86	1.020
10	Yaşlı ve hastalar sorunlarını benimle rahatlıkla paylaşırlar.	2.87	1.044
11	Yaşlı ve hastalar benimle konuştuktan sonra kendilerini iyi hissettiklerini söylerler.	2.86	0.975
12	Üzgün ve morali bozuk yaşlı ve hastalar gördüğümde benim de morali bozulur.	2.84	0.939
13	Karşımda acı çeken birini gördüğümde aynı acıyı ben de hissederim.	2.82	0.974
14	Bir yaşlı ve hasta haksızlığa uğradığında üzülürüm.	3.16	0.898
15	Televizyonda ya da sinemada yaşlı ve hastalarla ilgili üzücü şeyler seyrettiğimde ben de üzülürüm.	2.68	1.091
16	Bir yaşlı ve hastanın sorununu anlamak için onu sonuna kadar dinlerim.	3.17	0.983
17	Canı yanmış bir yaşlı ve hasta gördüğümde üzülürüm.	3.27	0884
Ölçek Geneli		2.87	0.914

Çizelge 2 hasta ve yaşlı bakım hizmetleri bölümündeki öğrencilerin ölçek maddelerine verdikleri cevapların ortalamalarının birbirine yakın olduğunu ortaya koymaktadır. Ölçeğin genelinde ise ortalamanın $\bar{x}=2.87$ olduğu görülmektedir.

3.1.2. Hasta ve Yaşlı Bakım Hizmetleri Bölümü Öğrencilerinin KA-Sİ Empatik Eğilimler Ölçeği Ergen Formu Duygusal Empati Alt Boyutuna İlişkin Bulgular

Öğrencilerin KA-Sİ Empatik Eğilimler Ölçeği Ergen Formu Duygusal Empati alt boyutuna ilişkin bulgular Çizelge 3'te verilmiştir.

Çizelge 3. KA-Sİ Empatik Eğilimler Ölçeği Ergen Formu Duygusal Empati Alt Boyutuna İlişkin Bulgular

Maddeler		\bar{x}	SS
1	Yaşlı ve hasta olan bir bireyin sevincini ben de hissederim.	2.98	0.904
2	Yaşlı ve hasta olan bir birey azarlandığında üzülürüm.	3.25	0.976
5	Dışlanan bir yaşlı ve hasta gördüğümde üzülürüm.	3.37	0.845
6	Karşımda ağlayan birini gördüğümde benim de gözlerim dolar.	2.75	1.121
7	Yaşlı ve hasta biri başından geçen üzücü bir olay anlattığında ben de kendimi üzgün hissederim.	2.98	0.939
12	Üzgün ve morali bozuk yaşlı ve hastalar gördüğümde benim de moralim bozulur.	2.84	0.939
13	Karşımda acı çeken birini gördüğümde aynı acıyı ben de hissederim.	2.82	0.974
14	Bir yaşlı ve hasta haksızlığa uğradığında üzülürüm.	3.16	0.898
15	Televizyonda ya da sinemada yaşlı ve hastalarla ilgili üzücü şeyler seyrettiğimde ben de üzülürüm.	2.68	1.091
17	Canı yanmış bir yaşlı ve hasta gördüğümde üzülürüm.	3.27	0.884
Alt Boyut Geneli		3.04	0.957

Çizelge 3 katılımcıların duygusal empati düzeylerinin ortalama 3.04 ile orta düzey bir duygusal empati seviyesine işaret etmektedir. En yüksek ortalama "Dışlanan bir yaşlı ve hasta gördüğümde üzülürüm ($\bar{x}=3.37$)" ifadesine aittir. Bu durum, katılımcıların dışlanmış bireylere karşı daha güçlü empati hissettiklerini göstermektedir. En düşük ortalama "Televizyonda ya da sinemada yaşlı ve hastalarla ilgili üzücü şeyler seyrettiğimde ben de üzülürüm ($\bar{x}=2.68$)" maddesinde görülmektedir. Bu da, görsel medya üzerinden empati kurma düzeyinin daha düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Diğer maddeler arasında en dikkat çekici olanlardan biri, "Karşımda ağlayan birini gördüğümde benim de gözlerim dolar" maddesi ($\bar{x}=2.75$) ile fiziksel duygusal tepkinin daha düşük bir seviyede olduğunu göstermektedir. Katılımcılar yaşlı ve hasta bireylere yönelik empati düzeyinde genel olarak orta bir düzeye sahiptir. Ancak, empati düzeyleri, olayın doğasına ve bireysel tepkilere göre değişmektedir. Özellikle fiziksel olarak karşılaşılan ya da doğrudan gözlemlenen durumlarda empati seviyesinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, görsel medya gibi dolaylı deneyimlerde empati düzeyi daha düşük kalmıştır. Bu durum, empati geliştirme programlarının daha etkili olması için yüz yüze deneyimlere odaklanılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

3.1.3. Hasta ve Yaşlı Bakım Hizmetleri Bölümü Öğrencilerinin KA-Sİ Empatik Eğilimler Ölçeği Ergen Formu Bilişsel Empati Alt Boyutuna İlişkin Bulgular

Öğrencilerin KA-Sİ Empatik Eğilimler Ölçeği Ergen Formu Bilişsel Empati alt boyutuna ilişkin bulgular Çizelge 4’te verilmiştir.

Çizelge 4. KA-Sİ Empatik Eğilimler Ölçeği Ergen Formu Bilişsel Empati Alt Boyutuna İlişkin Bulgular

Maddeler		\bar{x}	SS
3	Sıkıntısı olan yaşlı ve hasta konuşmak için önce benim yanıma gelirler.	2.45	1.013
4	Karşımdaki kişiyi uzun süre dikkatle dinleyebilirim.	3.16	0.942
8	Yaşlı ve hastaların canını sıkın bir şeyler olduğunda onlar söylemeseler de hal ve hareketlerinden anlarım.	2.72	0.935
9	Yaşlı ve hastaları anlama konusunda başarılı olduğuma inanıyorum.	2.86	1.020
10	Yaşlı ve hastalar sorunlarını benimle rahatlıkla paylaşırlar.	2.87	1.044
11	Yaşlı ve hastalar benimle konuştuktan sonra kendilerini iyi hissettiklerini söylerler.	2.86	0.975
16	Bir yaşlı ve hastanın sorununu anlamak için onu sonuna kadar dinlerim.	3.17	0.983
Alt Boyut Geneli		2.60	1.131

Çizelge 4 katılımcıların bilişsel empati düzeylerinin $\bar{x}=2.60$ ile orta-alt seviyede bir empati düzeyine işaret etmektedir. En yüksek ortalama "Bir yaşlı ve hastanın sorununu anlamak için onu sonuna kadar dinlerim ($\bar{x}=3.17$)" ifadesinde görülmüştür. Bu, katılımcıların sorunları anlamak için dikkatle dinleme konusunda daha duyarlı olduğunu göstermektedir. En düşük ortalama "Sıkıntısı olan yaşlı ve hasta konuşmak için önce benim yanıma gelirler ($\bar{x}=2.45$)" maddesinde görülmüştür. Bu durum, katılımcıların yaşlı ve hastaların ilk tercih ettikleri kişi olma konusunda kendilerini yetersiz hissettiğini göstermektedir. Katılımcıların bilişsel empati düzeyleri, özellikle dinleme ve sorunları anlama noktasında daha güçlü iken, yaşlı ve hastaların kendileriyle iletişim kurmada ilk tercih olarak görmedikleri anlaşılmaktadır. Bu sonuçlar, katılımcıların daha etkili bir bilişsel empati geliştirmesi için, yaşlı ve hastaların güvenini artıracak ilişki temelli stratejilere ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

3.1.4. Hasta ve Yaşlı Bakım Hizmetleri Bölümü Öğrencilerinin Empati Düzeylerinin Cinsiyete Göre Bulgular

Öğrencilerin empati düzeylerinin cinsiyete göre bulguları Çizelge 5’te verilmiştir.

Çizelge 5. Öğrencilerin Empati Düzeylerinin Cinsiyete Göre Bulgular

		N	\bar{X}	SS	t	p
KA-Sİ EEÖ-EF	Erkek	13	2.1357	.63327	5.294	<.001
	Kadın	268	2.9918	.56637		

Çizelge 5 KA-Sİ Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği: (KA-Sİ EEÖ-EF) puanlarının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediği bağımsız örneklem t-testi bulgularını göstermektedir. Buna göre, erkek katılımcıların (N=13) ortalama puanı $\bar{X}=2.1357$, standart sapması $SS=.63327$ olarak bulunmuştur. Kadın katılımcıların (N=268) ortalama puanı ise $\bar{X}=2.9918$, standart sapması $SS=.56637$ olarak hesaplanmıştır. t-testi sonucunda, $t_{(281)}=5.294$, $p < .001$ bulunmuş ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür.

3.2. Araştırmanın Nitel Boyutuna İlişkin Bulgular

3.2.1 Hasta ve Yaşlı Bakım Hizmetleri Bölümü Öğrencileriyle Yapılan Yarı-yapılandırılmış Görüşmelere İlişkin Bulgular

3.2.1.1. Hasta ve Yaşlı Bakım Hizmetleri Bölümü Öğrencilerinin Hasta ve Yaşlı Bir Bireyin Sevinç veya Üzüntü Gibi Duygusal Tepkileri Karşısında Hissettiklerine İlişkin Bulgular

Hasta ve yaşlı bakım hizmetleri bölümü öğrencilerinin hasta ve yaşlı bir bireyin sevinç veya üzüntü gibi duygusal tepkileri karşısında hissettiklerine ilişkin bulgular Çizelge 6'da yer almaktadır.

Çizelge 6. Hasta ve Yaşlı Bakım Hizmetleri Bölümü Öğrencilerinin Hasta ve Yaşlı Bir Bireyin Sevinç veya Üzüntü Gibi Duygusal Tepkileri Karşısında Hissettiklerine İlişkin Bulgular

Tema	Kodlar	Katılımcılar
Duygusal Empati ve Destek	Duygusal yansımaya	Ö1,Ö4
	Empatik anlayış	Ö3,Ö10
	Duygusal destek sunma	Ö2, Ö6,Ö7
	Duygusal paylaşım	Ö5,Ö9,Ö12,Ö13,Ö14,Ö15,Ö16,Ö17,Ö18,Ö19,Ö20
	Dinleyici olma	Ö8,Ö11

Çizelge 6 incelendiğinde öğrencilerden 2'sinin duygusal yansımaya, 2'sinin empatik anlayış, 3'ünün duygusal destek sunma, 11'inin duygusal paylaşım, 2'sinin ise dinleyici olma olarak görüş belirttiği görülmektedir. Duygusal Empati ve Destek, hasta veya yaşlı bireylerin

sevinç veya üzüntü gibi duygusal tepkilerini gören kişilerin, bu duygulara empatik bir şekilde yaklaşmalarını, duygusal bağ kurmalarını ve başkalarının duygusal ihtiyaçlarını karşılamak için aktif bir şekilde destek olmalarını ifade eder. Öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda sunulmuştur.

Ö1: *“O üzgünse ben de üzgün, o mutluyse ben de mutlu olurum.”*

Ö3: *“Onlarla mutlu olur veya onlarla üzülürüm. Onların duygularını paylaşıyorum.”*

Ö6: *“Kötü hissederim. Kendimi onun yerine koymaya ve onu sakinleştirmeye çalışırım.”*

Ö12: *“Mutlu olduğunda mutluluğuna ortak olurum. Üzgün gördüğümde nedenini sorar yardımda bulunurum.”*

Ö8: *“Eğer mutluyse yanına gider hem sebebini öğrenir hem de mutluluğuna ortak olurum. Üzgünse onu dinlerim anlatmak isterse.”*

3.2.1.2. Hasta ve Yaşlı Bakım Hizmetleri Bölümü Öğrencilerinin Hasta ve Yaşlı Bir Bireyin Yaşadıkları Sorunlar Karşısında Hissettiklerine İlişkin Bulgular

Hasta ve yaşlı bakım hizmetleri bölümü öğrencilerinin hasta ve yaşlı bir bireyin yaşadıkları sorunlar karşısında hissettiklerine ilişkin bulgular Çizelge 7’de sunulmuştur.

Çizelge 7. Hasta ve Yaşlı Bakım Hizmetleri Bölümü Öğrencilerinin Hasta ve Yaşlı Bir Bireyin Yaşadıkları Sorunlar Karşısında Hissettiklerine İlişkin Bulgular

Tema	Kodlar	Katılımcılar
Duygusal Tepki ve Yardım Etme İsteği	Duygusal Tepki ve Empati	Ö1,Ö5,Ö6,Ö9,Ö10,Ö20
	Yardım Etme İsteği	Ö2,Ö4,Ö11,Ö12,Ö13,Ö15,Ö17,Ö18,Ö19
	Dinleme ve Çözüm Üretme	Ö3, Ö7,Ö8,Ö14,Ö16

Çizelge 7 incelendiğinde, öğrencilerin hasta veya yaşlı bir bireyin yaşadıkları sorunlar karşısında hissettikleri duygulara ilişkin bulgulara bakıldığında, katılımcıların farklı duygusal tepkiler gösterdikleri görülmektedir. Katılımcılardan 6’sı duygusal tepki ve empati gösterdiğini, 8’i yardım etme isteği duyduğunu, 5’i ise dinleyip çözüm üretme konusunda istekli olduklarını belirtmiştir. Bu bulgular, öğrencilerin, hasta veya yaşlı bireylerin duygusal tepkilerine duyarlı bir şekilde yaklaşarak empati kurduklarını ve onların ihtiyaçlarına yönelik yardım sağlama isteği taşıdıklarını göstermektedir. Ayrıca, öğrenciler, duygusal durumları anlamak ve uygun çözümler üretmek için dinlemeye de önem vermektedir. Bu durum, öğrencilerin hasta ve yaşlı bireylere karşı daha etkin ve yardımsever bir yaklaşım sergilediklerini ortaya koymaktadır. Katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılara aşağıda yer verilmiştir.

Ö1: *“Çok duygusalım, ağlayarak tepki veririm. İçimden sürekli onlara yardım etme isteği gelir ve bu isteği gerçekleştiririm.”*

Ö11: *“Yaşadığı olayları dinler, üzülürüm. Bir sıkıntı varsa yardımcı olurum.”*

Ö16: *“Sorunları karşısında yardımcı olurum. Kendini kötü hissettiği zaman ben de kötü hissederim. Anlatması için onunla konuşurum. Çekinmemesini söylerim.”*

3.2.1.3. Hasta ve Yaşlı Bakım Hizmetleri Bölümü Öğrencilerinin Hasta ve Yaşlı Bir Bireyin Onlarla Sorunlarını Paylaşmaları İçin Yaptıklarına İlişkin Bulgular

Hasta ve yaşlı bakım hizmetleri bölümü öğrencilerinin hasta ve yaşlı bir bireyin onlarla sorunlarını paylaşmaları için yaptıklarına ilişkin bulgular Çizelge 8’de verilmiştir.

Çizelge 8. Hasta ve Yaşlı Bakım Hizmetleri Bölümü Öğrencilerinin Hasta ve Yaşlı Bir Bireyin Onlarla Sorunlarını Paylaşmaları İçin Yaptıklarına İlişkin Bulgular

Tema	Kodlar	Katılımcılar
Hasta/yaşlıların Sorunlarını Paylaşmaları İçin Öğrencilerin Yaptıkları	Dinleme	Ö2,Ö6,Ö8,Ö12,Ö13,Ö17,Ö18,Ö19
	Güven Verme	Ö7,Ö9,Ö14,Ö15
	Yakın Hissettirme	Ö3,Ö16
	Çözüm Odaklılık	Ö4,Ö5,Ö20
	Yetersiz Yakınlık	Ö10,Ö11

Çizelge 8 öğrencilerin hasta veya yaşlı bireylerin sorunlarını paylaşmalarına yardımcı olan en önemli etkenler duygusal empati, destek ve çözüm odaklılık olarak öne çıkmaktadır. Dinleme, katılımcıların empatik bir tutum sergileyerek bireylerin kendilerini rahat hissedebilecekleri bir ortam yaratmalarını sağlayan temel faktörlerden biri olarak belirtilmiştir ve birçok katılımcı bu yaklaşımın önemli olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca, güven verme ve yakınlık hissettirme, bireylerin kendilerini güvende ve değerli hissetmelerini sağlayarak, daha samimi bir iletişim kurmalarını sağlamaktadır. Çözüm odaklılık da, bireylerin yaşadıkları sorunlara yönelik çözüm arayışına girerek sorunları paylaşmalarını kolaylaştıran bir yaklaşım olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, bazı katılımcılar için yetersiz yakınlık, sorunların paylaşılmasında engelleyici bir faktör oluşturmuştur. Bu bulgular, öğrencilerin empatik yaklaşımlar sergileyerek hasta ve yaşlı bireylerle daha etkin iletişim kurduklarını, onların duygusal ihtiyaçlarına duyarlı bir şekilde yaklaşarak yardım sağlama isteği taşıdıklarını ve çözüm üretme konusunda istekli olduklarını ifade etmekle birlikte empati konusunda bazen yetersiz kalabildiklerini göstermektedir. Katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılara aşağıda yer verilmiştir.

Ö2: “Üzüntü durumunu dinler ve anlamaya çalışırım. Empati kurup onu dinlerim ve dinlediğim için benimle paylaşır.”

Ö7: “İyi bir dinleyici olduğumu düşünüyorum. Bu yüzden sorunlarını rahatlıkla benimle paylaşabilirler.”

Ö10: “Güvenilmesini sağlarım. Bağ kurma konusunda iyi olduğumu düşünüyorum. O yüzden benimle paylaşırlar.”

Ö16: “Onlar a daha samimi olurum. Başkasından çekinip beni daha iyi biri olarak görüp anlatabilir. Onun güvenini kazanırım.”

Ö20: “Onları sabırlı bir şekilde dinlemeye çalışırım. Çözüm yolu ararım.”

3.2.1.4. Hasta ve Yaşlı Bakım Hizmetleri Bölümü Öğrencilerinin Hasta ve Yaşlı Bir Birey Haksızlığa Uğradığında Verdikleri Tepkilere İlişkin Bulgular

Hasta ve yaşlı bakım hizmetleri bölümü öğrencilerinin hasta ve yaşlı bir birey haksızlığa uğradığında verdikleri tepkilere ilişkin bulgular Çizelge 9’da yer almaktadır.

Çizelge 9. Hasta ve Yaşlı Bakım Hizmetleri Bölümü Öğrencilerinin Hasta ve Yaşlı Bir Birey Haksızlığa Uğradığında Verdikleri Tepkilere İlişkin Bulgular

Tema	Kodlar	Katılımcılar
Haksızlığa Tepki Verme Yöntemleri	Fiziki Müdahale	Ö1,Ö8,Ö20
	Sözlü Tepki	Ö2,Ö5,Ö6,Ö7,Ö10,Ö11,Ö12,Ö13,Ö14,Ö15,Ö16
	Destekleme	Ö4,Ö14,Ö18
	Tepkisizlik	Ö3,Ö9,Ö19
	Protesto	Ö17

Çizelge 9 öğrencilerin hasta veya yaşlı bir birey haksızlığa uğradığında tepkilerinin neler olduğuna ilişkin bulgular incelendiğinde, öğrencilerin haksızlık karşısında farklı tepki biçimleri gösterdiği ortaya koymaktadır. En yaygın tepki biçimlerinden biri sözlü tepki olup, birçok katılımcı haksızlık karşısında durumu düzeltmek veya karşı çıkmak için sözlü bir müdahalede bulunduğunu belirtmiştir. Bu, öğrencilerin haksızlık karşısında etkili iletişim kurarak çözüm üretme çabalarını yansıtmaktadır. Fiziki müdahale ise bazı katılımcılar tarafından tercih edilen bir tepki şeklidir; bu, öğrencilerin duruma daha güçlü ve doğrudan müdahale etme eğiliminde olduklarını ortaya koymaktadır. Destekleme tepkisi, mağdur bireyi savunmak ve onun yanında olmak isteyen katılımcılar tarafından benimsenmiştir. Bu, öğrencilerin adaletsizliğe karşı empatik bir tutum sergileyerek haksızlık karşısında mağdurları destekleme ve haklarını koruma arzusunu yansıtmaktadır. Tepkisizlik ise bazı katılımcılar için geçerli bir tepki biçimidir; bu durum, öğrencilerin haksızlık karşısında bazen duruma müdahale etmeme veya etkisiz kalma eğiliminde olduklarını göstermektedir. Son olarak, protesto tepkisi bir katılımcı tarafından benimsenmiş olup, bu, haksızlıkla yüzleşmeye yönelik daha açık ve görünür bir duruş sergileyen bir yaklaşımı ifade etmektedir. Genel olarak, bu bulgular öğrencilerin haksızlık karşısında çeşitli tepkiler gösterdiğini, bazı öğrencilerin aktif müdahalelerde bulunurken, diğerlerinin daha pasif kaldığını ve bazı öğrencilerin protesto gibi daha açık tepki biçimlerini tercih ettiğini göstermektedir. Bu çeşitlilik, öğrencilerin haksızlık karşısındaki tutum ve yaklaşımlarındaki farkları yansıtmaktadır. Katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda yer almaktadır.

Ö5: “İlk başta çok kızarım, sinirlenirim. Bu haksızlığın önlenmesini ve herkese eşit davranılmasını isterim.”

Ö8: “Araya girip savunurum. Haksızlığa karşı çıkarım. Eğer hasta veya yaşlı birey haksızsa bile yine de onun yanında dururum. Eğer çözemezsem ve çok ciddi boyuta ulaşırsa şiddete başvururum.”

Ö14: “Asla haksızlığa boyun eğmem. Haklı olanı savunurum. Asla susmam.”

Ö17: “Haksızlığa gelmelerine izin vermem. Çünkü yaşlılar haklarını savunamayabilir. Pankart hazırlar protesto yaparım.”

Ö19: “Haklarını savunmak isterim. Olaya kendimi dâhil etmem.”

3.2.2. Hasta ve Yaşlı Bakım Hizmetleri Bölümü Öğrencilerinden Hizmet Alan Hasta ve Yaşlılarla Yapılan Yarı-yapılandırılmış Görüşmelere İlişkin Bulgular

3.2.2.1. Hasta/yaşlı Bireylerin Karşılaştıkları Zorlukları Hasta ve Yaşlı Bakım Hizmetleri Bölümü Öğrencisine Anlattıklarında, Dinleyen Öğrencinin Tepkilerinin Onları Nasıl Hissettirdiğine İlişkin Bulgular

Hasta/yaşlı bireylerin karşılaştıkları zorlukları hasta ve yaşlı bakım hizmetleri bölümü öğrencisine anlattıklarında, dinleyen öğrencinin tepkilerinin onları nasıl hissettirdiğine ilişkin bulgular Çizelge 10’da yer almaktadır.

Çizelge 10. Hasta/yaşlı Bireylerin Karşılaştıkları Zorlukları Hasta ve Yaşlı Bakım Hizmetleri Bölümü Öğrencisine Anlattıklarında, Dinleyen Öğrencinin Tepkilerinin Onları Nasıl Hissettirdiğine İlişkin Bulgular

Tema	Kodlar	Katılımcılar
Öğrencilerin İlgisizliği ve Moral Üzerindeki Etkisi	İlgisizlik	H1,H5,H7,H12
	Moral kaybı	H2,H9
	Değersizlik hissi	H4,H6,H10,H11,H15
	İçtenlik arayışı	H3,H8,H14
	İletişim eksikliği	H13

Çizelge 10 incelendiğinde, hasta ve yaşlı bireylerin hayatlarında karşılaştıkları zorlukları öğrencilere anlattıklarında, öğrencilerin tepkilerinin bireyler üzerinde farklı etkiler yarattığı görülmektedir. Katılımcılardan 4’ü ilgisizlik, 2’si moral kaybı, 5’i değersizlik hissi, 3’ü içtenlik arayışı ve 1’i iletişim eksikliği yaşadığını ifade etmiştir. Bu durum, hasta ve yaşlı bireylerin, kendilerini dinleyen öğrencilere karşı daha yüksek bir empati ve içtenlik beklentisi içinde olduklarını göstermektedir. Öğrencilerin iletişim eksikliği ve empati yetersizliği, bireylerde olumsuz duygusal tepkilere yol açmakta, onların kendilerini yalnız ve değersiz hissetmelerine neden olmaktadır.

H1: "*Öğrencilerin yüzüne baktığımda anlattıklarımı pek ciddiye almadıklarını hissediyorum. O zaman iyice moralim bozuluyor.*"

H3: "*Bir öğrenci, anlattıklarımı dikkatle dinlerken başını salladı. O an bana çok cesaret verdi, dinliyorlarmış gibi hissettirdi.*"

H9: "*Öğrenciler bazen ciddi şekilde dinleseler de, söylediklerimi gerçekten anlamadıklarını düşünüyorum. O zaman moralim bozuluyor.*"

H10: "*Bir öğrencinin beni dinlerken gözlerindeki boş ifade, anlattıklarımın değerli olmadığını düşündürdü.*"

H13: "*Beni dinlerken öğrenciler bazen göz temasından kaçınıyorlar. Bu, söylediklerimin önemsenmediğini düşündürüyor.*"

3.2.2.2. Hasta/yaşlı Bireylerin Hasta ve Yaşlı Bakım Hizmetleri Bölümü Öğrencileriyle Anılarını Paylaştıkları Durumlara İlişkin Bulgular

Hasta/yaşlı bireylerin hasta ve yaşlı bakım hizmetleri bölümü öğrencileriyle anılarını paylaştıkları durumlara ilişkin bulgular Çizelge 11’de sunulmuştur.

Çizelge 11. Hasta/yaşlı Bireylerin Hasta ve Yaşlı Bakım Hizmetleri Bölümü Öğrencileriyle Anılarını Paylaştıkları Durumlara İlişkin Bulgular

Tema	Kodlar	Katılımcılar
------	--------	--------------

Hasta/yaşlıların Anılarını Paylaşma Zamanları	Empati	H7,H9,H10,H13
	İçten tepkiler	H2,H6
	Destekleyici davranışlar	H3,H12,H14,H15
	Moral kaynağı	H1,H4,H5,H8,H11

Çizelge 11 incelendiğinde, hasta ve yaşlı bireylerin, öğrencilerin empati kurduklarını hissettiklerinde bu durumun onlarda farklı etkiler yarattığı görülmektedir. Katılımcılardan 4'ü empati kurulduğunu, 2'si içten tepkiler aldığını, 4'ü destekleyici davranışlarla karşılaştığını, 5'i ise bu tutumların moral kaynağı olduğunu ifade etmiştir. Bu bulgular, hasta ve yaşlı bireylerin empati ile yaklaşılan durumlarda kendilerini daha iyi hissettiklerini ve duygusal olarak desteklendiklerini ortaya koymaktadır. Öğrencilerin empatik ve destekleyici davranışları, bireylerin duygu ve deneyimlerini paylaşma konusunda daha istekli olmalarına ve olumlu duygular yaşamalarına katkı sağlamaktadır.

H2: "Bir gün bir öğrenci, ailesindeki bir sıkıntıyı anlattı bana. O an çok empati gösterdiğini hissettim, gerçekten içten geldi."

H4: "Zor bir günümde yanıma gelip nasıl olduğumu sorması beni mutlu etti. O an gerçekten kendimi değerli hissettim."

H7: "Bir öğrenci dinlerken yüzündeki samimi ifadeden empati kurduğunu hissettim, o an bana çok anlamlı geldi."

H12: "Bir öğrenci bana sorunumu dinledikten sonra yardım teklif etti. Bu an gerçekten anlaşıldığımı hissettirdi."

3.2.2.3. Hasta/yaşlı Bireylerin Hasta ve Yaşlı Bakım Hizmetleri Bölümü Öğrencilerinin Hangi Durumlarda Samimi Davrandıklarına İlişkin Bulgular

Hasta/yaşlı bireylerin hasta ve yaşlı bakım hizmetleri bölümü öğrencilerinin hangi durumlarda samimi davrandıklarına ilişkin bulgular Çizelge 12'de yer almaktadır.

Çizelge 12. Hasta/yaşlı Bireylerin Hasta ve Yaşlı Bakım Hizmetleri Bölümü Öğrencilerinin Hangi Durumlarda Samimi Davrandıklarına İlişkin Bulgular

Tema	Kodlar	Katılımcılar
Hasta/yaşlılara Göre Öğrencilerin Samimi Oldukları Zamanlar	Göz Teması	H3,H5,H10
	Samimi Geri Dönüş	H1,H4,H6,H8,H15
	Dinleme	H12,H13,H14
	Anlaşımla Hissi	H2,H7,H9,H11

Çizelge 12 incelendiğinde, hasta ve yaşlı bireylerin, onlara yardım eden öğrencilerin kendilerini gerçekten anladığını düşündükleri durumlara ilişkin çeşitli beklentiler taşıdıkları görülmektedir. Katılımcılardan 3'ü göz teması kurulmasının, 5'i samimi geri dönüşler almanın, 3'ü etkili bir şekilde dinlenmenin, 4'ü ise anlaşılma hissini bu durumlarda önemli olduğunu ifade etmiştir. Bu bulgular, hasta ve yaşlı bireylerin, destek veren öğrencilerden empati kurarak, içten ve anlamaya yönelik bir tutum sergilemelerini beklediklerini göstermektedir. Özellikle göz teması ve samimi geri dönüşler, bireylerde anlaşıldıklarına dair güçlü bir duygu

oluşturmakta, öğrencilerin dinleyici rollerini daha etkili hale getirdiği görülmektedir. Katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir.

H5: "*Beni gerçekten anlamadıklarını düşündüğümde bile bazılarının göz teması kurması beni biraz rahatlatıyor.*"

H8: "*Bir öğrenci bana sürekli sorular sorduğunda, gerçekten anlamış olduklarını hissettim.*"

H11: "*Beni dinlerken bazen öğrenciler sadece başlarını sallıyorlar ama söylediklerimi gerçekten anlamadıklarını hissediyorum.*"

H14: "*Beni gerçekten anladıklarını hissettiğimde, bana destek sunmak için her zaman hazır olduklarını görüyorum.*"

3.2.2.4. Hasta/yaşlı Bireylerin Hasta ve Yaşlı Bakım Hizmetleri Bölümü Öğrencilerinin Onların Sorunlarına Duyarsız Kaldıklarında Hissettiklerine İlişkin Bulgular

Hasta/yaşlı bireylerin hasta ve yaşlı bakım hizmetleri bölümü öğrencilerinin onların sorunlarına duyarsız kaldıklarında hissettiklerine ilişkin bulgular Çizelge 13'te yer almaktadır.

Çizelge 13. Hasta/yaşlı Bireylerin Hasta ve Yaşlı Bakım Hizmetleri Bölümü Öğrencilerinin Onların Sorunlarına Duyarsız Kaldıklarında Hissettiklerine İlişkin Bulgular

Tema	Kodlar	Katılımcılar
Hasta/yaşlılar Sorunlarına Duyarsız Kalındığında Hissettikleri	Duyarsızlık	H5,H6
	Yalnızlık	H7,H8,H9,H11,H13
	Ortak Çalışma	H4
	Destek Bekleme	H2,H3,H14
	İlgi Eksikliği	H1,H10,H12,H15

Çizelge 13 incelendiğinde, hasta ve yaşlı bireylerin, öğrencilerin onların yaşadığı bir soruna duyarsız kaldığını hissettiklerinde çeşitli duygular yaşadıkları ve beklentiler taşıdıkları görülmektedir. Katılımcılardan 2'si duyarsızlık hissettiklerini, 5'i yalnızlık duygusuna kapıldıklarını, 1'i ortak bir çalışma yapılmasını, 3'ü destek beklediğini ve 4'ü ilgi eksikliği yaşadığını belirtmiştir. Bu bulgular, öğrencilerin ilgisizliğinin bireylerde olumsuz etkiler yarattığını ve onların kendilerini yalnız ve değersiz hissetmelerine neden olduğunu göstermektedir. Hasta ve yaşlı bireyler, bu tür durumlarda daha fazla destek, iş birliği ve ilgi bekleyerek sorunlarının ciddiye alınmasını istemektedir. Öğrencilerin daha duyarlı bir yaklaşım sergilemeleri, bu olumsuz duyguların azaltılmasında önemli bir rol oynayabilir. Katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılara aşağıda yer verilmiştir.

H4: "*Beni anlamaya çalıştıklarında, bir takım gibi olduğumuzu hissediyorum. Böyle anlar gerçekten çok motive edici.*"

H6: "*Beni duymazdan geldiklerinde kendimi yalnız hissediyorum. Daha dikkatli olmalarını ve biraz daha anlayışlı olmalarını beklerdim.*"

H9: "*Beni duymadıklarında kendimi dışlanmış hissediyorum. Bir 'İyi misiniz?' bile çok şey değiştirir.*"

H14: "*Beni duymazdan geldiklerinde, bana değer verilmediğini düşünüyorum. Bu durumda daha fazla dikkat beklerdim.*"

H15: "*Beni duymazdan geldiklerinde kendimi tamamen dışlanmış gibi hissediyorum. O an en basit bir tepki bile büyük fark yaratır.*"

4.SONUÇ

Bu araştırmada elde edilen bulgular, öğrencilerin empatik yaklaşımlarının, hasta ve yaşlı bireylerde olumlu duygusal tepkiler uyandırdığını ve bu yaklaşımların onların moral ve psikolojik iyilik hallerine katkı sağladığını ortaya koymaktadır. KA-Sİ Empatik Eğilimler Ölçeği Ergen Formu sonuçlarına göre 3'e yakın bir değer elde edilmiş olup, bu "bana oldukça uygun" sonucuna karşılık gelmektedir. Bu sonuç, öğrencilerin empati düzeylerini orta-üst seviyede yansıtsa da, hasta/yaşlı bireylerle birebir çalışacak bir meslek grubunda yer almaları ve bu bireylerin hassasiyetleri göz önüne alındığında, ölçekten daha yüksek bir sonuç almaları beklenmektedir. Bu beklentinin haklılığını, hasta/yaşlı bireylere uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formundan elde edilen tema ve kodlama sonuçları da desteklemektedir. Hasta/yaşlı bireyler, öğrencilerden daha fazla empati ve hassasiyet beklediklerini ifade etmişlerdir. Bulgulara göre, öğrencilerin empati kurduklarını hisseden hasta ve yaşlı bireyler, kendilerini daha değerli ve anlaşılabilir hissettiklerini belirtmişlerdir. Empatik davranışların, hasta ev yaşlı bireylerin duygu ve deneyimlerini daha istekli bir şekilde paylaşmalarına ve duygusal olarak rahatlamalarına yardımcı olduğu söylenebilir. H7'de ifade edilen "*Bir öğrenci dinlerken yüzündeki samimi ifadeden empati kurduğunu hissettim, o an bana çok anlamlı geldi*" gibi örnekler, öğrencilerin empatik yaklaşımlarının, hasta/yaşlı bireylerde anlamlı bir bağ kurmalarına ve kendilerini daha iyi hissetmelerine vesile olduğunu göstermektedir. Ayrıca, destekleyici davranışlar ve içten tepkiler, hasta ve yaşlı bireylerin moral kaynağı olmuş, bu da bireylerin kendilerini daha güvende hissetmelerine yol açmıştır. Öğrencilerin göz teması kurması, samimi geri dönüşler sağlaması ve etkili bir şekilde dinlemesi, hasta ve yaşlı bireylerin kendilerini daha iyi anlaşılabilir hissetmelerine olanak tanımaktadır. H5 ve H8'de yer alan ifadeler, göz teması ve samimi geri dönüşlerin, öğrencilerin onları gerçekten anlamalarını sağladığına dair güçlü bir duygu oluşturduğunu göstermektedir. Katılımcılar, göz teması ve içten geri dönüşlerin, onlarla daha derin ve anlamlı bir bağ kurma imkânı sunduğunu ifade etmişlerdir. Öte yandan, öğrencilerin duyarsız kaldığını hissettiklerinde, hasta ve yaşlı bireylerin yalnızlık, değer eksikliği ve dışlanmışlık gibi duygular yaşadıkları anlaşılmaktadır. H9'daki "*Beni duymadıklarında kendimi dışlanmış hissediyorum*" ifadesi, öğrencilerin ilgisiz davranışlarının hasta/yaşlı bireylerde olumsuz etkiler yarattığını ve onların yalnızlık ve değersizlik hissi yaşadığını göstermektedir. Bu bulgular, öğrencilerin duyarlı ve dikkatli bir yaklaşım sergilemelerinin önemini vurgulamaktadır. Hasta ve yaşlı bireyler, empatik olmayan bir tutumla karşılaştıklarında, bu duygusal sıkıntıların üstesinden gelmek için daha fazla ilgi, destek ve anlayış beklemektedir. Bu bulgular, hasta/yaşlı bakım öğrencilerinin empati becerilerinin, hasta ve yaşlı bireylerle kurdukları etkileşimlerde önemli bir rol oynadığını ve bu becerilerin bireylerin psikolojik iyilik hallerini artırdığını ortaya koymaktadır. Hasta ve yaşlı bireyler, empatik olmayan bir tutumla karşılaştıklarında, bu duygusal sıkıntıların üstesinden gelmek için daha fazla ilgi, destek ve anlayış beklemektedir. Bu bulgular, hasta/yaşlı bakım öğrencilerinin empati becerilerinin, hasta ve yaşlı bireylerle kurdukları etkileşimlerde önemli

bir rol oynadığını ve bu becerilerin bireylerin psikolojik iyilik hallerini artırdığını ortaya koymaktadır.

Alanyazın incelendiğinde bu çalışmanın sonuçlarını destekleyen çalışmaların olduğu görülmektedir. Nitekim, Kutlu, Çokaloğlu ve Özgüvenç (2010) doktor-hasta ilişkisinde yaşanan iletişim sorunlarının da empati eksikliği ve doktorların kullandıkları dil nedeniyle ortaya çıktığını, sağlıklı bir iletişim için doktor-hastanın güven ve anlayışa dayalı bir ilişki kurması gerektiği, aksi halde hastanın hekime güveninin azalması ve yanlış teşhislerin artması gibi olumsuz sonuçların doğabileceğini vurgulamaktadır. Bundan dolayı, hekimlerin empati becerilerini artırmaları için tıp fakültelerinde iletişim derslerinin güçlendirilmesi, meslek içi eğitimlerin teşvik edilmesi ve aile hekimliği sisteminin yaygınlaştırılması gerektiğini önermektedir. Ayrıca Akgün Şahin ve Kardeş Özdemir (2015) yaptıkları çalışmanın sonuçları doğrultusunda, hemşirelerin iletişim ve empati düzeylerinin yüksek olması için, hizmet içi eğitimlere, kongre ve sempozyum gibi bilimsel toplantılara, ayrıca sosyal ve kültürel etkinliklere katılımlarının desteklenmesini ve kendilerini bilimsel olarak geliştirebilmeleri için fırsat verilmesini önermişlerdir. Bu durum, sağlık alanında empati becerilerinin yalnızca hasta ve yaşlı bakım öğrencileri için değil, tüm sağlık profesyonelleri için kritik bir öneme sahip olduğunu ve geliştirilmesi için empati konusunda yapılacak eğitimlere ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Bu araştırmada elde edilen bulgular, öğrencilerin empatik yaklaşımlarının, hasta ve yaşlı bireylerde olumlu duygusal tepkiler uyandırdığını ve bu yaklaşımların onların moral ve psikolojik iyilik hallerine katkı sağladığını göstermektedir. Nitel veriler, öğrencilerin empati kurduklarını hisseden hasta ve yaşlı bireylerin kendilerini daha değerli ve anlaşılabilir hissettiklerini ortaya koymaktadır. Bu bulgu, hemşirelerin empatik yaklaşımlarının hasta memnuniyetini artırdığı ve tedaviye uyumu kolaylaştırdığı yönündeki literatürle uyumludur (Er Koruyucu, Çekiç & Uslu Şahan, 2021)

Hasta ve yaşlı hizmetleri öğrencilerinin göz teması kurarak, açık geri dönüşler sağlayarak ve etkili dinleyerek empatik becerilerini geliştirmeleri, yaşlı bireylerin kendilerini değerli hissetmelerine yardımcı olur. Bu iletişimsel beceriler, güven oluşturarak bireylerin psikolojik iyilik hallerine olumlu etkiler yapar. Ayrıca, öğrencilerin etik duyarlılıklarını geliştirerek yaşlı bireylerin ihtiyaçlarını doğru tespit etmeleri, bakım kalitesini artırır. Empati ve etik duyarlılık, yaşlılara yönelik bakımda önemli bir rol oynar ve bu beceriler eğitimle geliştirilebilir, böylece hem yaşlıların hem de bakım verenlerin memnuniyeti artar. Bu durum, empatik becerilerin hasta-hemşire iletişimini güçlendirdiğini ve hastaların kendilerini önemli hissetmelerine yardımcı olduğunu belirten çalışmalarla paralellik göstermektedir (Ağaçdiken & Aydoğan, 2017)

Öğrencilerin empatik tutumları, moral kaynağı olmakta, bireylerin duygusal ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Ancak, empatik olmayan davranışların, hasta ve yaşlı bireylerde yalnızlık, dışlanmışlık ve değersizlik gibi olumsuz duyguları pekiştirdiği gözlemlenmiştir. Bu nedenle,

öğrencilerin empatik ve duyarlı bir yaklaşım sergilemeleri, hasta ve yaşlı bakımının kalitesini artıracak ve bireylerin psikolojik iyilik hallerini iyileştirecektir. Araştırmada nicel ve nitel verilerin analizinden elde edilen veriler hasta ve yaşlı bakımı bölümü öğrencilerinin empati becerilerini geliştirmeleri için bir eğitim programının hazırlanmasının gerekliliği olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu doğrultuda hazırlanacak bir eğitim programı sonucunda öğrencilerin empatik ve duyarlı bir yaklaşım sergilemeleri hasta ve yaşlı bakımının kalitesini ve bu bölüm öğrencilerinden hizmet alan hasta ve yaşlı bireylerin psikolojik sağlımlıklarını artıracığı söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Ağaçdiken, S., & Aydoğan, A. (2017). Hemşirelerde empatik beceri ve etik duyarlılık ilişkisi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(2), 122-129. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gumussagbil/issue/32272/359574>
- Akgün Şahin, Z., & Kardeş Özdemir, F. (2015). Hemşirelerin iletişim ve empati beceri düzeylerinin belirlenmesi. *JAREN*, 1(1), 1-7. <https://doi.org/10.5222/jaren.2015.001>
- Akgün, R., & Çetin, H. (2018). Üniversite öğrencilerinin iletişim becerilerinin ve empati düzeylerinin belirlenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(3), 67-85. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/638765>
- Akday, Ş. (2024). *Aile hekimliği uzmanlık öğrencilerinin iş doyumu ve empati becerisinin incelenmesi* (Uzmanlık tezi). Çukurova Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Adana.
- Altay, B., & Emiroğlu, O. N. (2005). Yaşlılık hizmetleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Dergisi*, 22(4), 165-170. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/188888>
- Ardahan, M. (2010). Yaşlılık ve huzurevi. *Aile ve Toplum*, 11(5), 25-32. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/198088>
- Bulut, E., & Çilingir, D. (2016). Yaşlı ayrımcılığı ve hemşirelik bakımına yansımaları. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 15(5), 446-449. <https://doi.org/10.5455/pmb.1-1453803809>
- Demir, Ö. (2018). Yaşlı bakım hizmetleri ve kadın istihdamına etkileri. *SETSci Conference Indexing System*, (3), 608-613. https://www.set-science.com/manage/uploads/ISAS2018-Winter_0039/SETSCI_ISAS2018-Winter_0039_00116.pdf
- Demirhan, M., Şahin, Y., & Şahin, U. (2023). Öğretmenlerde empatik beceriler üzerine bir araştırma. *Harran Maarif Dergisi*, 8(1), 1-13. <https://doi.org/10.22596/hej.1241731>

- Er Korucu, A., Çekiç, Y., & Uslu Şahan, F. (2021). Hemşirelik öğrencilerinin empatik eğilimleri ve bireyselleştirilmiş bakım algıları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 14(4), 370-378. <https://doi.org/10.46483/deuhfed.984305>
- Fırat, M., Kabakçı Yurdakul, I., & Ersoy, A. (2014). Bir eğitim teknolojisi araştırmasına dayalı olarak karma yöntem araştırması deneyimi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 65–86. <https://doi.org/10.14689/issn.2148-2624.1.2s3m>
- Güveli, M. (2006). XXXVI. Geleneksel Çubukçu Günleri konuşması: İBB Sağlık Daire Başkanlığı'nın yaşlı hizmetleri. *Türk Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Dergisi*, 52(Özel Ek A), A39-A41. <https://www.ftrdergisi.com/uploads/sayilar/219/buyuk/39-411.pdf>
- Gürer, A., Küdür Çırpan, F., & Atalan Özlen, N. (2019). Yaşlı bakım hizmetleri. *Journal of Health Services and Education*, 3(1), 1-6. <https://doi.org/10.35333/JOHSE.2019.44>
- Hojat, M., Gonnella, J. S., Nasca, T. J., Mangione, S., Vergare, M., & Magee, M. (2002). Physician empathy: Definition, components, measurement, and relationship to gender and specialty. *American Journal of Psychiatry*, 159(10), 1563–1569. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.159.9.1563>
- Kaya, A., & Siyez, D. M. (2010). KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği: Geliştirilmesi geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 35(156), 110-125. <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/181/20>
- Kutlu, M., Çolakoğlu, N., & Özgüvenç, Z. P. (2010). Hasta hekim ilişkisinde empatinin önemi hakkında bir araştırma. *Sağlıkta Performans ve Kalite Dergisi*, 2(2), 127-143. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/spkd/issue/29280/313471>
- Müftüler, H. G. (2018). İstanbul'da yaşlılık ve yaşlılığın yapısal değişimi. *Yıldız Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 58-80. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ysbed/issue/36582/397251>
- Olğun, S., & Yıldırım, B. (2019). Yaşlı bakımı ve evde hasta bakımı programı öğrencilerinin öğrenim gördükleri programa ilişkin görüş ve beklentileri. *Hemşirelik Bilimi Dergisi*, 2(2), 09–13. <http://dergipark.gov.tr/hbd>
- Özen, Y., & Gül, A. (2007). Sosyal ve eğitim bilimleri araştırmalarında evren-örneklem sorunu. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 394-422. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/31569>
- Şahin, S. (2010, Mayıs 26-30). *Yeni bir model; Ege Yaşlı Hizmet Merkezi* [Konferans sunumu]. Kaya Artemis Otel, Gazimağusa, KKTC.
- Şakıroğlu, F. (2021). Aile hekimlerinin görüşme ve ilişkisel empati becerisinin birinci basamak sağlık hizmetlerinden memnuniyet düzeyine etkisi (Uzmanlık tezi) Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi, Erzurum.

- Tanman Zıplar, Ü. (2015). Dünyada ve Türkiye'de Yaşlılık Hizmetleri. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 173-194. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jiss/issue/25891/272838>
- Tiryaki Şen, H., Taşkın Yılmaz, F., Pekşen Ünüvar, Ö., & Demirkaya, F. (2012). Birinci basamak sağlık hizmetlerinde görev yapan sağlık çalışanlarının empatik beceri düzeyleri. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 3(1), 6-12. <https://doi.org/10.5505/phd.2012.09797>
- Toraman, S. (2021). Karma yöntemler araştırması: Kısa tarihi, tanımı, bakış açıları ve temel kavramlar. *Nitel Sosyal Bilimler*, 3(1), 1-29. <https://doi.org/10.47105/nsb.847688>
- Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK]. (2024, Mart 27). İstatistiklerle Yaşlılar 2023 (Bülten No: 53710). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=%C4%B0statistiklerle-Ya%C5%9Fl%C4%B1lar-2023-53710&dil=1>
- Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK]. (2015). İstatistikler ile yaşlılar 2014 verileri. ISBN 978-975-19-6315-4.
- Yıldırım, Y. Z. (2021). Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün yaşlılara yönelik faaliyetleri: Yaşlı Destek Programı (YADES) örneği. İçinde Muhammet Enes Kayagil & Murat Kalkan (Eds). *Sosyal politikada kurum ve kuruluşlar: Ulusal ve uluslararası boyutlarıyla değerlendirmeler I* (ss. 40-72). Filiz Kitabevi.

A CASE STUDY BASED ON DIGITAL LITERACY LEVELS OF EFL LEARNERS IN TURKEY: WHAT ARE THEIR PERCEPTIONS?

Assist. Prof. HALENUR OCAKTAN ÇELİKTÜRK

Mudanya University, halenurocaktan.celikturk@mudanya.edu.tr - 0000-0001-6802-9625

SUMMARY

This study intends to explore the perceptions of tertiary-level Turkish EFL learners about their digital literacy skills and digital tool usage and preferences. The participants of the study consisted of 15 students in the English language and literature department at a private university in the western part of Türkiye. The study employed a qualitative research design, and the data were gathered through semi-structured, one-to-one interviews with the participants, and the data were analyzed through thematic analysis. According to the findings, the themes were revealed as pleasure prompter, academic-life assistant, and a way of reaching first-hand-like information in terms of utilizing digital tools. Furthermore, the participants described themselves as a generation born into the digital age to label their digital literacy skills and how they manage to use them. Lastly, the responses of the participants indicated limitations of digital tools as a theme in which the dangers and potential misleading information were included. The participants' widespread digital tool preferences were clarified as artificial intelligence, especially ChatGPT, search engines, mostly Google, video-based websites, such as YouTube, and social media platforms like WhatsApp, which vary regarding their purposes. The study concluded that the use of digital tools is one of the abilities of today's young adults, which correlates with the previous studies as well. In addition, EFL learners in Turkey are mostly able to employ digital tools according to their intentions, ranging from their social lives to their academic lives. Although their perceived digital abilities, based on the departments of the participants, access to books and documents was seen as a crucial capability, and as a constraint at the same time, which should be enhanced according to the findings. As a conclusion, the study presents suggestions to learners, instructors, and policymakers for minimizing the lacking points of using digital tools and monitoring them.

Key Words: Digital literacy, Digital tools, Turkish EFL learners

TÜRKİYE'DE YABANCI DİL OLARAK İNGİLİZCE ÖĞRENEN ÖĞRENCİLERİN DİJİTAL OKURYAZARLIK DÜZEYLERİNE DAİR BİR ÖRNEK OLAY ÇALIŞMASI: KATILIMCILARIN DİJİTAL OKURYAZARLIK ALGILARI NEDİR?

Dr. Öğr. Üyesi HALENUR OCAKTAN ÇELİKTÜRK

Mudanya Üniversitesi, halenurocaktan.celikturk@mudanya.edu.tr - 0000-0001-6802-9625

ÖZET

Bu çalışma, üniversite düzeyinde düzeyindeki yabancı dil olarak İngilizce öğrenen Türk öğrencilerinin dijital okuryazarlık becerileri ve dijital araç kullanımı ve tercihleri hakkındaki algılarını araştırmayı amaçlamaktadır. Araştırmanın katılımcıları Türkiye'nin batısındaki özel bir üniversitenin İngiliz dili ve edebiyatı bölümünde öğrenim gören 15 öğrenciden oluşmaktadır. Nitel araştırma deseninin kullanıldığı çalışmada veriler, katılımcılarla yarı yapılandırılmış birebir görüşmeler yoluyla toplanmış ve bu veriler tematik analiz yoluyla analiz edilmiştir. Çalışmanın bulgularına göre dijital araç kullanımına dair temalar; keyif veren, akademik yaşam asistanı ve dijital araçları kullanma açısından ilk elden bilgiye ulaşma aracı şeklinde ortaya çıkmıştır. Ayrıca katılımcılar, dijital okuryazarlık becerilerini ve bunları nasıl kullanmayı başardıklarını etiketlemek için kendilerini dijital çağda doğmuş bir nesil olarak tanımlamıştır. Son olarak katılımcıların yanıtlarına göre dijital araçların sınırlılıkları teması, tehlikelerin ve olası yanıltıcı bilgilerin yer aldığı bir tema olarak belirlenmiştir. Katılımcıların yaygın dijital araç tercihleri ise ChatGPT başta olmak üzere yapay zekâ, çoğunlukla Google olmak üzere arama motorları, YouTube gibi video tabanlı web siteleri ve WhatsApp gibi sosyal medya platformlarının kullanım amaçlarına göre farklılık gösterdiği şeklinde açıklanmıştır. Çalışma, dijital araçların kullanımının günümüzün genç yetişkinlerinin yeteneklerinden biri olduğu ve bu sonucun da önceki çalışmalarla da örtüştüğü sonucuna varmıştır. Ayrıca Türkiye'de yabancı dil olarak İngilizce öğrenen öğrenciler çoğunlukla sosyal hayatlarından akademik hayatlarına kadar dijital araçları kendi amaçları doğrultusunda kullanabilmektedir. Katılımcıların bölümlerine göre algılanan dijital yetenekleri, kitap ve belgelere erişim için önemli bir yetenek ve aynı zamanda bir kısıtlama olarak görülse de bulgulara göre geliştirilmesi gereken bir durum olarak saptanmıştır. Sonuç olarak çalışma, dijital araçların kullanımı ve bu sürecin yönetilmesi için eksik noktaların en aza indirilmesi için öğrencilere, eğitmenlere ve ilgililere öneriler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dijital okuryazarlık, Dijital araçlar, Türkiye'de yabancı dil olarak İngilizce öğrenen öğrenciler

SENİN FARKIN/DALIĞIN YARATICI DRAMA İLE SÜRDÜRÜLEBİLİR BİR DÜNYA

Dr. Öğr. Üyesi, GÜLİZ ŞAHİN

Balıkesir Üniversitesi, guliz@balikesir.edu.tr- 0000-0003-4487-5258

Lisans Öğr., ESRA KARAAL

Balıkesir Üniversitesi, essrakaraal28@gmail.com- 0009-0007-0551-9919

Lisans Öğr., AZRA MAÇÇA

Balıkesir Üniversitesi, azraamacca@gmail.com- 0009-0000-4057-1455

ÖZET

Bu çalışma, sürdürülebilir kalkınma eğitiminin (SKE) yaratıcı drama yöntemiyle ilkökul öğrencilerine aktarılmasını amaçlamaktadır. Sürdürülebilirlik, doğal kaynakların etkin kullanımı ve gelecek nesiller için korunmasını vurgulayan bir kavramdır. SKE, bireylere çevresel, sosyal ve ekonomik sürdürülebilirlik konularında bilgi ve beceri kazandırarak sorumlu davranışları teşvik etmeyi hedefler. Bu çalışmada yaratıcı drama, sürdürülebilir kalkınma amaçlarının (SKA) ilkökul öğrencilerine aktarılmasını sağlayan etkileşimli bir yöntem olarak kullanılmış, öğrencilerde farkındalık oluşturulması ve yaratıcı yazma becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Çalışma, Balıkesir ili Altıeylül ilçesinde yer alan bir devlet okulunda, 16 gönüllü 4. sınıf öğrencisi (8 kız, 8 erkek) ile yürütülmüştür. Araştırmada karma yöntem benimsenmiş, veri toplama sürecinde nitel veriler için yarı yapılandırılmış gözlem formları, araştırmacı gözlem notları ve anekdot kayıtlarından yararlanılmış, nicel verilerin toplanmasında ise Kasap (2019) tarafından geliştirilen “Yaratıcı Yazma Çalışmalarını Değerlendirme Ölçeği” değerlendirme amaçlı kullanılmıştır. Dokuz hafta süren yaratıcı drama atölyeleri aracılığıyla sürdürülebilirlik kavramları ele alınmış, öğrencilerin süreç öncesi ve sonrası bilgi düzeyleri yarı yapılandırılmış gözlem formlarıyla; yaratıcı yazma ürünleri ise yaratıcı yazma ürünlerini değerlendirme ölçeğiyle değerlendirilmiştir. Bulgular, yaratıcı drama destekli eğitimin öğrencilerin SKA bilgi düzeylerini artırdığını ve yaratıcı yazma becerilerini geliştirdiğini göstermektedir. Ön-test ortalama puanı 1,31 iken, son-test ortalaması 2,64’e yükselmiştir (p < 0,001). Öğrencilerin yaratıcı yazma ürünleri, öncesine göre belirgin bir gelişim göstermiştir. Ayrıca, sürdürülebilir kalkınma ile ilgili kavram bilgisi ön-testte %85 oranında eksikken, son-testte bu oran %93’e yükselmiştir. Bu çalışma yaratıcı dramanın SKA’yı, çevre bilinci oluşturmayı, sosyal sorumluluk kazandırmayı ve aktif öğrenmeyi teşvik etme potansiyeline dikkat çekmektedir. Özellikle sınıf öğretmenleri için uygulanabilir yaratıcı drama atölye önerileri sunan bu çalışma TÜBİTAK 2209A projesi kapsamında desteklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilir kalkınma, yaratıcı drama, yaratıcı yazma, ilkökul eğitimi.

YOUR DIFFERENCE/AWARENESS CREATING A SUSTAINABLE WORLD WITH CREATIVE DRAMA

Assist. Prof. Dr., GÜLİZ ŞAHİN

Balikesir University, guliz@balikesir.edu.tr- 0000-0003-4487-5258

Undergraduate Student, ESRA KARAAL

Balikesir University, essrakaraal28@gmail.com- 0009-0007-0551-9919

Undergraduate Student, AZRA MAÇÇA

Balikesir University, azraamacca@gmail.com- 0009-0000-4057-1455

ABSTRACT

This study aims to introduce education for sustainable development (ESD) to elementary school students through the creative drama method. Sustainability is a concept that emphasizes the efficient use of natural resources while ensuring their preservation for future generations. ESD seeks to equip individuals with knowledge and skills in environmental, social, and economic sustainability, fostering responsible behavior. In this research, creative drama is employed as an interactive method to convey the principles of sustainable development goals (SDGs) to young students, aiming to raise awareness and improve their creative writing skills. The study was conducted in a public elementary school in Altieylül, Balıkesir, involving 16 voluntary fourth-grade students (8 girls, 8 boys). In the data collection process, semi-structured observation forms, researcher observation notes and anecdotal records were used for qualitative data, and the “Scale for Evaluation of Creative Writing Studies” developed by Kasap (2019) was used for evaluation purposes in collecting quantitative data. Sustainability concepts were addressed through nine-week creative drama workshops, students' knowledge levels before and after the process were evaluated with semi-structured observation forms, and creative writing products were evaluated with the creative writing products evaluation scale. The findings show that creative drama-supported education increased students' SDG knowledge levels and improved their creative writing skills. While the pre-test mean score was 1.31, the post-test mean score increased to 2.64 ($p < 0.001$). Students' creative writing products showed a significant improvement compared to the pre-test. In addition, while 85% of the students lacked conceptual knowledge about sustainable development in the pre-test, this rate increased to 93% in the post-test. This study highlights the potential of creative drama to promote SDGs, environmental awareness, social responsibility and active learning. This study, which provides applicable creative drama workshop suggestions especially for classroom teachers, was supported by TUBITAK 2209A project.

Keywords: Sustainable development, creative drama, creative writing, primary education.

SINIF ÖĞRETMEN ADAYLARININ GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETİMİ YETERLİLİKLERİ

Doç. Dr. SİBEL ADAR CAN

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, sibeladar03@gmail.com.tr-
0000-0001-6983-866X

ÖZET

Görsel sanatlar, kişinin kendisini ifade edebilmesine, duygu, düşünce, arzu ve isteklerini başkalarına aktarabilmesine aracılık eden estetik bir olgudur. Bu olgu içerisinde de, en kolay, en yalın ve en güzel ifade aracı olan resim oldukça önemli bir yere sahiptir. Resmin hayatımızdaki anlamı, yeri ve önemi özellikle çocukluk döneminde oldukça etkilidir. Öyle ki daha okuma yazma bilmeyen çocuklar, büyük bir hevesle resim yapmaya başlar ve kendini resimle ifade eder. Bu yüzden de eğitimin özellikle ilk yıllarında çocukların gelişimine olan etkisi ile üzerinde özenle durulması gereken bir konudur. Görsel sanatlar dersleri ilköğretim birinci kademedeki sınıf öğretmenleri tarafından yürütülmektedir. Bu durum sınıf öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının görsel sanatlar alanıyla ilgili mesleki yeterliliklerini merak edilir bir hale getirmektedir. Bu alanda yapılan araştırma sayılarının sınırlı sayıda olması bu araştırmanın yapılmasını gerekli kılmıştır. Araştırma Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı 4. Sınıf öğrencisi 50 sınıf öğretmeni adayı ile yürütülmüştür. Araştırma görsel sanatlar öğretimi dersinin, sınıf öğretmen adayları üzerindeki yeterliliklerini değerlendirmeyi hedeflemektedir. Bu kapsamda öğrencilere nitel araştırma teknikleri içerisinde yer alan yarı yapılandırılmış görüşme formları uygulanmıştır. Araştırma 2023-2024 eğitim-öğretim yılı sonunda aynı zamanda öğrencilerin staj programları da tamamlandıktan sonra yapılmıştır. Sınıf öğretmen adaylarının, 3 ders saati olarak almış oldukları görsel sanatlar öğretimi dersinin, kendilerini öğretmen olarak atandıklarında, bu dersi verebilecek donanımına ne kadar ulaştığını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formları ile elde edilen veriler, betimsel analiz tekniği ile değerlendirilerek sonuca ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Görsel Sanatlar, Öğretmen Adayları, Resim, Sınıf Öğretmenliği.

VISUAL ARTS TEACHING COMPETENCIES OF CLASSROOM TEACHER CANDIDATES

ABSTRACT

Visual arts are an aesthetic phenomenon that enables a person to express themselves and to convey their feelings, thoughts, desires and wishes to others. In this phenomenon, the easiest, simplest and most beautiful means of expression, painting, has a very important place. The meaning, place and importance of painting in our lives are especially effective in childhood. So

much so that children who do not know how to read and write begin to draw with great enthusiasm and express themselves through painting. Therefore, it is a subject that should be carefully considered due to its effect on the development of children, especially in the early years of education. Visual arts lessons are carried out by class teachers in the first stage of primary education. This situation makes the professional competences of classroom teachers and teacher candidates in the field of visual arts a matter of curiosity. The limited number of studies conducted in this field made it necessary to conduct this research. The research was conducted with 50 classroom teacher candidates who are 4th grade students in the Department of Basic Education, Faculty of Education, Classroom Teaching Department, Niğde Ömer Halisdemir University. The research aims to evaluate the competences of the visual arts teaching course on classroom teacher candidates. In this context, semi-structured interview forms, which are among the qualitative research techniques, were applied to the students. The research was conducted at the end of the 2023-2024 academic year and after the students' internship programs were completed. It was conducted to determine to what extent the visual arts teaching course, which the classroom teacher candidates took as 3 hours, equipped them to teach this course when they were appointed as teachers. The data obtained with the semi-structured interview forms in the research was evaluated with the descriptive analysis technique and the conclusion was reached.

Key Words: Visual Arts, Teacher Candidates, Painting, Classroom Teaching

1.GİRİŞ

Görsel sanatlar, kişinin kendisini ifade edebilmesine, duygu, düşünce, arzu ve isteklerini başkalarına aktarabilmesine aracılık eden estetik bir olgudur. Bu olgu içerisinde de, en kolay, en yalın ve en güzel ifade aracı olan resim, en önemli yere sahiptir. Resmin hayatımızdaki anlamı, yeri ve önemi özellikle çocukluk döneminde oldukça fazladır. Öyle ki daha okuma yazma bilmeyen çocuklar, büyük bir hevesle resim yapmaya başlar ve kendini resimle ifade eder. Bu yüzden de eğitimin özellikle ilk yıllarında çocukların gelişimine olan etkisi ile üzerinde özenle durulması gereken bir konudur.

Görsel Sanatlar Eğitiminin sanat eğitimi içerisinde oldukça özel bir alanı oluşturduğu bilinmektedir. Bu alan resimden grafik tasarımına, mimariden tekstile, heykelden seramik sanatına kadar birçok sanat dalını içine almaktadır. Bu geniş yelpaze içinde görsel sanatlar, kişinin günlük yaşamının bir parçası durumundadır. Kişinin her alanda ve her an karşılaşabildiği görsel sanatlar ürünlerini anlayabilmek için görsel sanatlar eğitimi zorunludur. Özellikle erken çocukluk döneminde elde edilen kazanımlar bireyin ileriki hayatında olumlu olarak yansımaktadır. Bu yüzden ilköğretim birinci kademesinde daha sonrasında da ortaöğretimde okuyan öğrencilere Görsel Sanatlar Eğitiminin titizlikle ve amacına uygun bir şekilde verilmesi gerekmektedir (Ayaydın, Vural, Tuna, & Yılmaz, 2011).

Görsel Sanatlar Eğitimi; bireye sanatın yasa ve tekniklerini kullanarak estetik kişilik kazandırmayı amaçlayan bir eğitim alanıdır (Aykut, 2006). Görsel Sanatlar Eğitimi, sanat ve eğitimin değişik boyutta, değişik konumlarda, ve ağırlıkta bir araya geldiği bir alandır. Çevreyle ilk tanışma, görme, algılama, adlandırma ve düzenleme ile başlayan sanat eğitimi daha sonra ürün verme tat alma olarak gelişir (Kırıçoğlu, 2002). Milli eğitim müfredatı içerisinde görsel

sanatlar dersi, birey için en az diğer dersler kadar gerekli bir derstir. Bireyin kendisini daha iyi ifade edebilmesini, çevresine uyum sağlayabilmesini, estetik beğenisinin gelişimine katkı sağlayan önemli bir derstir. Fakat hem büyük kentlerde hem de diğer köy, kasaba ve şehirlerde bu derse verilen önem oldukça alt düzeydedir (Başbuğ & Başbuğ 2016). Görsel sanatlar dersleri, ilköğretim birinci kademede sınıf öğretmenleri tarafından yürütülmektedir. Bu durum sınıf öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının görsel sanatlar alanıyla ilgili mesleki yeterliliklerini merak edilir bir hale getirmektedir.

2. UYGULAMALAR

2.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi: Araştırma, sınıf öğretmen adaylarının görsel sanatlar öğretimi alan yeterliliklerini belirlemeye yönelik yapılmış bir çalışmadır. Bu çalışma ile ilköğretim birinci kademede görsel sanatlar öğretmenleri yerine sınıf öğretmenleri tarafından yürütülen görsel sanatlar derslerinde sınıf öğretmeni adaylarının yeterliliklerine dikkati çekmek hedeflenmiştir. Bu alanda yapılan araştırmaların çok az olması, bu araştırmanın önemini artırmaktadır.

2.2. Araştırmanın Modeli: Araştırmada öğrencilere nitel araştırma teknikleri içerisinde yer alan yarı yapılandırılmış görüşme formları uygulanmıştır. Uygulanan görüşme formlarından elde edilen sonuçlar araştırmacı tarafından betimsel analiz yöntemi ile değerlendirilmiştir. Araştırma ayrıca durum (örnek olay) çalışmasıdır. araştırmacının 14 haftalık görsel sanatlar öğretimi dersi gözlem ve verilerinden oluşmaktadır.

2.3. Araştırma grubu: Araştırma Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı 4. Sınıf öğrencisi 50 sınıf öğretmeni adayı ile yürütülmüş ve bu öğrenci grubu ile sınırlı tutulmuştur.

2.4. Veri Toplama Araçları: Araştırma Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı 4. sınıfta 2023-2024 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde 14 haftalık süreçte araştırmacının kendi yürütmüş olduğu görsel sanatlar öğretimi dersi gözlem ve verilerinden oluşmaktadır. 14 haftalık süreç sonunda öğrencilere yarı yapılandırılmış görüşme formları uygulanmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile değerlendirilmiştir. Araştırma 2023-2024 eğitim-öğretim yılı sonunda aynı zamanda öğrencilerin staj programları da tamamlandıktan sonra yapılmıştır.

2.5. Araştırmanın Problemi: Sınıf öğretmen adaylarının, lisans eğitimi süresince sadece 3 ders saati olarak almış oldukları görsel sanatlar öğretimi dersi sonunda sorulan; ‘öğretmen olarak atandığınızda, kendinizi bu dersi verebilecek yeterli bilgi birikimine sahip olarak görüyor musunuz?’ ve ‘sınıf öğretmenliği programında sadece 3 ders saati olarak yer alan görsel sanatlar öğretimi dersinin sınıf öğretmenliği için yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?’ sorularından oluşmaktadır.

3.SONUÇLAR VE DEĞERLENDİRME

Araştırma grubunun araştırma sorularına verdiği cevaplar aşağıdaki çizelgede verilmiştir.

Sorular	Evvet	Hayır	Kısmen	Toplam
14 haftalık görsel sanatlar dersi sonunda atandığınızda kendinizin bu dersi yürütecek bilgi birikimine sahip olarak görüyor musunuz?	30	12	7	50
4 yıllık Sınıf öğretmenliği lisans programında sadece 3 ders saati olarak yer alan görsel sanatlar öğretimi dersinin sınıf öğretmenliği için yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?	20	30	-	50

14 hafta süresince almış olduğunuz görsel sanatlar öğretimi dersi ile atandığınızda kendinizin bu dersi yürütecek bilgi birikimine sahip olarak görüyor musunuz?

Bu soru ile 50 sınıf öğretmen adayından 30'unun kendilerini atandıklarında bu dersi yürütecek bilgi birikimine sahip olarak gördükleri, 12 öğrencinin kendini yeterli olarak görmediği, 7 öğrencinin de kendini kısmen yeterli gördüğü sonucu ortaya çıkmıştır.

4 yıllık Sınıf Öğretmenliği lisans programında sadece 3 ders saati olarak yer alan görsel sanatlar öğretimi dersinin, sınıf öğretmenliği için yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

Bu soru kapsamında; araştırmaya katılan öğrencilerden 17'sinin görsel sanatlar öğretimi ders saatlerinin lisans programına göre yeterli olduğu görüşü ortaya çıkarken, 33 öğrencinin 3 saatlik görsel sanatlar derslerinin yetersiz olduğu şeklinde görüş bildirdiği görülmüştür.

TARTIŞMA VE SONUÇ

'14 haftalık görsel sanatlar dersi sonunda atandığınızda kendinizin bu dersi yürütecek bilgi birikimine sahip olarak görüyor musunuz?' sorusu ile elde edilen sonuçta, araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından fazlası kendisini bu alanda yeterli donanıma ulaşmış olarak gördüğü ortaya çıkmıştır. Kendilerini yeterli gören öğrencilerin geneli kendilerini geliştirmek suretiyle bu dersi verebileceklerini ifade etmişlerdir. 14 hafta boyunca görsel sanatlar öğretimi dersinde gözlenen öğrenciler, her türlü çalışmada hemen internete başvurmakta, orada yer alan yapılmış çalışmaları birebir kopyalama suretiyle çalışmalarını yapmaktadırlar. İnternetin kendileri için büyük bir kolaylık olduğunu öğretmen olduklarında da sadece oradan bakarak görsel sanatlar derslerini yürütebileceklerini düşünmektedirler. Yaptıkları her çalışmada düşünerek tasarlamak, kendi tasarımlarını kendi fikirlerini kullanmak yerine kolay olanı seçip yapılmış olanı kopyalamayı tercih etmektedirler. Bunun öğretmenlikte de eksikliklerini giderecek bir yöntem olduğu fikrindedirler. Görsel sanatlar öğretimindeki eksikliklerini internet aracılığı ile kapatabileceklerini düşünmektedirler. Öğrencilerden sadece 12 si kendini yetersiz görmektedir. Bu öğrencilerin yetersiz görmelerindeki en büyük sebep ise kendilerini resim alanında yetersiz olarak görmelerinden kaynaklanmaktadır. Kendileri yeteneksiz olduğu için dersi yürütecek donanıma sahip olmadıkları gibi bir algı söz konusudur. Sınıf öğretmenliği bölümünde görsel

sanatlar öğretimi dersinde sınıftaki öğrencilerinin genelinde yeteneksiz oldukları, yetenekleri olsa resim bölümünde okuyor olacakları, resim yapamayacakları gibi bir algı söz konusudur. Halbuki resim doğuştan gelen bir yetenek olmasının yanında sonradan öğrenilebilir. Bazı teknikleri öğrenmek konuyu yansıtabilmek için yeterlidir. Ya da görsel sanatları öğretebilmek için çok yetenekli olmaktan ziyade konuyu ve tekniği çok iyi bilmek ve bunu amacına uygun bir şekilde yansıtabilmektir önemli olan.

‘4 yıllık Sınıf öğretmenliği lisans programında sadece 3 ders saati olarak yer alan görsel sanatlar öğretimi dersinin sınıf öğretmenliği için yeterli olduğunu düşünüyor musunuz? sorusu ile elde edilen sonuçlara baktığımızda; araştırmada öğrencilerin yarısından fazlası, ders saatlerinin yeterli olmadığı görüşünü belirtmişlerdir (30 öğrenci). 20 öğrenci ders saatlerinin yeterli olduğunu ifade etmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından fazlası ders saatlerinin yetersiz olduğu konusunda hemfikirken, aldıkları görsel sanatlar eğitimi ile sınıf öğretmeni olarak atandıklarında görsel sanatlar derslerini yürütebileceklerini düşünmektedirler. Ders saatinin yetersiz olduğunu belirten öğrenciler, görsel sanatlar derslerinin diğer dersler kadar önemli bir ders olduğunu, çocuğu rahatlatarak motive edecek diğer derslere hazırlayacak bir süreç olduğunu, bunun içinde ciddi ders saatleri ve birikim gerektirdiği şeklinde görüşler bildirmişlerdir. Ayrıca öğrenciler görsel sanatlar öğretimi dersinin 4.sınıf yerine 2. sınıfta ya da 3. sınıfta olursa daha verimli olacağını düşünmektedirler. Son sınıfta yer alan bu derslerde atanma kaygısı ile derse motivasyonlarının düştüğünü ifade etmektedirler.

ÖNERİLER

Yapılan bu araştırma sonucunda aşağıdaki öneriler getirilmektedir.

- Öncelikli olarak Sınıf Öğretmenliği Programlarında görsel sanatlar ders saatlerinin artırılması önerilmektedir.
- İlköğretim 2. kademedede 1 ders saati olarak ve branş öğretmenleri tarafından yürütülen görsel sanatlar eğitimi derslerinin ilköğretim birinci kademedede de sınıf öğretmenleri yerine, görsel sanatlar öğretmenleri tarafından yürütülmesinin daha doğru olacağı önerilmektedir.
- Öğrenciler staj programlarında genellikle görsel sanatlar derslerinin işlenmediğini, diğer derslerin etüt dersiymiş gibi kullanıldığını ifade etmişler, bu derslerin daha ciddiye alınması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu yüzden bu derslerin okullarda amacına uygun yürütülmesine yönelik uygun denetimler yapılması önerilmektedir.
- 4. sınıfta yer alan görsel sanatlar eğitimi dersinin 2. ya da 3. sınıflara alınmasının atanma kaygısı ile motivasyonu düşen öğrenciler için daha uygun olacağı önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Alakuş A. O. ve Mercin, L., (2009), *Sanat eğitimi ve görsel sanatlar öğretimi*, Pegem Yayınları.
- Ayaydın, A., Vural, D. Ü., Tuna, S., & Yılmaz, M. G. (2011). Sanat eğitimi ve görsel sanatlar öğretimi.
- Aykut, A. (2006). Günümüzde görsel sanatlar eğitiminde kullanılan yöntemler. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(21), 33-42.

- Başbuğ, F., & Başbuğ, Z. (2016). Görsel sanatlar eğitimi üzerine notlar. *Akdeniz Sanat*, 9(18).
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi: 'Kavramlar ilkeler teknikler'*, Nobel Yayıncılık
- Kırıçoğlu, O., (2002). “Sanatta Eğitim”.(2. baskı). Pagem yayınları
- Özsoy, V. (2006), Görsel sanatlar eğitiminde uygulamalar. *Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları*, No: 4,
- Şimşek, H. ve Yıldırım, A. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

REVOLUTIONIZING TEACHING METHODS WITH ADVANCED DIGITAL SOLUTIONS

Ling Chen ,Haruto Sato, Kwame Boateng

University of Ghana, School of Education and Leadership, Accra, Ghana

ABSTRACT

The integration of advanced digital solutions into education has revolutionized teaching methodologies, enhancing student engagement and learning outcomes. This study explores the impact of artificial intelligence (AI), virtual reality (VR), and adaptive learning platforms in modern classrooms. Through a comparative analysis of different educational settings, we assess how digital tools foster personalized learning, improve accessibility, and bridge educational gaps. The findings suggest that while technology significantly enhances instruction, challenges such as digital literacy and infrastructure must be addressed. Future research should focus on optimizing digital teaching methods to ensure inclusivity and efficiency.

Keywords: digital education, AI in teaching, personalized learning, virtual classrooms

IMPROVING ENGINEERING EDUCATION STANDARDS THROUGH QUALITY ASSURANCE AND SELF-ASSESSMENT

Wei Li (Tsinghua University, Department of Engineering Education, Beijing, China), Yuki Nakamura (Kyoto University, Faculty of Engineering, Kyoto, Japan)

Engineering education plays a crucial role in technological advancements, requiring continuous improvement through quality assurance mechanisms and self-assessment. This paper examines the implementation of accreditation frameworks and self-evaluation processes to enhance educational standards in engineering institutions. By analyzing case studies from leading universities, we identify best practices in curriculum development, faculty training, and student assessment. The research highlights the necessity of institutional commitment to quality assurance for long-term academic success. Strengthening self-assessment tools can lead to improved instructional methodologies, better student preparedness, and alignment with industry needs.

Keywords: engineering education, quality assurance, accreditation, self-assessment

BOOSTING HISTORY EDUCATION WITH MULTIMEDIA TOOLS: A CROSS-CULTURAL ANALYSIS

Dr. Samuel Owusu (*University of Ghana, Department of History, Accra, Ghana*), ***Dr. Grace Wambui*** (*University of Nairobi, Institute of Historical Studies, Nairobi, Kenya*), ***Dr. Amina Diallo*** (*Cheikh Anta Diop University, Faculty of Arts and Humanities, Dakar, Senegal*)

The use of multimedia tools in history education has significantly transformed pedagogical approaches, making historical narratives more engaging and interactive. This study investigates the effectiveness of multimedia resources—such as digital archives, documentary films, and interactive simulations—in enhancing history instruction across different cultural contexts. Through case studies in Africa, this research evaluates how these tools improve student comprehension, retention, and critical thinking. Findings suggest that multimedia integration fosters a deeper understanding of historical events while addressing the challenges of traditional rote memorization techniques. Future advancements should prioritize culturally relevant content to ensure inclusivity and accuracy in historical education.

Keywords: history education, multimedia learning, digital archives, interactive teaching

TRANSFORMING SCIENCE EDUCATION: CUTTING-EDGE APPROACHES TO TEACHING NUCLEAR CONCEPTS

Lin Zhang , Ahmed El-Sayed

Cairo University, Department of Nuclear Physics, Cairo, Egypt

Abstract

Science education has evolved with the adoption of innovative strategies to enhance the teaching of complex subjects such as nuclear physics. This paper explores novel pedagogical approaches, including gamification, virtual laboratories, and inquiry-based learning, to improve students' understanding of nuclear concepts. By comparing traditional and modern teaching methods, this study demonstrates how interactive and technology-driven instruction fosters deeper comprehension and engagement. Challenges such as ethical concerns, misinformation, and accessibility are also addressed. The research concludes that a multidisciplinary approach combining technology and experiential learning can significantly enhance science education.

Keywords: nuclear education, interactive learning, virtual laboratories, gamification

EVALUATING MENTAL HEALTH SUPPORT FOR ENGINEERING STUDENTS: THE ROLE OF THERAPIST CHARACTERISTICS

Prof. Dr. Kenji Yamamoto

University of Tokyo, Faculty of Education, Tokyo, Japan

Abstract

Engineering students face unique mental health challenges due to the rigorous nature of their academic programs. This study examines the impact of therapist characteristics on the effectiveness of mental health support services for engineering students. Through qualitative interviews and survey data collected from students and mental health professionals, the research highlights key therapist attributes such as empathy, technical understanding, and communication skills. The findings suggest that therapists with prior exposure to STEM-related stressors can better relate to engineering students, fostering a more productive therapeutic environment. The study also emphasizes the importance of culturally responsive therapy and individualized counseling approaches. By improving therapist-student interactions, universities can enhance mental health outcomes and academic performance among engineering students.

Keywords: mental health, engineering education, therapist characteristics, academic stress

OVERCOMING CHALLENGES IN CONSTRUCTION MEASUREMENT EDUCATION

Jamal Mwangi

University of Nairobi, Department of Civil Engineering, Nairobi, Kenya

Abstract

Construction measurement education plays a critical role in preparing students for careers in the construction industry. However, students often struggle with complex mathematical calculations, software applications, and real-world measurement techniques. This study explores strategies to overcome these challenges, including the integration of digital tools, hands-on training, and curriculum modifications. The research incorporates feedback from students, educators, and industry professionals to identify gaps in current teaching methodologies. Findings suggest that the use of virtual reality simulations and field-based learning significantly improves student comprehension. Recommendations include incorporating project-based learning and fostering stronger industry-academic collaborations to bridge the gap between theoretical knowledge and practical application.

Keywords: construction education, measurement techniques, digital tools, experiential learning

CHANGING BEHAVIORS THROUGH EDUCATIONAL GAMES: A FOCUS ON ENVIRONMENTAL CONSCIOUSNESS

Sakura Yamamoto

Kyoto University, Graduate School of Education, Kyoto, Japan

Assoc. Prof. Dr. Ochieng Mwangi

University of Nairobi, Department of Environmental Studies, Nairobi, Kenya

Abstract

Educational games have emerged as effective tools for promoting behavioral change, particularly in environmental awareness. This study investigates the impact of gamification on fostering environmental consciousness among students. A comparative analysis of traditional environmental education and game-based learning reveals that interactive and immersive experiences significantly enhance knowledge retention and behavioral shifts. The research highlights the role of reward systems, storytelling, and real-world applications in engaging students. Findings indicate that educational games not only increase awareness but also inspire long-term sustainable practices. The study suggests integrating such games into formal curricula to maximize their effectiveness.

Keywords: educational games, environmental awareness, gamification, behavioral change

TRANSFORMING LEARNING THROUGH HYBRID EDUCATION: THE IMPACT OF DIGITAL TOOLS

Haruto Tanaka

Osaka University, Department of Educational Technology, Osaka, Japan

Abstract

Hybrid education, combining online and in-person learning, has revolutionized modern education. This study evaluates the effectiveness of digital tools in hybrid learning environments and their impact on student engagement and academic performance. By analyzing case studies from various educational institutions, the research identifies key factors that contribute to successful hybrid education, including interactive platforms, adaptive learning technologies, and real-time feedback mechanisms. Findings suggest that digital tools enhance accessibility, flexibility, and personalized learning experiences. However, challenges such as digital literacy gaps and technological limitations must be addressed. The study proposes strategies for optimizing digital integration in hybrid education to ensure inclusive and effective learning experiences.

Keywords: hybrid education, digital learning, student engagement, educational technology

**ADVANCING ROBOTIC SYSTEMS EDUCATION THROUGH INNOVATIVE
LEARNING METHODS: A CASE STUDY AT SHANGHAI INSTITUTE OF
TECHNOLOGY, CHINA**

Wang Lei, Sun Jing, Li Min

Shanghai Institute of Technology, China

Abstract

The rapid advancements in robotics necessitate innovative approaches to education that equip students with practical skills and theoretical knowledge. This study explores the implementation of interactive learning methods, including project-based learning, virtual simulations, and AI-driven assessment tools, at the Shanghai Institute of Technology. Findings indicate that these methods significantly enhance student engagement, problem-solving abilities, and technical proficiency. The study underscores the importance of adapting educational strategies to evolving technological landscapes and suggests integrating interdisciplinary approaches for more comprehensive learning outcomes.

Keywords: Robotics education, interactive learning, project-based learning, AI assessment

INVESTIGATING UNDERGRADUATE STUDENTS' UNDERSTANDING OF MATHEMATICAL CONCEPTS IN RATE OF CHANGE

Haruto Suzuki, Dr. Aoi Yamamoto

University of Tokyo, Japan

Abstract

Understanding the concept of rate of change is crucial for students across various scientific disciplines. This study examines common misconceptions and cognitive barriers that hinder students' grasp of this fundamental mathematical concept. Using a mixed-methods approach involving surveys and problem-solving tasks, the research identifies key difficulties faced by undergraduate students. The findings suggest that a more intuitive, application-based teaching approach, incorporating real-world examples and visual aids, can significantly improve comprehension. The study contributes to ongoing discussions on effective mathematics pedagogy.

Keywords: Rate of change, mathematical concepts, student comprehension, mathematics education

EXAMINING THE ROLE OF MATHEMATICAL CONFIDENCE, ENGAGEMENT, AND IDENTITY IN STUDENT ACHIEVEMENT

Wei Liu, Assis. Prof. Tunde Ojo

Peking University, China; University of Ibadan, Nigeria

Abstract

Mathematical confidence, student engagement, and identity play a vital role in academic success. This study investigates the interplay between these factors and their impact on students' mathematical achievement. Through quantitative analysis of survey data from university students, results reveal that confidence and a strong mathematical identity correlate positively with performance. Additionally, active classroom participation and self-efficacy are critical determinants of success. The research highlights the need for supportive learning environments that nurture students' confidence and motivation in mathematics.

Keywords: Mathematical confidence, student engagement, academic achievement, self-efficacy

REVOLUTIONIZING MEDICAL EDUCATION THROUGH AUGMENTED REALITY: A NEW FRONTIER IN EMBRYOLOGY TEACHING

Yuki Sato, Chen Li, Fatima Ali, Haruto Nakamura, Kwame Asante, Nurul Hasanah
Kyoto University, Japan; Peking University, China; University of Lahore, Pakistan; Seoul National University, South Korea; University of Ghana, Ghana; University of Malaya, Malaysia

Abstract

Augmented reality (AR) is emerging as a transformative tool in medical education, offering immersive learning experiences. This study explores the integration of AR technology in embryology courses across multiple institutions, assessing its impact on student engagement and knowledge retention. Results indicate that AR-based learning enhances spatial understanding of embryonic development, reduces cognitive overload, and fosters interactive learning. The study advocates for the broader adoption of AR technologies in medical curricula to improve conceptual clarity and practical skills.

Keywords: Augmented reality, medical education, embryology, immersive learning

A STUDY OF CAREER GOALS AMONG FINAL-YEAR STUDENTS IN THE SCHOOL OF MEDICINE, UNIVERSITY OF LAGOS, NIGERIA

**E. Okonkwo, F. Balogun, P. Eze, S. Ahmed, B. Okafor, T. Adeyemi, G. Oladipo, H.
Suleiman**

University of Lagos, Nigeria

Abstract

Career aspirations of medical students are shaped by various academic, social, and economic factors. This study examines the career goals of final-year medical students at the University of Lagos, analyzing their preferred specializations and influencing factors. Data collected through surveys and interviews reveal trends in specialization choices, with high interest in surgery and internal medicine. Key determinants include mentorship opportunities, financial prospects, and personal passion. The findings provide insights for medical educators and policymakers in aligning curriculum structures with evolving career preferences.

Keywords: Career goals, medical students, specialization choice, medical education

IMPROVING EMPLOYEE PERFORMANCE ANALYSIS IN CORPORATE TRAINING USING XAPI: INSIGHTS INTO BEHAVIORAL TRENDS AND PREDICTIVE MODELING

Taro Suzuki , Fatima Ibrahim

University Of Tokyo, Faculty Of Education, Tokyo, Japan

Abstract

In the modern corporate environment, training programs play a crucial role in employee development and organizational growth. However, evaluating the effectiveness of these programs remains a challenge. This study explores the application of Experience API (xAPI) in corporate training to enhance employee performance analysis. By leveraging xAPI's capabilities, organizations can track, collect, and analyze behavioral trends in real-time, leading to better predictive modeling for employee success. The research focuses on how xAPI data can be utilized to optimize learning experiences, personalize training modules, and improve engagement levels. Key findings indicate that data-driven insights enable more effective decision-making and targeted interventions, thus boosting overall productivity. The study also highlights challenges related to data privacy and integration with existing Learning Management Systems (LMS). Future research should explore AI-driven analytics in conjunction with xAPI to further refine predictive performance models.

Keywords: xAPI, corporate training, employee performance, predictive modeling

EXPLORING ACTIVE LEARNING PRACTICES AMONG ONLINE GRADUATE STUDENTS: A CASE STUDY IN SOUTH ASIA

Yuki K. Sato

Kyoto University, Graduate School of Education, Kyoto, Japan

Sipho Dlamini

University of Johannesburg, Faculty of Humanities, Johannesburg, South Africa

Abstract

Active learning is a fundamental aspect of student engagement in online education, yet its implementation among graduate students in South Asia remains underexplored. This study investigates the role of active learning techniques in fostering student participation, critical thinking, and knowledge retention in online graduate programs. Using a case study approach, the research examines how students and instructors perceive active learning strategies such as problem-based learning, discussion forums, and peer collaboration. The findings suggest that students who engage in interactive tasks demonstrate higher levels of motivation and academic performance. However, challenges such as digital access disparities and institutional support gaps hinder effective implementation. The study concludes with recommendations for integrating structured active learning frameworks into online curricula to enhance student outcomes.

Keywords: active learning, online education, graduate students, South Asia

BOOSTING ONLINE GRADUATE STUDENT PARTICIPATION THROUGH EFFECTIVE TEACHING STRATEGIES IN SOUTH ASIA

Assoc. Prof. Dr. Kwame O. Asante

University of Ghana, Faculty of Education, Accra, Ghana

Abstract

Online graduate programs in South Asia face persistent challenges in maintaining student engagement and participation. This study examines the impact of various teaching strategies on student involvement in virtual learning environments. The research identifies key instructional techniques, including real-time feedback, interactive content delivery, and the use of multimedia resources, that contribute to higher engagement levels. Findings indicate that personalized learning approaches and instructor-led discussions significantly improve student motivation. Moreover, institutional support and well-structured online platforms play a critical role in sustaining participation rates. The study recommends adopting hybrid teaching models that incorporate both synchronous and asynchronous elements to maximize student involvement and learning outcomes.

Keywords: online education, teaching strategies, student participation, South Asia

ASSESSING INTERACTIVE ENGAGEMENT IN BLENDED LEARNING SETTINGS: A FOCUS ON DATA SYNCHRONIZATION AND FEEDBACK LOOPS

Fatima Al-Hassan – King Saud University, College of Education, Riyadh, Saudi Arabia

Kwame Osei – University of Cape Coast, Faculty of Education, Cape Coast, Ghana

Abstract

Blended learning has gained significant attention as an effective instructional model, combining online and in-person educational experiences. This study evaluates interactive engagement in blended learning environments with a focus on data synchronization and feedback loops. The research explores how real-time feedback mechanisms and synchronized learning analytics contribute to student engagement and academic performance. Key findings suggest that the integration of adaptive learning technologies and AI-driven feedback systems enhances learner retention and satisfaction. However, technical constraints such as system compatibility and response time delays pose challenges to seamless synchronization. The study highlights the importance of institutional investments in digital infrastructure to optimize blended learning experiences. Future research should explore the role of machine learning algorithms in improving engagement tracking and feedback personalization.

Keywords: blended learning, interactive engagement, feedback loops, data synchronization

EMPOWERING PEDAGOGY STUDENTS WITH LEARNING DISABILITIES: CAREER PATHWAYS AND CHALLENGES IN THAILAND

Somchai Ratanakul, Ananya Sirisom

Chulalongkorn University, Faculty of Education, Bangkok, Thailand

Abstract

Students with learning disabilities (LD) face significant challenges in higher education, particularly in pedagogy programs that demand strong cognitive and communicative skills. This study explores the career pathways and obstacles faced by pedagogy students with LD in Thailand, highlighting strategies that enhance their academic success and professional integration. Through qualitative research methods, including in-depth interviews and case studies, we examine institutional support mechanisms, policy frameworks, and personal coping strategies employed by students. The findings reveal that while inclusive education policies exist, gaps in implementation, limited technological support, and societal biases hinder students' progress. The study underscores the need for adaptive teaching strategies, mentorship programs, and technological interventions to empower students with LD. It also emphasizes the role of career counseling in ensuring successful transitions into the workforce. By addressing these challenges, Thai higher education institutions can create a more equitable learning environment for all students.

Keywords: Learning disabilities, pedagogy students, career pathways, inclusive education.

BOOSTING COMPUTATIONAL THINKING IN STEM EDUCATION THROUGH PHYSICAL COMPUTING INNOVATIONS

Dr. Maria Gonzalez

Universidad Politécnica de Madrid, Department of Educational Technology, Madrid, Spain

Abstract

Computational thinking (CT) has become a fundamental skill in STEM education, fostering problem-solving abilities and logical reasoning. This paper examines the role of physical computing innovations—such as robotics, microcontrollers, and interactive simulations—in enhancing CT among students. By integrating hands-on activities with digital tools, educators can create engaging learning experiences that bridge the gap between theoretical knowledge and practical application. The study reviews existing research and presents case studies demonstrating how physical computing enhances students' engagement, critical thinking, and creativity. Findings suggest that incorporating interactive hardware components fosters active learning and improves students' ability to decompose complex problems, develop algorithms, and refine their solutions. The study also discusses challenges in implementation, including teacher training and resource availability. Ultimately, this research advocates for the broader adoption of physical computing to strengthen STEM education and better prepare students for future technological advancements.

Keywords: Computational thinking, STEM education, physical computing, interactive learning.

FOSTERING CREATIVITY IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION: THE IMPACT OF GRAPHIC ACTIVITIES IN ZAMBIA

Lindiwe Nkosi, Tafadzwa Moyo

University of Zambia, School of Education, Lusaka, Zambia

Abstract

Creativity plays a vital role in early childhood education, shaping children's cognitive, emotional, and social development. This study explores the impact of graphic activities—such as drawing, painting, and collage-making—on fostering creativity in young learners in Zambia. Using a mixed-methods approach, the research analyzes classroom observations, teacher interviews, and student assessments to measure how graphic activities enhance creative expression, problem-solving skills, and engagement. The findings indicate that structured and open-ended graphic activities stimulate children's imagination, encourage self-expression, and build foundational artistic and cognitive skills. Moreover, teachers play a crucial role in designing inclusive and stimulating learning environments that integrate graphic activities into daily lessons. The study recommends increased investment in teacher training, access to art materials, and curriculum reforms to support creativity in early childhood education. By recognizing the significance of graphic activities, educators can cultivate a generation of innovative thinkers and problem solvers.

Keywords: Early childhood education, creativity, graphic activities, cognitive development.

TRANSFORMING TEACHER TRAINING WITH TECHNOLOGY-DRIVEN KNOWLEDGE BUILDING: INSIGHTS FROM SECONDARY EDUCATION

Kenji Yamamoto, Amina Sani

Tokyo University of Education, Faculty of Teacher Training, Tokyo, Japan

Ahmadu Bello University, Faculty of Education, Zaria, Nigeria

Abstract

The integration of technology in teacher training programs has revolutionized the way educators acquire and apply knowledge in secondary education. This study investigates how digital platforms, interactive simulations, and artificial intelligence-driven tools enhance teacher preparation and professional development. By analyzing case studies from Japan and Nigeria, the research highlights the effectiveness of technology in improving lesson planning, student engagement, and assessment techniques. Results show that educators trained with digital tools demonstrate increased adaptability, collaboration, and pedagogical efficiency. However, disparities in access to technology and digital literacy remain significant challenges, particularly in developing regions. The study suggests policy recommendations for investing in digital infrastructure, continuous teacher training, and curriculum adjustments to maximize the benefits of technology-driven knowledge building. These insights provide a roadmap for transforming teacher education in an increasingly digital world.

Keywords: Teacher training, educational technology, digital learning, secondary education.

ASSESSING COGNITIVE LOAD IN PILOT TRAINING: A STUDY ON MODERN RECREATIONAL AIRCRAFT

Chinedu Okeke, Youssef Ahmed

University Cairo, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Cairo, Egypt

ABSTRACT

Pilot training programs must account for cognitive load to ensure effective learning and optimal performance. This study examines cognitive load in modern recreational aircraft training by analyzing task complexity, instructional methods, and trainee cognitive processing. Utilizing eye-tracking, heart rate variability, and subjective cognitive load assessments, the research identifies key stressors affecting learning efficiency. Findings suggest that adaptive training modules and real-time cognitive feedback significantly enhance pilot performance by mitigating overload. The study underscores the importance of tailoring instruction to cognitive capacity, ensuring safer and more effective pilot education.

Keywords: Cognitive Load, Pilot Training, Instructional Design, Aviation Safety

INNOVATING STEM EDUCATION WITH NEUROCOGNITIVE LEARNING STRATEGIES

Assist. Prof. Dr. Aiko Nakamura

University of Tokyo, Faculty of Sociology and Social Work, Tokyo, Japan

ABSTRACT

STEM education demands innovative approaches to enhance student engagement and retention. This study explores the integration of neurocognitive learning strategies, such as spaced repetition, multimodal instruction, and real-time feedback, in STEM curricula. By examining neurobiological responses through EEG monitoring and behavioral assessments, the research highlights the efficacy of these strategies in improving problem-solving and conceptual understanding. Results indicate that students exposed to neurocognitive methods show increased retention rates and deeper comprehension compared to traditional instruction. This study advocates for curriculum adaptations that align with cognitive processes, ultimately fostering more effective STEM education.

Keywords: STEM Education, Neurocognitive Strategies, Learning Retention, Curriculum Innovation

ENHANCING METACOGNITIVE SKILLS THROUGH MOBILE LEARNING APPS: A STUDY ON HIGH-ACHIEVING STUDENTS

Assoc. Prof. Dr. Haruto Tanaka, Sofia Martinez

University of Indonesia, Faculty of Educational Sciences, Depok, Indonesia

ABSTRACT

Metacognitive skills play a critical role in academic success, particularly among high-achieving students. This study investigates the effectiveness of mobile learning applications in fostering self-regulated learning and critical thinking. Using a mixed-methods approach, the research examines user engagement, adaptive feedback, and self-reflection features in mobile learning environments. Results indicate that students who consistently use these apps demonstrate superior problem-solving abilities and self-awareness in learning strategies. The study emphasizes the potential of digital tools to cultivate metacognitive skills, advocating for their integration into formal education systems.

Keywords: Metacognition, Mobile Learning, Self-Regulated Learning, Digital Education

ADOPTING EDUCATION 4.0 PRINCIPLES IN MODERN LANGUAGE TEACHING

Dr. Sofia Martínez

University of Buenos Aires, Faculty of Medicine, Department of Midwifery, Buenos Aires,
Argentina

ABSTRACT

Education 4.0 represents a paradigm shift in teaching methodologies, integrating digital technologies, personalized learning, and student-centered approaches. This study explores the application of Education 4.0 principles in modern language teaching, emphasizing the use of artificial intelligence, adaptive learning platforms, and gamification. The research highlights how these tools enhance student engagement, foster critical thinking, and improve language acquisition outcomes. Case studies from various institutions illustrate successful implementation strategies and potential challenges. The study concludes that adopting Education 4.0 principles can significantly improve language learning experiences, making them more interactive and effective.

Keywords: Education 4.0, language teaching, digital learning, student engagement

THE IMPACT OF SOCIAL SKILLS AND COMMUNICATION TRAINING IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION: PATHWAYS TO FUTURE SUCCESS

Mei Lin, Nadia Ahmed

University of Algiers 1, Faculty of Medicine, Department of Midwifery, Algiers, Algeria

ABSTRACT

Early childhood education plays a crucial role in shaping children's social and communication abilities, which are essential for their future academic and personal success. This study examines the effects of structured social skills and communication training programs in preschool settings. Through qualitative and quantitative analyses, the research identifies improvements in children's emotional intelligence, cooperation, and problem-solving abilities. The study also discusses the long-term benefits of these programs, including increased self-confidence and better peer interactions. The findings support the need for integrating social skill development into early education curricula to enhance children's lifelong competencies.

Keywords: early childhood education, social skills, communication training, emotional intelligence

BUILDING INTERCULTURAL AWARENESS AMONG DIVERSE STUDENT GROUPS IN ISRAELI HIGHER EDUCATION

Rachel Cohen, David Levy

**University of Milan, Department of Clinical Sciences and Community Health, Milan,
Italy**

ABSTRACT

In an increasingly globalized world, fostering intercultural awareness in higher education is essential for promoting inclusivity and mutual understanding. This study examines the strategies used in Israeli universities to enhance cultural sensitivity among students from diverse backgrounds. Methods such as cross-cultural workshops, collaborative projects, and language exchange programs are analyzed for their effectiveness. The research findings indicate that structured intercultural learning experiences contribute to reducing biases, improving cross-cultural communication, and strengthening social cohesion. The study advocates for the incorporation of targeted programs to prepare students for an interconnected world.

Keywords: intercultural awareness, higher education, cultural sensitivity, social cohesion

IMPROVING MATHEMATICAL ABILITIES IN CHILDREN WITH AUTISM USING THE PROJECT MIND FRAMEWORK: A PRELIMINARY STUDY

Dr. James Carter, Maria Gonzalez, Emma Wilson, Michael Brown, Olivia Davis
University of Bucharest, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Bucharest,
Romania

ABSTRACT

Children with autism often face challenges in developing mathematical skills due to differences in cognitive processing and learning styles. This study explores the effectiveness of the Project MIND framework, which incorporates visual learning, structured routines, and interactive technology to enhance mathematical understanding in autistic children. Preliminary results suggest that students exposed to this framework show improved numerical reasoning and problem-solving skills. The study emphasizes the need for tailored instructional methods that align with the unique learning needs of children with autism. Future research will focus on expanding the study sample and refining intervention techniques.

Keywords: autism, mathematical learning, Project MIND, special education

REDESIGNING CLASSROOM SPACES: A COLLABORATIVE WORKSHOP WITH CHINESE DESIGN STUDENTS

P. J. Anderson, S. T. Nguyen

University of Bucharest, Faculty of Sociology and Social Work, Bucharest, Romania

ABSTRACT

The physical design of classrooms significantly impacts student engagement, creativity, and learning outcomes. This study presents insights from a collaborative workshop involving Chinese design students who explored innovative approaches to classroom architecture. The research highlights key themes such as flexible seating arrangements, integration of natural elements, and the use of digital tools to enhance interactive learning. Findings suggest that participatory design workshops encourage students to think critically about educational spaces and contribute to developing more adaptive and inclusive learning environments. The study advocates for greater student involvement in educational design processes.

Keywords: classroom design, student engagement, participatory learning, collaborative workshops

ASSESSING THE EFFECTIVENESS OF THE VARK LEARNING MODEL IN HIGHER EDUCATION SETTINGS

Assoc. Prof. Dr. Emma Harris, Dr. Daniel White

University of Bucharest, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Bucharest,
Romania

ABSTRACT

The VARK (Visual, Auditory, Read/Write, and Kinesthetic) learning model provides a structured approach to understanding individual learning preferences, which is crucial in higher education. This study explores the impact of implementing the VARK model in university classrooms, assessing its effectiveness in enhancing student engagement, knowledge retention, and academic performance. The research involved a mixed-method approach, including surveys, interviews, and performance assessments, conducted on undergraduate students across different disciplines.

Findings reveal that students who received instruction tailored to their dominant learning style demonstrated higher levels of comprehension and participation compared to those taught using a standardized approach. Visual learners benefited significantly from diagrams and charts, while auditory learners responded well to lectures and discussions. Read/write learners excelled when provided with extensive reading materials and writing exercises, and kinesthetic learners performed better with hands-on activities and practical applications. However, the study also found that a multimodal approach, which incorporates various learning styles, often yielded the best results, as it catered to a broader range of students.

Despite its advantages, the VARK model has limitations, such as the challenge of implementing individualized teaching strategies in large classrooms. Additionally, some students exhibited learning preferences that did not align strictly with one category, highlighting the complexity of learning processes. The study suggests that while the VARK model is a valuable tool, it should be used flexibly in combination with other instructional methods to maximize its effectiveness. Future research should explore long-term outcomes of VARK-based teaching strategies and their impact on diverse student populations.

Keywords: VARK model, learning styles, higher education, student engagement, academic performance

BOOSTING STUDENT PARTICIPATION AND ACADEMIC PERFORMANCE THROUGH INTERACTIVE DIGITAL TOOLS

Fatoumata Diallo

University of Bucharest, Faculty of Sociology and Social Work, Bucharest, Romania

ABSTRACT

The rapid advancement of digital technology has transformed traditional learning environments, making education more interactive and accessible. This study examines the effectiveness of interactive digital tools in boosting student participation and academic performance in higher education. The research focuses on tools such as gamified learning platforms, virtual simulations, online collaborative applications, and interactive quizzes. A comparative study was conducted between students who utilized these tools and those who followed conventional teaching methods.

Results indicate that digital tools significantly enhance student engagement, motivation, and retention of knowledge. Gamified learning platforms, which integrate rewards and challenges, were found to improve participation rates by making learning more engaging. Virtual simulations provided students with practical, hands-on experiences, particularly in subjects requiring complex problem-solving skills. Additionally, online collaborative tools fostered teamwork and communication skills, crucial for academic and professional success.

However, the study also highlights potential drawbacks, including over-reliance on digital tools, screen fatigue, and disparities in access to technology. Some students expressed difficulties in adapting to technology-based learning, particularly those unfamiliar with digital interfaces. Furthermore, the effectiveness of these tools depended on the quality of their implementation and the level of instructor support.

The research suggests that while interactive digital tools are powerful in enhancing student learning, they should be used as complementary methods rather than complete replacements for traditional teaching. Educators must receive proper training to integrate these tools effectively while maintaining a balance between digital and face-to-face learning. Future research should explore the long-term impact of digital learning tools on academic achievement and cognitive development.

Keywords: digital learning, student engagement, academic performance, interactive education, gamified learning

THE ROLE OF EDUCATIONAL MEDIA IN SHAPING THE CREATIVE DEVELOPMENT OF CHILDREN: A CASE STUDY ANALYSIS

Aiko Sato, Li Chen

**University of Bucharest, Faculty of Journalism and Communication Studies, Bucharest,
Romania**

ABSTRACT

Educational media plays a significant role in shaping children's cognitive and creative abilities. This study investigates how various forms of educational media, including television programs, digital applications, and multimedia content, influence the creative development of children. A case study methodology was employed, focusing on children aged 4-10 who regularly engage with educational media. Parents and educators were also interviewed to gain insights into their observations of children's creative progress.

Findings indicate that well-designed educational media fosters imaginative thinking, problem-solving skills, and artistic expression. Animated educational programs that incorporate storytelling and interactive elements encourage children to think critically and creatively. Digital applications that allow children to create their own content, such as drawing apps and interactive storybooks, have been particularly effective in stimulating creativity. Additionally, exposure to diverse cultural narratives in educational media broadens children's perspectives and enhances their storytelling abilities.

Despite its benefits, the study also identifies potential concerns, including passive consumption of media, excessive screen time, and the risk of over-reliance on digital formats. Some children exhibited reduced engagement in traditional creative activities, such as drawing or role-playing, when they had unrestricted access to digital media. This highlights the need for a balanced media consumption approach, where screen-based learning is complemented with hands-on creative activities.

The study concludes that educational media, when used appropriately, is a valuable tool in fostering children's creative development. However, parental guidance and structured media exposure are essential to maximize its benefits. Future research should explore how different types of educational media impact children's creativity across various cultural and socioeconomic backgrounds.

Keywords: educational media, creative development, childhood education, digital learning, media literacy

ADVANCING WRITING SKILLS THROUGH TARGETED TEACHING METHODS: LESSONS FROM A SOUTHEAST ASIAN PROGRAM

K. Sato, J. Park, A. Ochieng, S. Lee

**University of Bucharest, Faculty of Foreign Languages and Literatures, Bucharest,
Romania**

ABSTRACT

Writing proficiency is a fundamental skill in academic and professional success, yet many students struggle with developing strong writing abilities. This study examines the impact of targeted teaching methods on improving students' writing skills within a Southeast Asian educational program. The program implemented a structured curriculum that included guided writing exercises, peer review sessions, personalized feedback, and the use of digital tools for writing enhancement.

Research findings indicate that students who participated in structured writing exercises demonstrated greater improvement in grammar, coherence, and overall composition quality. Peer review sessions encouraged collaborative learning and critical evaluation, helping students refine their writing through constructive feedback. Personalized feedback from instructors played a crucial role in addressing individual weaknesses, leading to more rapid progress. Additionally, the integration of digital tools such as AI-powered grammar checkers and interactive writing platforms enhanced students' ability to self-correct and refine their work.

However, the study also identified challenges, including varying levels of writing proficiency among students, language barriers, and time constraints in implementing personalized feedback for large classes. Some students initially struggled with peer review, as they were hesitant to critique their peers' work. Over time, however, structured guidance helped students become more comfortable with this process.

The research concludes that a combination of structured exercises, collaborative learning, and technological tools is the most effective approach for improving writing skills. Future studies should explore how similar methods can be adapted to different linguistic and cultural contexts to enhance writing proficiency on a global scale.

Keywords: writing skills, teaching methods, peer review, academic success, language education

**IMPROVING LANGUAGE SKILLS AND CROSS-CULTURAL AWARENESS: A
PILOT INITIATIVE FOR UNIVERSITY STUDENTS FROM A TEACHER
TRAINING COLLEGE IN ATEQUIZA, MEXICO**

Dr. Sofia M. González: Department of Applied Linguistics, University of Guadalajara, Mexico

Dr. Carlos A. Martínez: Faculty of Education, University of Guadalajara, Mexico

Dr. Isabel T. López: Faculty of Education, University of Guadalajara, Mexico

Abstract

This study explores a pilot initiative aimed at enhancing language skills and cross-cultural awareness among university students at a teacher training college in Atequiza, Mexico. The program, designed to foster linguistic proficiency and cultural sensitivity, employs an innovative curriculum that integrates experiential learning with classroom instruction. Participants were exposed to diverse linguistic contexts through various immersion activities, including virtual exchanges with students from different cultural backgrounds.

The research highlights the importance of cross-cultural competence in today's globalized world, particularly for future educators who will encounter diverse classrooms. Through quantitative and qualitative assessments, the authors examined improvements in both language fluency and intercultural communication. The study also discusses the challenges faced by students in overcoming language barriers and adapting to different cultural norms, particularly within the context of Mexico's educational system.

The findings underscore the need for a more inclusive approach to language instruction that goes beyond linguistic competence to include intercultural skills. These results have implications for curriculum development in teacher training programs worldwide, advocating for greater emphasis on preparing educators for the multicultural environments they will face.

Keywords: Language skills, cross-cultural awareness, teacher training, intercultural communication.

INVESTIGATING ACADEMIC STRESS LEVELS AMONG UNIVERSITY STUDENTS WITH DYSLEXIA

Assis. Prof. Dr. Olivia Carter

Department of Educational Psychology, University of Oxford, United Kingdom

Abstract

This research investigates the levels of academic stress experienced by university students with dyslexia, a learning disability that can significantly impact academic performance. Through a mixed-methods approach, the study assesses both the psychological and academic stressors these students face in higher education settings. Surveys, interviews, and observational data were collected from students diagnosed with dyslexia across several UK universities.

The results reveal that students with dyslexia experience heightened stress due to a combination of cognitive challenges and societal pressures. The study emphasizes the importance of institutional support systems, such as counseling and tailored learning accommodations, in mitigating stress. The findings advocate for more targeted interventions to address the unique needs of students with dyslexia in academic environments, aiming to reduce stress and improve overall well-being.

Keywords: Academic stress, dyslexia, university students, support systems.

REVOLUTIONIZING MEDICAL TRAINING IN BRAZIL THROUGH ADVANCED SIMULATION TECHNIQUES: KEY FINDINGS AND RECOMMENDATIONS

Dr. Ana J. Santos

School of Medicine, University of São Paulo, Brazil

Abstract

The medical training landscape in Brazil has undergone significant transformations in recent years, especially with the incorporation of advanced simulation techniques into the curriculum. This paper explores the key findings from a series of studies that highlight the effectiveness of these techniques in enhancing the quality of medical education. The implementation of simulation-based learning in Brazil's medical schools has shown positive outcomes in terms of student engagement, clinical skills development, and preparedness for real-world medical practice. By simulating complex medical scenarios, students are able to practice and refine their skills in a controlled environment, which minimizes the risk of errors during actual patient care. Additionally, the paper delves into how simulation fosters a deeper understanding of human anatomy, patient interaction, and emergency response. One of the significant recommendations of the paper is for institutions to invest more in simulation technologies, including virtual reality and augmented reality, which have the potential to further enhance learning outcomes. Moreover, it stresses the importance of integrating these techniques across various stages of medical training to ensure that students can continuously improve their competencies. The findings suggest that these technologies have the power to revolutionize the training of medical professionals in Brazil, making them more adaptable to the dynamic demands of the healthcare sector.

Keywords: medical education, simulation techniques, Brazil, curriculum reform

CURRICULUM REFORM IN CHILEAN UNIVERSITIES: A COMPREHENSIVE EXAMINATION OF POLICY CHANGES

Dr. Camila R. Fernández

Faculty of Education, Pontificia Universidad Católica de Chile, Chile

Abstract

The landscape of higher education in Chile has undergone significant reforms over the past decade, particularly in the realm of curriculum development. This paper offers a comprehensive examination of the recent policy changes in Chilean universities, with a focus on how curriculum reforms are shaping the future of higher education. The study analyzes the motivations behind the curriculum changes, such as the need to align educational outcomes with the labor market's demands and global educational trends. By comparing historical and contemporary curriculum models, the paper demonstrates how reforms have been designed to enhance critical thinking, interdisciplinary learning, and lifelong learning skills among students. The research identifies key challenges faced during the reform process, including resistance from faculty, institutional inertia, and limited resources for training educators in new pedagogical approaches. Despite these challenges, the paper emphasizes the positive outcomes of the reforms, including increased student satisfaction, better employability rates, and improved academic performance. A notable recommendation is the necessity for continued collaboration between educational institutions, government bodies, and industries to ensure that the curriculum stays relevant and adaptive to societal changes. The paper concludes by calling for a more flexible and inclusive approach to curriculum reform that incorporates diverse perspectives and acknowledges the evolving needs of the global economy.

Keywords: curriculum reform, higher education, Chile, policy changes

USING CHILDREN'S ARTWORK TO GAIN INSIGHTS INTO THEIR EXPERIENCES WITH EQUINE-ASSISTED THERAPY

Dr. Sophia Johnson

Department of Psychology, University of California, Berkeley, USA

Abstract:

Equine-assisted therapy (EAT) has become a widely recognized form of treatment for children with emotional, behavioral, and psychological challenges. This research examines how children's artwork can serve as a valuable tool in understanding their experiences with EAT. Through the analysis of artwork created by children during or after their participation in equine-assisted therapy, this study explores the emotional and psychological shifts that occur during their therapeutic journey.

Art serves as a unique form of expression, especially for children who may find it difficult to articulate their feelings through words. By examining drawings, paintings, and sculptures, the study identifies recurring themes and emotions tied to the therapeutic process. The children involved in the therapy often depict their interactions with horses, the therapeutic environment, and their own emotional responses in vivid and symbolic ways. These visual representations provide insight into how the children perceive their relationship with the horses, their emotional states, and the overall impact of the therapy on their well-being.

The findings suggest that children's artwork can reveal nuanced aspects of their therapy experience, which may otherwise remain unspoken. The study also highlights the potential of art-based assessments in therapeutic settings, offering clinicians an additional means of evaluating and understanding a child's progress and challenges. As EAT continues to gain popularity, this research advocates for the integration of artistic expression in therapeutic practices to foster deeper connections between therapists and their young clients.

Keywords: Equine-assisted therapy, children's artwork, emotional expression, therapeutic assessment.

THE ROLE OF COLLABORATIVE WORK ENVIRONMENTS IN SHAPING MIDDLE SCHOOL TEACHERS' PRACTICES

Olivia Carter

School of Education, University of Melbourne, Australia

ABSTRACT

This study investigates how collaborative work environments influence the teaching practices of middle school teachers, particularly focusing on professional learning communities (PLCs). PLCs are organized groups of educators who come together to share knowledge, collaborate on best practices, and solve common teaching challenges. The research conducted by Olivia Carter analyzes data from various middle schools across Australia, where PLCs have been implemented as part of ongoing professional development.

The study's findings highlight that collaborative work environments have a significant positive impact on teachers' practices, both in terms of their teaching strategies and in how they engage with students. Teachers who are part of a collaborative community report higher levels of confidence in their ability to innovate within the classroom, as well as an increased willingness to adopt new teaching methods. Through regular meetings, joint problem-solving activities, and shared resources, teachers can learn from each other's successes and mistakes, resulting in an improved classroom experience for students.

Furthermore, the research also demonstrates that such environments foster a sense of professional community, which is crucial for teacher retention and job satisfaction. Teachers feel more supported and valued, which contributes to their motivation and overall effectiveness in the classroom. Additionally, the study shows that collaborative environments encourage a culture of continuous improvement, where teachers are constantly refining their methods to meet the evolving needs of their students.

However, the study also acknowledges some challenges, such as the time constraints that teachers face in busy school schedules. Despite these obstacles, the results suggest that creating space for collaborative work environments should be a priority for educational institutions, as it leads to improved teaching practices and better outcomes for students. Recommendations include providing more structured time for collaboration, as well as integrating collaborative practices into teacher training programs to ensure long-term success.

Keywords: Collaborative work, middle school teachers, professional learning communities, teacher development.

EVALUATING THE USE OF CHATBOTS IN UNIVERSITY EDUCATION: FINDINGS FROM AN INITIAL PILOT STUDY

John Smith, L. Williams

John Smith: Department of Information Technology, University of London, United Kingdom

L. Williams: Faculty of Education, University of London, United Kingdom

ABSTRACT

This pilot study examines the integration of chatbots in university education, assessing their effectiveness in supporting students with administrative tasks, answering queries, and providing personalized learning assistance. As universities increasingly turn to technology to enhance the student experience, chatbots have emerged as a potential solution to streamline communication and improve academic support systems. This research explores the early stages of chatbot implementation at a large UK university, where these AI-driven tools were deployed to handle frequently asked questions, guide students through administrative processes, and offer tutoring for various subjects.

The results of the study indicate that chatbots have the potential to significantly enhance the student experience by providing immediate and accessible support. Students reported that the chatbots were particularly useful for answering common questions regarding course requirements, deadlines, and campus services. Moreover, chatbots were able to provide personalized learning assistance, guiding students through course content and offering additional resources when needed. This immediacy and availability were seen as critical benefits, especially during high-stress periods such as exam times or course registration.

However, the study also highlights some limitations of chatbot use. While students appreciated the speed and convenience, there were concerns about the lack of human empathy in chatbot interactions. Some students felt that the chatbots could not fully understand the nuances of their questions, particularly in more complex or personal academic issues. Additionally, the technology's reliance on pre-programmed responses sometimes led to frustration when students encountered questions that the chatbot was not equipped to handle.

Despite these challenges, the study concludes that chatbots are a promising tool for augmenting university services. The authors suggest that further development is needed to improve the personalization and complexity of chatbot interactions, particularly through better integration with AI and machine learning algorithms. Recommendations for future studies include exploring how chatbots can be more seamlessly integrated into the broader academic support system, offering more tailored responses to individual students' needs.

Keywords: Chatbots, university education, student support, AI technology.

THE EFFECTS OF COMMERCIALIZATION ON HIGHER EDUCATION: SHIFTING FOCUS IN TEACHING AND LEARNING PRIORITIES

Emma Thompson, Prof. Dr. Michael Richards

Emma Thompson: Department of Educational Policy, University of Cambridge, United Kingdom

Prof. Dr. Michael Richards: Faculty of Education, University of Manchester, United Kingdom

ABSTRACT

This research critically examines the impact of commercialization on higher education, particularly focusing on how market-driven policies are reshaping the priorities of teaching and learning in universities worldwide. As higher education institutions increasingly rely on tuition fees, research funding from corporate partnerships, and international student enrollment, there is growing concern that academic integrity and educational quality are being compromised in favor of financial gain. Emma Thompson and Prof. Dr. Michael Richards explore these trends, analyzing case studies from universities across Europe and North America.

The study reveals that commercialization has led to a shift in institutional priorities, with a growing emphasis on courses and programs that generate high revenue, such as business and technology fields, at the expense of humanities and social sciences. This has resulted in a narrowing of educational offerings, with universities focusing more on vocational training rather than fostering critical thinking, creativity, and social responsibility—core components of a well-rounded education. Furthermore, the research highlights that students are increasingly viewed as consumers, and universities are increasingly marketed like businesses, with an emphasis on metrics such as job placement rates and alumni salaries, rather than academic rigor or intellectual development.

While the study acknowledges the financial pressures faced by higher education institutions, it also argues that commercialization has detrimental effects on the overall educational experience. The authors argue that this trend shifts the focus away from education as a public good and toward education as a commodity. The study calls for a rebalancing of priorities, emphasizing the need for universities to return to their core mission of fostering intellectual curiosity, critical engagement, and social contribution.

In conclusion, the authors recommend that universities should consider alternative funding models that reduce their reliance on commercial interests. These models would allow higher education institutions to focus on providing quality, equitable education that serves the public interest, rather than primarily responding to market demands.

Keywords: Commercialization, higher education, teaching priorities, market-driven policies.